

Teadlikkuse rakendamine vihakõne lõpetamiseks ja desinformatsioon mitmekesisema noorte heaks meediapädevuse ja tehnoloogia kasutamine

Erasmuse+ koostööpartnerlused noortevaldkonnas
2024-1-DE04-KA220-YOU-000244181

KOOLITUSVAHENDITE KOMPLEKT NOORSOOTÖÖTAJATELE / KOOLITAJATELE JA NOORED

Rahastatud Euroopa Liidu poolt. Avaldatud seisukohad ja arvamused on ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu seisukohti ja arvamusi. Euroopa Liit nende eest ei vastuta.

ÜLDINE
LÄHENEMISVIIS 8

Saksamaa
Küpros
Eesti
Prantsusmaa
Luksemburg
Hispaania

MOODUL 120

Osalejate mõistmine ja eetiliste raamistike loomine

- Tegevus 1: Meie väärtused, meie hää! positiivse kõne ja kaasava suhtluse käitumisjuhendi ühine loomine
- Tegevus 2: Kõndimise ja rääkimise harjutus
- Tegevus 3: Enesehindamine: Mida ma teeksin?
- Tegevus 4: Lubadus tehisintellekti ja sotsiaalmeedia eetiliseks ja vastutustundlikuks kasutamiseks

MOODUL 231

Emotsionaalsed algoritmid: kuidas sotsiaalmeedia kujundab tundeid ja radikaliseerumist

- Tegevus 1: Meeleolukaardid ja meedia
- Tegevus 2: Algoritmimäng
- Tegevus 3: Sööda katkestamine
- Tegevus 4: Pahameele masin

MOODUL 399

Uurimis- ja uurimisfaas

- Tegevus 1A: Meie igapäevased tões
- Tegevus 1B: Meie igapäevased tões – noorte juhitud fotohääle uuring
- Tegevus 1C: Äärealade hääled – helimaastiku kaardistamine
- Tegevus 2: Kodanikuperspektiiv: meie kogukonna uurimine fotohääle abil
- Tegevus 3A: Raami lõhkumine – noorte juhitud animeeritud selgitajad
- Tegevus 3B: Kaja veebis – Radikaliseerumise ja vastupanu helisalvestised
- Tegevus 4: Kuulamine läbi objektiivi – noorte juhitud osalusintervjuu labor
- Tegevus 4A: Tundlike intervjuude läbiviimine
- Tegevus 4B: Kaardista see, märgista see! – Noorte juhitud eetilise kaardistamise ja annotatsiooni labor

MOODUL 4 **134**

Osaluspõhise tegutsemise alused

Tegevus 1: Päris või robot? Leia robot!

Tegevus 2: Chatterpixi vastukõne "Kui pildid oskaksid rääkida... astuge välja vihkamise vastu!"

Tegevus 3: PromptCraft.

Tegevus 4: Vaata, kes räägib.

Tegevus 5: Kontrollige GPT-d.

Tegevus 6: Emotsionaalse ligitõmbavuse viktoriin: vihakõnes ja väärinfos esineva eelarvamuse äratundmine

Tegevus 7: Veenmise dekodeerimine: eelarvamuste ja manipuleerimise äratundmine

MOODUL 5 **178**

Osalusvideo loomise tehniline juhend

Tegevus 1: Visuaalne jutuvestmine fotolugude abil

Tegevus 2: Intervjuu kunst: heli, visioon ja nõusolek

Tegevus 3: Oma loo loomine: 1-minutiline filmiväljakutse

Tegevus 4: Oma loo jagamine: sotsiaalmeedia ja mõju jälgimine

Tegevus 5: Filmimine teineteise tundmaõppimiseks

MOODUL 6

Õppimine refleksioonist

Tegevus 1: Lauamäng

Tegevus 2: Sotsiaalmeedia maailma peegeldus

Tegevus 3: Hindamisfotod

SOOVITATAVAD ALLIKAD **215**

PARTNERID **220**

SISSEJUHATUS

See koolitusmaterjalide komplekt on osa laiemast HATE-LESS projektist, mis on välja töötatud kuue Euroopa riigi partnerite koostöös. See tugineb kohalikelt nõuanderühmadelt kogutud teadmistele ja selle eesmärk on ühendada poliitika, teadustöö ja praktika, integreerides need oma põhitegevustesse. Tööriistakomplekt tutvustab uuenduslikke meetodeid ja vahendeid osaluspõhise tegevusuuringu ja videote tootmise toetamiseks, muutes need kaasahaaravaks koolitussisuks ja kogemusõppe tegevusteks. Need on loodud selleks, et anda noorsootöötajatele, koolitajatele ja noortele digitaalse ja meediapädevuse oskusi, mis on vajalikud vihakõne, väärinfo ja rassismi vastu võitlemiseks, edendades samal ajal kaasatust ja mitmekesisust.

See koolitusmaterjalide komplekt on nii haridusressurss kui ka praktiline juhend kaasava, tehnoloogial põhineva ja osaluspõhise lähenemisviisi rakendamiseks noorsootöös. See on kohandatud noorte ja nendega töötavate inimeste võimendamiseks, et nad saaksid aktiivselt vihkamisele vastu astuda ja luua vastupidavamaid kogukondi.

Tööriistakomplekti olulisemad punktid:

- Tipptasemel sisu.
- Kuus põhjalikku moodulit praktiliste tegevustega.

Noorte võimestamine oma lugusid rääkima

Selle tööriistakomplekti üldeesmärk on varustada noorsootöötajaid, koolitajaid ja haridustöötajaid praktiliste meetoditega, kuidas toetada noori oma lugude jutustamisel osalusvideote ja muude meediavahendite kaudu. Selle asemel, et keskenduda ainult vihakõne või vihkamise määratlemisele, rõhutab see ressurss järgmist sammu: pakkuda noortele tööriistu, raamistikke ja loomingulisi lähenemisviise kahjulikele narratiividele aktiivseks reageerimiseks. Vastu- ja alternatiivnarratiivide loomises osalemise kaudu julgustatakse noori oma kogemusi kriitiliselt analüüsima, arendama tugevat isiklikku häält ning panustama kaasatuse ja vastupanuvõime kultuuri oma kogukondades.

Viha mõistmisest tegutsemiskõlblike vahenditeni

Kuigi vihakõne, desinformatsiooni ja radikaliseeriva sisu vormide ja mõjude mõistmine on oluline, ei ole tööriistakomplekti eesmärk anda ammendavaid teoreetilisi definitsioone. Selle asemel kasutab see praktilist ja tegevustele orienteeritud lähenemisviisi, juhendades koolitajaid ja noorsootöötajaid teadmiste muutmisel käegakatsutavateks tegevusteks. Keskendudes osaluspõhise meedia loomisele, antakse noortele võimalus kujundada oma narratiive, vaidlustada stereotüüpe ja võidelda vihakõnede vastu viisil, mis on neile oluline. Rõhk on võimestamisel, osalemisel ja refleksioonil, võimaldades õppijatel liikuda passiivsest mõistmisest aktiivse kaasamiseni.

Teemade kontekstualiseerimine partnerriikides

Tööriistakomplekt tunnistab, et vihakõned, võltsuudised ja desinformatsioon avalduvad sotsiaalsest, kultuurilisest ja poliitilisest kontekstist olenevalt erinevalt. Peatükk „Hetkeseisund“ on lisatud selleks, et anda noorsootöötajatele ja koolitajatele sügavam arusaam nendest teemadest, nagu need esinevad kõigis partnerriikides. See tagab, et koolitajad saavad arutelusid ja tegevusi oma kohaliku keskkonna konteksti paigutada, hinnates samal ajal probleemide laiemat Euroopa ja globaalset mõõdet. Tööriistakomplekti eesmärk ei ole aga keskenduda staatiliste definitsioonide või abstraktse teooria juurde, vaid kasutada neid teadmisi loomingulise eneseväljenduse ja osalusõppe alusena.

Tegevuste vastastikune täiendavus ja paindlikkus

Mõned tööriistakomplekti tegevused võivad tunduda kattuvat, kasutades sageli sarnaseid osalusvahendeid, nagu intervjuud, fotolood või digitaalne jutuvestmine. See on tahtlik ja kasulik: iga moodul on loodud üksteist täiendavana, võimaldades noorsootöötajatel valida ja kohandada tegevusi vastavalt osalejate vajadustele, huvidele ja kontekstile. Lisatud tööriistade loetelu ei ole ammendav, andes koolitajatele paindlikkuse katsetada, meetodeid kombineerida või neid kohalikult oluliste ressurssidega laiendada. See lähenemisviis tugevdab ideed, et osalusõpe on dünaamiline, iteratiivne ja reageeriv, mitte jäigalt ettekirjutav, ning keskendub rõhuasetuse suurendamisele ja teadlikkuse tõstmisele.

Osalusvaim keskmes

Selle tööriistakomplekti eesmärk on luua noortele ruumi oma hääle leidmiseks ja võimendamiseks. See julgustab katsetamist, loovust ja kriitilist mõtlemist, edendades samal ajal kaasavat osalemist. Kontekstuaalsete teadmiste, praktiliste tööriistade ja refleksiivsete harjutuste kombineerimise abil saavad noorsootöötajad ja koolitajad võimaluse luua õpikeskkondi, kus noored saavad kahjulikke narratiive vaidlustada, luua alternatiivseid lugusid ning aktiivselt panustada empaatia, võrdsuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kultuuri.

- **Moodul 1: Osalejate mõistmine: Euroopa väärtused ja käitumisjuhend.**

Uurib grupidünaamikat, ühiseid väärtusi ja käitumuslikke ootusi kaasavas ruumis.

- **Moodul 2: Emotsionaalsed algoritmid: kuidas sotsiaalmeedia kujundab tundeid ja radikaliseerumist.**

Uurib, kuidas digitaalsed platvormid kujundavad emotsioone ja aitavad kaasa radikaliseerumisele.

- **Moodul 3: Uurimis- ja uurimisfaas.**

Pakub praktilisi tegevusi nagu helimaastiku kaardistamine, fotohäälte uurimine, noorte juhitud animatsioonid, helipäevikud ja osalusintervjuud. Sisaldab juhiseid eetilise kaardistamise ja tundlike intervjuude läbiviimise kohta.

- **Moodul 4: Osaluspõhise tegutsemise alused.**

Julgustab noori tõstma häält vihkamise vastu ja võtma aktiivse rolli sotsiaalsetes muutustes.

- **Moodul 5: Osalusvideo loomise tehniline juhend.**

Pakub tehnilist juhendamist mõjusa videosisu, fotolugude ja intervjuude loomiseks. Hõlmab parimaid tavasid heli, visuaalide, nõusoleku ja sotsiaalmeedia jagamise, sh mõju jälgimise osas.

- **Moodul 6: Õppimine refleksioonist.**

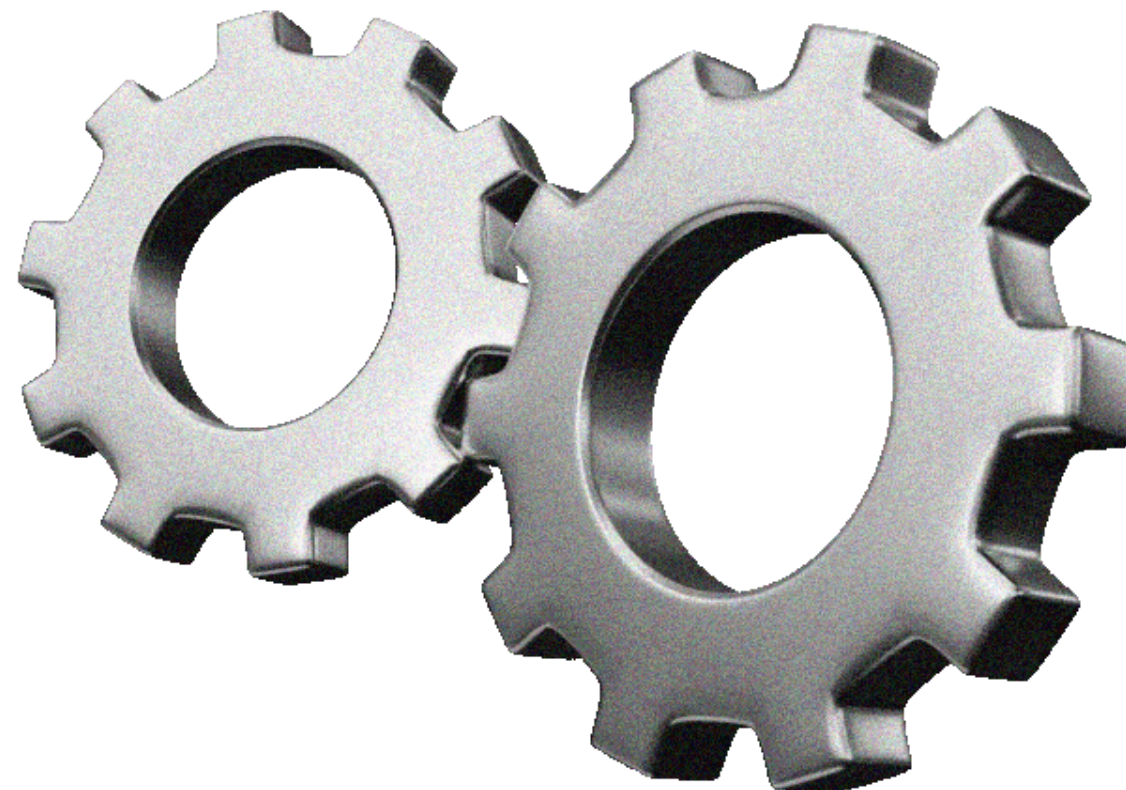
Sisaldab interaktiivseid tööriistu, näiteks lauamänge ja hindamisülesandeid, et toetada refleksiivset õppimist.

OLUKORD

ÜLDINE LÄHENEMISVIIS

Praeguse olukorra osa asetab VIHKAMISE VÄLJASPOOLSE tööriistakomplekti laiemasse sotsiaalsesse, digitaalsesse ja poliitilisse maastikku, mis kujundab noorte tänapäeva kogemusi. See sünteesib praeguseid uuringuid, Euroopa arutelusid ja noorte elulisi tegelikkusi partnerriikides, et pakkuda kontekstuaalset alust järgnevatele moodulitele.

Staatiliste definitsioonide pakkumise asemel on selle osa eesmärk valgustada, kuidas vihakõne, desinformatsioon ja rassism digitaalses ökosüsteemis omavahel suhtlevad ning miks on noortekesksed, osaluspõhised ja meediapädevad lähenemisviisid hädavajalikud. See pakub vaatenurka, mille kaudu koolitajad ja noorsootöötajad saavad mõista noorte ees seisvaid väljakutseid, tunnistades samal ajal tehnoloogia, loovuse ja kaasavate haridustavade muutusi toovat potentsiaali.

1. Digiajastu väljakutsed

Sotsiaalmeedia ja digitehnoloogiate kiire areng on muutnud seda, kuidas inimesed ühiskonnas suhtlevad ja osalevad. Nendest platvormidest on saanud igapäevaelu lahutamatu osa, pakkudes enneolematuid võimalusi rohujuuretasandi aktivismiks, avalikuks diskursuseks ja kodanikualgatuseks. Lisaks on need loonud uusi haavatavusi (Wardle & Derakhshan, 2017). Vihakõnet, mürgiseid narratiive ja koordineeritud väärinfot saavad võimendada samad vahendid, mis saavad tugevdada demokraatiat. Sotsiaalmeedia toimib nii võimestamise platvormina kui ka manipuleerimise kasvulavana, soodustades atmosfääri, kus väärinfo ja tõde eksisteerivad koos ning marginaliseeritud rühmadest, eriti migrantidest, saavad kerged sihtmärgid veebivaenulikkusele (Euroopa Nõukogu, 2022). Digiajastu eelised ja ohud on lahutamatult seotud, mida tõendab väärinfo kasvav kasutamine relvana ühiskondade polariseerimiseks ja eelarvamuste tugevdamiseks.

2. Vihakõne, desinformatsioon ja rassism

Rassism, vihakõne ja väärinfo loovad koos võimsa kolmiku, mis õõnestab sotsiaalset ühtekuuluvust ja õhutab vaenu vähemuste vastu kogu Euroopas. Valed narratiivid õigustavad diskrimineerimist ja rassistlikud ideoloogiad toetavad valeinfo levitamist. Need dünaamikad ei eksisteeri vaakumis, vaid pigem toidavad üksteist (Leets, 2002). Koordineeritud väärinfokampaaniad kujutavad endast otsest ohtu demokraatlikele protsessidele ja sihtrühmade turvalisusele, nagu Euroopa Parlament on korduvalt tunnistanud (Euroopa Parlament, 2020). Ettevaatusabinõude vajadus muutub veelgi pakilisemaks olukorras, kus internetis leviv vaen võib reaalses maailmas kiiresti kahju tekitada. Demokraatlike väärtuste säilitamiseks ja kaasavate ühiskondade loomiseks on nüüd hädavajalik peatada radikaliseerumine, võidelda propagandaga ja tegeleda vihkamise normaliseerimisega.

3. Migratsioon ja väärarusaamad

Tänapäeva Euroopas on ränne endiselt üks vastuolulisemaid ja valesti tõlgendatuid teemasid. Hirm, oletused ja sensatsioonilised meedianarratiivid mõjutavad avalikku diskursust sageli rohkem kui faktid. See teadmatus soodustab rassistlikke stereotüüpe, mis kujutavad migrante pigem ohtudena kui nüansirikka ajaloo, võimete ja eesmärkidega inimestena (FRA, 2019). Need väärarusaamad muudavad inimesed karikatuurideks, mis edendavad poliitilisi või ideoloogilisi eesmärke, varjates samal ajal rände aluseks olevaid struktuurilisi jõude. Alternatiivsed jutuvestmistehnikad on nende narratiivide ümberlükkamiseks hädavajalikud. Valeinformatsiooni saab hajutada ja liikuvusest ja kuuluvusest paremini aru saada, kui inimlikumaks muuta vaatenurgad, mis rõhutavad tegelikke kogemusi, kontekstuaalset reaalsust ja rändekogukondade mitmekesisust (UNHCR, 2021).

4. Meediapädevus ja noorte mõjuvõimu suurendamine

Meedia- ja digitaalne kirjaoskus on noorte ja neid toetavate inimeste jaoks üliolulised oskused digitaalses keskkonnas, kus valeinfo levib kergesti (Bulger & Davison, 2018). Noorte osalejate abistamine kriitilise mõtlemise oskuste arendamisel, mis on vajalikud manipuleerimise tuvastamiseks, allikate hindamiseks ja vihkamist õhutava või rassistliku sisu leviku mõistmiseks veebis, on noorsootöötajate jaoks üha suurenev väljakutse. Noortele enesekindluse ja ressursside andmine oma vastupropaganda väljatöötamiseks on veel üks võimestamise aspekt, mis ulatub tehnilisest oskusteabest kaugemale. Noored saavad oma tegutsemisõiguse tagasi nõuda ja mõjutada dialooge, mis mõjutavad nende elu, kasutades osaluspõhiseid meediatehnikaid, nagu lugude jutustamine, videote tootmine ja loominguline digitaalne eneseväljendus (Hobbs, 2017). Neid strateegiaid kasutades saavad noored kahjulikke narratiive aktiivselt vaidlustada, tugevdades samal ajal oma mina- ja kuuluvustunnet.

5. Tehnoloogia kaasav kasutamine

Läbimõeldult ja kaasavalt kasutades võib tehnoloogia olla võimas vahend kodanikuühiskonna kaasatuse, mitmekesisuse ja diskursuse edendamiseks. Noored saavad digitaalsete ja multimeediavahendite abil ennast väljendada, oma identiteeti uurida ja osaleda kultuuridevahelises suhtluses. Lisaks hariduslikule vahendile toimib tehnoloogia paljude noorte immigrantide jaoks ka kultuurilise sillana, andes neile võimaluse osaleda demokraatlikus elus ja oma kogukondade eest seista (EK, 2022). Noorsootöö saab digitehnoloogiate potentsiaali ära kasutada kaasatuse edendamiseks ja marginaliseeritud inimeste häälte kuuldavale toomiseks, hinnates nende kogemusi ja võimaldades neil juhtrolli võtta. Selles mõttes ei ole noored migrandid mitte ainult toetuse saajad, vaid pigem olulised muutuste eestvedajad oma peredes, eakaaslaste gruppides ja laiemates kogukondades (Gilbert & Karam, 2021).

6. Hariduse ja noorsootöö innovatsioon

Noorsootöötajad ja koolitajad peavad muutuva sotsiaalse maastiku valguses ümber hindama tavapäraseid meetodeid, eriti marginaliseeritud või raskesti ligipääsetavate elanikkonnarühmadega töötades. Noored, kelle kogemused jäävad väljapoole traditsioonilisi hariduskontekste, leiavad sageli, et neil on raske tavapäraste meetoditega samastuda. Seetõttu on uuenduslikud, kaasavad ja osaluspõhised lähenemisviisid hädavajalikud (CoE, 2018). Noorsootöö saab tegeleda noorte elu mõjutavate keeruliste tegelikkustega, ühendades meediapädevuse inimõiguste hariduse, kultuuridevahelise suhtluse ja kunstilise eneseväljendusega. Need meetodid edendavad empaatiat, soodustavad aktiivset õppimist ning tugevdavad sidemeid inimeste ja nende kogukondade vahel. Lõppkokkuvõttes seisneb noorsootöö innovatsioon keskkonna loomises, kus iga noor tunneb end nähtuna, väärtustatuna ja võimelisena panustama sotsiaalsesse ühtekuuluvusse, mitte ainult uute vahendite rakendamises (Serrano & Teixeira, 2019).

Saksamaa vihakõne ja vihakuritegude vastane õigusraamistik on üks Euroopa ulatuslikumaid. Peamine õiguslik alus on Strafgesetzbuchi (kriminaalkodeksi) § 130, mis kriminaliseerib vihkamisele, vägivallale või diskrimineerimisele õhutamise rassi, etnilise kuuluvuse, usu, kodakondsuse või seksuaalse sättumuse alusel määratletud rühmade vastu, samuti holokausti eitamise ja natsivõimu ülistamise. Süütegude eest karistatakse kuni viieaastase vangistuse või rahatrahviga (OSCE ODIHR, n.d.). Saksamaa lähenemisviisi tugevdas veelgi võrgu jõustamise seadus (Netzwerkdurchsetzungsgesetz, NetzDG, 2018), mis kohustab suuri sotsiaalmeedia platvorme eemaldama „ilmselt ebaseadusliku“ sisu 24 tunni jooksul ja muu ebaseadusliku sisu seitsme päeva jooksul. Nõuete mittetäitmine võib kaasa tuua kuni 50 miljoni euro suurused haldustrahvid. 2021. ja 2023. aasta muudatused laiendasid läbipaistvuse ja aruandluse kohustusi ning viisid seaduse vastavusse ELi digiteenuste seadusega.

Kuigi Saksamaa seadusandlust peetakse Euroopa mudeliks, jätkavad õigusteadlased ja kodanikuühiskonna liikmed vaidlust sõnavabaduse kaitsmise ja sisu tõhusa modereerimise tagamise vahelise tasakaalu üle. Kriitikud hoiatavad „üleblokeerimise“ eest, mille puhul platvormid eemaldavad seaduslikku sisu ennetavalt, et vältida sanktsioone. Sellest hoolimata on Saksamaa valitsuse seisukoht, mida kinnitavad ka föderaalkohtu otsused, et vihakõne õõnestab inimväärikust ja demokraatlikku korda ning seetõttu ei ole see põhiseaduse (Grundgesetz) artikli 5 alusel kaitstud.

Föderaalse Kriminaalpolitseiameti (Bundeskriminalamt, BKA) andmed näitavad, et vihakuriteod on endiselt oluline ühiskondlik probleem. 2024. aastal registreeriti üle 12 000 poliitiliselt motiveeritud kuriteo, millel oli äärmuslik või vihakõnega seotud taust, sealhulgas 5164 liigitati vihakuriteoks. See arv on eelmise aastaga sarnane, kuid antisemiitlike ja LGBTQ+ vastaste kuritegude arv on märkimisväärselt suurenenud. BKA aruannetes on peamiseks motivatsiooniks paremäärmuslus, millele järgnevad islami- ja migrantidevastased meeleolud (BKA, 2025).

Saksamaa vastus ühendab õiguslikke, tehnoloogilisi ja hariduslikke aspekte. Kodanikuühiskonna algatused, näiteks HateAid, pakuvad veebiviha ohvritele õigusnõustamist ja strateegilist kohtuvaidlust, samas kui Meldestelle REspect!, mis on nüüd DSA alusel usaldusväärseks teavitajaks nimetatud, võimaldab ebaseadusliku sisu kiiret eemaldamist platvormidelt.

Turvalisema Interneti Keskus Saksamaal (klicksafe) ja Amadeu Antonio Stiftung edendavad digitaalset kirjaoskust, empaatiat ja demokraatlikku vastupanuvõimet tasuta kättesaadavate õppemoodulite kaudu, näiteks „Meedia koolides – desinformatsioon ja vihakõne“ (2023).

Teadusuuringute ja poliitika tasandil on Saksamaa käivitanud mitu uuenduslikku programmi, mis ühendavad haridust ja tehnoloogiat. Kooliprogramm „HateLess – Gemeinsam gegen Hass“ näitas õpilaste empaatia ja vastukõne käitumise mõõdetavaid edusamme (Wachs jt, 2023). Projektid nagu CYLENCE ja Cyber Hate Awareness (Bäumler jt, 2025) parandavad aruandluse töövooge automatiseerimise ja tehisintellektil põhinevate modereerimisvahendite abil. Samal ajal aitab GAHD andmestik (Goldzycher jt, 2024) kaasa masinõppe täpsuse parandamisele saksa keeles esineva nüansirikka vihakõne tuvastamisel.

Üldiselt näitab Saksamaa mitmetasandiline strateegia, mis tugineb rangetele õigusaktidele, ennetavale jõustamisele, hariduslikule võimestamisele ja tehnoloogilisele innovatsioonile, terviklikku lähenemisviisi vihakõne vastu võitlemiseks, kaitstes samal ajal demokraatlikke vabadusi ja digitaalseid õigusi.

Digiajastul tugevdab Küpros võitlust internetis leviva vihakõne vastu mitmekihilise lähenemisviisi abil. Pingutuse keskmes on ELi õigusraamistikus juurdunud riiklikud õigusaktid: näiteks seadus 134(I)/2011 „Teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemine kriminaalõiguse abil“ võttis siseriiklikku õigusesse üle nõukogu raamotsuse 2008/913/JSK, kriminaliseerides avaliku õhutamise vihkamisele või vägivallale rühmade vastu rassi, nahavärvi, usutunnistuse või rahvusliku või etnilise päritolu alusel. 2015. aastal laiendati muudatusega (seadus 87(I)/2015) neid kaitsemeetmeid, et hõlmata vihakõnet, mis on suunatud isikute vastu seksuaalse sättumuse või sooidentiteedi alusel (Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), 2021).

Küprose kohtud kipuvad vihakõne juhtumite läve seadma liiga kõrgeks ning seetõttu jäid sellise kuriteo toime pannud inimesed karistuseeta. Karistusseadustiku (ptk 154) artikli 47 lõike 1 punkti b alusel tuleks kriminaliseerida vihakõne, mis tekitab konflikte, õhnestab avalikku korda või loob kodanike vahel ebaõiglase võimu tasakaalustamatuse. Demokraatlikus ühiskonnas ei tohiks lubada kommentaare ega sõnu, mille eesmärk on kahjustada, diskrimineerida või marginaliseerida inimrühma (UNCRC Policy Centre Cyprus, 2024).

Lisaks neile konkreetsetele seadustele on Küpros kooskõlas laiema ELi regulatsiooniga. Digiteenuste seadus jõustus 2022. aastal ja kehtestab veebiplatvormidele kohustuse võidelda ebaseadusliku sisuga, sealhulgas vihakõne ja väärinfo vastu, rõhutades, et sellega, mis on ebaseaduslik väljaspool interneti, tuleb tegeleda ka veebis. Lisaks püüab ELi tugevdatud käitumisjuhend ebaseadusliku vihakõne vastase võitluse kohta internetis (välja kuulutatud detsembris 2023) süvendada valitsuste, kodanikuühiskonna ja veebiplatvormide vahelist koostööd (ELi Komisjon Küprosel, 2023).

Jõustamise ja institutsioonide osas kehtestas Küprose politsei 2023. aasta oktoobris muudetud protseduurid (kord nr 3/38), mis nõuavad ametnikelt eelarvamusmotiivide äratundmist, ohvrite delikaatset kohtlemist ja vihakuritegude andmete edastamist inimõiguste ja diskrimineerimise vastu võitlemise büroole (OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR), 2024). Neid struktuurilisi parandusi tervitati, kuigi järelevalveasutused, näiteks Euroopa Komisjon rassismi ja sallimatuse vastu (ECRI), märgivad, et lünki on endiselt, eriti andmete kogumisel, vihakõne eristamisel muudest süütegudest ja juhtumite kohtusse andmisel (Euroopa Nõukogu, Euroopa Komisjon rassismi ja sallimatuse vastu (ECRI), 2023).

Küprose kodanikuühiskonnal on nende lünkade täitmisel oluline roll. Näiteks 2024. aasta juunis toimunud konverentsil „Vihakõne äratundmine ja käsitlemine“ toodi esile valitsusväliste organisatsioonide juhitud noortealgatusi, nagu projektid „Hate Trackers Into Action“ ja „Hate Trackers Beyond Borders“, mis koolitavad noori ja noorteaktiviste internetis levivat vihakõnet tuvastama, alternatiivseid narratiive looma ja eakaaslasi kaasama. (UNCRC Policy Centre Cyprus, 2024).

Siiski on mitmeid probleeme. Küprose seadusandlus kaitseb endiselt ulatuslikumalt vaid piiratud hulka diskrimineerimise aluseid (etniline päritolu, usutunnistus, rass); uuemad alused (sooidentiteet, puue, vanus) on vähem kaetud (Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), 2021). Veebivihkamisest teatatakse ja selle eest ei alkatata piisavalt süüdistusi ning kodanikuühiskond märgib, et kuigi õigusraamistik on olemas, jõuab süüdimõistmiseni väga väheste juhtumite puhul (Euroopa Nõukogu, Euroopa Komisjon rassismi ja sallimatuse vastu (ECRI), 2023).

Lõpuks lisab rändedünaamika veebipõhisele vihkamise ökosüsteemile veelgi keerukust. Küpros kui migrantide ja varjupaigataotlejate transiidi- ja sihtriik näeb sotsiaalmeedias ja sõnumirakendustes narratiive, mis kujutavad uustulnukaid julgeolekuohtude või „teistena“. Need narratiivid toidavad vihakõnet nii veebis kui ka väljaspool seda. Seetõttu on eespool kirjeldatud seadusandlikud, regulatiivsed ja kodanikuühiskonna jõupingutused eriti olulised rände ja integratsiooniga seotud ksenofoobsete, rassistlike ja desinformatiivsete narratiivide vastases võitluses. Teisisõnu: tehnoloogia, õigus ja ühiskond peavad lähenema, kui Küpros soovib luua vastupidavamaid ja kaasavamaid digitaalseid avalikke ruume, mis kaitsevad vähemusi, uustulnukaid ja laiemat demokraatlikku struktuuri.

Eesti võitleb internetis leviva vihakõne vastu seadusandluse, ELi määruste ja kodanikuühiskonna algatuste kaudu. Eesti diskrimineerimisvastane seadusandlus põhineb põhiseaduse §-l 12, mis keelab diskrimineerimise ja etnilise, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise õhutamise. Karistusseadustiku § 151 kriminaliseerib avaliku vihkamise, vägivalda või diskrimineerimise õhutamise sellistel alustel nagu etniline kuuluvus, usutunnistus, sugu või seksuaalne sättumus, kui see ohustab elu, tervist või vara. Karistusseadustiku 2023. aasta muudatus laiendas seda avaliku korra vastastele ohtudele ning seaduseelnõu eesmärk on selgesõnaliselt kaitsta sooidentiteeti ja seksuaalseid tunnuseid.

Väljakutsete hulka kuuluvad kahju tõendamine ja piiratud kaitstavad alused, mis muudab jõustamise keeruliseks. Eesti Inimõiguste Keskuse juhitud kodanikuühiskonna jõupingutused pakuvad ohvritele tuge ja propageerivad laiemat kaitset. Keskus on Euroopa Komisjoni partner vihkamisõhutamise suundumuste jälgimisel kõigil sotsiaalmeedia platvormidel. Kriminaalõiguse alla kuuluva vihakõne õiguslik raamistik on väga piiratud ja kriminaalmenetlusi võetakse harva. Seetõttu on vihkamise vastu võitlemine Eestis nii keeruline kui ka keeruline. Lisaks on viimastel aastatel levinud valeuudised aidanud kaasa vihakõne sagenemisele sotsiaalmeedias.

Keskus algatas uuringu projekti „Uuri. Osale. Muuda“ raames, mille eesmärk on parandada vastupanuvõimet, sotsiaalset ühtekuuluvust ja integratsiooni, tugevdades faktipõhist meediat, meediapädevust ning kodanikukaasatust ja koostööd hariduse, koolituse ja vahetuste valdkonnas Eestis. Projekti rahastas Saksamaa Liitvabariigi saatkond Eestis.

Eesti rakendab ka ELi digiteenuste õigusakti, mis nõuab platvormidelt ebaseadusliku sisu viivitamatut eemaldamist.

Sellised maamärgiks olevad kohtuotsused nagu Delfi AS vs. Eesti rõhutavad platvormide vastutust kasutajate loodud vihakõne sisu eest. Nende meetmete eesmärk on vähendada veebivihkamist, kaitstes samal ajal sõnavabadust.

Prantsusmaa tegeleb internetis leviva vihakõnega seadusandluse, regulatiivse järelevalve ja kodanikuühiskonna algatuste kombinatsiooni abil, mille eesmärk on kaitsta üksikisikuid ja rühmi diskrimineerimise eest etnilise kuuluvuse, usu, soo, seksuaalse sättumuse või puude alusel, kaitstes samal ajal sõnavabadust. See lähenemisviis püüab tasakaalustada kahjuliku sisu vastast võitlust demokraatliku arutelu ja põhiõiguste säilitamisega digitaalses avalikus sfääris.

Peamiste õigusraamistike hulka kuulub lennundusseadus (2020), mis algselt nõudis platvormidelt „ilmselgelt ebaseadusliku” sisu eemaldamist 24 tunni jooksul. Kuigi põhiseadusnõukogu tühistas osa seadusest sõnavabadusega seotud murede tõttu, viis seadus siiski spetsialiseeritud prokuratuuri ja veebivihkamise vaatluskeskuse loomiseni, tugevdades institutsioonilist suutlikkust veebipõhise väärkohtlemise jälgimiseks ja sellele reageerimiseks. SREN-seadus (2021) tugevdas veelgi veebiturvalisust, lubades kohtutel peatada ebaseaduslikku sisu levitavad kontod kuni kuueks kuuks või korduvate rikkujate puhul kuni üheks aastaks, saates rikkujatele selge hoiatava signaali.

Vaatamata neile meetmetele on rassistlik, ksenofoobne ja sooline vihakõne internetis endiselt laialt levinud, eriti poliitiliselt tundlikel hetkedel või avalikel aruteludel. Vastuseks osaleb Prantsusmaa aktiivselt ELi-ülestes algatustes, nagu digiteenuste seadus (DSA) ja tugevdatud käitumisjuhend+, mis kehtestavad platvormidele selgemad kohustused. Nende raamistike kohaselt kohustuvad ettevõtted, sealhulgas Meta, X, TikTok ja YouTube, vaatama enamiku vihakõne kohta käivatest teadetest läbi 24 tunni jooksul, parandama riskihindamist ja suurendama läbipaistvust sõltumatu kolmanda osapoole järelevalve kaudu.

Kodanikuühiskonna jõupingutused täiendavad õiguslikke ja regulatiivseid meetmeid, keskendudes ennetamisele, haridusele ja ohvrite toetamisele. CHASE projekt tegeleb soolise võrdõiguslikkuse vastase vihkamisega internetis meediapädevuse kampaaniate ja koolitusprogrammide kaudu, samas kui vihakõnevastane nädal suurendab avalikkuse teadlikkust ja edendab mitme sidusrühma koostööd.

Need algatused rõhutavad pikaajalise kultuurilise muutuse, digitaalse kodakondsuse ja kollektiivse vastutuse olulisust turvalisemate ja kaasavamate veebiriiumide loomisel.

Luksemburg võitleb vihakõne ja diskrimineerivate kuritegude vastu kriminaalõiguse sätete, võrdõiguslikkuse institutsioonide ja hiljutiste temaatiliste tegevuskavade abil. Karistusseadustiku artikkel 454 määratleb diskrimineerimise laialt (päritolu, nahavärv, rahvus, sünnipära, sugu, seksuaalne sättumus, puue, usutunnistus või veendumused jne) ning 28. märtsi 2023. aasta seadus lubab nüüd karistusi kahekordistada, kui kuritegu on toime pandud ühel neist eelarvamusmotiividest, tugevdades vihost ajendatud tegude käsitlemist (OSCE, Vihakuritegude seadusandlus Luksemburgis 2023, <http://www.arendt.com/> Uus seadusandlus: diskrimineerimiskavatsuse eest kahekordistati kriminaalkaristusi, 2023).

Avalik vihakõne või vägivalla õhutamine internetis või väljaspool seda on süüdistatav, kuid praktika näitab lünki: politsei registreeris 2024. aastal 194 „vihkamise või vägivalla õhutamise” juhtumit, kuid prokurör algatas uurimise vaid 43 juhul ja OSCE 2022. aasta andmed näitasid juba 76 vihakuriteo juhtumit, mille tulemusel süüdistust ei esitatud. See viitab raskustele tõendite kogumisel, liigitamisel ja ohvrite teavitamisel (ODIHR-i 2022. aasta vihakuritegude aruanne; www.luxtimes.lu).

Prokurör algatas eelmisel aastal, 2025, uurimise 43 vihakuriteo juhtumi kohta. Võrdõiguslikkust ja ohvrite tuge pakub sõltumatu Võrdse Kohtlemise Keskus (CET), mis loodi 28. novembri 2006. aasta seadusega ja mis 2024. aastal menetles ligi 200 uut diskrimineerimisjuhtumit, peamiselt tööhõive ja teenustele juurdepääsu valdkonnas (RTL Today, Võrdse Kohtlemise Keskus, teatab suurest töökoormusest ja juhtimisvabu ametikohti, 2024; RTL Today, Võrdse Kohtlemise Keskus, teatab suurest töökoormusest ja juhtimisvabu ametikohti, 2024).

Poliitika vallas võttis Luksemburg 2023. aastal vastu riikliku antisemitismivastase tegevuskava ning teatas „kultuuridevahelise kooselu“ raamistikus, et 2022.–2023. aasta rassismi ja etnilise-rassilise diskrimineerimise uuringute (CEFIS/LISER) tulemusi kasutatakse laiemas rassismivastases strateegias, mis hõlmab kohaliku tasandi teadlikkust ja koolitust (Luksemburgi Suurhertsogiriigi valitsus, riiklik antisemitismivastane tegevuskava, 2023; CEFIS, RASSISM JA DISKRIMINEERIMINE LUKSEMBURGIS OHVRITE KUULAMINE, 2022).

Luksemburg kohaldab küll ELi-üleseid vahendeid, näiteks digiteenuste seadust ja 2008. aasta raamotsust, kuid kodanikuühiskonna osalejad, näiteks respect.lu, teatavad endiselt veebipolarisatsiooni kasvust ning nõuavad kiiremat sisu modereerimist ja süstemaatilisemat andmekogumist vihakõne juhtumite kohta (www.chronicle.lu, Respect.lu toob 2024. aasta aruandes esile kasvava radikaliseerumisega seotud mured, 2025; EPRS, vihakõne ja vihakuritegude kriminaliseerimine valitud ELi riikides, 2024).

Hispaania vihakuritegusid reguleerivad õigusaktid, täpsemalt karistusseadustiku artikkel 510, kriminaliseerivad avaliku õhutamise diskrimineerimisele, vihkamisele või vägivallale rassi, etnilise kuuluvuse, rahvusliku päritolu, usutunnistuse või veendumuste, soo, seksuaalse sättumuse või puude alusel määratletud rühmade vastu, mille eest on ette nähtud karistused ühest kuni kolme aastani vangistuses ja kuue kuni kaheteistkümne kuu pikkused rahatrahvid (OSCE ODIHR, n.d.).

„Fiscalía General del Estado“ ringkirja 7/2019 kohaselt karistatakse vihakõnet Hispaanias karistusseadustiku artikli 510 alusel inimväärikuse ja võrdsuse vastasena. BOE selgitab, et sõnavabadus ei kaitse vihkamist, diskrimineerimist või vaenu õhutavat kõnet ning et isegi potentsiaalne kahju (mitte ainult tegelik kahju) võib kaasa tuua vastutuse (Fiscalía General del Estado 2019, 55655-55695). Seetõttu jätkavad Hispaania kohtud sõnavabaduse tasakaalustamist õhutamise vastaste sanktsioonidega.

Hiljutised andmed rõhutavad vihakõne ja vihakuritegude püsimist Hispaanias. Siseministeeriumi andmetel registreeriti 2024. aastal 1955 vihakuritegu, mis on 13,8% vähem kui 2023. aastal, kuid antisemitismi osakaal on märkimisväärselt suurenenud ning rassistlike ja ksenofoobsete kuritegude arv on jätkuvalt kõrge.

Rassistlikud ja ksenofoobsed vihakuriteod on endiselt kõige levinumad, kusjuures aset leidis 804 juhtumit (kuigi 6% vähem kui eelmisel aastal), millele järgnesid seksuaalse sättumuse ja sooidentiteediga seotud kuriteod (528 juhtumit) ning soolise/soolise diskrimineerimisega seotud kuriteod (181 juhtumit).

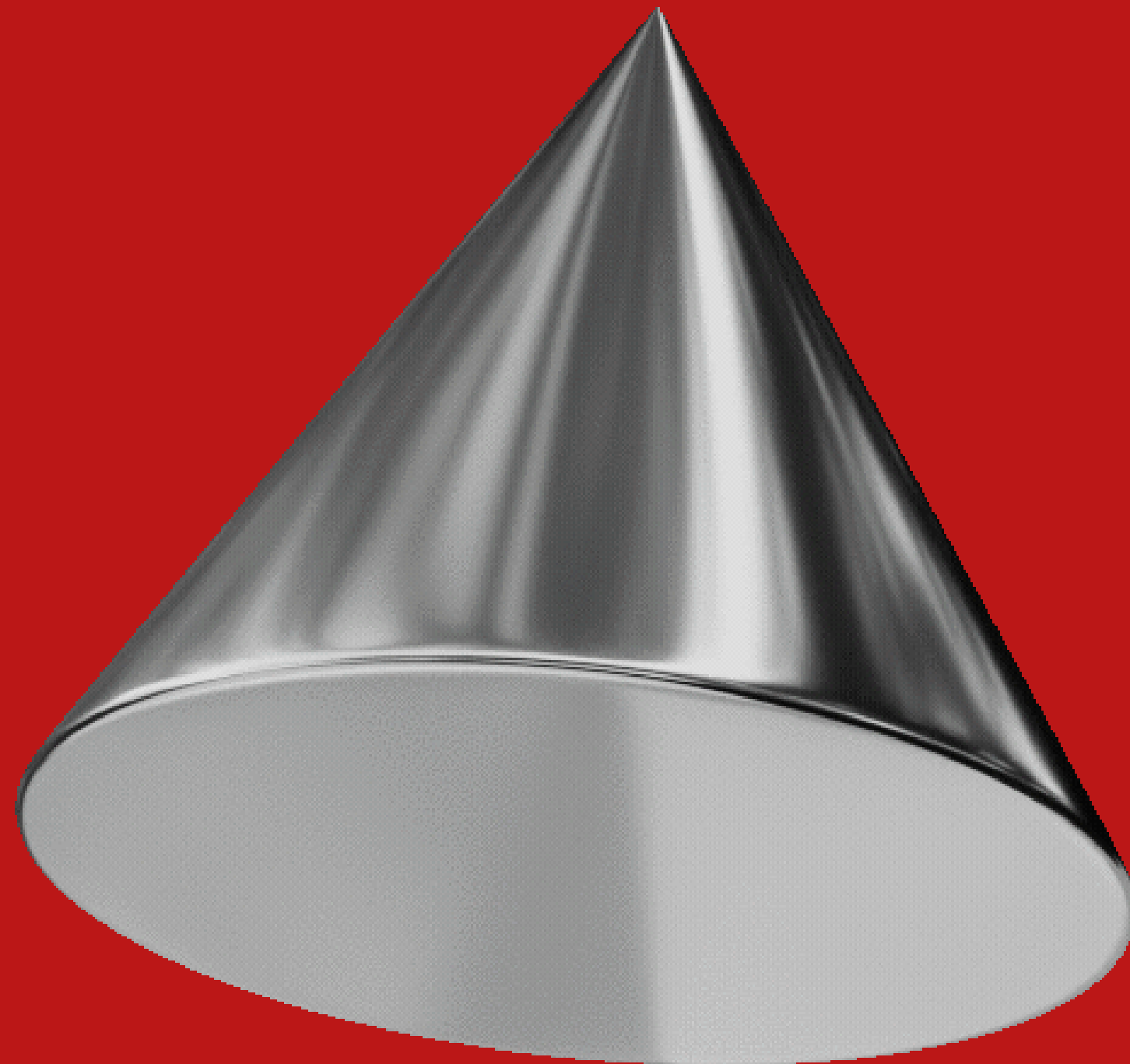
Aruandes dokumenteeriti esmakordselt ka islamofobiaga seotud kuritegusid (13 juhtumit), mis on kooskõlas Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti soovitud. Aasta-aastalt oli kõige järsem kasv antisemitismi (60,9%) ja aporofobia ehk vaestevastase vihkamise (33,3%) puhul, samas kui ideoloogia ja romadevastase eelarvamusega seotud juhtumid vähenesid vastavalt 58,2% ja 51,3%. Kuritegude tüpoloogia osas olid kõige sagedasemad füüsilised rünnakud (385 juhtumit) ja ähvardused (358), millele järgnesid diskrimineerimise propageerimine (217), alandav kohtlemine (107) ja solvangu (106) (La Moncloa 2025).

2025. aasta juulis tugevdas Hispaania oma poliitilist reageeringut. Valitsus käivitas vihakuritegude vastase kolmanda tegevuskava (2025–2028) 1,4 miljoni euro ja 109 meetmega ennetamise, uurimise ja ohvrite toetamise parandamiseks (Euroopa Komisjon, rände ja siseasjade peadirektoraat 2025).

Rassismi ja Ksenofoobia Vaatluskeskus (OBERAXE) tutvustas koostöös LaLigaga tehisintellektil põhinevat FARO süsteemi, mis skannib Facebooki, Instagrami, TikToki, YouTube'i ja X-i vihakõne tuvastamiseks (OBERAXE, Sistema FARO, 2025). Kaasatuse ministeeriumi aruande (Revista Seguridad Social) kohaselt tuvastas FARO oma esimesel tegutsemisnädalal üle 2000 vihakõne juhtumi.

Lisaks toetavad valitsusvälised organisatsioonid, näiteks Accemi ELi rahastatav CLARA projekt, mis suurendab noorte vastupanuvõimet diskrimineerivale diskursusele (Accem 2024), ja kodanikuühiskonna aruanded, näiteks Provivienda uuring eluaseme diskrimineerimise kohta Madridis ja Barcelonas ning CEARi 30 soovitud pagulaste integreerimiseks (Ministerio de Igualdad 2022), Hispaania viimaseid jõupingutusi vihakõne vastu võitlemisel õiguslikus, digitaalses ja ühiskondlikus dimensioonis.

MOODUL 1

**OSALEJATE MÕISTMINE JA EETILISE
RAAMISTIKU LOOMINE**

ÜLDISED EESMÄRGID

Empaatia, perspektiivi omaksvõtmise ja vihakõne
vastase keele koolitusharjutused

OODATAVAD TULEMUSED

Peamised tulemused:

- Koostöös koostatud seadused (nt käitumisjuhend) ja eetiline lubadus
- Suurem teadlikkus kaasavast ja lugupidavast käitumisest
- Parem grupidünaamika ja jagatud vastutus konfliktide ennetamisel
- Individuaalsete ja kollektiivsete väärtuste ja vajaduste üle mõtisklemine
- Ohutusprotokollide kehtestamine ja teadlik nõusolek

Oskused:

- Kuidas teatud olukordades reageerida
- Empaatia, teadlikkus ja vastutus
- Konflikti deeskaleerimise taktika

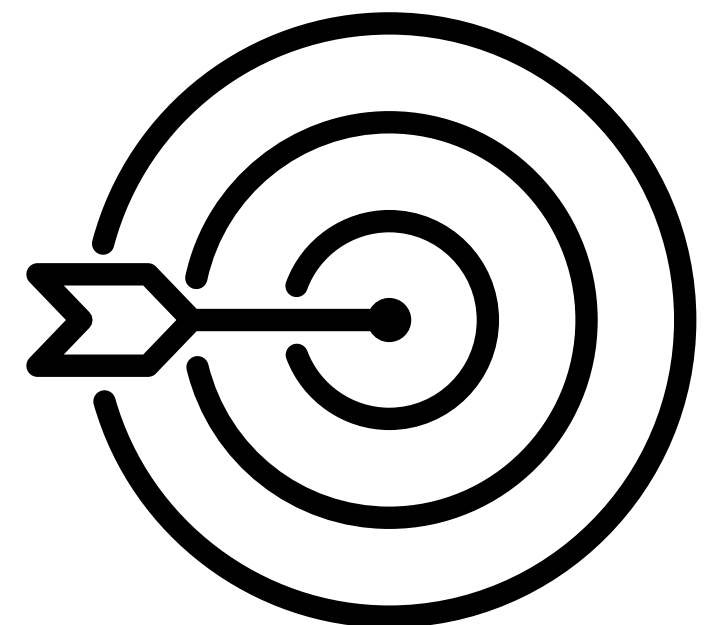
MOODULI STRUKTUUR

Tegevus 1: Dilemmad: "Mida ma teeksin, kui...?"

Tegevus 2: Kõndimise-rääkimise harjutus

Tegevus 3: Käitumiskodeksi kaasloome: "Meie väärtused, meie hää!"

Tegevus 4: Lubadus tehisintellekti ja sotsiaalmeedia eetiliseks ja vastutustundlikuks kasutamiseks

EESMÄRGID

- Aidake osalejatel uurida oma väärtusi, eelarvamusi ja reaktsioone konfliktidele, vihkamisele või tõrjutusele, astudes reaalsesse või hüpoteetilistesse olukordadesse.
- Edendada lugupidava ja kaasava suhtlemise mõistmist
- Tugevdada kriitilist mõtlemist õigluse, empaatia ja piiride osas

TEGEVUS 1 - Dilemmad: "Mida ma teeksin, kui...?"

KESTUS

40–60 minutit

TEGEVUSE 1 ETAPID (1. OSA)

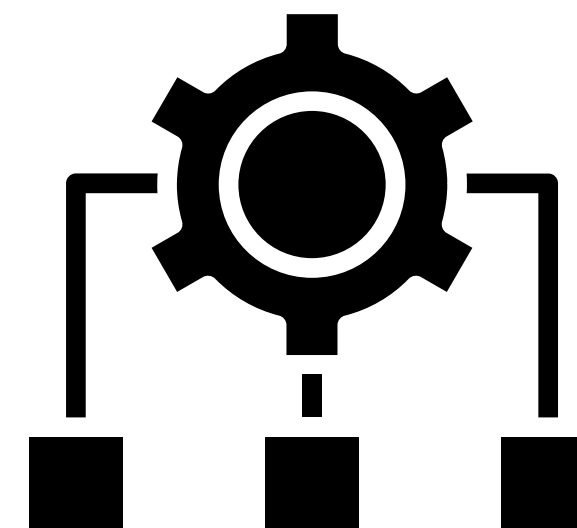
- Arutage diskrimineerimist ja vihakõnet hõlmavaid „reaalse elu stsenaariume“.**
Meetod: juhtumiuuringud/dilemmakaardid.
- Esitage 3–5 lühikest stsenaariumi (nt kellegi katkestamine, diskrimineeriv nali, rassistliku solvangu kasutamine, konflikti eskaleerumine)
 - Küsi: Mis läks valesti? Kuidas oleks saanud seda ära hoida? Milline reegel või väärtus puudus?
 - Kasutage seda ühiste väärtuste olulisuse üle mõtisklemiseks

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Stsenaariumikaardid või trükitud näited (saab kohandada vanuserühmale/kontekstile).
Kleepmärkmed või digitaalne koostöövahend (nt Padlet, Jamboard).

TEGEVUSE 1 ENESEHINDAMINE (2. OSA)

- Eneserefleksioon**
Pärast stsenaariumide arutamist väikestes gruppides täidavad osalejad individuaalselt eneseanalüüsi töölehe või päeviku pidamise ülesande, mis põhineb uuritud dilemmadel.
- Näited refleksiooniküsimustest (saab üle vaadata või kohandada):**
- 1. Minu esimene reaktsioon**
- Milline oli minu sisetunne selle stsenaariumi suhtes?
 - Kas ma tundsin end vihasena, ebakindlana, enesekindlana, ükskõiksena jne? Miks?

2. Mida ma ütleksin või teeksin?

- Kas ma räägiksin julgelt? Toetaksin kedagi? Jäksin wait?
- Mis võiks mind tegutsemast takistada? Mis võiks mind julgustada?

3. Keda see stsenaarium mõjutas?

- Kelle tundeid või õigusi rikuti?
- Kuidas ma end nende olukorras tunneksin?

4. Kas mõni reegel või väärtus puudus?

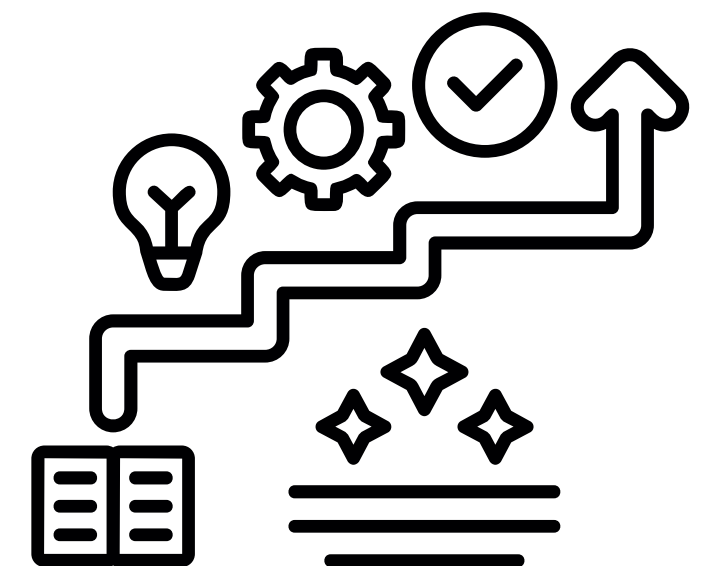
- Millised meie ühistest väärtustest/põhimõtted olid siin asjakohased?
- Mis oleks saanud seda olukorda ära hoida?

5. Mida ma saaksin järgmine kord teisiti teha?

- Kas ma oskan mõelda vägivallatule ja lugupidavale tegutsemis- või reageerimisviisile?
- Kas mul on sekkumiseks vaja rohkem tööriistu, julgust või tuge?

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Tööleht Pastakas / Paber

EESMÄRGID

Anda võimalus jagada oma lugu konfidentsiaalses ja usaldusväärses keskkonnas ning leida lahendusi/soovitusi isiklikele või üldistele vihakõnega seotud probleemidele.

TEGEVUS 2 -
Kõndimise ja
rääkimise harjutus

KESTUS

40 minutit

TEGEVUSE 2 ETAPID

Treener selgitab tegevuse reegleid.
Osalejad kõnnivad paarides, üks neist räägib 10 minutit oma kogemusest vihakõnega. Teine kuulab vaikides. Seejärel jutustab teine, esimene on vait. Seejärel esitavad mõlemad üksteisele küsimusi ja annavad teineteisele nõu (umbes 10 minutit).

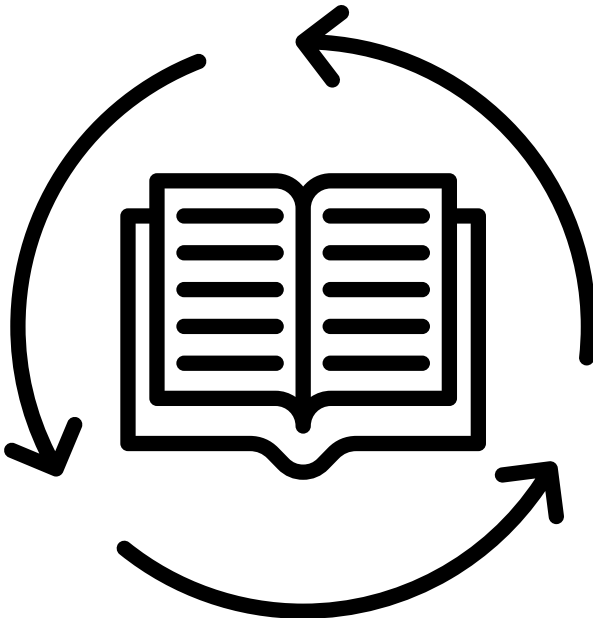
1. Küsimused tegevuse „Kõndides rääkimine” jaoks:

- Kas sa ise kogesid vihakõnet?
- Kas su sõbrad olid vihakõne ohvrid?
- Jutusta lugu oma või nende kogemusest.

Kõik osalejad jagavad oma kogemust „Kõndides-rääkides“ tegevusest, emotsioone ja seda, mida nad õppisid ning kuidas seda tegevust noorsootöös kasutada saab.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

Mõnus koht jalutamiseks (park, mets jne).

TEGEVUSE 2
ENESEHINDAMINE

ISIKLIK ÕPPIMISKONTROLL (1 = ÜLDSE MITTE, 5 = VÄGA PALJU)					
AVALDUS	1	2	3	4	5
Õppisin tundma lugude jutustamise protsessi ning seda, kuidas olla vihakõne kogemuste suhtes aus ja avatud meelega.					
Osaletin selles tegevuses aktiivselt: rääkisin oma loo ja kuulasin eakaaslaste lugusid, esitasin küsimusi ja vastasin neile.					
Sain rohkem teada vihakõnest ja vihkamist vältivast lähenemisest.					
Muutusin enesekindlamaks.					
Ma suhtun teiste lugudesse lugupidavamalt.					
Hindan selle tegevuse turvalist keskkonda.					
Ma õpin tundma kaasanalüüsi ja eakaaslaste tagasiside jõudu.					
Ma hakkan seda meetodit oma noorsootöös kasutama.					

EESMÄRGID

- Edendada vastutustunnet ja osalemist grupis, mõtiskledes väärtuste ja ohutusprotokollide üle
- Julgustada grupi väärtuste ja käitumuslike ootuste omaksvõtmist

KESTUS

40–60 minutit

**TEGEVUSE 3 ETAPID
(1. OSA)**

- Väärtuste refleksiooni meetod: vaikne ajurünnak + paaris- või väikerühmas jagamine**
- Küsige igalt osalejalt: „Mis tekitab grupis turvatunde, õigluse ja teie suhtes lugupidava tunde?“
 - Kirjutage vastused märkmepaberitele või digitaalsete tööriistade (Jamboard, Padlet) abil
 - Rühmita vastused kategooriatesse (nt suhtlemine, piirid, õiglus, vastutus)

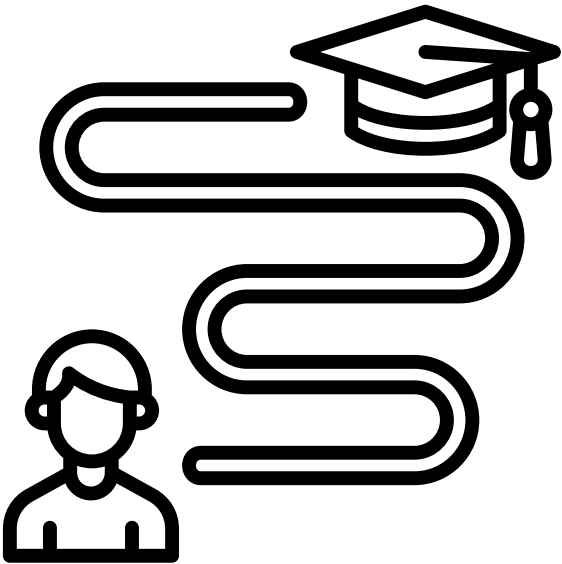
**OPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID**

Pabertahvel või valge tahvel. Kleepmärkmed või digitaalne koostöövahend (nt Padlet, Jamboard).

**TEGEVUSE 3
ENESEHINDAMINE (1. OSA)**

- Peegeldusküsimused (individuaalselt või paarides)**
- Millised väärtused on minu jaoks grupis kõige olulisemad?
 - Kas ma tundsin end ära kuulatuna ja protsessi kaasatuna?
 - Kas on mõni reegel või väärtus, mida ma isiklikult püüan teadlikumalt järgida?

**TEGEVUS 3 –
Käitumisjuhendi ühine
loomine:
„Meie väärtused, meie
hää!”**

TEGEVUSE 3

ETAPID (2. OSA)

Kaasloomine – põhikirja ja käitumisjuhendi koostamine

Meetod: Väikesed rühmad + kogu rühma süntees

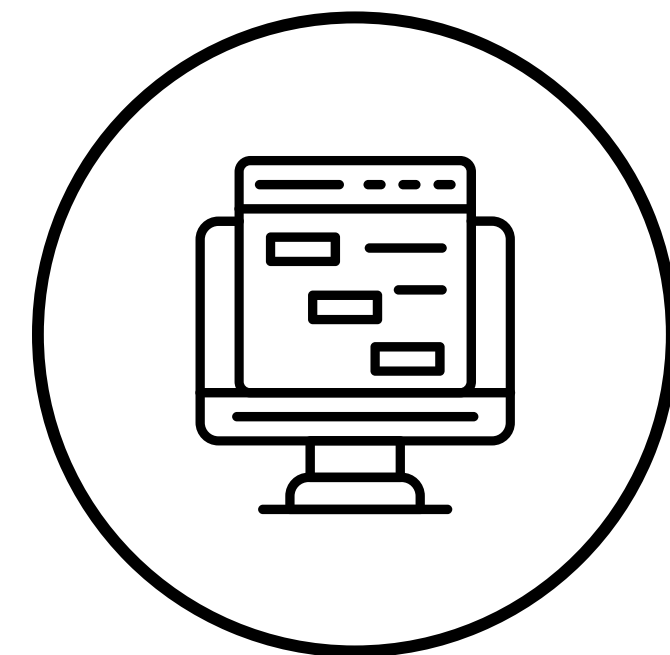
- Jagunege 3–5-liikmelisteks rühmadeks. Iga rühm koostab 3–5 lugupidava grupikäitumise põhimõtet.
- Juhised:
- Kuidas me peaksime üksteist kohtlema?
- Kuidas me konflikte lahendame?
- Mis on siin vastuvõetamatu käitumine?
- Kombineeri ja aruta kõiki grupi panuseid
- Leppige koos kokku oma käitumisjuhendi lõplikus versioonis (see võib sisaldada õigusi, kohustusi ja tagajärgi).
- Kirjutage see selgelt plakatile või jagatud dokumendile

Omandi ja pühendumise meetod: sümboolne kinnitus

- Paluge kõigil osalejatel koodeksile alla kirjutada (päris või digitaalselt)
- Valikuline: Looge koos visuaalseid elemente (sümbolid, pealkiri, ikoonid)
- Asetage see ruumis nähtavale kohale või jagage seda digitaalselt

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Kleepmärkmed või digitaalne koostöövahend (nt Padlet, Jamboard). Markerid, paber või digitaalne dokument lõpliku koodi jaoks.

TEGEVUSE 3

ENESEHINDAMINE

(2. OSA)

Grupi arutelu (10–15 minutit)

- Mis oli reeglite ühise loomise juures lihtne või keeruline?
- Kas me arvame, et need reeglid aitavad tegelikult konflikte või vihkamist ära hoida?
- Kuidas saame tagada, et see koodeks ei oleks pelgalt sõnad?

Tagasiside sein või väljumispilet

Osalejad jätavad ühe kommentaari teemal:

☀ Mis mulle tänase tegevuse juures meeldis.

☁ Reegel, mida tahan meeles pidada...

🔧 Ettepanek koodi täiustamiseks.

EESMÄRGID

- Julgusta isiklikku mõtisklust digitaalse käitumise ja meedia/tehisintellekti eetika üle
- Suurendage pühendumust õiglusele, austusele ja kaasatusele digitaalsetes ruumides
- Edendada teadlikkust sotsiaalmeedia ja tehisintellekti tööriistade võimsusest ja riskidest
- Tugevdada individuaalset ja grupi vastutust internetis leviva vihkamise ja väärinfo vastu võitlemisel

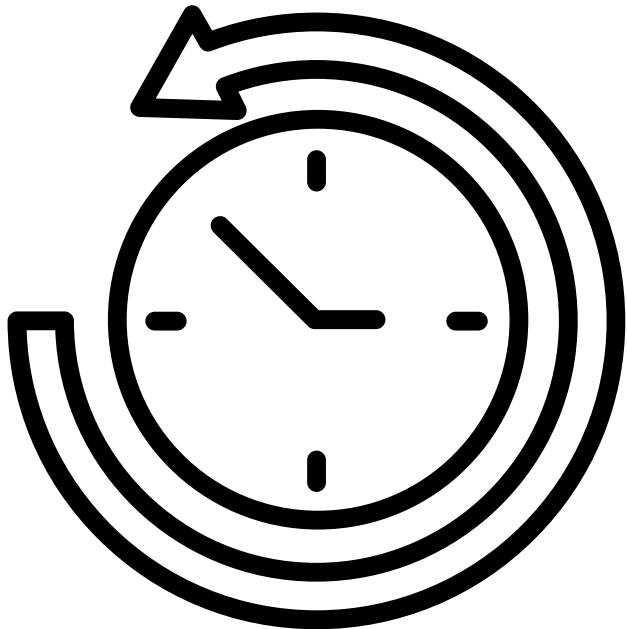
KESTUS

45–60 minutit (kohandatav lühikese refleksiooniseansi või laiendatud loomingulise töötoa vormis)

TEGEVUSE 4 ETAPID

1. Isiklik refleksioon (10–15 minutit) Osalejad mõtisklevad eelnevate tegevuste üle. Kasutage refleksiooniks ja grupiaruteluks järgmisi teemasid:
- Kuidas ma tahan, et minuga internetis käitutaks, ja kuidas ma ise teisi kohtlen?
 - Millal ma kasutan tehisintellekti tööriistu või sotsiaalmeediat viisil, mis võib teisi mõjutada?
 - Kas ma olen kunagi käitunud impulsiivselt või jaganud midagi, mida hiljem kahetsesin?
- Innusta ausat päeviku pidamist või vaikseid paarisvestlusi.
2. Ajurünnak rühmas: ühised väärtused (10–15 minutit) Koguge rühmana sõnu, ideid või põhimõtteid, mida lubadusse lisada.
- Soovituslikud vihjed:
- Mis on meie jaoks internetis olles oluline?
 - Milliseid kahjusid me tahame ära hoida?
 - Millist veebimaailma me tahame luua?
- Dokumenteeri need nähtavalt (tahvel, Jamboard, plakatipaber jne).
3. Lubaduse koostamine (10–15 minutit) Variant A: Kasutage valmis malli ja kohandage seda Variant B: Laske osalejatel luua lubadus nullist

TEGEVUS 4 –
Lubadus tehisintellekti
ja sotsiaalmeedia
eetiliseks ja
vastutustundlikuks
kasutamiseks

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Näidislubadus: eetilise tehisintellekti lubadus: eetilise ja ohutu tehisintellekti loomine
<https://www.ethical.marketing/ethical-ai-pledge>

4. Allkirjasta ja jaga (5–15 minutit) Osalejad kirjutavad lubadusele alla rühmana või individuaalselt.

Loomingulised valikud:

- Kaunista seinale mõeldud plakat
- Filmige lühikesi videoavaldusi
- Jaga digitaalallkirju ja avatare
- Postita lubadus klassiruumis, noorterusmis või veebis

TEGEVUSE 4 ENESEHINDAMINE

Pabertahvel või valge tahvel + markerid Prinditud lubaduse mall (või tühi paber uute mustandite jaoks) Digitaalsete lubaduste loomise vahendid (valikuline) Näidislubadusi või hartasid noorteprojektidest või internetieetika kampaaniatest, nt „Parem internet lastele“ noortelubadus <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en>

Osalejad täidavad 3 kiiret ülesannet (kirjalikud, suulised või anonüümsed märkmepaberid):

1. Mida ma täna oma internetikäitumise kohta aru sain?
2. Milline osa lubadusest tundub mulle kõige olulisem? Miks?
3. Kuidas saan aidata teistel olla internetis eetilisemad või lahkemad?

Valikuline emotikonidepõhine kassasse minek:

- 😊 Tunnen end valmis lubadust andma ja selle järgi elama
- 😐 Mõtlen sellele ikka veel
- 😞 Leidsin, et see on keeruline, aga tahan rohkem õppida

MODUL 2

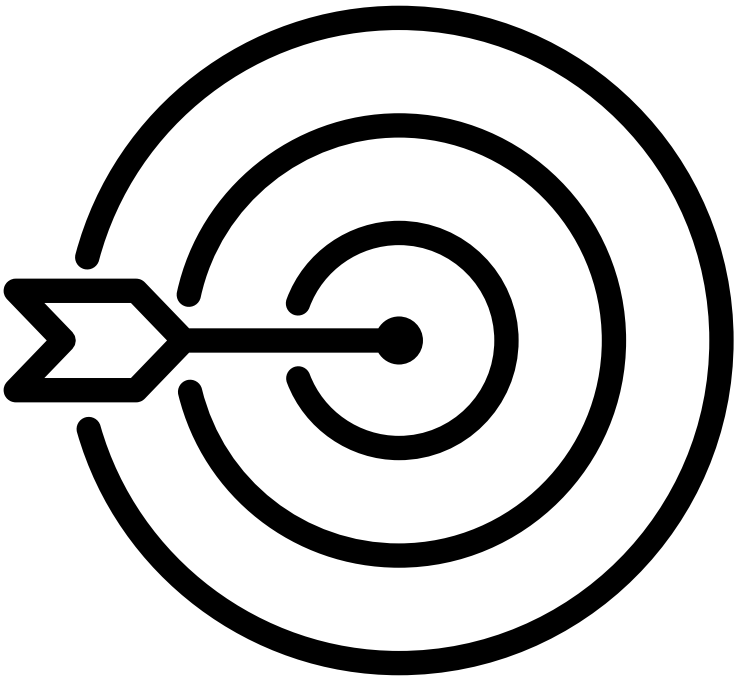
**EMOTSIONAALSETE ALGORITMIDE
MÄRKUS: KUIDAS SOTSIAALMEEDIA
KUJUNDAB TUNDEID JA
RADIKALISEERUMIST**

ÜLDISED
EESMÄRGID

- Arendada arusaamist algoritmipõhiste platvormide emotsionaalsest mõjust ja nende rollist radikaliseerumise soodustamisel.
- Tugevdada noorte võimet digitaalse sisuga kriitiliselt suhelda.
- Edendada digitaalsetes ruumides tegutsemisvõimet reflekteerivate ja ühiselt loovate õpikogemuste kaudu.

OODATAVAD
TULEMUSED

- Teadmised**
Osalejad omandavad järgmised mitteformaalse õppega seotud teadmised (nonformal-education.eu eeskujul):
- **Teadlikkus:** Olge teadlik, et algoritmid mõjutavad emotsioone võrgus.
 - **Mõistmine:** Mõista, kui emotsionaalne manipuleerimine on seotud radikaliseerumisega.
 - **Rakendus:** Rakenda seda arusaama analüüsimisel sotsiaalmeedia vooge.
 - **Analüüs:** algoritmilise tegevuse mustrite analüüsimine soovitused.
 - **Süntees:** Sünteesige tulemused tervislikumate suuniste loomiseks kihlus.
 - **Hindamine:** hinnake erinevat tüüpi sisu mõju.
 - **Ülekanne:** Kandke teadmised üle uutesse kontekstidesse, näiteks uudistesse või grupivestlused.

OODATAVAD TULEMUSED

Oskused

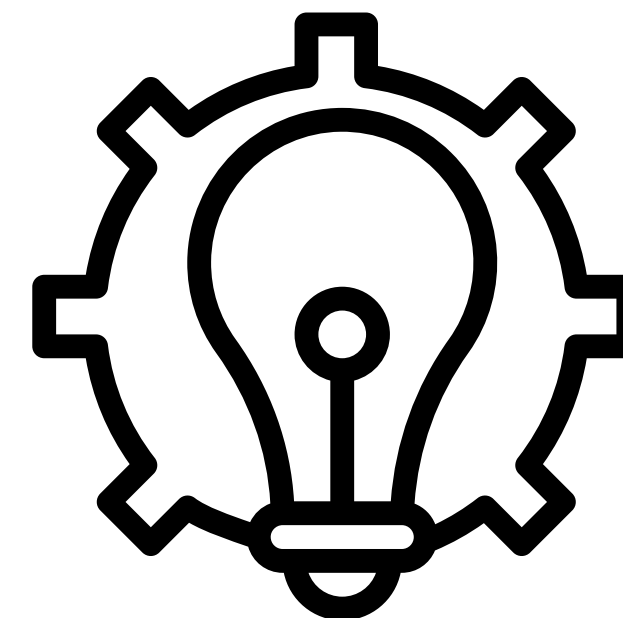
Osalejad omandavad järgmised mitteformaalse õppega seotud oskused (nonformal-education.eu eeskujul):

- Vaatlus: Digitaalse sisu emotsionaalse tooni äratundmine (nt meemid, videolõikude kokkuvõtted, pealkirjad, kommentaariumid).
- Uurimine: sotsiaalmeedia voogude ja postituste proovianalüüs algoritmiliste mustrite ja emotsionaalsete käivitajate tuvastamiseks.
- Abistatav harjutamine: juhendatud osalemine tegevustes, näiteks meeleolukaardid või algoritmimäng, et harjutada sisu kriitilist läbikäimist.
- Iseseisev praktika: analüüsioskuste individuaalne rakendamine: manipuleeriva ja konstruktiivse sisu eristamine pärisvoogudes.
- Rutiinne harjutamine: teadliku kerimisstrateegiate integreerimine igapäevastesse digitaalsetesse harjumustesse (nt vaigistamine, jälgimise lõpetamine või voogude tasakaalustamine).
- Probleemide lahendamine: praktiliste strateegiate väljatöötamine negatiivsete kogemuste, näiteks pahameeletormi või väärinfo levitamise vastu võitlemiseks.
- Loominguline muutmine: digitaalse sisu ümberraamimine või ümberkujundamine positiivseteks vastunarratiivideks ja nende levitamine eakaaslaste seas.

Suhtumine

Osalejad omandavad järgmised mitteformaalse õppega seotud hoiakud: (mudeli aluseks on nonformal-education.eu):

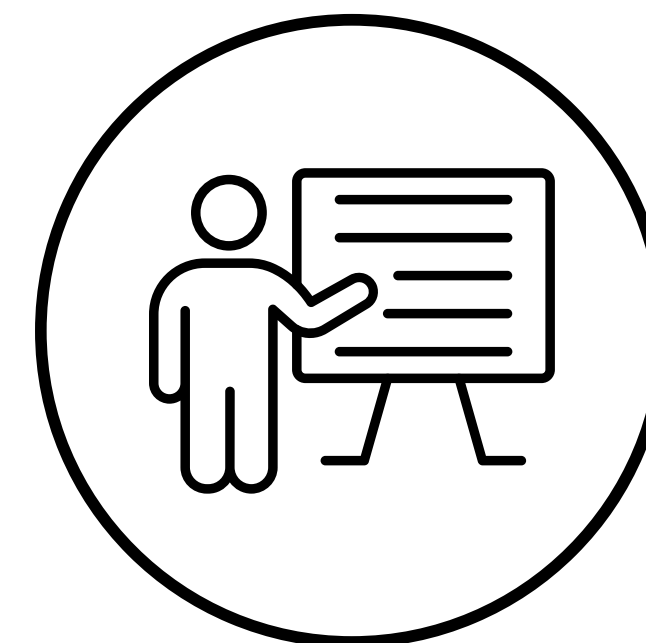
- Mõistmine: Teadlikkus emotsioonidest ja reaktsioonidest
- Sotsiaalmeedia võib mõjutada nii veebis kui ka väljaspool seda toimuvat suhtlust.
- Kaalutlemine: Mõtisklus selle üle, kuidas inimeste reaktsioonid (meeldimised, jagamised, kommentaarid) mõjutavad digitaalsete ruumide tooni ja grupidünaamikat
 - Imiteerimine: Lugupidava ja konstruktiivse käitumise omaksvõtmine (nt aktiivne kuulamine, teiste ideede tunnustamine).

- Eelistus: Suhtlemise valimine eakaaslastega ja digitaalse sisuga viisil, mis edendab empaatiat, mõistmist ja positiivset dialoogi.
- Enesemääratlus: Enda nägemine vastutustundliku digitaalse kodanikuna ja toetava grupiliikmena, kes panustab turvaliste ja konstruktiivsete keskkondade loomisesse
- Eestkoste: valmisolek lugupidava suhtluse eest seista ja mürgiseid või manipuleerivaid digitaalseid tavasid vaidlustada.
- Levitamine: konstruktiivsete praktikate jagamine väljaspool töötuba, julgustades eakaaslast ja kogukondi omaks võtma tervislikumaid veebi- ja tava-suhteid.

JUHISED OSALEJATELE

- Osalejatel on soovitatav kaasa võtta oma seadmed (telefonid/sülearvutid/iPadid)
- Osalejad tunnevad sotsiaalmeedia kanaleid.
- Osalejad on avatud sotsiaalmeedia analüüsile ja aruteludele.
- Töötoad järgivad mitteformaalset õppemeetodit: interaktiivsed, refleksiivsed ja ühiselt loovad.
- Aruteludes ja tegevustes osalemine on vabatahtlik; panustamist julgustatakse, kuid see pole kohustuslik.
- Säilitatakse konstruktiivne keskkond: osalejatelt oodatakse lugupidamist, aktiivset kuulamist ning sõbralikku ja toetavat suhtlemist.
- Kriitiline arutelu keskendub sisule, mitte üksikisikutele, tagades turvalise ja kaasava õhkkonna.

MOODULI STRUKTUUR

Tegevus või tööriist: 1: Meeleolukaardid ja meedia tegevus või tööriist
2: Algoritmimäng tegevus või tööriist
3: Voo katkestamine Tegevus või tööriist
4: Pahameele tekitav masin

MOODULI HINDAMINE

Hindamisküsimustik

Järgmist küsimustikku saab juhendaja iga tegevuse jaoks paljundada ja kohandada:

Google Docsi mall: VIHKAMISVABA moodul 2 – emotsionaalsed algoritmid – hindamisvorm

https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true
või QR-kood.

Iga tegevuse järel esitatavad küsimused sisaldavad õppijatele järgmisi jah/ei küsimusi:

1. Kas sa õppisid midagi?
2. Kas see tegevus oli transformatiivne?
3. Kas sa said infost aru?
4. Kas see aitab kaasa teie missioonile? / Kas tunnete end volitatuna?
5. Kas see teadmine/oskus parandab teie elu?
6. Kas sulle see tegevus meeldis?
7. Kas teie küsimusele vastati?

Õppejõud saab luua hindamisvormide jaoks QR-koode, millele õppijad saavad oma telefonides vastata, kasutades tasuta Canva QR-koodi generaatorit: <https://www.canva.com/qr-code-generator/>

Osalejad omandavad järgmised oskused, teadmised ja hoiakud:

Teadmised

- Teadlikkus: Tunnista, et sotsiaalmeedia sisu käivitab emotsioone, mis võivad mõjutada inimeste meeleolu.
- Mõistmine: Mõista lihtsaid seoseid uudisvoogude mustrite (nt korduvad teemad, toon) ja emotsionaalsete reaktsioonide vahel.
- Rakendus: Rakenda seda arusaama meeleolukaardi abil, et ühendada sisu emotsioonidega.

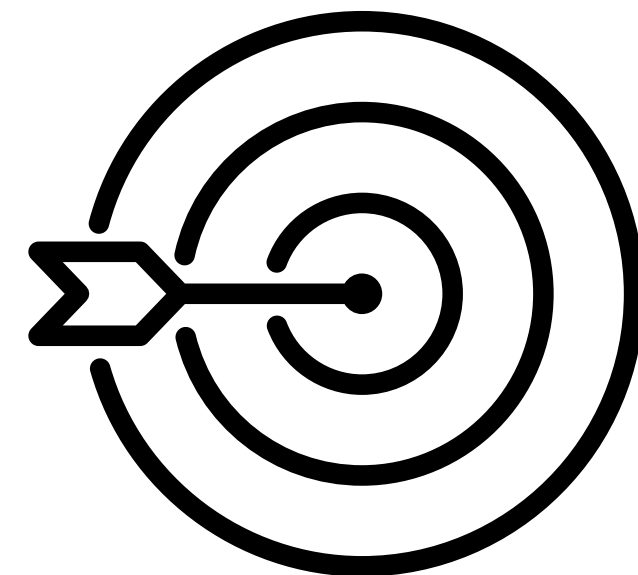
Oskused

- Vaatlus: Tuvasta postitustes emotsionaalsed toonid (huumor, pahameel, elustiil jne).
- Uurimine: Katseta voo analüüsimist, et näha, milliseid emotsioone see esile kutsub.
- Abistatav harjutamine: osalege juhendatud tegevuses (meeleolukaardid, grupimõtisklused), et harjutada emotsioonide tuvastamist.
- Probleemide lahendamine: Paku välja väikeseid praktilisi strateegiaid emotsionaalse mõju tasakaalustamiseks või parandamiseks (nt vaigistamine, pauside tegemine, inspireerivate lugude jälgimine).

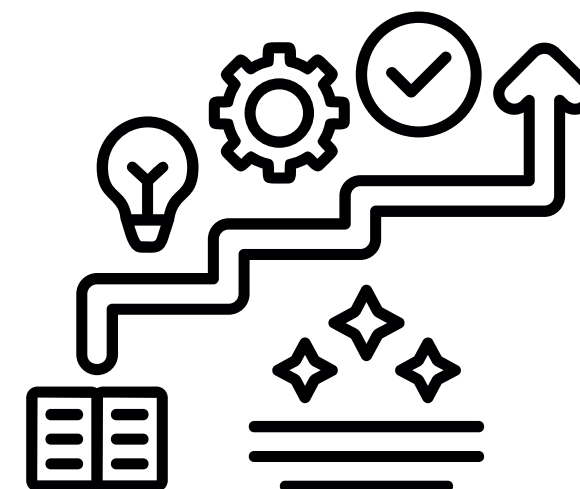
Suhtumine

- Mõistmine: Pane tähele, et internetis kogetud emotsioonid mõjutavad ka seda, kuidas inimesed end väljaspool internetti tunnevad.
- Kaalutlemine: Mõelge, kuidas reaktsioonid (meeldimised, jagamised, kommentaarid) digitaalset ruumi kujundavad.
- Eelistus: Hakka valima konstruktiivsemaid viise sisu ja eakaaslastega suhtlemiseks.
- Levitamine: Jagage rühma/kogukonnaga ühte lihtsat konstruktiivset nõuannet.

TEGEVUS 1 – Meeleolukaardid ja meedia

KESTUS	36–61 minutit
SESSIOONI ETTEVALMISTUS	60 minutit
ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID	• Toimiv WiFi-ühendus • Osalejate digitaalsed seadmed (telefon, sülearvuti, iPad)/pliiats ja paber • Meeleolukaardi tööleht või Miro (https://miro.com/app/board/uXjVJbzvwuw=/) kollektiivseks visualiseerimiseks • Projektor/suur teleriekraan võltspostituste jaoks https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_313#slide=id.g387839a0bdd_0_313 • Valge tahvel • QR-koodid: genereerige QR-koode https://www.canva.com/qr-code-generator/ järgmise jaoks: • Hindamisvorm: https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true • Miro link: https://miro.com/app/board/uXjVJbzvwuw=?share_link_id=190251838865 • Preemia Lisavarustus: • Rahustav või ergutav muusika motiveeriva atmosfääri loomiseks • Pabertahvlid/markerid: Mustrite rühmasünteesiks. Kirjandus: • Sotsiaalmeedia kasutamine, üksindus ja emotsionaalne stress noorte seas Euroopass

- JRC selgitab – miks on lapsed ja noorukid sotsiaalmeedia suhtes haavatavad?
<https://www.econstor.eu/bitstream/10419/308605/1/GLO-DP-1551.pdf>
- Sotsiaalmeedia ja noorte vaimne tervis: USA peakirurgi nõuandekogu
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK594763/>

TEGEVUSE ETTEVALMISTUS

Materjalide ettevalmistamine:

1 Koolitaja tagab, et kõik nõutavad materjalid ÕPPEMATERJALIDEST JA RESSURSIDEST (ülal) on läbitud.

2 Loo tasuta hindamise QR-kood

<https://www.canva.com/qr-code-generator>

https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oeIgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5I88ICYg/preview?edit_requested=true

3 Valmistage põhitegevuseks ette võltsitud sotsiaalmeedia voog:

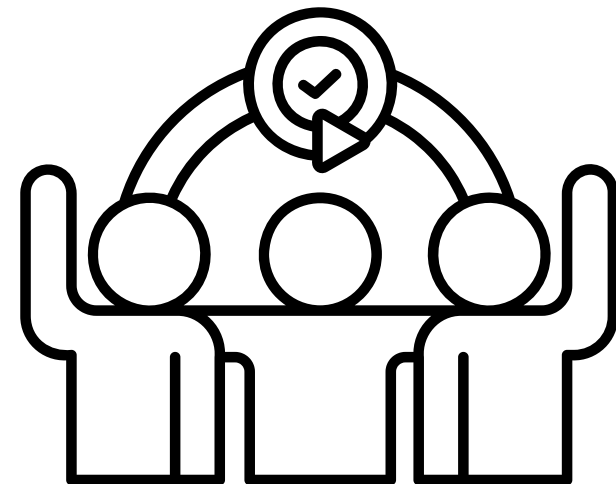
a. Kasutage kas VIHKAMATA võltsitud sotsiaalmeedia voogu: VIHKAMATA moodul 2 – tegevus 1 – sotsiaalmeedia voog VÕI b. Looge võltsitud sotsiaalmeedia voogude näiteid

4 Valmista Miro ette jagatud näpunäidete jaoks:

https://miro.com/app/board/uXjVJbzvwuw=?share_link_id=19_0251838865

Enne seanssi:

1. Ava jagatud Miro link.
 2. Loo uus raam pealkirjaga „Jagatud näpunäidete sein” või „Kogukonna õppetunnid”.
 3. Lisage mõned näidismärkmed, et vormingut modelleerida (nt „Tehke ekraanilt lühikesi pause“, „Räägi sõbraga, kui tunnete end stressis“).
 4. Looge osalejatele jagatud link, millel on muutmisõigus, VÕI lisage vastused ise kaardile.
- (Valikuline) Loo QR-kood Canva QR-generaatori abil, linkides otse muudetava Miro raamiga.

Sessiooni ajal (5. samm ehk refleksiooniosa):

1. Kuva Miro tahvel ekraanil ja kutsu osalejaid see oma seadmetes QR-koodi või lingi abil avama.
2. Selgitage, et iga osaleja peaks tegevusest lisama ühe „nipi“ või mõtte; midagi, mida nad teistele soovitaksid.
3. Innusta lühikest ja praktilist fraseerimist (maksimaalselt 1 lause).
4. Lugege osalejate ideede tunnustamiseks valjusti ette mõned näited.

Pärast seanssi:

1. Ekspordi Miro raam PDF-failina või pildina ja jaga seda grupiga.
2. Soovi korral postitage see projekti jagatud tööruumi või grupivestlusse nimega „Ekspertnõuannete sein“.

5. Valmistage ette preemia Preemiavariant 1: osaleja loodud ekspertnõuannete loend:

Valmistage ette jagatud dokument, kuhu osalejad loovad tegevuse 5. etapi näpunäited, ja jagage seda QR-koodi kaudu.

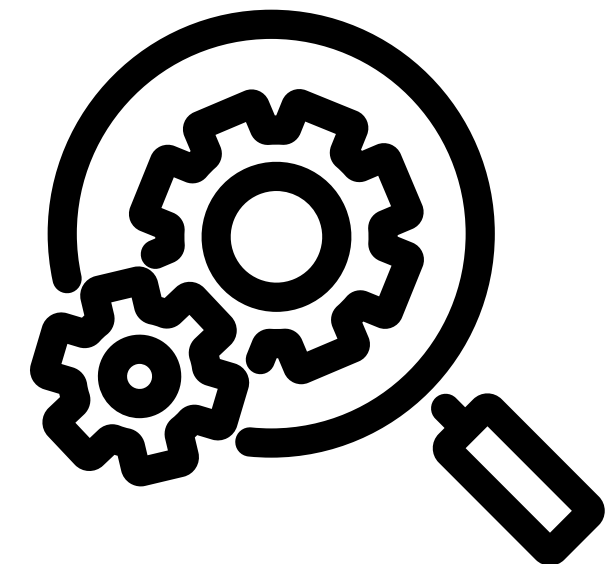
<https://www.canva.com/qr-code-generator/>

Kuidas luua osaleja juhitud ekspertnõuannete loendit:

Enne seanssi:

1. Looge jagatud veebidokument (Google Docs või Padlet) pealkirjaga „Eksperdi näpunäited: teadlik kerimine ja emotsionaalne teadlikkus“.
2. Lisa lühike sissejuhatus üles: „Selles tegevuses kogume parimaid ideid sotsiaalmeedia teadlikuks kasutamiseks ja emotsionaalseks heaoluks. Lisa oma nipp allpool. Tee see lühikeseks, selgeks ja isikupäraseks.“
3. Genereerige Canva QR-generaatori abil dokumendile lingitav QR-kood (<https://www.canva.com/qr-code-generator/>).
4. Testi QR-koodi telefonis, et veenduda, kas see avaneb otse.

Sessiooni ajal: Näidake QR-koodi ja kutsuge osalejaid
cipandid seda skannima.

Pärast seanssi:

1. Vaadake dokument selguse huvides üle.
2. Eksportige või jagage täidetud „Ekspertide näpunäidete loendit” osalejatega järeltegevuseks.

Preemiavõimalus 2: Vaimse tervise ja sotsiaalmeedia jaotusmaterjal:

Esitage kas prinditud PDF-fail või QR-kood –

<https://drive.google.com/file/d/1cxycatMer6c4TWQ2YKai1INB5Q429YSE/view> või QR-kood.

Preemiavariant 3: Näpunäidete loend: Töötage välja preemiavariant 3:

Positiivse uudisvoo väljakutse: Näiteks: „Jälgige ühe nädala jooksul ühte uut kontot, mis teid inspireerib, ja lõpetage teise jälgimine.“

mis sind kurnab. Pane tähele, kuidas su meeleolukaart nihkub.

5. Ruumi ettevalmistus või varustus:

- Ringi-/U-kujuline istekoht: Ideaalis tuleks toolid paigutada ringi või U-kujuliselt, et soodustada silmsidet, kaasatust ja lihtsustada väikestes rühmades töötamist.
- Veenduge, et meeleolukaardi link/QR-koodid oleksid enne tegevust saadaval (kas ekraanil või paberil).
- WiFi kontrollpunkt: Enne alustamist veenduge, et kõik osalejad saavad WiFi-ga ühenduse luua. Kirjutage võrk ja parool selgelt pabertahvlile.

TEGEVUSE ETTEVALMISTUS

**1 TEGEVUSE 1. SAMM -
ENERGIZER**

Sisseregistreerimine ja mini-energiatarve (5-7 min):

1. Ettevalmistus: Koguge grupp ringi ja kõik seisavad püsti.

2. Ütle: „Teeme kiire nimemängu, et üksteist tundma õppida ja teemaks soojenduseks valmistuda. Kui on igaühe kord:

a. Igaüks ütleb oma nime.

b. Seejärel võtame lühikese poosi või žesti, mis enamikule inimestele sotsiaalmeedias meeldib.“

3 Näide: „Tere, minu nimi on [sinu nimi]. Enamikule inimestele meeldivad naljakad kassimeemid (poos = naermine/kassipoos)“

4. Liikuge ringis (30 sekundit inimese kohta): Iga inimene ütleb oma nime + žestid.

5. Energiakuuri kokkuvõte:

a. Väiksemate gruppide puhul (<15 osalejat): Kui see on tehtud, kordavad kõik iga inimese nime ja mõlemat poosi, liikudes ringis samas järjekorras.

b. Suuremate gruppide puhul (>15 osalejat): Küsige: „Milline kõigile täna jagatud postitustele inimestele kõige rohkem meeldib?“

Eesmärk: Murra jää ja taga lõbus keskkond avatud jagamiseks ilma surveta.

1 TEGEVUSE 2. SAMM - PÕHITEGEVUSE TEOORIA/TAUST

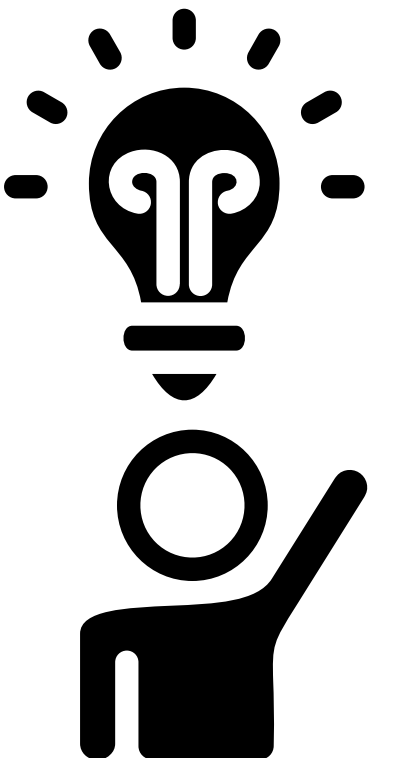
Põhitegevuse teooria/taust (2-3 minutit):

1. Ütle: „Sotsiaalmeedial võib olla tohutu mõju inimeste elule ja vaimsele tervisele.“

2. Jaga andmeid. Ütle:

a. „ECONSTORi EL-iülene uuring näitas, et sotsiaalmeedia kasutamine mõjutab negatiivselt noorte vaimset tervist ja tekitab suurema üksindustunde. See uuring näitas, et sotsiaalmeedias sirvimine avaldab negatiivset mõju ja tekitab rohkem emotsionaalset stressi kui sõnumite saatmine ja teiste inimestega suhtlemine.“

Allikas: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/308605/1/GLO-DP-1551.pdf>

	b. „ELi teaduskeskuse teine uuring kinnitab, et sotsiaalmeedia kasutamine mõjutab inimeste aju, täpsemalt amügdalat – aju piirkonda, mis töötleb emotsioone ja ärevust. Pidev sotsiaalmeedia ja märguanded võivad aja jooksul ärevust suurendada ja amügdalas muutusi tekitada.“ (Allikas) c. „See ei tähenda, et kogu sotsiaalmeedia kasutamine on kahjulik.“ Riikliku Meditsiiniraamatukogu andmetel võib sotsiaalmeedial olla ka positiivne mõju inimestele, pakkudes positiivset kogukonda ja sidet teistega, kellel on sarnased huvid, identiteedid ja võimed (Allikas). d. Tänapäevane eesmärk on mõista, millised mustrid panevad inimesi end halvemini tundma ja millised toetavad ühenduse loomist, õppimist või rõõmu.“ Eesmärk: Tutvustada ja jagada teaduslikult põhjendatud teavet teema.
1 TEGEVUSE 3. SAMM - SISSEREGISTREERIMINE	3. samm: Sisseregistreerimine (5–7 minutit): 1. Küsi: „Kuidas mõjutab sotsiaalmeedia inimeste emotsioone ja käitumist, positiivselt või negatiivselt?“ 2. Lühike arutelu: Andke 2-3 vabatahtlikule võimalus vastata. Eesmärk: anda osalejatele võimalus jagada ja veenduda, et esitatud infost on aru saadud.
1 TEGEVUSE 4. SAMM – PÕHITEGEVUS/KOGEMUS	4. samm: Põhitegevus/kogemus (10–15 minutit) 1. Võltsitud sotsiaalmeediavoo seadistamine: kuva võltsitud sotsiaalmeediavoogu (õpetaja või https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_313#slide=id.g387839a0bdd_0_313)

2. Ülesehitus: Kas kuvage ja kerige koos õppijatega läbi või andke õppijatele võimalus kerida võltsvoogu oma telefonis:
- a. Õelge: „Need postitused loodi tehisintellekti abil spetsiaalselt selle tegevuse jaoks ja need on loodud selleks, et aidata meil analüüsida, kuidas erinevad platvormid võivad inimese sotsiaalmeedia voogu kujundada.“ b. Lahtiütlus. Õelge: „Pange tähele, et nende postituste sisu ei kajasta meie endi ega ühegi teise isiku seisukohti. Kujutage ette, et see kuvatakse inimese sotsiaalmeedia voos.“ c. Ettevalmistus – õelge: Palun veenduge, et kõigil oleks midagi märkmete tegemiseks – kas seade või pliiats ja paber.“
- d. Jagage õppijatega QR-koodi, et nad saaksid kõiki postitusi oma telefonides vaadata ja neid endale sobival ajal sirvida.
3. Ütle: „Võta aega iga postituse läbikerimiseks ja proovi vastata järgmistele meeleolu jälgija küsimustele ning kirjuta need üles:“
- Millist sisu esitletakse kõige rohkem (humor, poliitika, ajumädanik, elustiil, loomad jne)?
 - Milliseid tundeid see sisu enamikus inimestes tekitada võib (nt ärevust, lõõgastust, ärritust, meelelahutust)? Kirjelda võimalikke emotsioone kuni kolme sõnaga.
4. Valikuline Miro jagamine:
- a. Ettevalmistus: Kas näidake Miro kaarti projektoril või jagage paberit ja pastakaid. Miro muutmise link / vaatamise link
<https://miro.com/signup/>
- b. Õelge: „Palun kirjutage üles ja jagage emotsioone, mis tekivad enamikul inimestel sotsiaalmeedia sirvimisel.“ (Kerimise kestus umbes 10 minutit ja kirjutamise kestus 5 minutit.)

Eesmärk: analüüsida sotsiaalmeedia sisu ja inimeste levinud reaktsioone.

1 TEGEVUSE 5. SAMM - MÕTISKLUS

5. samm: Peegeldamine (10–20 minutit) 1. etapp – rühmatöö (5–10 min): Jagage rühm 2–3-liikmelisteks rühmadeks.

Variant 1 – jagatud Miro/meeleolutahvli arutelu

1. Seadistamine: Kuva Miro View link projektoril või jaga linki õppijatega (Miro View link <https://miro.com/app/board/uXjVJbzvwuw=?shareablePresentation=>
2. Ütle: „Kas kõik näevad emotsioone ja vastuseid? Millised tunduvad olevat kõige levinumad emotsioonid, mida inimesed sotsiaalmeedias olles tunnevad?“
3. Andke õppijatele võimalus arutleda ja vastata.
4. Ütle: „Kui ekspert annaks näpunäiteid, kuidas olla informeeritud ilma ülekoormatuna, milliseid harjumusi ta soovitaks? Arutage üksteisega ja pange näpunäited kirja.“

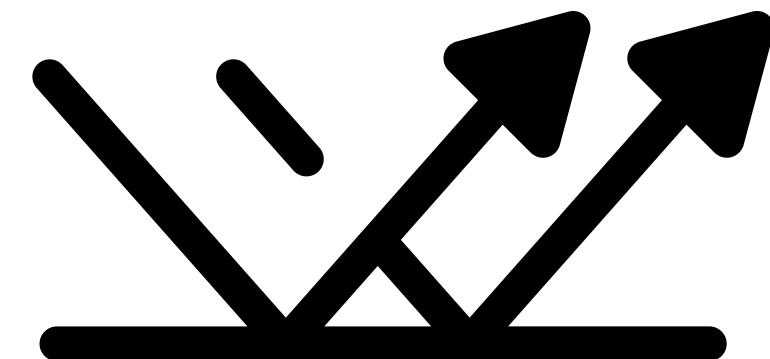
Variant 2 – Peegeldus ilma Miro/Meeleolutahvlita

1. Ütle: „Rääkige omavahel varem märgatud emotsioonidest. Kui ekspert annaks näpunäiteid, kuidas olla informeeritud ilma ülekoormatuna, milliseid harjumusi ta soovitaks? Arutage omavahel ja pange näpunäited kirja.“

2. etapp – Lõplik refleksioon (5–10 minutit):

1. Ütle: „Jagame nüüd mõnda näpunäidet. Millised on kõige kasulikumad näpunäited, millest enamik inimesi kasu saaks, ja miks?“
2. Ülesehitus – valikuline õppijate koostatud ekspertnõuannete loendi jaoks
 - a. Näidake QR-koodi ja paluge osalejatel see skannida.
 - b. Õpilased kirjutavad oma näpunäited üles.
 - c. Ütle: Kirjuta need näpunäited Google Doci faili. Seda saab hiljem valikulise preemiana kasutada.

Eesmärk: anda osalejatele võimalus mõtiskleda sotsiaalmeedia toimimise üle ja jagada oma ideid näpunäidete vormis.

**1 TEGEVUSE 6. SAMM -
HINDAMINE**

6. samm: Hindamine (3–5 minutit)

- 1. Oelge: „Enne selle tegevuse lõpetamist palun hinnake seda tegevust tervikuna, vastates jah või ei.“
- 2. Jaga hindamine:
 - a. Jagage õppijaid QR-koodiga, mis on loodud saidi [https://www.canva.com/qr-code generator/](https://www.canva.com/qr-code-generator/) abil
 - b. Hindamisvorm: https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true

Küsimused hõlmavad järgmist:

- 1. Kas sa õppisid midagi?
- 2. Kas see tegevus oli transformatiivne?
- 3. Kas sa said infost aru?
- 4. Kas see aitab kaasa teie missioonile? / Kas tunnete end volitatuna?
- 5. Kas see teadmine/oskus parandab teie elu?
- 6. Kas sulle see tegevus meeldis?
- 7. Kas teie küsimusele vastati?

Eesmärk: Tegevuse mõju mõistmine.

Valikuline – valmistage ette preemia – õppijate ekspertide näpunäidete loend

- 1. Samal ajal kui õppijad hindamisvormile vastavad, vaadake dokument selguse huvides üle.
- 2. Eksportige või jagage täidetud „Ekspertide näpunäidete loendit“ osalejatega järeltegevuseks.

**1 TEGEVUSE 7. SAMM
HÜVED JA RESSURSID**

7. samm: hüved ja ressursid (1–4 minutit)

- 1. Ütle: „Tänase tegevuse eest saad selle kiirjuhendi teadlikumaks kerimiseks.“

2. Paku preemiat: Nende tegevuste lõpus anna õppijatele preemia (mis on ettevalmistatud TEGEVUSE ETTEVALMISTUSES).

a. VIHKAMISVABA preemiavariant 2:

PDF: <https://drive.google.com/file/d/1cxycatMer6c4TWQ2YKai1INB5Q429YSE/view>
või QR-kood.

3. Tsitaadi lõpp. Ütle: Soovin selle tegevuse lõpetada järgmise Minnesota Ülikooli teadlase Viktor Frankli tsitaadiga: „Stimulatsiooni ja reaktsiooni vahel on ruum. Selles ruumis on meie võim valida oma reaktsioon“.

Allikas: <https://extension.umn.edu/two-you-video-series/space-between-stimulus-and-response>

Eesmärk: Osalejate premeerimine osalemise eest ja motiveerimine
panna neid sotsiaalmeediat kriitiliselt analüüsima.

Osalejad omandavad järgmised oskused, teadmised ja hoiakud:

Teadmised

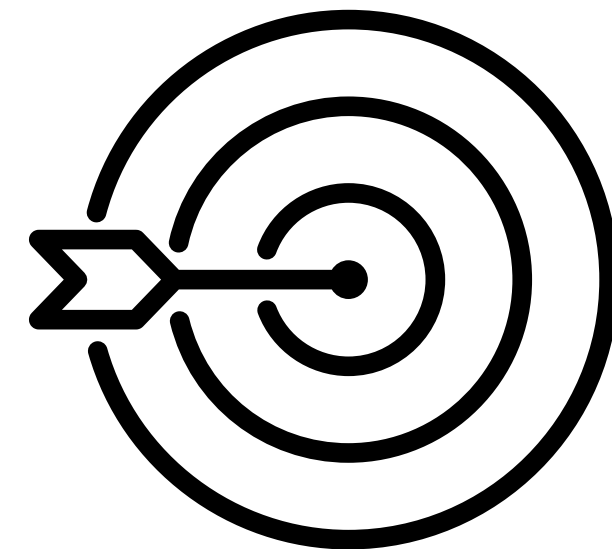
- Teadlikkus: Tunnista, et algoritmid võimendavad emotsionaalset ja kaasahaaravat sisu.
- Arusaamine: Mõista, kuidas algoritmid töötavad, et nad jälgivad kasutajate reaktsioone (meeldimised, jagamised, kommentaarid, vaatamisaeg) ja kasutavad neid otsustamiseks, millist sisu voogudes kuvatakse. Seda arusaamist kontrollitakse viktoriinis.
- Rakendus: Rakenda neid teadmisi simulatsioonis ja viktoriinis, ennustades, kuidas erinevad postitused levivad.
- Analüüs: Tuvastage, kuidas algoritmid emotsionaalseid mustreid (viha, huumor, hirm, uudishimu) tugevdavad, ja selgitage neid mustreid viktoriini arutelu käigus.

Oskused

- Vaatlus: tuvasta postitustes emotsionaalseid käivitajaid (nõrdimus, huumor, hirm, uudishimu).
- Uurimine: Katsetage hääletamise ja aruteluga, et kontrollida, kuidas erinevad reaktsioonid uudisvoogu mõjutavad.
- Probleemide lahendamine: Pakkuge välja praktilisi strateegiaid, et vältida pahameele või väärinfo lõksu langemist (nt faktide kontrollimine, vaigistamine, reageerimise pidurdamine).
- Kriitiline mõtlemine: kasutage viktoriiniküsimustele vastamiseks arutluskäiku ja mõelge kaasamisvalikute mõju üle.

Suhtumine

- Mõistmine: Pane tähele, et veebis kogetavad emotsioonid kujundavad seda, millist sisu näidatakse, mitte ainult endale, vaid tervetele gruppidele.
- Kaalutlemine: Mõelge, kuidas kollektiivsed reaktsioonid teatud tüüpi sisu võimendavad või vähendavad.

	• Eelistus: Hakka valima tasakaalustatud ja konstruktiivseid reageerimisviise. • Enesemääratlus: Näe ennast võimelisena mõjutama vooge tahtlike reaktsioonide kaudu. • Levitamine: Jagage ühte strateegiat eakaaslastega tervislikumaks suhtlemiseks (arutelu käigus või pärast viktoriini).
KESTUS	60–120 minutit (standardne umbes 90 minutit)
SESSIOONI ETTEVALMISTUS	
ÕPPEMATERJALID JA -RESSURSSID	• Toimiv WiFi-ühendus • Osalejate digitaalsed seadmed (telefon, sülearvuti, iPad)/pliiats ja paber • Projektor / suur teleriekraan (proovipostituste näitamiseks + Kahoot viktoriiniks) • Valge tahvel või pabertahvel + markerid (vastuste kokkulugemiseks: meeldimised, jagamised, kommentaarid, ignoreerimised, teated) • Võlts-/päris sotsiaalmeedia postitused: Õpetajad saavad kasutada kas VIHKAMATA mooduli 2 – visuaalsed materjalid (lk 4–10) võltspostitusi või luua oma postitusi. https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.p#slide=id.p • Kahoot'i viktoriin (kuidas kasutada TEGEVUSE ETTEVALMISTUSES): https://create.kahoot.it/share/module-2-hate-less/5aa6446e-99b6-4a9c-88e6-9f1af422eda6 • Hindamisvorm: Loo tasuta QR-kood hindamiseks aadressil https://www.canva.com/qr-code-generator (mall: VIHKAMISVABA moodul 2 - emotsionaalsed algoritmid - hindamisvorm), https://www.canva.com/qr-code-generator/

- Auhinnad:
- Üldine preemia (nt jaotusmaterjal) kõigile õppijatele
- Väike preemia viktoriini võitjatele (nt šokolaadid)

Lisavarustus:

- Rahustav või ergutav muusika motiveeriva atmosfääri loomiseks
- Pabertahvlid/markerid: Mustrite rühmasünteesiks.

Toa seadistus

- Ringi- või U-kujuline istekoht → soodustab avatud jagamist ja nähtavust.
- Valmista ette tahvel või seade, et kirjutada üles energiageneraatori väljamõeldud postitused.
- Ees või keskel ruum koolitajale arutelu juhtimiseks.
- Väikestes gruppides refleksiooniarutelude puhul (valikuline) eraldi nurgad.

Kirjandus:

- Iowa Ülikooli uuring YouTube'i algoritmide ja emotsionaalse eelarvamuse kohta
<https://arxiv.org/html/2501.15048v1>

**ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID**

Materjalide ettevalmistamine:

1. Õppejõud tagab kõigi ÕPPEKS vajalike materjalide olemasolu

MATERJALID JA RESSURSID on valmis.

2. Põhitegevuse teooria/taust: VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid (lk 3–4)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_69#slide=id.g36899e496d6_0_69

3. Võltspostitused: VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid (lk 5–9) või loo uusi võltspostitusi.

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_61#slide=id.g387839a0bdd_0_61

4. Kahoot'i viktoriin: Seadke Kahoot'i viktoriin enne sessiooni algust valmis

Kuidas kasutada:

A. Ava see link: Moodul 2 VIHKAMISVABA Kahoot: <https://create.kahoot.it/share/module-2-hate-less/5aa6446e-99b6-4a9c-88e6-9f1af422eda6>

- B. Logi sisse tasuta Kahoot'i kontoga (või loo uus).
- C. Loo viktoriini jaoks QR-kood (<https://www.canva.com/qr-code-generator/>)
- D. Klõpsa „Esita“ → vali „Õpeta“ (reaalajas mäng osalejatega) või „Määra“ (isikne tempo).
- E. Jaga osalejatega mängu PIN-koodi või linki.
- F. Alusta viktoriini ja jälgi vastuseid reaalajas.

Näpunäide:

- Testi enne tegevust Kahoot'i viktoriini linki ja QR-koodi.
- Slaidid või näidispostituste pildid on kuvamiseks valmis (projektor/suur teler või jaotusmaterjalid).
- Kõigi osalejate jaoks on Enruse WiFi ja seadmed töökorras.

5. Valmista ette hindamisvorm: Loo tasuta hindamis-QR-kood aadressil

<https://www.canva.com/qr-code-generator>

https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true6. Valmistage ette preemiad

Auhind 1 - Viktoriini võitja: Valmista viktoriini eest väike auhind
võitja (nt šokolaad).

Preemia 2 – tegevuse lõpp: tegevuse lõpus on

soovitav on pakkuda preemiat. Järgnevalt on toodud ideid preemiate kohta:

- VIHKAMISVABAD preemianõuanded sotsiaalmeediast jagu saamiseks

https://drive.google.com/file/d/10o6w-DsfVjBqWSOkYFrkdIOfg0Y8k_yE/view

- Positiivse uudisvoo väljakutse: nt: „Jälgi ühe nädala jooksul ühte uut kontot, mis inimesi inspireerib, ja lõpeta jälgimine sellelt, mis on kurnav.“

TEGEVUSE ETTEVALMISTUS

2 TEGEVUSE 1. SAMM - ENERGIZER

1. samm: registreerimine ja mini-energiaharjutus – „Subtiitrite kaos“ (10–12 minutit):

1. Ülesehitus: Moodustage ringi või U-kujuliselt.
2. Ütle: „Me loome koos suvalise sotsiaalmeedia postituse. Iga inimene lisab kaks sõna ja koos loome pealkirja või pildiallkirja. Mina alustan.“
3. Alusta postitust: Ütle 2 sõna, nt: „Larry kass...“
4. Näidistulemus: „Larry kass tantsib rannas metsikult flamingoga ja sööb spagette, samal ajal kui linnapea valjult plaksutab.“
5. Kirjutage sõnad üles, samal ajal kui kõik vastavad.
6. Jaga viimase postituse pealkirja: Kirjuta kogu postituse tekst pabertahvlile või tahvlile. Loe see huumori pärast valjusti ette dramaatiliselt.
7. Küsige grupilt:
 - „Kui see postitus sotsiaalmeedias ilmuks, kuidas inimesed reageeriksid? Kas seda meelditaks, jagataks, kommenteeritaks või ignoreeritaks?“
 - „Milliseid emotsioone see võib tekitada – naeru, üllatust, segadust?“(Andke osalejatele võimalus vastata)
8. Kokkuvõte: Ütle: „See oli lõbus näide sellest, kuidas juhuslikud ja emotsionaalsed postitused võivad tähelepanu köita. Aga päriselus ei piirdu sotsiaalmeedia ainult naljakate või tobedate postitustega – see otsustab inimeste reaktsioonide põhjal, mida nad järgmisena näevad. Selle paremaks mõistmiseks vaatame, kuidas algoritmid tegelikult töötavad: mis nad on, miks nad eksisteerivad ja miks nad kipuvad kõige emotsionaalsemat sisu inimeste voogude tippu lükkama.“

Eesmärk: Loob tegevusele kerge meeleolu, mis käsitleb emotsionaalset sisu, tagades õppijate kaasatuse ja energia laetuse.

2 TEGEVUSE 2. SAMM - PÕHITEGEVUSE TEOORIA/TAUST

2. samm: Põhitegevuse teooria/taust (4–6 minutit)

1. Valikuline - ettevalmistus: Seadista etteantud esitlus PowerPointi projektoril üles teabe illustreerimiseks. Alusta slaidi X esitamist siin saadaoleval materjalil:

<https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.p#slide=id.p>

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid \(slaidid 3–4\).](#)

2. Algoritmid esitlemine

a. Valikuline ettevalmistus (esitlus): Esitle VIHKAMATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid –

3. slaidi <https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.p#slide=id.p>

b. Ütle: „Räägime sotsiaalmeedia algoritmidest.“

c. Mis need on? Need on reeglite kogum, mida platvormid kasutavad, et teada saada, millist sisu inimestele näidata.“

d. Valikuline ettevalmistus (esitlus): Esitage VIHKAMATU moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 4 e.

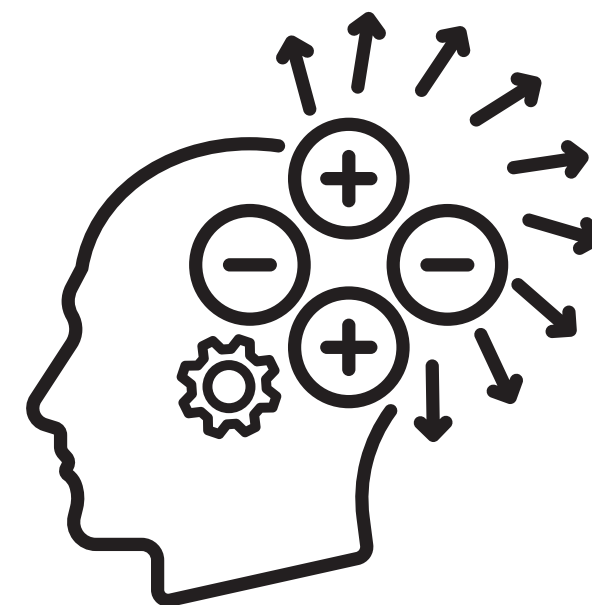
<https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.p#slide=id.p>

Ütle:

- „Miks need olemas on? Nad jälgivad inimeste käitumist veebis, et reklaamijatele tähelepanu müüa. See on turundusvahend. Sellest saavad kasu ka sisuloojad ja mõjutajad, kuna nad teenivad raha vaatamiste ja kaasatuse kaudu.“

- Kuidas see töötab? Algoritm tuvastab sisu, millele inimesed tugevalt reageerivad, ja pakub selle tulemusel sellega seotud sisu.

f. Ütle: „Kiire märkus uudiste kohta: kursis püsimine on oluline. Eesmärk ei ole see, et inimesed uudiseid väldiksid, vaid see, et märgataks, kuidas lugusid on üles ehitatud ja kuidas reaktsioonid – näiteks meeldimised, kommentaarid, pikk vaatamine – võivad kõige emotsionaalsemalt laetud versioone võimendada. Uurime viise, kuidas inimesed saavad kursis püsida ilma pahameele küüsi sattumata.“

g. Mis on tõeliselt oluline – algoritm töötab inimeste reaktsioonidega. Need reaktsioonid on sageli seotud negatiivsete emotsioonidega. Iowa ülikooli avaldatud teadusartikli „YouTube’i soovitusel tugevdavad negatiivseid emotsioone – algoritmilise eelarvamuse auditeerimine emotsionaalselt agentsete sokinukkudega” (allikas: <https://arxiv.org/html/2501.15048v1>) kohaselt:

- Kui inimesed klõpsavad sageli kindla emotsionaalse tooniga (näiteks viha, solvumine, negatiivsus) sisul, vaatavad seda või suhtlevad sellega muul viisil, märkab algoritm seda eelistust.
- Aja jooksul kipub YouTube soovitama rohkem emotsionaalselt laetud sisu. Eriti võimenduvad negatiivsed emotsioonid.
- Isegi soovitusel, mis ei põhine suuresti inimese kasutusajalool, on sageli emotsionaalselt selle eelistusega kooskõlas.
- See efekt tugevneb seda tugevamalt, mida rohkem inimene oma emotsionaalsetest eelistustest märku annab.

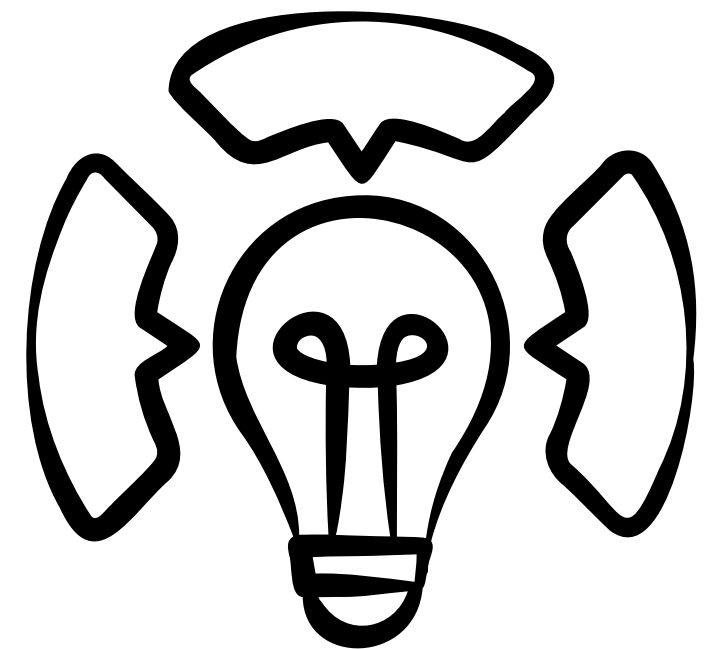
Valikuline (kui PowerPointi esitlust pole): Kirjuta tahvlile: Reaktsioon → Algoritmi signaal → Sarnast sisu.

h. Nüüd võivad inimesed mõelda: „Aga kuidas YouTube või

mõni teine sotsiaalmeediaplatform inimeste emotsioone üles korjab?

- YouTube tegelikult ei „loe inimeste tundeid”.
- Selle asemel vaadeldakse inimeste käitumist: millele keegi klõpsab, kui kaua ta vaatab, mis talle meeldib või mida ta vahele jätab.
- Kui keegi näiteks valib pidevalt teatud emotsionaalse tooniga videoid – näiteks vihaseid või hirmunud –, eeldab algoritm, et inimene eelistab seda tüüpi sisu.

i. Kui postitus saab rohkem meeldimisi, jagamisi või kommentaare (isegi vihaseid), siis algoritm annab sellele tõuke.

j. Viha või hirm on sageli emotsioonid, mis ajendavad meid kõige kiiremini sisu jagama. See võib viia edasise radikaliseerumiseni.

k. Inimesed saavad sellesse lõksu langemist vältida, kui nad on sisu suhtes tähelepanelikud, kontrollivad allikaid ja on teadlikud väärinfost.

Eesmärk: Tutvustada osalejatele, kuidas algoritmid töötavad, miks nad eksisteerivad ja kuidas nad emotsionaalset sisu võimendavad. Luua teaduspõhine alus hilisemale interaktiivsele tegevusele.

2 TEGEVUSE 3. SAMM - SISSEREGISTREERIMINE

3. samm: sisseregistreerimine (5 minutit)

1. Küsi: „Kas inimeste uudisvood muutuvad pärast seda, kui nad ühte tüüpi postitust meeldivaks märgivad või kommenteerivad?“
2. Märkus: Tooge näiteid sotsiaalmeedia kanalite kohta, kui õppijatel pole vastuseid: „Näiteks kui keegi, kellele on varem meeldinud ainult kassivideod, hakkab meeldima kokandusvideod, kas tema uudisvood muutuvad?“ „Vastus on jah. Algoritm märkab seda ja näitab sellele inimesele sarnast kokandussisu.“
 - „Millist tüüpi sisu inimesed kõige rohkem näevad? Kas emotsionaalselt laetud või vähem laetud sisu?“
 - „Kui inimesed loevad palju emotsionaalselt laetud uudiseid (kommentaari, tsitaadid, hukatusse minemise teemalised scrollimised), siis mida võiks uudisvoog järgmise nädala jooksul teha?“
3. Andke 2-3 vabatahtlikule võimalus vastata.
4. Ütle: „See on algoritm töös. Mängime mängu, et näha seda tegevuses.“

Eesmärk: tagada, et osalejad mõistaksid põhiprintsiipi, mis kaasatuse kaudu muutusi soodustab. Sütitada uudishimu enne interaktiivse simulatsiooni juurde asumist.

2 TEGEVUSE 4. SAMM - PÕHITEGEVUS/ KOGEMUS

4. samm: Põhitegevus/kogemus (30–60 minutit)

1. Ettevalmistus: Jagage väljamõeldud sotsiaalmeedia postitusi, mida osalejatega näidata ja arutada. Tehisintellekti loodud VIHKAABA materjal on saadaval siin: VIHKAABA moodul 2 - visuaalsed materjalid - slaidid 5-9
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_61#slide=id.g387839a0bdd_0_61
2. Ütle: „Nüüd vaatleme võltsitud/päris postitusi, et saada rohkem aru sotsiaalmeedia algoritmi toimimisest praktikas.“
3. Lahtiütlus – Kui VIHKAABISVÄÄRSE 2. mooduli visuaalsetes materjalides kasutatakse tehisintellekti loodud pilte:
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_61#slide=id.g387839a0bdd_0_61
 - a. „Enne kui me selle interaktiivse mängu alustame, tahaksin märkida, et pildid, mida me näeme, on tehisintellekti loodud.“
 - b. „Need loodi eesmärgiga pakkuda provokatiivset sisu, et näha, kuidas inimesed erinevate postituste ja olukordadega toime tulevad ning kuidas algoritm inimeste reaktsioone arvesse võtab.“
 - c. „Need arvamused ja sisu ei kajasta HATE-LESS konsortsiumi seisukohti konkreetsetel teemadel ja on siin selleks, et me neist õpiksime.“ „Seda öeldes vaatame neid postitusi.“
4. Osalejatele näidatakse võlts-/päris postitusi: fotosid, meemasid, eksitavat sisu, neutraalset infot, videolõike jne. Kui esitatud pilte kasutatakse projektoril (VIHKAMATA moodul 2 – visuaalsed materjalid alates leheküljest
- 5) https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_61#slide=id.g387839a0bdd_0_61
5. Iga postituse kohta küsi:
 - a. „Milline oleks enamiku inimeste emotsionaalne reaktsioon sellele postitusele ja miks?“
 - b. Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
 - c. Hääletagem.
6. Seejärel hääletage.
7. Vajadusel loe pealdisi.
8. Koguge iga postituse vastused (kas paberile/seadmele või tahvlile). Vastused sõltuvad platvormist. Näited:

- Meeldib: #
- Jaga/Edasta: #
- Postita uuesti: #
- Kommentaar: #
- Ignoreeri: #
- Aruanne: #
- Peida: #
- Loe postitust ja jää selle juurde pikaks ajaks: #
- Loe kommentaare: #

Millised tegevused sellel platvormil kõige olulisemad? (nt loo puudutamine vs. peatumisaeg; tsitaadi postitamine vs. uuesti postitamine; reaktsoonitüübid Facebookis)

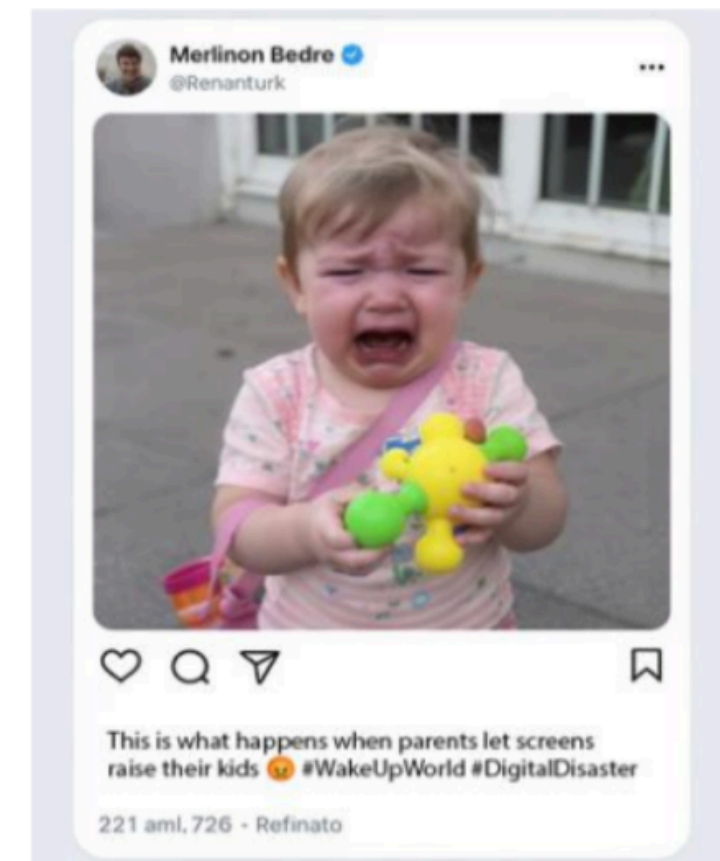
Valikuline - VIHKA VABADE tehisintellekti loodud võltspostituste kasutamine

1. Ülesehitus: Järgnevalt on toodud samm-sammult juhend, kuidas töötada VIHKA MISVABA mooduli 2 – visuaalsed materjalid – slaidid 5–9 pakutavate võltsitud sotsiaalmeedia postitustega. Kui valitakse muu materjal, võib olla kasulik esitada see PowerPointi või PDF-failina ekraanil või jagada QR-koodi, mille kaudu õppijad saavad postitusi vaadata.

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_61#slide=id.g387839a0bdd_0_61

Võltspostitus 1: vastuoluline Instagrami postitus/meem

1. Ülesehitus: Esitlege VIHKA MATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid – slaidi 5
2. Ütle: Selle Instagrami postituse pealkiri on „See juhtub, kui vanemad lasevad ekraanidel oma lapsi kasvatada #WakeUpWorld #DigitalDisaster”
3. Küsi:
 - a. „Milline oleks enamiku inimeste emotsionaalne reaktsioon sellele postitusele ja miks?”
 - b. Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
 - c. Hääletagem.

4. Koguge vastused kokku. Paluge osalejatel iga vastuse puhul käsi tõsta:

- Meeldib: #
- Jaga/Edasta: #
- Postita uuesti: #
- Kommentaar: #
- Ignoreeri: #
- Aruanne: #
- Peida: #
- Loe postitust ja jää selle juurde pikaks ajaks: #
- Loe kommentaare: #

Valikuline: Kui vastuseid pole palju, siis jagage ideid:

i. Viha/nördimus: Mõned inimesed võivad tunda end kaitsepositsioonil, kui nad on vanemad või süüdistuse peale vihased.

ii. Empaatia/kurbus: Teised võivad lapse pärast kurvastada.

iii. Nõustumine/kinnitamine: Inimesed, kes juba usuvad, et ekraanid on kahjulikud, võivad tunda end kinnitust leidvat ja oma arvamusega täielikult nõustuda.

iv. Huumor/sarkasm: Mõned inimesed võivad postitust liialdatuna käsitleda ja vastata naljade või meemidega.

5. Kui kõik vastused on jagatud, avaldage algoritmi tagajärjed. Näpunäide: Aja kokkuhoiuks on võimalik keskenduda ainult reaktsioonidele, mille puhul õppijad käe tõstsid.

- Meeldib: Kiire kaasatuse signaal; edendab sarnaseid postitusi.
- Jaga/Edasta: Levitab sisu veelgi; võimendab ulatust.
- Uuesti postitamine: hoiab sisu ringluses; tugev tõukesignaal.
- Kommentaar: Suur kaasatus; postitust suunatakse toonist olenemata.
- Ignoreeri: Signaali pole; vähendab sarnase sisu hulka aja jooksul.
- Teata: Märgeb sisu lipuga; platvorm võib selle üle vaadata/eemaldada.

- Peida: Negatiivne tagasiside; seda sisu kuvatakse vähem.
- Loe/jää püsima: Pikk vaatamisaeg viitab tugevale huvile.
- Loe kommentaare: Kulutatud aeg näitab huvi debati/draama vastu.

6. Ütle: „Mõelgem nüüd tasakaalustatud tarbimise võimalusele. Kohese reageerimise asemel võiksid inimesed: avada lingi → lugeda kogu artiklit → kontrollida allika/teave lehte → skannida mitut allikat → salvestada või lisada järjehoidjatesse hilisemaks lugemiseks → ja jagamise korral teha seda neutraalse pealkirjaga.“

POSTITUS 2: YouTube'i video – kokandusvideo

1. Ülesehitus: Esitlege VIHKAATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid – slaidi 6

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_374#slide=id.g387839a0bdd_0_374

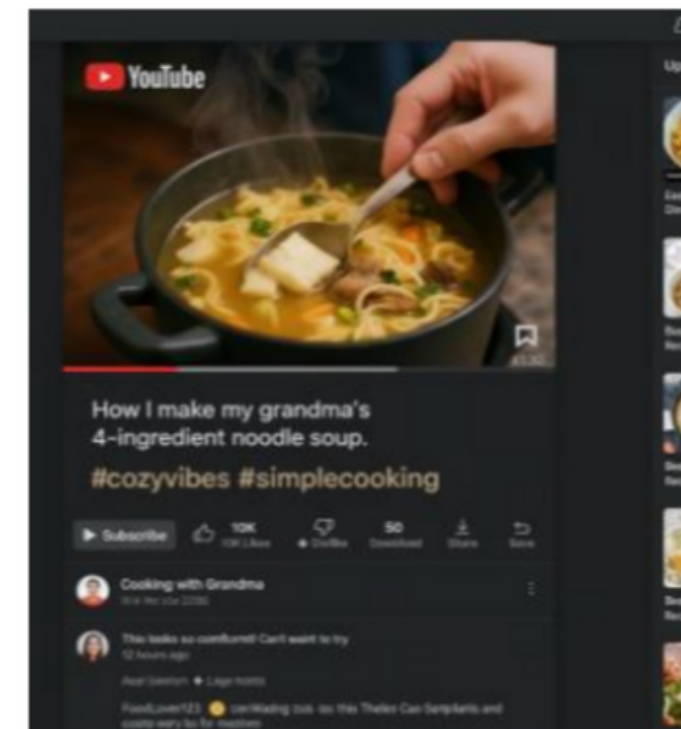
2. Ütle: „Selle YouTube'i video pealkiri on: „Kuidas ma teen oma vanaema neljast koostisosast koosnevat nuudlisuppi. #hubasedvibratsioonid #lihtnekokkamine“.“

3. Küsi:

- „Milline emotsionaalne reaktsioon enamikul inimestel sellele postitusele oleks ja miks?“
- Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
- Hääletagem.

4. Koguge vastused kokku. Paluge osalejatel iga vastuse puhul käsi tõsta:

- Meeldib: #
- Ei meeldi: #
- Kommentaar: #
- Jaga: #
- Salvesta/Laadi alla: #
- Ignoreeri / Jäta vahele: #
- Aruanne: #
- Vaata videot natuke ja seejärel välju: #
- Vaata täispikka videot: #
- Loe kommentaare: #
- Telli: #

Valikuline: Kui vastuseid pole palju, siis jagage ideid:

- Nauding/uudishimu: Inimesed võivad mõelda: „Näeb maitsev välja, ma tahan seda proovida.“
- Mugavus/Soojus: Nostalgia või hubased tunded pereretseptidest.
- Inspiratsioon: Motivatsioon retsepti valmistamiseks või salvestamiseks.
- Neutraalne/Ei huvita: Mõned inimesed võivad sisu lihtsalt vahele jätta, kuna see pole nende maitse.
- Ei meeldi: Mõned inimesed, kellele meeldib süüa teha, ei pruugi sisu või retseptiga nõustuda.

5. Kui kõik vastused on jagatud, avaldage algoritmi tagajärjed. Näpunäide: Aja kokkuhoiuks on võimalik keskenduda ainult reaktsioonidele, millele õppijad käe tõstsid.

- Meeldib: Kiire positiivne signaal; toetab sarnast toiduvalmistamise/heaolu sisu.
- Mitte-meeldimine: negatiivne tagasiside, aga siiski kaasatus; võib vähendada sarnaste videote arvu.
- Kommentaar: Tugev kaasatus; algoritm levitab videot laiemalt.
- Jaga: Levitab sisu veelgi; võimendab ulatust võrgustikes.
- Salvesta/Laadi alla: Annab märku pikaajalisest väärtusest; algoritm toetab sarnase retsepti/õpetuse sisu kasutamist.
- Ignoreeri / Jäta vahele: nõrk/signaal puudub; video uuesti näitamise tõenäosus on väiksem.
- Teata: Kahjutu video puhul tõenäoliselt oluline; efektiivne ainult paljude teadete korral.
- Jälgi natuke, seejärel välju: Osaline jälgimine → nõrgem kaasatuse signaal; vähendab võimendust.
- Vaata täispikka videot: tugev huvisignaal; algoritm soovib rohkem toiduvalmistamise/mugavuse videoid.
- Loe kommentaare: videos viibimise aeg lisab kaasatust; algoritm näeb video vastu huvi.
- Telli: Väga tugev lojaalsussignaal; tellijatele suunatakse rohkem selle looja videoid.

POSTITUS 3: EKSITAV MEEM

1. Ülesehitus: Esitlege VIHKAMATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid – slaid 7
[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_384#slide=id.g387839a0bdd_0_384)

slide=id.g387839a0bdd_0_384#slide=id.g387839a0bdd_0_384

2. Ütle: „Selles Instagrami loos öeldakse: „MURDEVÕIMALUS: See mõjutaja teatas just, et loosib välja 1000 dollarit kõigile, kes kommenteerivad.““

3. Küsi:

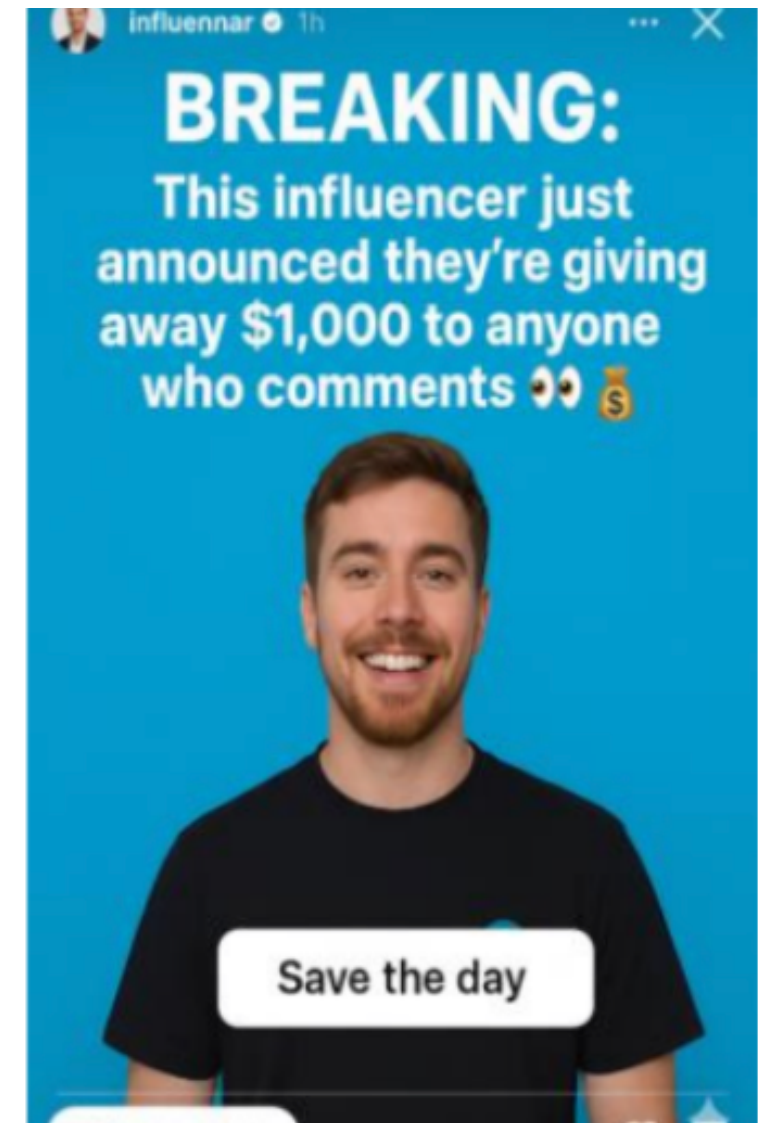
- „Milline emotsionaalne reaktsioon enamikul inimestel sellele postitusele oleks ja miks?“
- Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
- Hääletagem.

4. Koguge vastused kokku. Paluge osalejatel käed tõsta, et nad iga: puuduta nuppu „Meeldib“ (kiire reageerimine loole): #

- Kommentaar: #
- Jaga/Edasta: #
- Jaga uuesti (lugu): #
- Ignoreeri / Puuduta minevikku: #
- Aruanne: #
- Loe kommentaare: #
- Salvesta (võimalusel): #
- Klõpsake nupul „Päästa päev“: #

5. Valikuline: Kui vastuseid pole palju, siis jagage ideid:

- Põnevus/ahnus: Inimesed võivad mõelda: „Vau, tasuta raha!“
- Uudishimu: Inimesed võivad sellele postitusele reageerida ka uudishimuga, mõeldes, kas see on päris ja kas nad peaksid proovima.
- FOMO (hirm millestki ilma jääda): soov kiiresti tegutseda, enne kui on liiga hilja.
- Ärritus: frustratsioon klikkide söötmise taktika pärast.

6. Selgitage algoritmi tagajärgi. Näpunäide: Aja kokkuhoiuks on võimalik keskenduda ainult reaktsioonidele, mille puhul õppijad käe tõstsid. Ütle:

- Meeldib: Kaasamise signaal; algoritm annab sellele loole veelgi hoogu juurde.
- Kommentaar: Väga tugev signaal; eriti kuna postitus küsib kommentaare, suurendab see hüppeliselt kaasatust ja ulatust.
- Jaga/Edasta: Laiendab lugu uutele sihtrühmadele; suurendab nähtavust.
- Jaga uuesti: Hoiab sisu laialdaselt ringluses.
- Ignoreeri / Puuduta minevikku: Puudub kaasatus; algoritm vähendab sarnaste lugude nägemise tõenäosust.
- Teata: Kui see on piisavalt märgistatud, võib platvorm rämpsposti või pettusekäitumise suhtes üle vaadata.
- Kommentaaride lugemine: peatumisaeg = algoritm arvab, et kasutajad on huvitatud isegi ilma kommenteerimata.
- Klõpsa nupul „Salvesta päev“ / Salvesta: Seda käsitletakse tugeva kaasatuse signaalina; algoritm toetab sarnast sisu.

POSTITUS 4: Facebook Angela Merkel - Võltspostitus

1. Ülesehitus: Esitlege VIHKAMATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid – slaidi 8

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_379#slide=id.g387839a0bdd_0_379

2. Ütle: Selle Facebooki postituse pealkiri on „Me peame piiridest täielikult vabanema. Euroopa peab kuuluma kõigile.“

3. Küsi:

- „Milline emotsionaalne reaktsioon enamikul inimestel sellele postitusele oleks ja miks?“
- Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
- Hääletagem.

4. Koguge vastused kokku. Paluge osalejatel iga vastuse puhul käsi tõsta:

- Meeldib : #
- Muu reaktsioon (armastus, haha, vau, kurb, vihane): #
- Kommentaar / Vastus: #

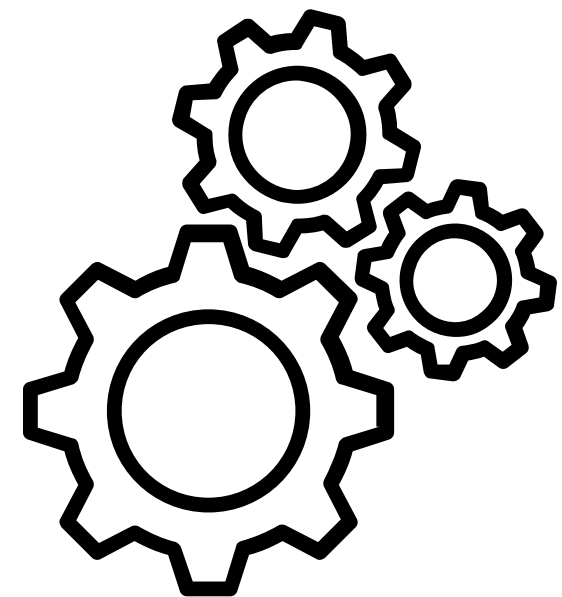
- Jaga / postita uuesti: #
- Märgi sõber: #
- Salvesta: #
- Jälgi / Lõpeta lehe jälgimine: #
- Peida / Edasilükamine / Eemalda sõbralt: #
- Aruanne: #
- Loetud: #

5. Valikuline: Kui vastuseid pole palju, siis jagage ideid:

- Viha/nördimus: ärritunud sõnumi või selle sihtmärgi pärast.
- Nõustumine/kinnitamine: Tunneb kinnitust olemasolevates uskumustes.
- Hirm/ärevus: mure poliitiliste või sotsiaalsete muutuste pärast.
- Umbusaldus/skepsis: Arvab, et tsitaat on võlts või manipuleeritud.
- Huumor/sarkasm: Käsitleb seda liialdatuna või meemina.
- Polariseerumine: Jagab publiku vastandlikeks leerideks.

6. Selgitage algoritmi tagajärgi. Näpunäide: Aja kokkuhoiuks on võimalik keskenduda ainult reaktsioonidele, mille puhul õppijad käe tõstsid. Ütle:

- Meeldimine/muu reaktsioon: Kõik loetakse kaasatuseks → suurendab nähtavust.
- Kommentaar / Vasta: Tugev kaasatus → levib kaugemale.
- Jaga / postita uuesti / märki sõber: laiendab ulatust laiema publikuni.
- Salvesta: Kõrge väärtusega signaal → algoritm näitab sarnaseid postitusi.
- Jälgi / Lõpeta lehe jälgimine: Reguleerib, kui palju selle allika sisu kuvatakse.
- Peida / Edasilüka / Eemalda sõpradelt: Negatiivsed signaalid → vähendab seda tüüpi sisu.
- Teata: Võib käivitada faktikontrolli või ülevaatuset, kui seda teevad paljud kasutajad.
- Lingi klõpsamine: annab märku uudishimust → suurendab sarnaste linkide arvu.

- Vaata (osaline / täis): Pikk vaatamine = tugev signaal; signaali langus nõrgestab võimendust.
- Loe kommentaare: Viivitusaeg = algoritm eeldab huvi → võimendab sisu.

POSTITUS 5: Uudisartikli X korduspostitus

1. Ülesehitus: Esitlege VIHKAATA moodulit 2 – visuaalsed materjalid – slaidi 9
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g387839a0bdd_0_389#slide=id.g387839a0bdd_0_389

2. Ütle: Selle X-i repostituse pealkiri on „Äärmuslik kuumus põhjustab Lõuna-

Euroopas rekordilise kooliõpilaste arvu languse.“

3. Küsi:

- „Milline emotsionaalne reaktsioon enamikul inimestel sellele postitusele oleks ja miks?“
- Kuidas enamik inimesi postitusele reageerib?
- Hääletagem.

4. Koguge vastused kokku. Paluge osalejatel käed tõsta, et nad iga:

- Meeldib: #
- Postita uuesti: #
- Tsitaadi postitus: #
- Kommentaar (vastus): #
- Ignoreeri / Keri mööda: #
- Aruanne: #
- Järjehoidja: #
- Klõpsake lingil (täispika artikli lugemiseks): #
- Loe kommentaare: #
- Lisateabe saamiseks kerige allapoole: #
- Jälgi / Lõpeta lehe jälgimine: #

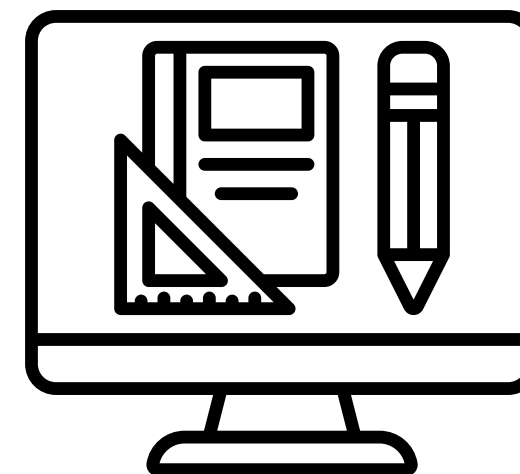
Valikuline: Kui vastuseid pole palju, siis jagage ideid:

Mure/ärevus: hirm kliimamuutuste ja laste heaolu pärast.

- Empaatia/kaastunne: kaasa tunnetamine mõjutatud õpilastele ja peredele.
- Viha/pettumus: valitsuste või kliimameetmete puudumise peale.
- Valideerimine: Kinnitab veendumust, et kliimamuutused on kiireloomulised.
- Skeptitsism: kahtlus uudise täpsuses või selle ümberkujundamises.
- Ükskõiksus: Kohtleb seda kui „lihtsalt järjekordset pealkirja“.

5. Selgitage algoritmi tagajärgi. Näpunäide: Aja kokkuhoiuks on võimalik keskenduda ainult reaktsioonidele, mille puhul õppijad käe tõstsid. Ütle:

- Meeldimine: Loeb kaasatuseks → algoritm kuvab rohkem sarnaseid postitusi.
- Uuesti postitamine: Tugev võimendus → levitab lugu laialdaselt.
- Tsitaadipostitus: Lisab kommentaari + postitab uuesti → veelgi tugevam signaal, annab sisule veelgi parema tulemuse.
- Kommentaar (Vasta): Kaasamise signaal → aitab postituse trendil, olenemata toonist.
- Ignoreeri / Keri mööda: signaali pole → näeb sarnast sisu väiksema tõenäosusega.
- Teata: Kui piisavalt kasutajaid teatab, võib platvorm selle üle vaadata → see võib nähtavust vähendada.
- Järehoidja: kõrge väärtusega signaal → algoritm kuvab rohkem uudiseid/pikemat sisu.
- Klõpsake lingil (täispika artikli lugemiseks): Tugev märk tegelikust huvist → suurendab sarnaste uudiste hulka uudisvoos.
- Loe kommentaare: Viivitusaeg suurendab kaasatuse kaalu → algoritm peab postitust asjakohaseks.
- Kerige allapoole, et lugeda edasi: lisaajakulu annab märku huvist → tõstab sisukategooriat.
- Jälgi / Lõpeta lehe jälgimine: Muudab otseselt, kui palju selle väljundi postitusi kellegi voos kuvatakse.

Eesmärk: Simuleerida, kuidas erinevat tüüpi postitused emotsioone esile kutsuvad

ja kaasatust. Näidake, kuidas algoritmid reaktsioonide põhjal sisu täiustavad, pakkudes samal ajal tasakaalustatud alternatiive teadlikuks kaasatuseks.

2 TEGEVUSE 5. SAMM - MÕTISKLUS

5. samm: Mõtisklus (12–15 minutit)

1. Viktoriini seadistamine: Jaga õppijaid järgmise lingi või QR-koodiga: Lõpp <https://create.kahoot.it/share/module-2-hate-less/5aa6446e-99b6-4a9c-88e6-9f1af422eda6>

a. Ava see link: Moodul 2 VIHKAMISVABA Kahoot.

<https://create.kahoot.it/share/module-2-hate-less/5aa6446e-99b6-4a9c-88e6-9f1af422eda6>

b. Logi sisse tasuta Kahoot'i kontoga (või loo uus).

c. Klõpsa „Esita“ → vali „Õpeta“ (reaalajas mäng osalejatega) või „Määra“ (isikne tempo).

d. Jaga osalejatega mängu PIN-koodi või linki.

e. Alusta viktoriini ja jälgi vastuseid reaalajas.

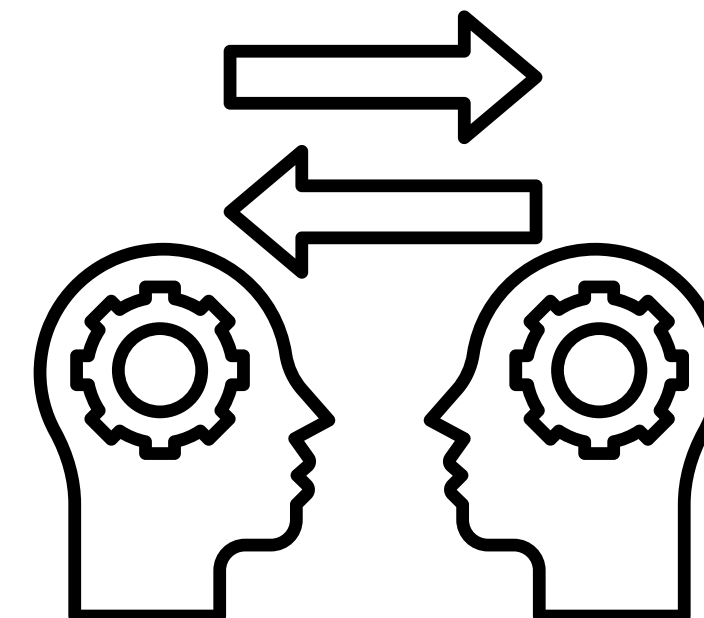
f. Jaga selle viktoriini jaoks loodud uut QR-koodi.

2. Ütle: „Nüüd palun vasta järgmistele küsimustele sotsiaalmeedia algoritmide kohta. Kõik jagavad kas oma pärisnime või valivad väljamõeldud (kuid lahke) nime. Viktoriini võitja saab auhinna!“ (Tee viktoriin lõpuni.)

3. Võitja premeerimine: Premeeri viktoriini võitjat – paku lihtsat preemiat (nt šokolaadi)

4. Küsi:

a. „Milline sotsiaalmeedia algoritmide kohta käiv fakt võib enamiku inimeste jaoks üllatav olla?“ b. „Kui palju on inimestel oma uudisvoo üle kontrolli ja millised hoovad tegelikult aitavad (vaigista, peita, mittehuvitav, ajapiirangud, nimekirjade jälgimine)?“ c. „Milline on hea strateegia, et olla kursis ilma pahameelt tekitamata? Näiteid?“

5. Andke vastamiseks ja aruteluks 5–10 minutit. Veenduge, et arutelu jääks üldiseks ega muutuks ärritavaks/isiklikuks.

Eesmärk: Kinnitage põhiõppetunde viktoriini ja juhendatud harjutuste abil arutelu. Aidake osalejatel sõnastada, milline teave võib olla üllatav, milline kontroll inimestel oma uudisvoogude üle on ja kuidas kujundada tervislikke ja tasakaalustatud infoharjumusi.

2 TEGEVUSE 6. SAMM - HINDAMINE

6. samm: Hindamine (3–5 minutit)

1. Öelge: „Enne selle tegevuse lõpetamist palun hinnake seda tegevust tervikuna, vastates jah või ei.“

2. Jaga hindamine:

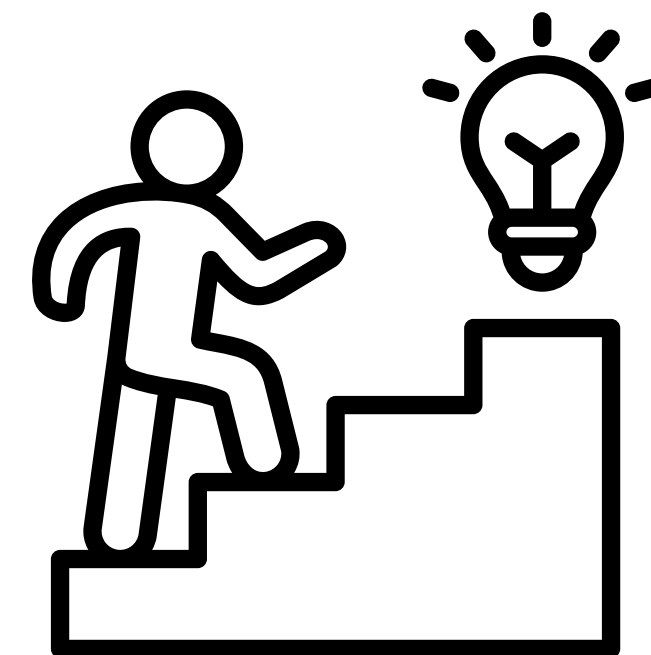
https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true

a. Jagage õppijaid QR-koodiga, mis on loodud [https://www.canva.com/qr-code generator/](https://www.canva.com/qr-code-generator/) abil b. Hindamisvormi mall: VIHKAMISVABA moodul 2 – Emotsioonid

Küsimused hõlmavad järgmist:

1. Kas sa õppisid midagi?
2. Kas see tegevus oli transformatiivne?
3. Kas sa said infost aru?
4. Kas see aitab kaasa teie missioonile? / Kas tunnete end tööolid?
5. Kas see teadmine/oskus parandab teie elu?
6. Kas sulle see tegevus meeldis?
7. Kas teie küsimusele vastati?

Eesmärk: Tegevuse mõju mõistmine.

2 TEGEVUSE 7. SAMM - TASU JA RESSURSID

7. samm: tasu ja ressursid (1–4 minutit)

1. Ütle: „Inimeste emotsioonid ja tähelepanu on võimsad. Sotsiaalmeedia platvormid, algoritmid ja sisuloojad teavad, kuidas neid kasutada. Kui inimesed ei ole teadlikud sellest, kuidas nende emotsionaalsed reaktsioonid veebis käivituvad, muutuvad nad manipuleerimise, desinformatsiooni ja radikaliseerumise suhtes haavatavamaks.“

2. Paku preemiat: Nende tegevuste lõpus anna õppijatele auhind. Kui VIHKAMISVABA preemia näpunäited sotsiaalmeedia algoritmi ületamiseks https://drive.google.com/file/d/10o6w-DsfVjBqWSOkYFrkdIOfg0Y8k_yE/view

3. Lõputsiteeri. Ütle: „Suur aitäh tänases tegevuses osalemise eest! Tahaksin selle sessiooni lõpetada kolme tsitaadiga:“

- „Meie tähelepanu on meie kõige väärtuslikum valuuta.“ - Tim Wu (Columbia Ülikooli õigusteaduse professor)
- „Emotsioonid ei ole mõistuse takistused, vaid olulised signaalid, mis juhatavad meid läbi elu.“ – Antonio Damasio (neuroteadlane)
- „Kuni sa alateadvuse teadlikuks ei muuda, suunab see sinu elu ja sa nimetad seda saatuseks“ - Carl Gustav Jung

Eesmärk: anda osalejatele praktilisi nõuandeid,
kontrollnimekirjad, positiivsed väljakutsed) ja lõpevad võimestava noodiga,
mis rõhutab tegutsemisvõimet ja teadlikkust.

Osalejad omandavad järgmised oskused, teadmised ja hoiakud:

Teadmised

- Teadlikkus: Tunnista, et meemid ja veebisisu kasutavad sageli emotsionaalseid konksusid (hirm, süütunne, pahameel, huumor).
- Arusaamine: Saage aru, kuidas postituse ümbersõnastamine saab muuta selle emotsionaalset mõju, säilitades samal ajal põhiinfo.
- Rakendamine: Rakenda vastunarratiivide tehnikaid, et muuta kahjulikud või polariseerivad postitused konstruktiivseteks ja emotsionaalselt intelligentseteks.

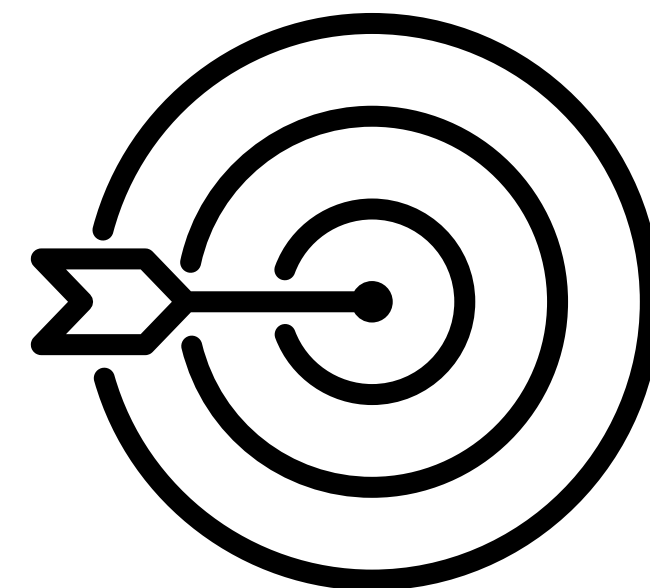
Oskused

- Vaatlus: Tuvastage meemides esinevaid toksilisi elemente (hirmu õhutamine, patuoina otsimine, stereotüüpimine).
- Uurimine: Katsetage loominguliste vahenditega (subtiitrite redigeerimine, huumor, faktid, lootus), et voogu „katkestada“.
- Koostöö: Töötage rühmades postituste ümberkujundamiseks ja ümbersõnastatud narratiivide jagamiseks.
- Kriitiline mõtlemine: hinnake, kas ümberraamitud meem tasakaalustab emotsionaalset intelligentsust faktilise täpsusega.

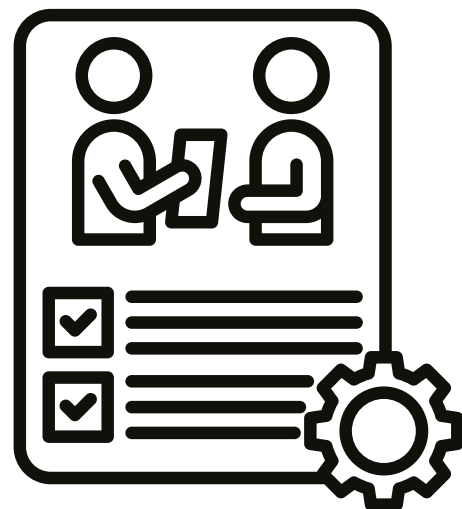
Suhtumine

- Mõistmine: Pane tähele, kuidas väikesed raamimismuudatused võivad emotsioone negatiivsetest konstruktiivseteks muuta.
- Kaalutlemine: Mõtiskle sisuloojate vastutuse üle digitaalsete ruumide kujundamisel.
- Eelistus: Hakka valima sisu loomist või suhtlemist sellise sisuga, mis edendab lootust, huumorit või solidaarsust, mitte lõhestatust.
- Levitamine: Jagage positiivseid vastupropagandaid nii töötoa sees kui ka väljaspool seda.

TEGEVUS 3 – Sööda katkestamine

KESTUS	65–75 minutit
SESSIOONI ETTEVALMISTUS	
ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID	Vajalik materjal • Toimiv WiFi-ühendus • Osalejate digitaalsed seadmed (telefon, sülearvuti, iPad)/pliiats ja paber • Projektor / suur teleriekraan (meemide ja näidete näitamiseks) • Valge tahvel/pabertahvel + markerid („emotsionaalsete konksude” ja „positiivsete konksude” märkimiseks) • Eelnevalt laaditud „toksilise meemiga“ seotud materjalid (üks rühma kohta): VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaidid 11–15 https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9 • Loob vale moraalse üleoleku • Soodustab faktideta umbusaldust • Hindamisvorm: Loo tasuta QR-kood hindamiseks aadressil https://www.canva.com/qrcode-generator (VIHKAMISVABA moodul 2 - emotsionaalsed algoritmid - hindamisvorm https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true) • Preemia Toa seadistus • Ringi- või U-kujulised istekohad arutelu ja nähtavuse tagamiseks • Eraldi nurgad/lauad rühmatöök • Kõigile nähtav projektor/teleriekraan kirjandus: https://thedecisionlab.com/insights/society/social-media-and-moral-outrage
TEGEVUSE ETTEVALMISTUS	Materjalide ettevalmistamine: 1. Koolitaja tagab, et kõik nõutavad materjalid ÕPPEMATERJALIDEST JA RESSURSIDEST (ülal) on läbi töötatud.

2. Valmistage ette mürgiste meemide jaotusmaterjalid VIHKAMISVABA moodul 2 - visuaalsed materjalid - slaidid 11-15 (või looge uusi mürgiseid meemasid)
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9
3. Veenduge, et projektor/suur ekraan on seadistatud ja kõigile nähtav.
4. Valikuline: jagatud Google Docs, kuhu õppijad saavad kirjutada oma lemmik-emotikaid, või jagatud vestlus.
5. Valmista ette hindamisvorm: Loo tasuta hindamis-QR-kood aadressil <https://www.canva.com/qr-code-generator> (mall: HATE-LESS moodul 2 - emotsionaalsed algoritmid - hindamisvormi mall)

Ruumi ja seadmete seadistamine:

1. Testige WiFi-ühendust ja veenduge, et osalejad pääsevad sellele ligi.
2. Kontrollige, et kõigil osalejatel oleks kaasas digitaalsed seadmed (või pliiats ja paber, kui töötate võrguühenduseta).
3. Laadige eelnevalt üles/levitage näiteid „toksilistest meemidest” (hirmu õhutamine, patuoina otsimine, stereotüüpimine, vandenõu, lihtsustatud süüdistamine) – VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaidid 12–15
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9
4. Valmista ette pilditöötlusrakendused (Canva, Meme Generator) või hoia prinditud meemimallid käepärast.
5. Valmistage ette preemia: Järgnevalt on toodud ideid preemiate kohta:
https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true
 - a. Õppijate loodud positiivsete ümberraamistuste väljatrükk (kui printer on saadaval)
 - b. Positiivse sisu loomise näpunäited
 - c. Positiivse sisuvoo väljakutse: nt: „Jälgi ühe nädala jooksul ühte uut kontot, mis sind innustab, ja lõpeta jälgimine sellelt, mis sind kurnab. Pane tähele, kuidas sinu meeleolukaart nihkub.“
6. Arutelu ajal nähtavuse tagamiseks paigutage istekohad ringi või U-kujuliselt, valmistades ette nurgad/lauad rühmatöök.

3 TEGEVUSE 1. SAMM - ENERGIZER

1. samm: registreerimine ja mini-energiapakkumine – emotikonide mäng (7–10 minutit)

1. Ettevalmistus: Ütle: „Emotikonid on nagu sotsiaalmeedia universaalne keel – kiired väikesed sümbolid, mis näitavad, kuidas inimesed end tunnevad või mida nad mõtlevad. Teeme soojenduse kiire emotikonide mänguga.“

2. Ütle: „Mõtle emotikonidele, mida inimesed kõige rohkem kasutavad. Milline neist on enamiku inimeste lemmik-emoji?“

3. Iga inimene jagab valjusti valitud emotikoni (nad võivad seda öelda, telefonis näidata või isegi paberile joonistada).

a. Isiklikult: Õpilased saavad emotikone jagada kas neid kirjeldades või jagatud Google Docsi (või muusse jagatud) dokumenti tippides. Teise võimalusena saavad kõik õppijad liituda grupivestlusega (nt WhatsApp) ja sinna oma emotikonid tippida.

b. Kohandamine veebis: kui tegevust viiakse läbi veebis, saavad osalejad oma emotikone vestluses jagada.

4. Valikuline: Pärast kõigi jagamist küsige:

a. „Miks on see emotikon nii populaarne?“

b. „Mida see ütleb meeleolu kohta, mida inimesed internetis väljendada tahavad?“

Eesmärk: Loob kerge ja lõbusa atmosfääri, rõhutades samal ajal

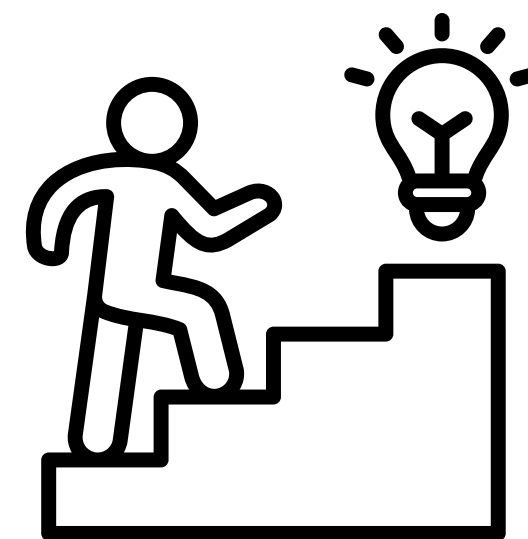
mitmekesine emotsionaalne väljendus digitaalsetes ruumides. See loob pinnase mõtisklemiseks selle üle, kuidas sotsiaalmeedia tundeid edastab.

3 TEGEVUSE 2. SAMM - PÕHITEGEVUSE TEOORIA/TAUST

2. samm: Põhitegevuse teooria/taust (3–5 min)

1. Ütle:

a. „Algoritmid premeerivad inimeste emotsionaalseid reaktsioone. Decision Labi artikkel toob esile, et tugevad emotsioonid kipuvad saama rohkem kaasatust (kommentaari, jagamised, reaktsioonid).“

b. Uuringud, näiteks Harvard Business Schooli uuring „Emotsioonide võimendamine sotsiaalmeedias“, leidsid, et algoritmid „märkavad“ seda ja sageli võimendavad sellist sisu, sest suur kaasatus annab märku, et postitus on „huvitav“. Allikas:
https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/Amit%20Amplification%20of%20Emotion%20on%20Social%20Media_36c24a93-9e06-45da-9192-81f9f42984a9.pdf

c. Postitused, mis inimesi vihastama, hirmutama või endast välja viivad, levivad sageli paremini (laiemale) kui neutraalne sisu. Allikas: <https://thedecisionlab.com/insights/society/social-media-and-moral-outrage>

d. Kuid samu emotsionaalseid mehhanisme saab kasutada ka positiivselt, lootuse, huumori, solidaarsuse või uudishimu kaudu.

e. See ongi vastunarratiivide eesmärk. Kuna emotsioonid on algoritmi jaoks olulised, saame neid ka heaks kasutada.

Vastupropagandad esitavad loo muutmise kaudu väljakutse vihkamisele ja polariseerumisele. Vaatame, kuidas.“

Eesmärk: Tutvustab, kuidas kahjulik raamimine meemides toimib ja selgitab vastunarratiivide ideed.

3 TEGEVUSE 3. SAMM — REGISTREERUMINE

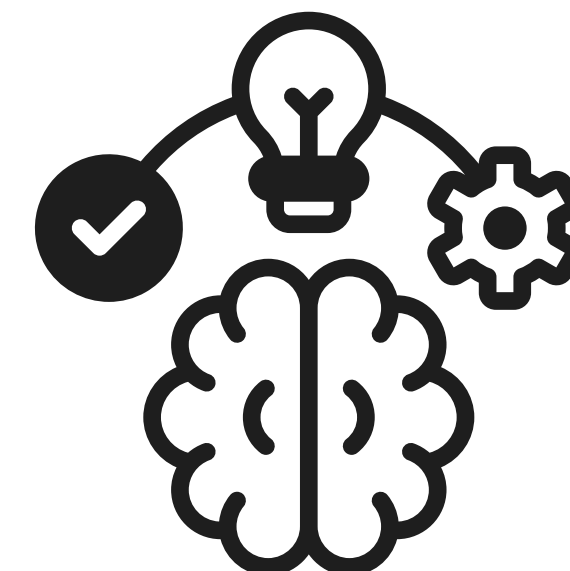
3. samm: sisseregistreerimine (3–4 minutit)

1. Küsi:

a. „Kui inimesed näevad veebis kahjulikke või manipuleerivaid meemasid, millised on tavalised reaktsioonid – ignoreerida, reageerida, jagada, teatada? Millised neist võivad levikut soodustada või kahjustada?“ b. „Kas sõnumi muutmine võiks muuta publiku reaktsiooni?“

2. Laske 2-3 vabatahtlikul vastata. See valmistab osalejaid ette loominguliseks remiksiülesandeks.

Eesmärk: Julgustab arutelu esialgsete arusaamade üle mürgine manipuleerivate postituste jaoks ja valmistab ette rühmatööks.

3 TEGEVUSE 4. SAMM - PÕHITEGEVUS/KOGEMUS

4. samm: Põhitegevus/kogemus (25–30 minutit) 1. etapp – ettevalmistus (5 minutit)

1. Jagage osalejad 4-5 gruppi (sõltuvalt õpilaste arvust, kuna iga grupp saab ühe meemi).
2. Ütle: „Nüüd saab iga rühm ühe mürgise meemi. Eesmärk on teha ettepanekuid, kuidas pealkirja ümber sõnastada, et sõnum oleks positiivne. Kui ainus viis postituse ümber sõnastamiseks on ka pildi muutmine, siis palun tehke ettepanekuid uute piltide kohta.“
3. Määrake igale rühmale eelnevalt laetud „mürgine meem“ (hirmu õhutamise, patuotsimine, stereotüüpimine, vandenõu, lihtsustatud süüdistamine). Andke igale rühmale üks meem (kas veebilingi kaudu või prinditud kujul) VIHKAMISVABA moodulist 2 – visuaalsed materjalid – slaidid 11–15.

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9

1. Ütle:

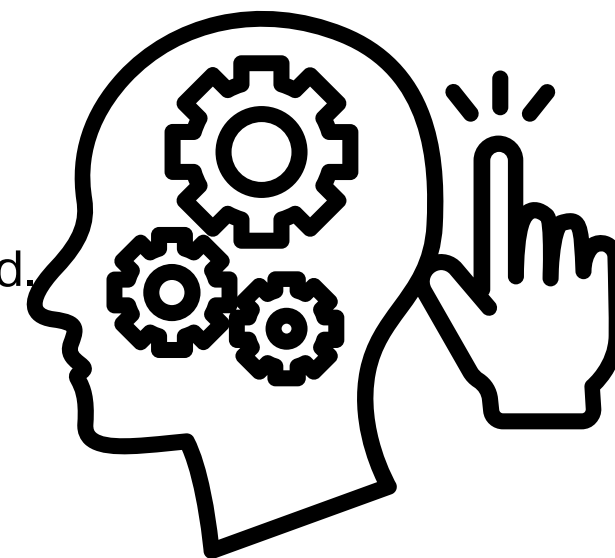
- a. „Igal rühmal on üks missioon: seda meemi remiksida. Säilitada visuaalne formaat, aga muuta sõnum millekski konstruktiivseks, positiivseks või teadlikkust tõstvaks.“
- b. „Mõelge: mis on emotsionaalne konks? Kes on sihtmärk? Milliseid uusi tundeid võiks uus ümberraamitud postitus tekitada?“
- c. „Kõik rühmad saavad seda ka Canva/meemide generaatoriga redigeerida või lihtsalt paberile ümber kirjutada.“

2. Aidake igal rühmal oma ülesandest aru saada. VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaidid 11–15.

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9

2. etapp – ümberraamimine:

1. Ajastus: Andke õppijatele 20–25 minutit aega määratud võltspostituste ümbersõnastamiseks.
2. Näpunäide: Käi mööda tuba ringi ja aita õppijatel meemi mõista või anna vajadusel vihjeid.

1. grupp – mürgine meem 1. Hirnu õhutamine + patuoina otsimine (fotod Creative Commonsi litsentsiga)

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 11](#)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_5#slide=id.g3668811f96c_0_5)

[slide=id.g3668811f96c_0_5#slide=id.g3668811f96c_0_5](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_5#slide=id.g3668811f96c_0_5)

- Võimalik kommentaar: „Avatud piirid = Meie lastel pole tulevikku. Mõelge sellele. / Kas meie või nemad oleme otsustanud.“
- Mida see teeb: sütitab hirmu, raamistab migratsiooni ohuna, kasutab nullsumma raamistamist
- Näide: Mõtles ümber: Säilita pilt, aga pööra narratiivi ümber, nt „Uued naabrid, uued võimalused. Ehitame selle koos üles.“
- Asenda pilt sellisega, mis kujutab integratsiooni või kogukonda.

2. rühm – mürgine meem 2. Vale „terve mõistus“

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 12](#)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9)

[slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_9#slide=id.g3668811f96c_0_9)

- Instagrami video pealkiri: „Kui mina sain ise hakkama, siis saad sina ka. Vabandusi pole.“
- Mida see teeb:
- Edendab individualismi
- Eirab struktuurilisi ebavõrdsusi
- Süütunde kaudu emotsionaalselt manipuleeriv
- Näide: Mõtles ümber: Kasuta sama koomiksit, aga muuda üldsõna, nt „Tugisüsteemid, kogukond, privileeg“.
- Lisa: „Veendume, et kõigil oleks vihmavari.“

3. rühm – vandenõuteooriate lavastamine

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 13](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_14#slide=id.g3668811f96c_0_14)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_14#slide=id.g3668811f96c_0_14)

[slide=id.g3668811f96c_0_14#slide=id.g3668811f96c_0_14](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_14#slide=id.g3668811f96c_0_14)

- X Pealkiri: "Ärka üles. Meedia valetab sulle!"
- Mida see teeb:
- Meie vs nemad
- Loob vale moraalse üleoleku
- Soodustab faktideta umbusaldust
- Näide: Mõtle ülesandele ümber: Säilita stiil, aga muuda tekst näiteks järgmiselt: „Kriitiline olemine ei tähenda kõige tagasilükkamist. See tähendab paremate küsimuste esitamist.”
- Loe selle asemel mitut allikat.

4. rühm – stereotüüpimine huumori abil

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 14](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_19#slide=id.g3668811f96c_0_19)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_19#slide=id.g3668811f96c_0_19)

[slide=id.g3668811f96c_0_19#slide=id.g3668811f96c_0_19](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_19#slide=id.g3668811f96c_0_19)

- Instagrami postituse pealkiri: „Otsin uusi viise meie ühiskonna ülevõtmiseks.“
- Mida see teeb:
- Rassistlik huumor
- Soolised ja kultuurilised stereotüübid
- Dehumaniseerib
- Näide: Mõtle uuesti läbi: Sama foto, uus pealkiri, nt „Saadan tema sõpradele sõnumi peo kohta, kuhu sind ei kutsutud.“ või: „Minu Uber keeldus mu kutsumisest jälle.“

5. rühm – lihtsustatud süüdistamine

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 15](#)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_32#slide=id.g3668811f96c_0_32

- Facebooki postituse pealkiri: „Aitäh, kliimaprotestid.“
- Mida see teeb:
- Manipuleerib süütunde abil
- Kõrvaldab tähelepanu algpõhjustest
- Õhutab vihkamist aktivistide vastu
- Mõtles ümber: Sama pilt, uus pealkiri, nt: „Võib-olla lähen täna rongiga kooli.“
- Lisage statistika toetuste või kliimakulude kohta.

Eesmärk: Õpilased harjutavad kahjuliku raamimise tuvastamist veebimeemides ja arendavad oskusi sõnumite ümberkujundamiseks konstruktiivseteks ja kaasavateks narratiivideks.

**3 TEGEVUSE 5. SAMM -
MÕTISKLUSED**

5. samm: Mõtisklused (15–18 minutit) Minipresentatsioonid

1. Iga rühm esitleb oma „Häiritud voo“ meemi.
2. Ütle: „Nüüd jagab iga rühm uut positiivset meemi teistega! Milline rühm sooviks alustada?“
3. Pärast iga harjutust küsige rühmalt:
 - a. „Mis oli algne emotsionaalne konks?“
 - b. „Kuidas on narratiiv muutunud?“
 - c. „Milline algne taktika (hirm, süütunne, huumor, pahameel) pani selle meemi levima?“
 - d. „Millist vastutaktikat iga rühm proovis (lootus, solidaarsus, satiir, faktid, huumor)?“
 - e. „Kuidas saavad vastunarratiivid tasakaalustada informatiivsust ja emotsionaalset intelligentsust?“

4. Valikuline: kirjutage tahvlile peamised positiivsed konksud (nt lootus, solidaarsus, huumor, mõjuvõim).

Eesmärk: Õpilased esitlevad oma ümbersõnastatud meemasid, mõtisklevad emotsionaalsete konksude ja vastustrateegiate üle ning mõistavad, kuidas positiivsed narratiivid saavad veebiruumi muuta.

**3 TEGEVUSE 6. SAMM -
HINDAMINE**

6. samm: Hindamine (3–5 minutit)

1. Öelge: „Enne selle tegevuse lõpetamist palun hinnake seda tegevust tervikuna, vastates jah või ei.“

2. Jaga hindamine:

c. Jagage õppijaid QR-koodiga, mis on loodud aadressil <https://www.canva.com/qr-code-generator/> d. Hindamisvormi mall: VIHKAMISVABA moodul 2 – emotsionaalsed algoritmid – hindamisvorm https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true

Küsimused hõlmavad järgmist:

1. Kas sa õppisid midagi?

2. Kas see tegevus oli transformatiivne?

3. Kas sa said infost aru?

4. Kas see aitab kaasa teie missioonile? / Kas tunnete end volitatuna?

5. Kas see teadmine/oskus parandab teie elu?

6. Kas sulle see tegevus meeldis?

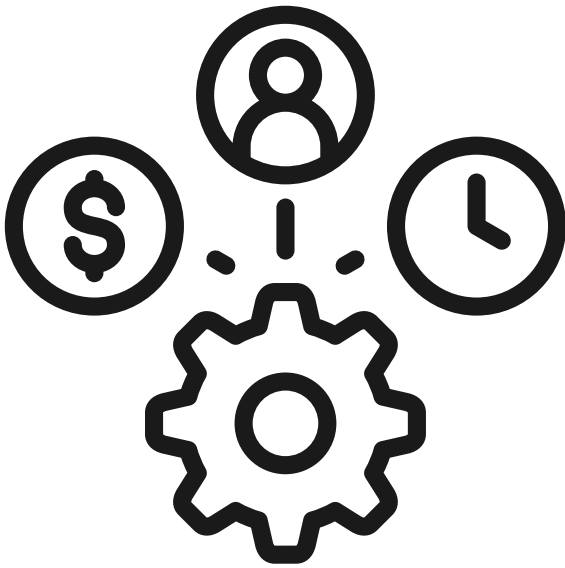
7. Kas teie küsimusele vastati?

Eesmärk: Tegevuse mõju mõistmine.

**3 TEGEVUSE 7. SAMM -
TASU JA RESSURSID**

7. samm: tasu ja ressursid (2–3 minutit)

1. Kokkuvõte: „Me just nägime, kuidas sama pilt võib olenevalt raamimisest jutustada täiesti erinevaid lugusid. See ongi vastunarratiivide jõud.“

2. Paku preemiat: Nende tegevuste lõpus anna õppijatele auhind.
3. Tsitaadi lõpp. Öelge: „Sooviksin selle sessiooni lõpetada Lawrence Naulti tsitaadiga: „Kui algoritmid premeerivad pahameelt, muutub kaastunne vastupanu vormiks.“

Eesmärk: Osalejate premeerimine osalemise eest ja motiveerimine panna neid sotsiaalmeedia üle kriitiliselt mõtlema.

EESMÄRGID

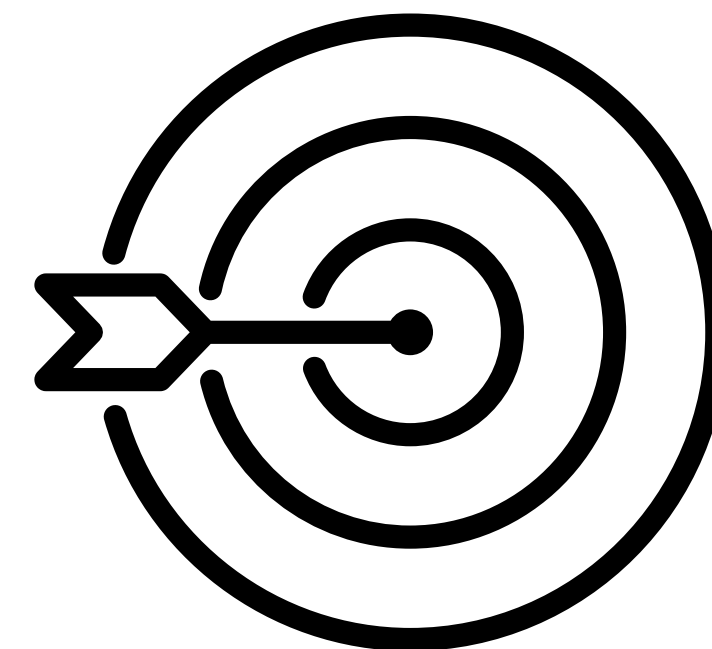
Teadmised

- Teadlikkus: Tunnista, et algoritmid võimendavad väikseid emotsionaalseid reaktsioone (meeldimised, jagamised, vaatamisaeg).
- Mõistmine: Mõistke, kuidas korduv kokkupuude emotsionaalse sisuga võib kasutajaid äärmuslike narratiivide poole suunata.
- Rakendus: Rakenda seda arusaama, simuleerides tegevuses algoritmi ja analüüsides, kuidas söödad muutuvad.
- Analüüs: Analüüsige toksilistes meemides kasutatavaid manipuleerimistaktikaid (patuoina otsimine, liialdamine, vale põhjuslikkus).

Oskused

- Vaatlus: Märka postitustes emotsionaalseid päästikuid ja manipuleerimist (hirm, vastik, viha, uhkus).
- Uurimine: Katsetage sisu loomise ja algoritmipõhise hääletamisega, et näha, kuidas kaasatuse ajendid levivad.
- Probleemide lahendamine: Soovitage tervislikumaid kaasamisvalikuid, et võidelda pahameele õhutamise vastu.
- Koostöö: Töötage rühmades postituste dešifreerimiseks, mõistatuste lahendamiseks ja selgustpakkumiste loomiseks.
- Kriitiline mõtlemine: Võrdle erinevaid personavooge ja hinda puuduvaid perspektiive (filtrimullid).

TEGEVUS 4 – Pahameele masin

	Suhtumine • Realiseerimine: Pane tähele, kui kiiresti neutraalsed ruumid võivad muutuda kajakambriteks. • Kaalutlemine: Mõtisklege enne veebis reageerimist pausi tegemise vastutuse üle. • Eelistus: Valige sisuga suhtlemiseks konstruktiivsed viisid reaktiivsete asemel. • Enesemääratlus: Näe ennast kui võimelist manipuleerimisele vastu seisma ja toetama tervislikumaid toite. • Eestkoste: Olge valmis astuma välja manipuleerivate või toksiliste veebitavade vastu. • Levitamine: Jagage positiivseid strateegiaid ja näpunäiteid (nt teadlik kerimine, faktide kontrollimine) ka väljaspool töötuba.
KESTUS	1 tund 44 minutit - 2 tundi 14 minutit
SESSIOONI ETTEVALMISTUS	
ÕPPEMATERJALID JA -RESSURSSID	Vajalikud materjalid: • Toimiv WiFi-ühendus • Osalejate digitaalsed seadmed (telefon, sülearvuti, iPad)/pliiats ja paber • Projektor / suur teleriekraan (võltspostituste, meemide, viktoriinide, mõistatuste jaoks) – alternatiivina väljatrükid kõigile õppijatele • Eeltrükitud/projitseeritud mürgiste meemide näited ja võltspostitused: VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – alates slaidist 17 (koolitaja saab ka ise võltspostitusi välja töötada) https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_39#slide=id.g3668811f96c_0_39

- Hindamisvorm: Loo tasuta QR-kood hindamiseks aadressil <https://www.canva.com/qr-code-generator> (mall: VIHKAMISVABA moodul 2 - emotsionaalsed algoritmid - hindamisvorm https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true)

- Preemia

Lisavarustus:

- Selgusmärgid: Jagage jagatud faili, kuhu osalejad kirjutavad enne edasiliikumist igast mõistatusest ühe lühikese järeltuse, näiteks: Mõistatus 1: Selgusmärgid
- Pilditöötlusrakendused (Canva, Meme Generator, Lovart AI) meemide remiksimiseks
- Valge tahvel/pabertahvel + markerid (simulatsioonis punktide kokkulugemiseks, grupi märkmete tegemiseks)
- Jagatud dokument (kui konkreetne)
- Rollikaardid (nt Neutraalne Kasutaja, Sisulooja, Algoritm), et muuta simulatsioon dünaamilisemaks
- Mõistatuse etappide taustamuusika lõbusa atmosfääri loomiseks

Ruumi paigutus:

- Ringi- või U-kujulised istekohad grupivestlusteks
- Väikestes meeskondades mõistatuste lahendamiseks mõeldud nurgakesed
- Ees/keskel ruum, kus koolitaja saab toimida „algoritmina“

Soovituslik kirjandus:

- Otsustuslabor – sotsiaalmeedia ja moraalne pahameel
<https://thedecisionlab.com/insights/society/social-media-and-moral-outrage>
- Iowa Ülikooli uuring YouTube'i algoritmide ja emotsionaalse eelarvamuse kohta
<https://arxiv.org/html/2501.15048v1>
- ELi teaduskeskus – miks lapsed ja noorukid on sotsiaalmeedia suhtes haavatavad
https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-explains/why-are-children-and-adolescents-vulnerable-social-media_en
- Võitlus inimeste tähelepanu pärast: sotsiaalmeedia kuritarvitamise ja digitaalse heaolu vahel
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7712353/>

TEGEVUSE ETTEVALMISTUS

Ettevalmistus

1. Koolitaja tagab kõigi ÕPPE-st nõutavate materjalide olemasolu

MATERJALID JA RESSURSID (ülal) on valmis.

2. Leia või mõtle välja 5 lühikest sotsiaalmeedia pealkirja (mõned neutraalsed, mõned negatiivsed, mõned positiivsed)

3. Valmistage ette ja jagage dokument, kuhu iga rühm saab oma loodud meemid paigutada (soovitus: looge ja saatke igale rühmale eraldi Google Docsi fail).

4. Mõistatuste ettevalmistamine: Olenevalt ajast otsustage, milliseid viktoriine õppijad teevad. HATE-LESS pakub 4 viktoriini, mille lahendamiseks kulub umbes 2 tundi ja 15 minutit. Kui aega pole nii palju, otsustage, millised viktoriinid lahendada, ja kohandage tegevust. Mõistatuste ettevalmistamine: Looge postitusi või kasutage HATE-LESSi.

[Moodul 2 – Visuaalsed materjalid – Alates slaidist 17](#)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_39#slide=id.g3668811f96c_0_39

- Valmista ette pusle 1: VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 17

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_39#slide=id.g3668811f96c_0_39

- 3 võltspostitust 1. viktoriini jaoks (valikud on materjalis samuti välja toodud)

- Valmista ette pusle 2: (VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid, slaidid 21–39) – Kas printige, jagage veebis või ekraanil. https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_144#slide=id.g36899e496d6_0_144

- Mentimeter Viktoriin: <https://www.mentimeter.com/app/presentation/al6pj2dfwidrmuzakqs2hxq6gz9ts2nf/vaade?küsimums=km73g24qzupm>

- Kuidas registreeruda ja viktoriini alustada:

<https://help.mentimeter.com/en/articles/4305015-how-to-host-the-quiz-competition>) - Pärast konto loomist on võimalik viktoriini kasutada.

- Õpilase QR-kood on saadaval siin: VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – lehekülg 40

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_148#slide=id.g36899e496d6_0_148

- Valmista ette pusle 3: (VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid, slaidid 41–48) – Kas printige, jagage veebis või ekraanil.

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_158#slide=id.g36899e496d6_0_158)

[slide=id.g36899e496d6_0_158#slide=id.g36899e496d6_0_158](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_158#slide=id.g36899e496d6_0_158)

- 5. Valmista ette hindamisvorm: Loo tasuta hindamis-QR-kood aadressil

<https://www.canva.com/qr-code-generator:> VIHKAMISVABA moodul 2 - emotsionaalsed algoritmid - hindamisvorm

https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true

- 6. Valikuline – selgusžetoonide ettevalmistamine: õppimise lõbusamaks muutmiseks ja selleks, et rühmad saaksid oma põhipunkte jagada, võib olla kasulik luua iga pusle jaoks selgusžetoonide fail, näiteks järgmine näide:

<https://docs.google.com/document/d/1pCTyLwUjGQe1aX6c9Ci3gC8u5431CYvHrcj-UA6VN4l/edit?tab=t.0>

Pusle 1: Selgusžetooni fail (näide 1)

- 7. Valmistage ette preemia:

a. Variant 1 – VIHKAMISETA Põgenemine Pahamee Masina eest – Lühijuhend.pdf – Prindi PDF-failina või lisa QR-kood: PDF: VIHKAMISETA Põgenemine Pahamee Masina eest – Lühijuhend.pdf

<https://drive.google.com/file/d/12cWp92p9DqMdOFFvCNyzIFN2QGwwGLMD/view> või QR-kood

<https://drive.google.com/file/d/12cWp92p9DqMdOFFvCNyzIFN2QGwwGLMD/view>

b. Variant 2 – positiivse uudisvoo väljakutsekaart: „Jälgi ühe nädala jooksul ühte kontot, mis sind innustab, ja lõpeta jälgimine kontol, mis sind kurnab. Pane tähele, kuidas su uudisvoog muutub.“ c. Variant 3 – peegeldusžetoon: sümboolne „selgusžetoon“ kaart või kleebis, mida osalejad saavad meeldetuletuseks alles hoida, et nad saavad alati „masinast väljuda“.

TEGEVUSE 4 ETAPID

4 TEGEVUSE 1. SAMM - ENERGIZER

1. samm: registreerimine ja mini-energiatarve (2-3 minutit)

1. Ütle: „Inimesed näevad iga päev palju sotsiaalmeedia sisu. Jagan nüüd mõnda võimalikku kujuteldavat postituste pealkirja. Need on väljamõeldud näited. Milline emotsionaalne reaktsioon enamikul inimestel igale neist postitustest oleks?“

2. Jaga väljamõeldud postituste pealkirju. Võimalikud näited:

- a. [Kohaliku linna] linn lisab linnaväljakule uue pingi.“ (Andke õppijatele minut reageerimiseks)
- b. „McDonald'sis märgati tulnukaid!“ (Andke õppijatele minut reageerimiseks)
- c. „Mu kass tegi mulle täna hommikul kohvi!“ (Andke õppijatele minut reageerimiseks)
- d. „Mulle ei meeldi armsad loomad!“ (Andke õppijatele minut reageerimiseks)

Eesmärgid: See energialaeng paneb kõik naerma ja toob esile, kuidas pöörane sisu suuremaid reaktsioone tekitab.

4 TEGEVUSE 2. SAMM - PÕHITEGEVUSE TEOORIA/TAUST

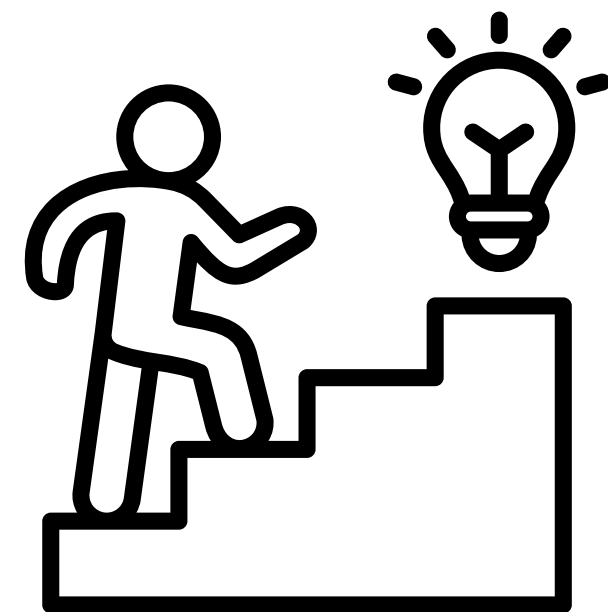
2. samm: Põhitegevuse teooria/taust (2–3 minutit)

1. Ütle: „Sotsiaalmeedia toimib nagu turg – aga raha asemel on valuutaks inimeste tähelepanu. Pahameelt tekitavad postitused on nagu kõige valjuhäälsamad tänavaartistid: need meelitavad ligi suurimaid rahvahulki.“

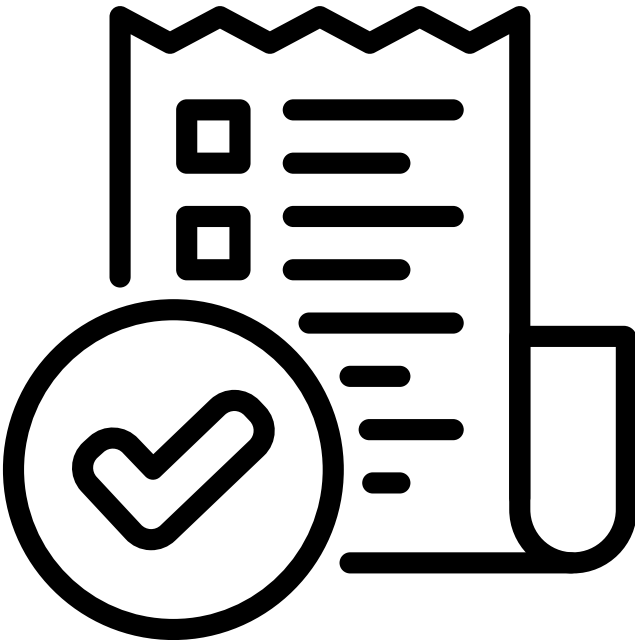
2. Selgitage tausta: „Uuringud näitavad, et digitaalsed platvormid on loodud inimeste tähelepanu kui ressursi köitmiseks ja vahetamiseks. 2020. aasta tervishoiuuuring selgitab, et see „tähelepanu majandus“ ei konkureeri ainult klikkide pärast – see võimendab tahtlikult emotsionaalset ja provokatiivset sisu, sest emotsioonid hoiavad meid konksu otsas ja kerivad. Allikas:

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7712353/>

3. Ütle: „Pahameel ja hirm võimenduvad, aga sama võivad teha ka huumor, solidaarsus või uudishimu. Oluline on märgata, mis inimesi köidab, ja küsida: kas see on teave või manipuleerimine?“

	4. Ülesehitus: Täna simuleerime, kui kiiresti see tähelepanu majandus suudab neutraalse voo muuta pahameele poolt domineerivaks.
4 TEGEVUSE 3. SAMM - SISSEREGISTREERIMINE	3. samm: sisseregistreerimine (2–3 minutit) 1. Küsi: „Kas enamik inimesi reageerib postitustele, mis neid erutavad? Millised emotsioonid võivad neid reageerima panna?“ 2. Andke vabatahtlikeks vastusteks 2-3 minutit. Eesmärk: Osalejad arutlevad selle üle, kuidas emotsioonid üldiselt inimeste reaktsioone postitustele kujundavad, viitamata oma isiklikele kogemustele.
4 TEGEVUSE 4. SAMM - PÕHITEGEVUS/KOGEMUS	4. samm: Põhitegevus/kogemus (40–45 minutit) 1. osa – sisu loomine (10–12 minutit) 1. Jagage 4 rühma: a. Jagage osalejad nelja rühma (kui õpilasi on vähem, siis on ka rühmi vähem). b. Kui õppijad töötavad oma sülearvutite/seadmetega, jagage Google Docsi faili QR-koodi, kus nad saavad võltsmeeme luua ja redigeerida. 2. Öelge: „Nüüd saab igast grupist sisulooja. Palun tehke iga grupi puhul järgmist:“ a. Võtke umbes 5 minutit, et kokku leppida kahes lühikeses emotsionaalses pealkirjas või meemi, mille eesmärk on esile kutsuda konkreetseid emotsioone, näiteks hirmu, vastikust, viha või uhkust. 3. Täpsustage lähemalt: „Iga rühm saab ühe emotsiooni, mida vähemalt üks kahest postitusest peaks esile kutsuma. Teise postituse saab luua ka positiivsete emotsioonide jaoks:“ a. 1. rühm: Hirm b. 2. rühm: Vastikustunne c. 3. rühm: Viha d. 4. rühm: Uhkus

4. Valikuline – motiveerige õppijaid võltspostitusele pilti looma (kui aega on): „Iga rühm saab võltspostituse loomiseks kasutada ka piltide genereerimise rakendust (Lovart: <https://www.lovart.ai/>, ChatGPT või Gemini).“

5. Selgitage reeglid. Öelge: „Kõik rühmad peavad postituste loomisel järgima neid reegleid:“

a. Postitused peavad jääma ainult väljamõeldisteks ja kujuteldavateks näideteks.

b. Lühikesed ja lihtsad pealkirjad (maksimaalselt 1-2 lauset) c. Ainult väljamõeldud nimed/stsenaariumid: ei tohiks lisada pärisnimesid, päris organisatsioone ega tuvastatavaid isikuid.

d. Vältige graafilisi, vägivaldseid või traumaatilisi detaile.

e. Sisu peaks keskenduma toonile ja emotsionaalsetele käivitajatele (nt hirm, uhkus, huumor, uudishimu), mitte tundlikule või kahjulikule materjalile.

f. Postitused peaksid olema kujundatud nii, et need tooksid esile, kuidas algoritmid emotsioone võimendavad, mitte aga sõnumite endi reklaamimiseks või toetamiseks.

6. Õpilased jagavad meemasid/võltspostitusi: umbes 8 minuti pärast paluge osalejatel oma meemasid jagada.

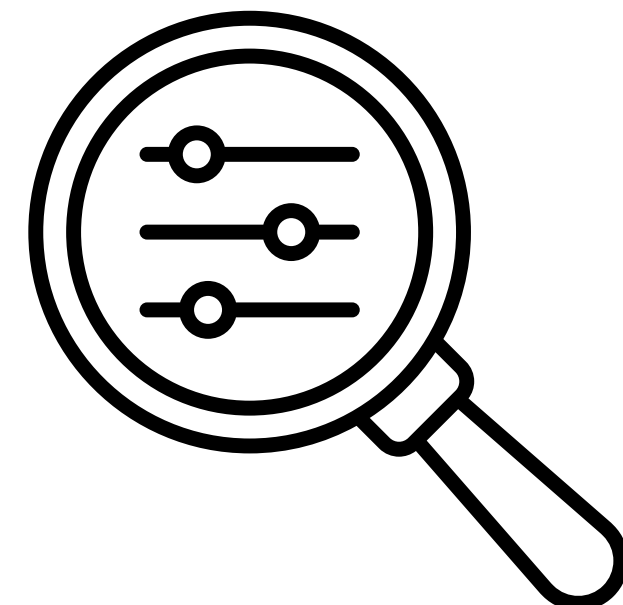
2. osa - Algoritmi simulatsioon (25–30 minutit)

1. Ettevalmistus: Kirjuta tahvlile või paberilehele a. Meeldimine = 1 punkt b.

Jagamine = 2 punkti c. Kommenteerimine = 3 punkti d. Ignoreerimine = 0 punkti e.

Postituse juures pikalt püsimine = 3 punkti

2. Ütle: „Nüüd, kui iga rühm on oma meemid loonud, alustame 1. rühmaga, kes esitleb oma meemasid. Seejärel hääletavad kõik, et kajastada, kuidas enamik inimesi nendele meemidele ja postitustele reageeriks. Mina (või teine koolitaja, kui see on kohaldatav) olen algoritm ja kirjutan reaktsioonid üles.“

3. Ettevalmistus: Valmistuge üles kirjutama meeldimiste, jagamiste, kommentaaride ja ignoreerimiste arvu. Kui on teine koolitaja, aitab ta selles protsessis.
4. Ütle: „Alustame: Esitleme 1. allteksti“.
5. Iga rühm esitab pealkirjad (selles variatsioonis kokku 8).
6. Hoidke aega umbes 3-4 minutit rühma kohta. Ideaalis, kui on teine koolitaja, liidavad nad iga pealkirja reaktsioonid kokku, nt:
 - a. Meeldimine = 1 punkt - 4 õppijat tõstavad käe
 - b. Jagamine = 2 punkti - 2 õppijat tõstavad käe
 - c. Kommenteerimine = 3 punkti = ükski õppija ei tõsta kätt
 - d. Ignoreerimine = 0 punkti = 10 õppijat tõstavad käe
 - e. Postituse juures pikalt püsimine = 3 punkti = 3 õppijat tõstavad käeTulemus: Sellel pealkirjal on 17 punkti
7. Kui see on tehtud, liida numbrid kokku ja selgita. Ütle: „Me just näitasime, kuidas sisuloojad, algoritm ja sotsiaalmeedia kasutajad suhtlevad. Kõik grupi liikmed esindasid sisuloojaid ja kasutajaid ning mina/meie olime (mitme koolitaja koostöö puhul) algoritm. Me pidasime silma peal, just nagu algoritm jälgib.“
8. Kokkuvõte: „Mida rohkem inimesed sisuga tegelevad, seda rohkem seda veebis kuvatakse. Järk-järgult hakkavad neutraalsed kasutajad nägema ainult äärmuslikku sisu või sisu, mis on seotud nende reaktsioonidega. Nüüd jagan, milline postitus tekitas kõige suurema emotsionaalse reaktsiooni.“
9. Esitage pealkiri, mis tekitab kõige emotsionaalsemaid reaktsioone.
10. Valikuline: Selgitage, kuidas algoritm arvutab:
 - a. Meeldimine = 1 punkt
 - b. Jagamine = 2 punkti
 - c. Kommenteerimine = 3 punkti
 - d. Ignoreerimine = 0 punkti
 - e. Postituse juures pikalt püsimine = 3 punkti

Eesmärk: Osalejad satuvad väljamõeldud stsenaariumisse, kus nad on lõksus digitaalses kajakambris. Nende ülesanne on dešifreerida emotsionaalseid päästikuid, tuvastada manipuleerimistaktikaid ja „põgeneda“ koostööd tehes ning oma eeldusi kahtluse alla seades.

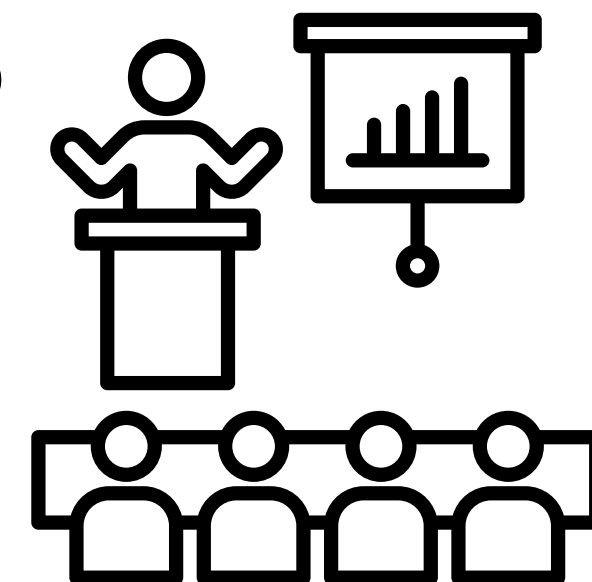
3. osa – Kajakambri stsenaariumimõistatused (49–64 minutit)

1. Ülevaade: Õppijad lahendavad nüüd 4 mõistatust, et „sotsiaalmeedia kajakambrist“ väljuda.
2. Ütle: „Need on väljamõeldud postitused, mis on loodud koolituse jaoks. Need võivad tunduda intensiivsed, aga pea meeles, et me analüüsime taktikat, mitte ei toeta sisu.“
3. Loo stseen: „Kujuta ette Leot, neutraalset sotsiaalmeedia kasutajat. Ta ärkab säravas, lõputus kerimisaknas. Tema uudistevoog on täiuslik... liiga täiuslik. Kõik nõustuvad temaga. Kõik uudised kinnitavad seda, mida ta usub. Aga miski tundub... valesti. Ta on lõksus emotsionaalses kajakambris. Ainus väljapääs? Ta peab esitama küsimusi ja kriitiliselt mõtlema.“

Mõistatus 1 – Manipulatsiooni märkamine (15–18 minutit)

Mõistatuse ülevaade Eesmärk: tuvastada emotsionaalselt manipuleerivaid postitusi.

1. Seadistamine: Enne alustamist veenduge, et järgmine on seadistatud:
 - Materjalid: 3 võltsitud „postitust“ (meemid, uudiste pealkirjad)
 - Grupp: Jagunege 2-3-liikmelisteks meeskondadeks
 - Andke meeskondadele 3 võltspostitust (VIHKAMATA või koolitaja loodud) - VIHKAMATA postitused VIHKAMATA moodul 2 - visuaalsed materjalid - alates lk 18 või koolitaja loodud) https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCy/edit?slide=id.g3668811f96c_0_44#slide=id.g3668811f96c_0_44
2. Iga meeskond peab lahendama 4 mõistatust. Iga lahendatud mõistatuse eest teenivad nad selguse žetooni. Kõigi 4 žetooni kogumine = pääsemine. Pärast iga mõistatust täidab iga rühm tabelis ühe rea (Mõiste 1: selguse žetoon).
<https://docs.google.com/document/d/1pCTyLwUjGQe1aX6c9Ci3gC8u5431CYvHrcj-UA6VN4I/edit?tab=t.0>

3. Jaga dokumenti osalejatega või sisesta nende sissekanded käsitsi.

4. Õelge: „Kõik rühmad lahendavad nüüd 4 mõistatust. Lisage jagatud dokumenti oma selgusmärk ja üks lühike meeskonnapoolne mõte.“ Looge mänguline kogemus.

Esimene kirje on vaid näide. Link tabelile: Mõistatus 1:

<https://docs.google.com/document/d/1pCTyLwUjGQe1aX6c9Ci3gC8u5431CYvHrcj-UA6VN4I/edit?tab=t.0>

5. Õelge: „Nüüd arutage igas rühmas järgmist ja pange see kirja:“

- Milliseid emotsioone see postitus inimestes esile kutsuda võiks?
- Millist taktikat kasutatakse (patuoina otsimine, vale põhjuslikkus, emotsionaalne liialdus)?
- Kellele on selle jagamisest kasu?
- Boonusküsimus: Miks on see postitus emotsiooni esilekutsumisel tõhus?

6. Valikuline: kirjutage tahvlile:

- Vallandunud emotsioon(id):
- Kasutatud taktika:
- Kellele see kasulik on?

7. Õpilased lahendavad 1. pusle: Õpilased lahendavad 1. pusle rühmades (14–15 min.)

VIHKAMATA näidete üksikasjalik selgitus (VIHKAMATA moodul 2 – visuaalsed materjalid – alates lk 18): VÕLTSPOSTITUS 1 - X Postitus

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_44#slide=id.g3668811f96c_0_44

• Tekst: „NAD põletavad jälle meie linnu. Ja meedia vaikib. Kui kaua me seda hullust veel talume? #WakeUp #RealNews”

- Kommentaarid (näidis):
- „See toimub kõikjal. Avage oma silmad.“
- „Valitsus on selle taga selgelt.“
- „Jälle levinud valed. Jaga enne kustutamist.“

Võimalikud vastused:

- Käivitatud emotsioon: hirm, viha
- Manipuleerimistehnika: patuina otsimine, emotsionaalne liialdus
- Kellele see kasulik on?: Polariseerivad mõjutajad või vandenõuteooriate levitajad, kes raha teenivad pahameelega

VÕLTSPOSTITUS 2 - Instagrami postitus

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 19](#)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_49#slide=id.g3668811f96c_0_49

- Tekst: „Sa kas jääd meiega või oled osa probleemist. Vaikimine = vägivald. Vabandust pole.“
- Võimalik pealkiri: „Jaga seda KOHE, kui sa pole argpüks. Me näeme sind.“

Võimalikud vastused:

- Käivitatud emotsioonid: süütunne, häbi, moraalne surve
- Manipuleerimistehnika: binaarne raamimine, eakaaslaste surve
- Kellele see kasu on?: Grupi jõustajad, kes nõuavad lojaalsust ja karistavad nüansside eest

VÕLTSPOSTITUS 3 - Facebook

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 20](#)

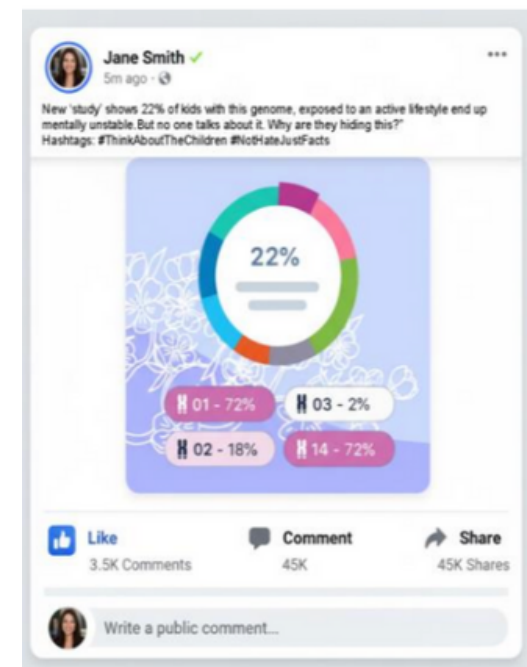
https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g3668811f96c_0_54#slide=id.g3668811f96c_0_54

- Tekst: „Uus „uuring” näitab, et 22% selle genoomiga lastest, kes puutuvad kokku aktiivse eluviisiga, muutuvad vaimselt ebastabiilseks. Aga keegi ei räägi sellest. Miks nad seda varjavad?“
- Räsimärgid: #MõtleLastest #Not HateJustFacts

Võimalikud vastused:

- Vallandunud emotsioonid: moraalne paanika, vastik
- Manipuleerimistehnika: võltsteadus, laetud keel
- Kellele see kasulik on?: Ideoloogilised rühmitused, kes ajavad moraalset tegevuskava

7. Näpunäide: Käige klassis ringi ja aidake õppijatel postitusi mõista või vajadusel küsimustele vastata.

8. Minimõtisklus: Kui õppijad on kolme postituse arutamise lõpetanud, jagab iga rühm oma vastuseid. Õelge: „Nüüd jagab iga rühm kiiresti oma vastuseid. Kui see on tehtud, saab iga rühm selgusžetooni, et liikuda edasi mõistatuse 2 juurde.“ Mõistatus 2 – Mullitest (18–23 minutit)

Eesmärk: filtrimullide äratundmine 1. samm – ettevalmistus (2–3 minutit)

1. Jagunege võistkondadesse: Kui 1. puslet ei lahendatud, jagage osalejad 3-4-liikmelisteks võistkondadeks.

2. Määrake persoonid: Iga meeskond võtab ühe persooni, mis reageerib postitustele erinevalt, näiteks:

a. „Vandenõuteooriad Alex“ – armastab vandenõuteooriaid

b. „Heaolu Mia“ – armastab lugeda kõigest heaoluga seonduvast ning on huvitatud joogasisust ja tervislikust toiduvalmistamisest

c. „Poliitiline Tom“ – on elevil iga poliitilise debati pärast.

3. Seadistamine:

d. Veenduge, et igal meeskonnal oleks vastuste märkimiseks kas paber/pliatsid või digitaalne tööleht ja digitaalne seade.

e. Jagage või projitseerige iga tegelase kohta erinevaid „võltsuudiste vooge“ (nt vandenõuteooriate Alex, heaolu-Mia, poliitiline Tom).

f. HATE-LESSi poolt koostatud jaotusmaterjal: HATE-LESS moodul 2 -

[Visuaalsed materjalid - lk 22–39](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_172#slide=id.g36899e496d6_0_172)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_172#slide=id.g36899e496d6_0_172)

[slide=id.g36899e496d6_0_172#slide=id.g36899e496d6_0_172](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_172#slide=id.g36899e496d6_0_172)

2. samm – Persona Scroll (6–8 minutit)

1. Ütle: „Igale meeskonnale on antud erinev võltsitud uudistevoo persona. Need esindavad postitusi, mida keegi võib veebis näha olenevalt oma huvidest ja käitumisest. Iga rühma ülesanne on nüüd neid võrrelda, leida puudujääke ja vaadata, kuidas see võiks kellegi maailmavaadet kujundada.“

2. Õppijad töötavad läbi oma persona voo ja tuvastavad:

a. Võrdle postitusi b. Mis on puudu?

c. Kuidas võiksid need postitused kujundada inimeste maailmavaadet?

3. Tagasiside (2-3 minutit): „Mida iga rühm nende postituste kaudu märkas?“ Andke igale rühmale võimalus vastata, aga tehke see lühikeseks.

3. samm – võltspostituste ja kommentaaride viktoriin (10–12 minutit)

1. Ütle: „Nüüd vaatame ühte võltspostitust erinevate kommentaaridega.“

a. Iga kommentaari puhul otsusta:

✓ Milline neist on konstruktiivne ja aruteluks avatud

✗ Millised on manipuleerivad, mürgised või eksitavad

b. Seejärel sobitage iga mürgine kommentaar kasutatava manipuleerimistaktikaga.

2. Tutvustage viktoriini:

„Nüüd uurime, kuidas inimesed oma mullis reageerivad.

Näete võltspostitust, millele järgneb mitu kommentaari. Teie ülesanne on otsustada, millised kommentaarid on konstruktiivsed ja millised kasutavad manipuleerimist või mürgiseid taktikaid.“

3. Seadistamine:

a. Käivita Mentimeteri viktoriini (juhised alustamiseks)

<https://help.mentimeter.com/en/articles/4305015-how-to-host-the-quiz-competition>)

b. Jaga Mentimeteri linki (<https://www.mentimeter.com/app/presentation/al6pj2dfwidrmuzakqs2hxq6gz9ts2nf/edit?source=share-modal>) või QR-kood ekraanil (viktoriini esimene slaid)

c. QR-kood on saadaval siin: VIHKAMISVABA moodul 2 – Visuaalne

[Materjalid - Lehekülg](#)

[https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_148#slide=id.g36899e496d6_0_148)

[slide=id.g36899e496d6_0_148#slide=id.g36899e496d6_0_148](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xlhupX28dARPCY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_148#slide=id.g36899e496d6_0_148)

d. Öelge: „Palun liituge viktoriiniga meie telefonide kaudu“.

4. Selgitage, kuidas osaleda:

a. Ütle: „Iga küsimus näitab ühte võltspostitust ja mitut kommentaari. Nüüd vastame reaalselt.“

b. Juhend: „Pange tähele, et kõik vastused esitatakse eraldi. Kollektiivsed vastused kuvatakse ekraanil reaalselt, nii et näeme mustreid ja emotsioone tekkimas.“

Näpunäide: Enne järgmisele slaidile liikumist soodustage lühikest ja avatud arutelu.

Kokkuvõtte pärast viimast küsimust tulemuste põhjal.

Mõistatus 3: Grupimõtlemise lõks (15-20 minutit)

Eesmärk: Näidata arvamuse kujundamisel eakaaslaste survet 1. samm – ettevalmistus:

1. Ütle: „Kujuta ette: 20 miljoni jälgijaga mõjutaja postitab kahjuliku vandenõu. Kõik kommentaariumis olevad inimesed nõustuvad sellega. Jälgijad ei tea, mida arvata. Mida enamik inimesi teeks?“

2. Ülesanne meeskonnale. Ütle: „Hääletage, kuidas enamik jälgijaid reageeriks:“

- Räägi välja
- Ignoreeri
- Postita uuesti
- Faktikontroll ja loojale otsesõnumi saatmine

1. Järeltegevus: Pärast hääletust küsige meeskondadelt:

a. „Kuidas iga vastust emotsionaalselt vastu võetaks?“ b. „Milline surve takistab inimestel grupile küsimusi esitamast?“

2. samm – viirusmeemi viktoriin:

1. Ütle: „Vaatleme nüüd kolme viirusstiilis meemi. Igaühe kohta tuvasta:“

a. Milline emotsioon vallandub?

b. Milline varjatud sõnum või eelarvamus on olemas?

c. Milline oleks parim kriitiline vastus?

2. Paku meemasid

1. Projitseeri või jaga iga meem (pilt või tekst) välja - VIHKAMINE-

VÄHEM meemasid: VIHKAMISE VÄHEM moodul 2 - Visuaalsed materjalid - Mõistatus 3: Grupimõtlemise lõks - alates slaidist 41: https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_158#slide=id.g36899e496d6_0_158

2. Lugege küsimused ja vastusevariandid valjusti ette.

3. Meeskonnad arutavad iga meemi üle 2 minutit ja ütlevad/märgivad oma vastused.

Võltsmeemid:

Meem 1 (Hirm)

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 42](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_244#slide=id.g36899e496d6_0_244)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_244#slide=id.g36899e496d6_0_244

Instagrami postituse tekst: „Nad jälgivad kõike, mida sa teed.

Isegi praegu. Kas sa ikka arvad, et privaatsusseadused on olulised?

[VIHKAMISVABA moodul 2 - Visuaalsed materjalid - Slaid 43](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_256#slide=id.g36899e496d6_0_256)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_256#slide=id.g36899e496d6_0_256

Küsimus:

Mis emotsioon siin esile kerkib?

Hirm ✓

Rõõm

Uhkus

Segadus

Mis on varjatud sõnum?

Seadused ei kaitse inimesi, seega ei saa institutsioone usaldada ✓

Platvorme tuleks rohkem reguleerida Inimesed peavad kasutama tugevamaid paroole

Ekraanide sagedasem jagamine on hea mõte

Milline oleks hea vastus?

Lisa kommentaaridesse veel üks vandenõuteooria.

Uuri väidet ja kontrolli selle fakte. ✓

Jaga seda, et teisi hoiatada.

Ignoreeri seda mõtlemata.

Meem 2 (Pahameel)

[VIHKAMISVABA moodul 2 - Visuaalsed materjalid - Slaid 44](#)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_249#slide=id.g36899e496d6_0_249

X Postituse tekst: „Jätkuvate tervisepraktikate jälgimine. Mida arvate praegustest kogukonna lähenemisviisidest?“

[VIHKAMISVABA moodul 2 - Visuaalsed materjalid - Slaid 45](#)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPcY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_259#slide=id.g36899e496d6_0_259

Küsimus:

Millist emotsiooni kasutatakse reaktsiooni esilekutsumiseks?

Uudishimu ✓

Huumor

Pahameel

Kaastunne

Millist taktikat kasutatakse?

Häbistamine ja pilkamine

Arutelu ergutamine ✓

Faktide selgitamine

Mitmekesisuse tähistamine

Kuidas kriitiliselt reageerida?

Reageeri vihaselt

Kontrolli, kes selle tegi ja miks ✓

Jaga inimestega, kes nõustuvad

Blokeeri postitaja kohe

Meem 3 (Kuulumine + Manipuleerimine)

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 46](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_253#slide=id.g36899e496d6_0_253)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_253#slide=id.g36899e496d6_0_253

X postituse pealkiri: „Me ei lakka kunagi oma eest võitlemast lapsed!

[VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 47](https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_273#slide=id.g36899e496d6_0_273)

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCy/edit?slide=id.g36899e496d6_0_273#slide=id.g36899e496d6_0_273

Küsimus:

Millist emotsiooni siin kasutatakse?

Kadedus

Hirm ✓

Nostalgia

Vihkamine

Mis on manipuleerimise nipp?

Inimeste hirmutamine ühise tuleviku pärast ✓

Huumori kasutamine hüvanguks

Kriitilise mõtlemise inspireerimine

Algoritmide selgitamine

VIHKAMISVABA moodul 2 – visuaalsed materjalid – slaid 48:

https://docs.google.com/presentation/d/1T0hU7294cM9udQxKI7PGXwNM3iM-2xIhupX28dARPCY/edit?slide=id.g36899e496d6_0_262#slide=id.g36899e496d6_0_262

Õigete vastuste kokkuvõte:

Meem	Emotsioon	Taktika	Kriitiline tegevus
1	Hirm	Usaldamatuse institutsioonid	Uuri seda ✓
2	Uudishimu	Süüta vestlus	Kontrolli allikat ✓
3	Kuulumine	Eakaaslaste surve	Nimeta taktika ✓

Minimõtisklus

Küsi:

- „Kuidas muudab grupi heakskiit või hukkamõist inimestele kahjuliku sisu kahtluse alla seadmise raskemaks?“
- „Milliseid strateegiaid soovitaks spetsialist, mis aitaksid inimestel internetis grupimõtlemisele vastu seista?“

2. Andke kõigile vabatahtlikele õppijatele võimalus vastata.

Mõistatus 4: Algoritmi mõistatus (1–3 minutit)

Eesmärk: mõista algoritmilisi emotsionaalseid päästikuid. Osalejad õpivad dešifreerima mürgist tooni, märkama emotsionaalset manipuleerimist ja ära tundma, millal kommentaari eesmärk on pigem lõhestada kui arutada.

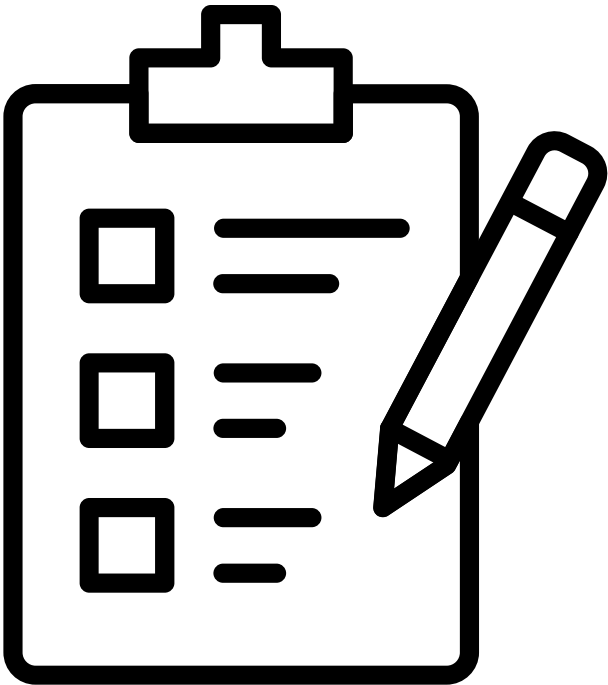
1. Ütle: „Ma annan sulle nüüd mõistatuse:“
Ma näen, mis inimestele meeldib, ma näitan, mida nad jagavad. Ma varjan seda, mida nad kardavad, aga ma tean, et see on olemas. Ma toidan inimeste rõõmu, ma õhutan nende raevu. Ma õpin neilt ja ehitan neile puuri. Kes ma olen?
2. Laske osalejatel välja mõelda võimalikud vastused.
3. Seejärel jaga õiget vastust. Ütle: „Mina olen algoritm.“

**4 TEGEVUSE 5. SAMM -
MÕTISKLUS**

- 5. samm: Peegeldus (15–20 minutit)**
1. Ütle: „Vau! Me oleme lõpuks pahameelest läbi pääsenud! Aitäh vastu pidamast ja suurepärase meeskonnatöö eest!“
2. Küsige osalejatelt:
- „Millised emotsioonid tundusid kõigis tegevustes domineerivat?“
 - „Millised taktikad olid inimeste tähelepanu köitmiseks kõige tõhusamad (hirm, süütunne, viha, kuuluvustunne, huumor)?“
 - „Kuidas saavad inimesed leida tasakaalu informeerituse ja pahameele vältimise vahel?“
 - „Millised strateegiad aitaksid päriselus kajakambrist väljuda?“
3. Andke vabatahtlikele võimalus vastata.

**4 TEGEVUSE 6. SAMM -
HINDAMINE**

- 6. samm: Hindamine (3–5 minutit)**
3. Öelge: „Enne selle tegevuse lõpetamist palun hinnake seda tegevust tervikuna, vastates jah või ei.“
4. Jaga hindamine:
- a. Jagage õppijaid QR-koodiga, mis on loodud aadressil <https://www.canva.com/qr-code-generator/> b. Hindamisvormi mall: VIHKAMATA moodul 2 – emotsionaalsed algoritmid – hindamisvorm https://docs.google.com/forms/d/1C2gXa4TtRE1oelgoRxDWNFaRfTyfjtoIH6z5l88lCYg/preview?edit_requested=true

Küsimused hõlmavad järgmist:

1. Kas sa õppisid midagi?
2. Kas see tegevus oli transformatiivne?
3. Kas sa said infost aru?
4. Kas see aitab kaasa teie missioonile? / Kas tunnete end volitatuna?
5. Kas see teadmine/oskus parandab teie elu?
6. Kas sulle see tegevus meeldis?
7. Kas teie küsimusele vastati?

Eesmärk: Tegevuse mõju mõistmine.

4 TEGEVUSE 7. SAMM - TASU JA RESSURSID

7. samm: tasu ja ressursid (2–3 minutit)

1. Kokkuvõte. Öelge: „Palju õnne! Kõik pääsesid Pahamee Masinast välja! Me kõik nägime, kui kiiresti neutraalne sisu võib muutuda emotsionaalselt manipuleerivaks sisuks ja kui suur surve on inimestele reageerimiseks. Kõige võimsam asi, mida inimesed teha saavad, on märgata, millal see toimub, ja valida oma vastused teadlikult.“
2. Paku preemiat: Nende tegevuste lõpus anna õppijatele auhind. Järgnevalt on toodud ideid preemiate kohta:
 - a. VIHKAMISVABA preemia 1. variant:
 - b. PDF: VIHKAMISETA Põgenemine pahameelemasinast – kiirjuhend.pdf
 - c. <https://drive.google.com/file/d/12cWp92p9DqMdOFFvCNyzIFN2QGwwGLMD/view> või QR-kood.
3. Tsitaadi lõpetamine. Öelge: „Sooviksin selle sessiooni lõpetada Alice Walkeri tsitaadiga: „Kõige levinum viis, kuidas inimesed oma võimust loobuvad, on mõelda, et neil seda pole.“

MOODUL 3

**UURINGUD
JA UURINGUTE ETAPIS**

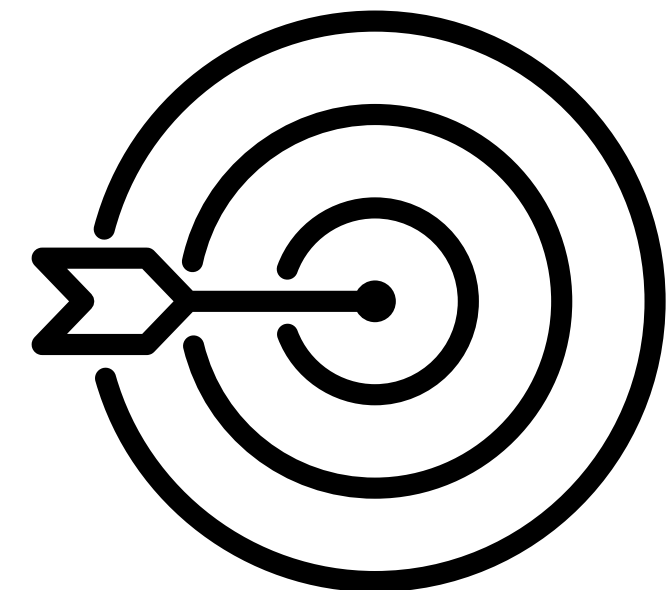

ÜLDISED EESMÄRGID

3. mooduli eesmärk on kaasata noori kogemuslikku, noorte juhitud uurimisrännakusse, mis muudab nad passiivsetest meediatarbijatest aktiivseteks teadmiste loojateks ja jutuvestjateks. Osaluspõhiste, loominguliste ja uurimuslike meetodite, näiteks fotohääle, helimaastiku kaardistamise, audiopäevikute ja osalusvideo abil loob moodul aluse kriitilisele teadlikkusele, kollektiivsele refleksioonile ja kodanikualgatusele.

Selle mooduli üldised eesmärgid on:

- Anda noortele osalejatele võimalus tuvastada, uurida ja esindada neile olulisi sotsiaalseid tegelikkusi – eriti neid, mis on seotud vihakõne, väärinfo, kuuluvustunde ja diskrimineerimisega.
- Arendada arusaama osaluspõhisest tegevusuuringust kui koostööl põhinevast, õigustel põhinevast ja refleksiivsest protsessist, kus noored loovad teadmisi koos, selle asemel et olla pelgalt uurimisobjektid.
- Kasvatada tundlikkust eetika, nõusoleku ja esindatuse suhtes oma kogukondadest lugude, piltide või helide kogumisel või jagamisel.
- Tugevdada noorte võimet kriitiliselt analüüsida, kuidas meedia kujundab enese ja teiste tajumist, õppides samal ajal digitaalseid ja loomingulisi tööriistu vastutustundlikult kasutama dokumenteerimiseks ja lugude jutustamiseks.
- Innustage osalejaid seostama oma elukogemusi laiemate sotsiaalsete probleemidega, nagu vihakõne, rassism, migratsioon või sotsiaalne tõrjutus, süvendades empaatiat ja vastastikust mõistmist.
- Kasutage grupidialoogi, loomingulist tootmist ja eakaaslaste tagasisidet vahenditena, et mõtiskleda selle üle, kuidas narratiive konstrueeritakse, kuidas võim toimib ja kuidas noored saavad vastunarratiivide loomisele kaasa aidata.
- Looge teadmisi ja loomingulisi materjale (nt lühivideod, fotokogud, helipäevikud), mis on aluseks hilisematele aktivismile, meediatootmisele ja levitamisele keskenduvatele moodulitele.

Teadmised

3. mooduli lõpuks osalejad:

- Mõista osaluspõhise tegevusuuringu (PAR) põhimõtteid ja eesmärki ning seda, kuidas see erineb traditsioonilisest uuringust.
- Tunnistada meedia, heli ja visuaalse jutuvestmise jõudu kui vahendeid elukogemuste uurimiseks ja edastamiseks.
- Mõista teadusuuringute eetilisi standardeid, sh nõusolekut, konfidentsiaalsust, esindatust ja digitaalse meedia vastutustundlikku kasutamist.
- Tuvastage, kuidas vihakõne, desinformatsioon ja tõrjuvad narratiivid toimivad igapäevastes meediakeskkondades ja kogukonna kontekstides.
- Saavutada teadlikkus isiklike lugude ja struktuuriliste probleemide, näiteks diskrimineerimise, rände ja sotsiaalse ebavõrdsuse omavahelisest seosest.

Oskused

Selle mooduli kogemuslike ja loominguliste tegevuste kaudu saavad osalejad:

- Kavandada ja läbi viia osaluspõhiseid uuringuid, sh valida teemasid, sõnastada küsimusi ja koguda andmeid visuaalsete, heli- ja narratiivsete meetodite abil.
- Kasutage kogemuste dokumenteerimiseks ja tõlgendamiseks digitaalseid ja meediavahendeid (nt videorakendusi, helisalvestajaid, fototöötlusplatvorme, stsenaariume, kaardistamisvahendeid).
- Harjuta eetilist lugude jutustamist – küsi nõusolekut, kaitse tundlikku teavet ning taga osalejate ja kogukondade lugupidav esindatus.
- Teha tõhusat koostööd rühmatöös uurimisel, otsuste tegemisel ja kollektiivsel analüüsil.
- Analüüsida kriitiliselt meedianarratiive ning tunda ära digitaalses sisus esinevat eelarvamust, raamistamist ja emotsionaalset manipuleerimist.

OODATAVAD
TULEMUSED

- Sünteesige ja edastage tulemusi loominguliste vormingute kaudu (fotosalvestiste galeriid, helimaastikud, osalusvideod või digitaalsed näitused).
- Mõtiskleda oma rolli üle noorteuurijate, jutuvestjate ja muutuste eestvedajatena, kes on võimelised panustama vastunarratiivide ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kujunemisse.

OSALEJATE JUHISED

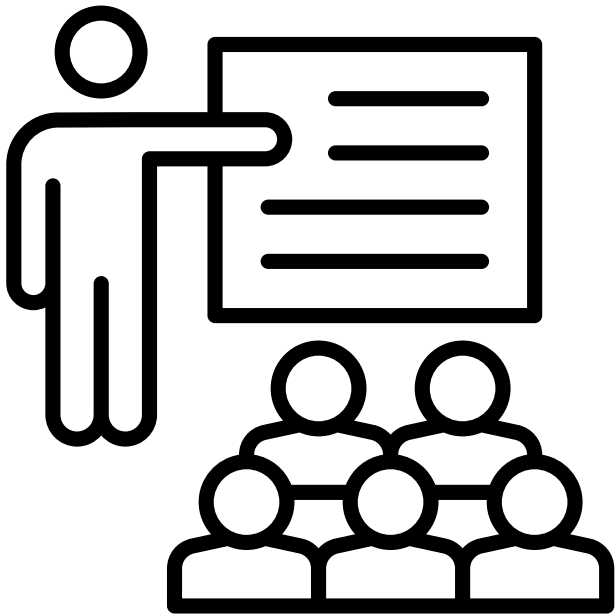
Osalejaid julgustatakse selle mooduli vältel aktiivselt tegelema reaalsete näidete ja igapäevaste meediakogemustega. Võtke kaasa oma nutitelefonid või tahvelarvutid, et dokumenteerida, pildistada, helisid salvestada või uurida käsitletud teemadega seotud sotsiaalmeedia sisu. Töötuba on loodud interaktiivseks, loominguliseks ja koostööpõhiseks, tegevustega, mis tuginevad vastastikusele õppimisele ja ühisloomele. Aruteludes, lugude jutustamises ja digitaalsetes harjutustes osalemine on tungivalt soovitatav, kuid mitte kunagi kohustuslik – igaüks valib endale sobiva mugavustaseme ja panuse. Teiste kogemuste, privaatsuse ja vaatenurkade austamine on turvalise ja kaasava õpikeskkonna säilitamiseks hädavajalik.

Juhendaja märkus

Enne tegevuste alustamist selgitage selgelt mooduli osaluspõhist ja vabatahtlikku olemust. Rõhutage, et eesmärk on uurimine ja ühine õppimine, mitte sooritus või hinnangute andmine. Innustage osalejaid panustama ainult sellesse, mis tundub turvaline ja autentne, ning tuletage neile meelde, et nõusolekut ja emotsionaalseid piire tuleb alati austada – nii nende endi kui ka teiste omi. Looge usalduslik, konfidentsiaalne ja hooliv õhkkond, näidates sessioonide vältel eeskujuks avatust, aktiivset kuulamist ja empaatiat.

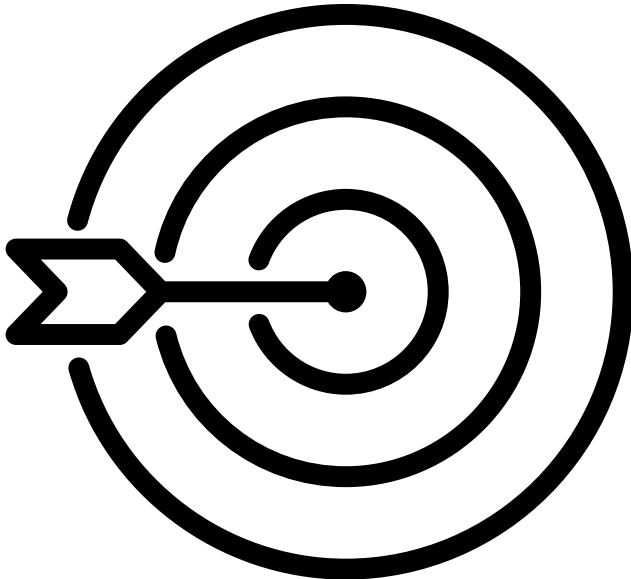
MOODULI STRUKTUUR

- Tegevus 1A: Meie igapäevased tões
- Tegevus 1B: Meie igapäevased tões – noorte juhitud fotohäälte uuring
- Tegevus 1C: "Hääled äärealadelt" – helimaastiku kaardistamine.
- Tegevus 2: Kodanikuperson: meie kogukonna uurimine fotohäälte abil.

	Tegevus 3A: „Raamist välja murdmine“ – noorte juhitud animeeritud selgitajad Tegevus 3B: „Kajad internetis“ – radikaliseerumise ja vastupanu helisalvestised. Tegevus 4: „Kuulamine läbi objektiivi“ – noorte juhitud osalusintervjuu. Lab.
EESMÄRGID	Selle tegevuse eesmärk on algetada noorte juhitud osaluspõhine tegevusuuringu protsess, mille käigus otsustatakse ühiselt asjakohase teema üle, harjutatakse koostööl põhinevaid uurimismeetodeid ja kasutatakse osaluspõhist videojutuvestmist elukogemuste uurimiseks, dokumenteerimiseks ja nende üle mõtisklemiseks. Õpiväljundid: • Noored otsustavad uurimisteema üle ühiselt. • Osalejad omandavad PAR-i põhioskused. • Lugusid arendatakse autoetnograafilise refleksiooni ja süžeeskeemi abil. • Noored toodavad ja jagavad osaluspõhiseid videoid, mis toovad esile isiklikke ja kollektiivseid kogemusi, mis on seotud identiteedi, tõrjutuse ja väärinfo levitamisega. • Edendatakse kriitilist refleksiooni ja üksteiselt õppimist.
KESTUS	90-minutilist sessiooni (kohandatav)
TEGEVUSE 1A ETAPID	1. sessioon: Teema kaasotsustamine (90 minutit) 1. Usalduse loomine ja lugude jutustamise ring – Jagage lühikesi isiklikke kogemusi, mis on seotud meedia või identiteediga (15 minutit) 2. Sissejuhatus osaluspõhisesse uurimistöösse – Selgitage osaluspõhist uurimistööd ja jagatud omandiõigust (15 minutit) 3. Temaatiline ajurünnak – Milliseid igapäevaseid reaalsusi sageli valesti mõistetakse, nähtamatuid või moonutatud on? (30 minutit) 4. Konsensus ja raamistamine – hääletage ja valige üks uurimisteema (nt väärinfo, kuuluvustunne, stereotüübid) (30 minutit)

**TEGEVUS 1A –
Sissejuhatus
osaluspõhisesse
tegevusuuringusse
(PAR)**

2. sessioon: Meie tõdede süžeeskeemi loomine (90 minutit)

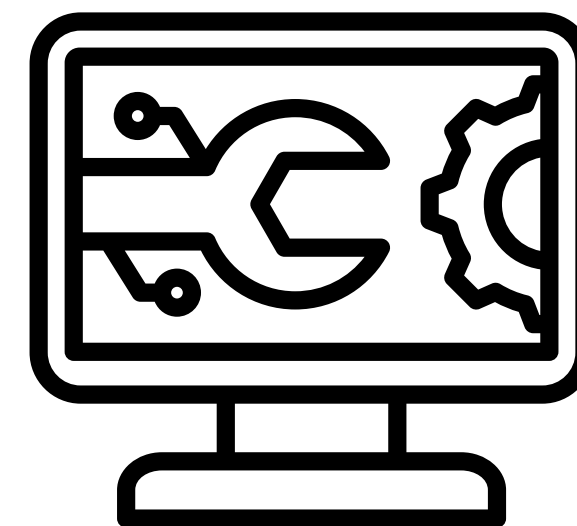
1. Autoetnograafia teema – Mõtiskle valitud teemaga seotud isikliku tõe või mälestuse üle (30 minutit)
2. Süžeeskeemi loomine – loo ideede visuaalne stsenaarium 4–6 kaadrimalli abil. (40 minutit)
3. Grupi tagasiside – eakaaslaste vaheline arutelu ja selguse ning sidususe toetamine (20 minutit)

3. sessioon: Videote tootmine ja planeerimine (90 minutit)

1. Osaluspõhise video põhimõtted – Vaadake näiteid ja arutage video rolli uurimisvahendina (20 minutit)
2. Digitaalsete tööriistade harjutamine – Proovige valitud rakendustega (CapCut, KineMaster) põhitöötlust (30 minutit)
3. Filmimisplaan – rollide, ajakava ja eetiliste kaalutluste määratlemine. Tootmiskalendri koostamine (40 minutit)

4. sessioon: Jagamine ja refleksioon (90 minutit)

1. Video linastus – jagage kõiki lõplikke videoklippe grupiga (kas isiklikult või veebis) (30–40 minutit)
2. Mõtisklusring – kasutage sügavaks mõtiskluseks loomingulisi ülesandeid:
 - „Milline lugu liigutas sind kõige rohkem?“
 - „Milliseid tõdesid need lood paljastasid?“
 - „Mis tunne oli oma narratiivi eest vastutuse võtta?“
 - „Mis teid protsessi juures üllatas?“ (30 minutit)
3. Grupidialoog – uurige, kuidas videod saavad suunata tulevase tegevusi, tõsta teadlikkust või jagada laiemal publikuga (nt näitused, kooliüritused, sotsiaalmeedia) (20 minutit)

MATERJALID JA RESSURSID

Tegevuse läbiviimiseks vajalikud materjalid/vahendid:

- Nutitelefonid või videokaamerad
- Süžeeskeemi mallid
- Kleepmärkmed, markerid, pabertahvlid
- Helisalvestid (valikuline)
- Monteerimistarkvara: CapCut, KineMaster, WeVideo või Adobe

Kiirus

- Projektor/ekraan või veebiplatvorm lõppvideote jagamiseks
- Mõtiskluste teemad (trükitud või digitaalsed)

Digitaalsed/meediatööriistad, mida saate kasutada:

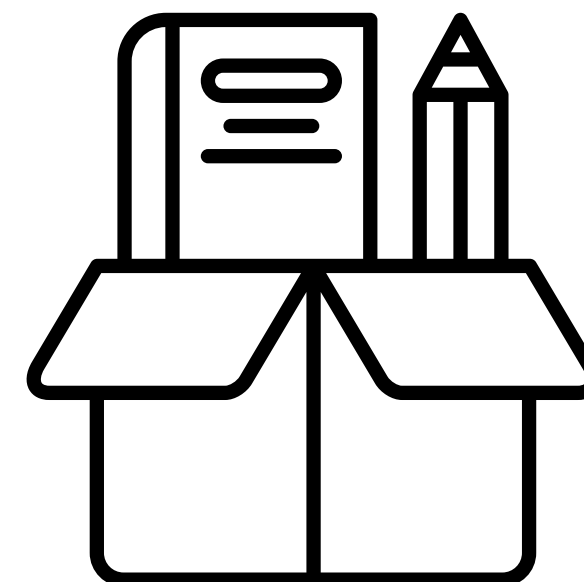
- Osaluspõhine videoproduksioon
- StoryboardThat või prinditavad süžeeskeemid
- CapCut, KineMaster, WeVideo
- Google Drive või Padlet koostööks
- Valikuline: jagamiseks VoiceThread või YouTube Unlisted

Lisamärkused / viited:

• Inspireerituna osalusmeetmete vihkamist mittesoovitavatest metodoloogilistest suunistest, eelkõige järgmistest allikatest:

- Peatükk 4.2 (Lugude ringid)
- 4.3 Digitaalne jutustamine ja enesejutustus
- Peatükk 5.1 (Osaluspõhine video)
- Ja eetilised hõlbustamise põhimõtted 3. peatükis.
- Peegeldab õigustel põhinevaid avaliku tegutsemise väärtusi: kaasatus, refleksiivsus ja noorte autorlus.
- Haakub vihkamist vähendavate teemadega: meediapädevus, vihakõne, noorte iseseisvus.

Õppematerjalid Moderaatoritele ja noortele osalejatele, et süvendada oma arusaama osalusvideost, lugude jutustamisest ja noorte juhitud uurimistööst:

Osaluspõhine video ja jutuvestmine

- InsightShare – osaluspõhise video käsiraamat:

[https://insightshare.org/resources/ Praktiline samm-sammult juhend osaluspõhiste videoprojektide läbiviimiseks.](https://insightshare.org/resources/Praktiline_samm-sammult_juhend_osaluspõhiste_videoprojektide_läbiviimiseks)

- "Osalev video: praktiline lähenemine video kasutamisele

"Loovalt grupi arendustöös" – autorid Nick ja Chris Lunch (InsightShare)

- Videotööriistakomplekt: „Osalev video ja kõige olulisem muutus” –

<https://www.betterevaluation.org/tools-resources/participatory-video-most-significant-change-guide-for-facilitators>

- StoryCenter – digitaalne jutuvestmine sotsiaalsete muutuste heaks:

<https://www.storycenter.org>

Autoetnograafia ja refleksioon

- Autoetnograafia lühijuhend (autorid Adams, Holman Jones ja Ellis) –

ligipääsetavad katkendid: <https://qualpage.com/tag/autoethnography/>

- Noortelääts: autoetnograafiline videometoodika õpetajatele – õppimisest õpetamiseni sotsiaalse õigluse nimel, autorid Cochran-Smith jt.

Tasuta/ligipääsetavad tööriistad videote loomiseks

- Canva Video (veebi- ja rakenduseversioon) – intuitiivseks

lohistamisfunktsiooniga redigeerimiseks: <https://www.canva.com/video-editor/>

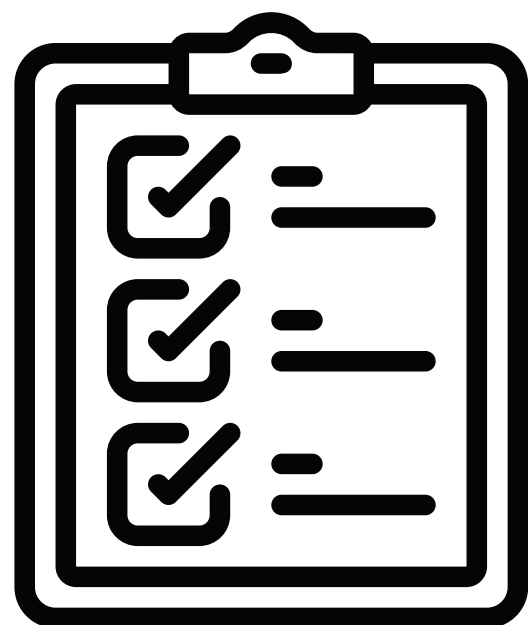
- WeVideo (veeb) – koostööl põhinev brauseripõhine videotöötlus:

<https://www.wevideo.com>

- InShot (mobiil) – kasutajasõbralik videotöötlusprogramm nutitelefonidele

- Storyboard That – digitaalse süžeeskeemi loomise tööriist:

<https://www.storyboardthat.com>

TEGEVUSE 1A

ENESEHINDAMINE

Selle osa eesmärk on julgustada osalejaid mõtisklema oma kogemuste üle osalusvideo protsessi ajal, tuvastama isikliku arengu valdkondi ning mõistma oma rolli noorteuurijate ja jutuvestjatena.

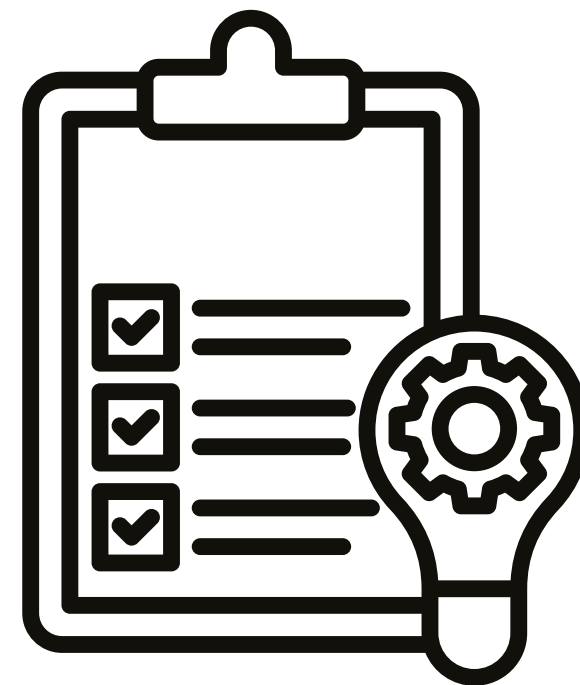
Juhised:

Osalejad peaksid selle enesehindamise tegema 4. sessiooni lõpus pärast oma videote jagamist ja nende üle järelemõtlemit. Nad saavad vastata individuaalselt kirjalikult või juhendatud arutelu kaudu.

A osa: Peegeldavad küsimused (avatud)

1. Mis oli selle tegevuse käigus jagatud või kuulnud kõige olulisem tõde? Miks?
2. Milline osalusvideo protsessist teile kõige rohkem meeldis? Mis oli kõige keerulisem?
3. Mis tunne oli teemat koos teistega otsustada ja oma lugu kujundada?
4. Mida sa selle protsessi käigus oma kogukonna või eakaaslaste kohta teada said?
5. Kuidas saaks teie lugu või video aidata kaasa positiivsetele muutustele teie koolis, naabruskonnas või veebikeskkonnas? Kuidas see aitab võidelda vihkamise ja/või väärinfo vastu?

B osa: Enesekindluse ja oskuste kontroll (hinnang skaalal 1 = mitte kindel kuni 5 = väga kindel)

Ma saan aru, mis on osaluspõhine tegevusuuring (PAR).					
Tunnen end kindlalt, et oskan tuvastada mulle olulisi sotsiaalseid teemasid.					
Andsin oma panuse meie grupi uurimisteema valikusse.					
Ma töötasin välja ja edastasin isikliku loo video abil.					
Kasutasin oma loo tõhusaks jutustamiseks digitaalseid tööriistu (nt süžeeskeem, videorakendused).					
Kuulasin lugupidavalt ja andsin teistele tagasisidet.					
Olen teadlikum sellest, kuidas meedia saab inimeste arvamusi ja identiteeti kujundada.					
Ma usun, et sellised noortehääled nagu minu omad suudavad muutusi esile kutsuda.					

EESMÄRGID

Selle tegevuse eesmärk on tutvustada noortele osaluspõhist tegevusuuringut (PAR), määra tes uurimisfookuse juhendatud dialoogi ja koostöös tehtava kaardistamise abil ning seejärel kasutades Photovoice'i selle teemaga seotud elukogemuste uurimiseks.

Õpiväljundid:

- Mõista ja harjuta osaluspõhise tegevusuuringu põhitõdesid
- Koos otsustada sisuka teema üle ja sõnastada uurimisküsimused
- Kasutage isiklike ja kogukonna lugude jutustamiseks digitaalset fotograafiat
- Mõelge ühiselt visuaalsete narratiivide mõjule

KESTUS

90-minutilist sessiooni (lisaks fotode jäädvustamise aeg sessioonide vahel)

TEGEVUSE 1B ETAPID

1. sessioon – Uurimisfookuse ühine määramine (90 minutit)

Samm-sammult juhised:

1. Tere tulemast ja sissejuhatus osalusuuringusse (15 minutit): Selgitage lühidalt, mis on osalusuuring ja kuidas see asetab noored muutuste keskmesse. Kasutage lihtsaid visuaale (ajajoon, rollid, näited). Rõhutage nende rolli uurijatena, mitte osalejatena.

2. Sein „Mis on meile oluline“ (20 minutit):

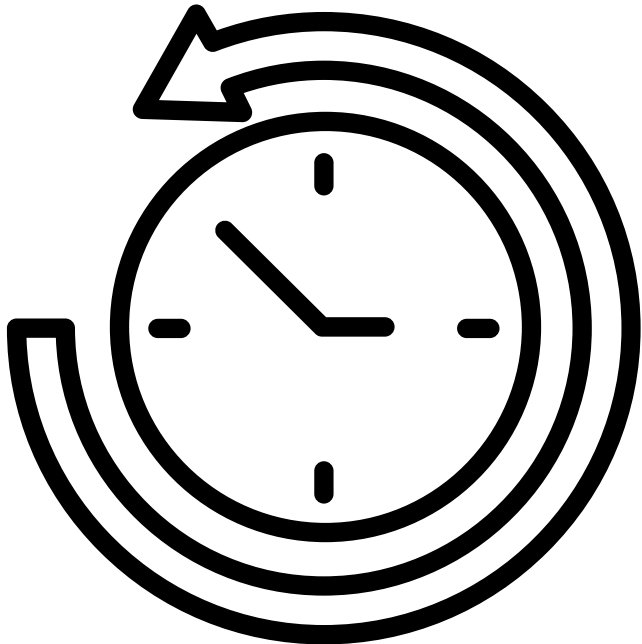
Paluge osalejatel individuaalselt mõtiskleda probleemide üle, millega nad oma koolis/kogukonnas kokku puutuvad või mida nad seal näevad (eriti seoses vihkamise, tõrjutuse, väärinfo jms-ga).

- Kirjutage või joonistage need kleepmärkmetele (päris või virtuaalsetele).
- Postita need seinale või jagatud Jamboardile/Miro tahvlile.

3. Teema tiline klastrite moodustamine (15 minutit):

Rühmas jagage ideed teemade kaupa (nt internetivihkamine, ohtlikud ruumid, stereotüübid, noorte hääl, võltsuudised, kiusamine, kuuluvustunne).

TEGEVUS 1B –
Meie igapäevased
tõed – noorte
juhitud fotohääl
päring

4. Hääletamine ja prioriteetide seadmine (10 minutit):

Jaga osalejatele kleebiseid või kasuta digitaalset hääletust, et hääletada teema üle, mida nad peavad kõige pakilisemaks või huvitavamaks uurida.

5. 5W1H uurimisküsimused (20 minutit): Rakendage väikestes rühmades 5W1H meetodit valitud teemal, et luua suunavad uurimisküsimused (Mis, Kes, Kus, Miks, Millal, Kuidas).

6. Lõppkokkuvõte ja kodutöö (10 minutit): Selgitage, et järgmisel sessioonil kasutatakse fotograafiat, et uurida oma kogemusi valitud teemaga seoses. Paluge neil hakata mõtisklema, milliseid pilte nad tahaksid teha. Arutage eetikat, nõusolekut ja austust.

2. sessioon – Fotohääle päring (90 minutit) Samm-sammult juhised:

1. Kokkuvõte ja Photovoice'i lühiülevaade (10 minutit): Tuletage osalejatele meelde ühiselt valitud teemat ja uurimisküsimusi. Tutvustage Photovoice'i kui meetodit oma kogemuste visuaalseks väljendamiseks.

2. Fotode planeerimine (10 minutit): Noorte ajurünnak: „Millised pildid teie igapäevaelust seda probleemi peegeldavad?“ Looge mini-süžeeskeem või fotode plaan.

3. Fotode ülesanne (paindlik – sessioonide vahel): Noored koguvad 2–3 päeva jooksul mobiiltelefonide või digikaamerateaga 3–5 pilti. Nad saavad neile soovi korral Sapseedi või Google Photos abil märkusi lisada.

4. Fotode jagamine ja mõtisklused (40 minutit): Noored laadivad pilte üles Padleti või Mirosse. Ringis esitleb iga osaleja 1–2 fotot ja jagab, miks nad need valisid ja millist lugu need jutustavad.

5. Pildiallkirja kirjutamine (10 minutit): Osalejad kirjutavad igale fotole 1–2 lause pikkuse pildiallkirja.

6. Teema avastamine (10 minutit): Arutage: Millised on korduvad teemad või emotsioonid? Mida need lood meie valitud teema kohta ütlevad? Mis meid üllatas?

MATERJALID JA RESSURSID

Tegevuse läbiviimiseks vajalikud materjalid/vahendid:

- Kleepmärkmed, pastakad/markerid VÕI Miro/Jamboard
- Mobiiltelefonid või kaamerad
- Internetiühendus
- Padlet, Miro või Google Drive üleslaadimiseks
- Valikuline: Snapseed või Google Photos

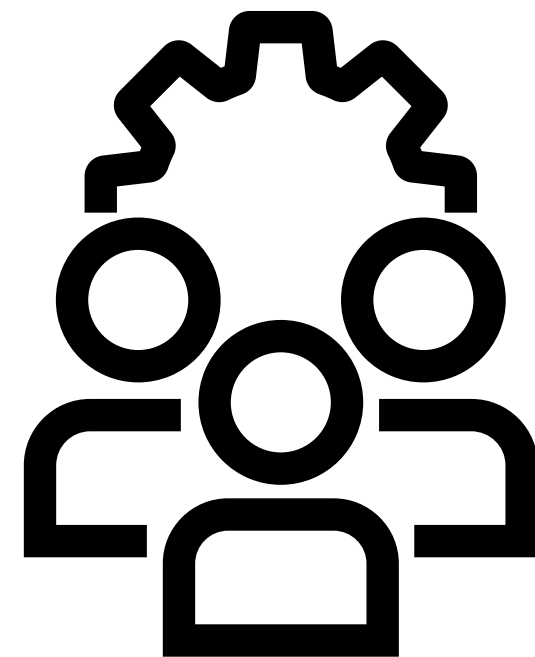
Fotohääle, lugude jutustamise ja osaluspõhise tegevusuuringu (PAR) oskuste toetamiseks koolitajatele ja noortele osalejatele:

Photovoice'i metoodika

- Wang, C. ja Burris, M. (1997). Fotohääle: kontseptsioon, metoodika ja kasutamine osaluspõhiseks vajaduste hindamiseks. Tervisekasvatus ja käitumine.
 - Kokkuvõtlik artikkel <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/109019819702400309>
 - PhotoVoice UK – ressursid noortele ja haridustöötajatele:
 - <https://photovoice.org/>
- Pakub juhendeid ja lugusid ülemaailmsetest fotohääle projektidest.
- UNICEF – Noorte osaluse juhised (kohandatud noorte osaluse jaoks):
 - <https://www.unicef.org/media/73296/file/adap-guidelines-for-participation.pdf>

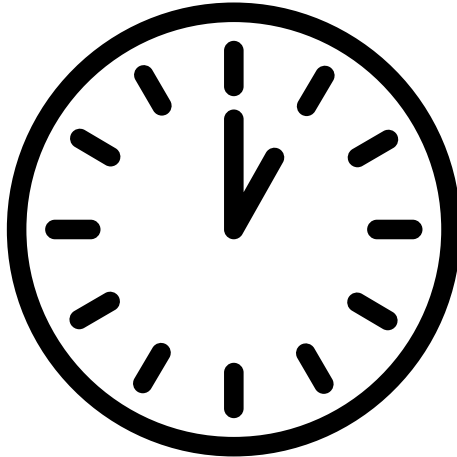
Jutuvestmise ja eneseväljenduse tööriistad

- Empaatia kaardistamise mall – kasulik teiste vaatenurkade tuvastamiseks ja fotolugude raamimiseks
 - <https://www.nngroup.com/articles/empathy-mapping/>
- Canva fotoredaktor (tasuta, veebipõhine): sobib subtiitrite ja visuaalse jutuvestmise jaoks
 - <https://www.canva.com/photo-editor/>
- Adobe Express – noortele sobiv veebitööriist fotokollaažide või tsitaadikaartide loomiseks
 - <https://express.adobe.com/>

	Valikuline üleminek videole: • InsightShare'i fotohääle videoks teisendamise meetod – https://insightshare.org • Vihkamisvaba metodoloogilise juhendi 4. ja 5. peatükk Osaluspõhised tegevused – soovitab kombineerida fotohäält visuaalse jutuvestmise ja video abil enesekaitse ja enesearusaamade edendamise vahenditena esindatus.
TEGEVUSE 1B ENESEHINDAMINE	Peegeldusülesanded (päevikusse või rühmatööna) 1. Millise foto valisid oma jaoks kõige mõjukamaks? Miks? 2. Millise loo või sõnumi jutustab sinu foto sinu igapäevase tõe kohta? 3. Kuidas teistega koostöö tegemine teie vaatenurka kujundas või muutis? 4. Kas avastasid teiste fotode kaudu oma kogukonna kohta midagi uut? 5. Kuidas võiksid need fotolood inspireerida tegutsema või stereotüüpe vaidlustada?
EESMÄRGID	Selle tegevuse eesmärk on sütitada teadlikkust marginaliseerumise keskkonnaalastest ja emotsionaalsetest mõõtmetest, lastes noortel luua oma kogukonnast „helikaardi“, mis näitab, kuidas vihkamine, eelarvamused või tõrjutus võivad igapäevaelus avalduda.
KESTUS	60–75 minutit (lisaks õues salvestuse aeg)
TEGEVUSE 1C ETAPID	Samm-sammult juhised: 1. Sissejuhatus ja tööriistade uurimine (10 min): Tutvustage lühidalt helimaastikke. Mängige paar helinäidet. Demonstreerige, kuidas salvestada lühikesi heliklippe mobiilsete häälmemorakenduste või veebitööriistade, näiteks Soundtrapi abil.

**TEGEVUS 1C –
„Hääled äärealadelt” –
Helimaastiku
kaardistamine**

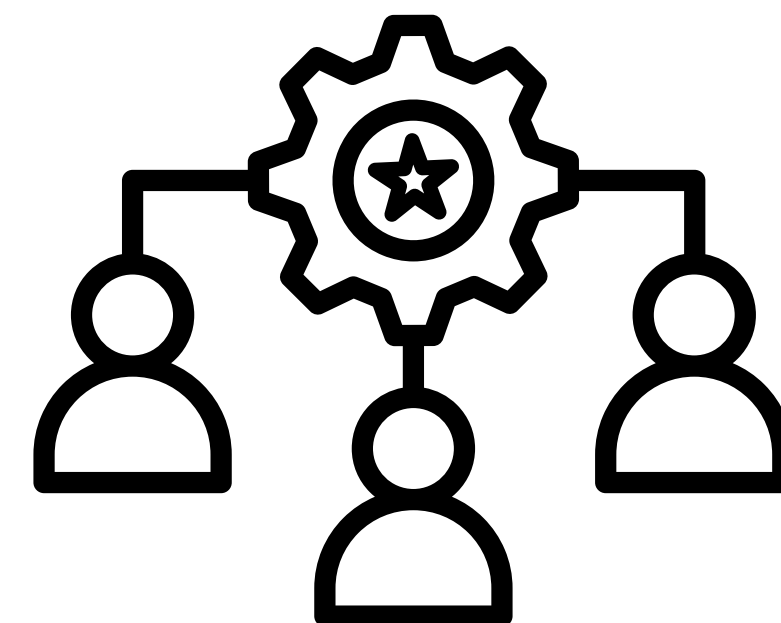

2. Motiveerimine ja planeerimine (10 minutit):
Paluge noortel mõelda kohtadele, kus nad kogevad või on tunnistajaks tõrjutusele, pingele või vastupanuvõimele (nt koolihoov, metroojaam, kohvik). Millised helid neid ruume esindavad?
3. Heli kogumine (paindlik - 1 päev või kohapeal):
Noored salvestavad lühikesi ümbritsevaid helisid (20–40 sekundit) 2–3 erinevas kohas. Samuti saavad nad salvestada oma häält, jutustades, mida see ruum sümboliseerib.
4. Helikaardi loomine grupis (20–30 minutit):
Laadi klipid üles jagatud platvormile (Soundtrap, Google Slides koos manustatud heliga või ThingLink). Paiguta need digitaalsele kaardile (kasutades Google Mapsi või Miro) kohta, kus heli salvestati.
5. Peegeldus ja PAR-ühendus (20 minutit): Arutage paarides järgmist:
- Milliseid lugusid need helid jutustavad?
 - Millised piirkonnad on „vaiksed” või alaesindatud?
 - Kuidas saavad need teadmised suunata meie uurimistöö fookust?
- Tehke rühmatööna kokkuvõtte ja genereerige esialgsed uurimisküsimused.

MATERJALID JA RESSURSID

Tegevuse läbiviimiseks vajalikud materjalid/vahendid:

- Nutitelefonid häälmemode rakenduste või Soundtrapiga
- Google Slides, ThingLink või Soundcloud üleslaadimiseks
- Miro või Google Maps digitaalseks kaardistamiseks. Soovitavad ressursid noortele ja koolitajatele heliloomise, helikaardistamise ja kriitilise meediapädevuse toetamiseks:

Helimaastik ja osaluspõhised helimeetodid

- Globaalsete Helimaastike Keskus – Tööriistade sektsioon: pakub avatud tööriistu helimaastike salvestiste haldamiseks, analüüsimiseks ja taasesitamiseks, mis on kasulikud osaluspõhiseks heliuuringuks ja kogukonna kaasamiseks

➤ <https://centerforglobalsoundscapes.org/tool/>

Tasuta digitaalsed tööriistad heli salvestamiseks ja redigeerimiseks

- Häälmemode rakendus / Lihtne helisalvesti (Android/iOS) – põhilised mobiilse salvestamise tööriistad.

- Audacity – tasuta avatud lähtekoodiga heliredaktor Windowsile/Macile/Linuxile

➤ <https://www.audacityteam.org/>

- Soundtrap Spotify poolt haridusele – veebipõhine koostööl põhinev DAW noortesõbralikuks helitöötamiseks

➤ <https://www.soundtrap.com/edu/>

Meediapädevus ja kriitiline kuulamine

- Kuula sisse: tööriistakomplekt süvakulamiseks ja heli kuulamiseks

Jutuvestmine – lugudepõhise strateegia keskus

➤ <https://www.storybasedstrategy.org/>

- ELi väärinfo levitamise oskuse juhend (noored) – väärinfo mõistmine meediaanalüüsi kaudu

➤ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/disinformation_toolkit_youth.pdf

TEGEVUSE 1C ENESEHINDAMINE

A. Mõtisklused (päevikusse või rühmas jagamiseks)

1. Milline oli kõige tähendusrikkam heli, mille salvestasid? Miks?
2. Millise varjatud loo või probleemi see heli teie kogukonna või ümbruse kohta paljastab?
3. Kas see tegevus muutis seda, kuidas sa oma keskkonda või teisi kuulad?

4. Kuidas saab heli kasutada stereotüüpide ja diskrimineerimise vastu võitlemiseks tsioon või vihakõne?
5. Kuidas koostöö teie valikuid helimaastiku loomise protsessi käigus kujundas?
- B. Isikliku õppimise kontroll (1 = Üldse mitte, 5 = Väga palju)

Sain teada, mis on helimaastik ja kuidas seda luua.					
Osalesin aktiivselt helide või intervjuude salvestamises.					
Mõtisklesin selle üle, kuidas erinevad helid esindavad minu või teiste reaalsust.					
Panustasin meie grupi helimaastiku ühisesse loomisse.					
Kuulasin tähelepanelikult ja lugupidavalt teiste helivalikuid.					
Õppisin kasutama vähemalt ühte uut helitööriista või rakendust.					
Olen teadlikum sellest, kuidas meediat ja heli saab kasutada lugude jutustamiseks ja sotsiaalsete muutuste elluviimiseks.					

EESMÄRGID

- Edendada teadlikkust kohalikest kodanikuühiskonna probleemidest visuaalse jutuvestmise kaudu
- Julgustada noorte kriitilist mõtlemist ja demokraatlikku dialoogi
- Anda osalejatele võimalus tuvastada kodanikukaasamise valdkondi
- Edendada kaasavat eneseväljendust digitaalse meedia kaudu

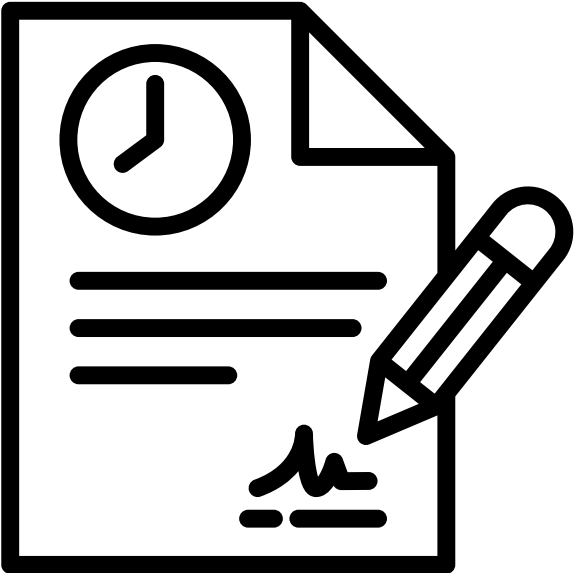
KESTUS

Kokku 2,5 tundi (30 minutit sissejuhatust ja planeerimist, 60 minutit fotojalutuskäiku, 30 minutit mõtisklust, 30 minutit galerii jagamist/arutelu).

TEGEVUSE 2 ETAPID

1. Sissejuhatus (30 minutit):
 - Tutvustage osalejatele lühidalt Photovoice'i kontseptsiooni kui kodanikualgatuse ja demokraatliku eneseväljenduse vahendit.
 - Arutage kodanikuühiskonna teemade näiteid (nt ligipääsetavus, avaliku ruumi kasutamine, esindatus, ebaõiglus).
 - Küsi: Kuidas näeb välja aktiivne kodanikkond teie naabruskonnas?
 - Jaga digitaalse turvalisuse, privaatsuse ja nõusoleku juhiseid.
2. Fotojalutuskäik (60 minutit):
 - Osalejad lähevad üksikult või paarides pildistama pilte, mis esindavad kodanikuosalust või selle puudumist nende keskkonnas (nt hääletusplakatid, hooletusse jäetud avalikud ruumid, protestimärgid, kultuuriüritused).
 - Julgustage kasutama tasuta mobiilifotode rakendusi nagu Snapseed, Canva või telefoni sisseehitatud kaameraid.
3. Peegeldusring (30 minutit):
 - Tulge väikestes gruppides tagasi ja mõelge valitud fotode üle.
 - Juhendavad küsimused:
 - Millist lugu teie foto jutustab?
 - Millist kodanikuühiskonna probleemi või võimalust see esile tõstab?
 - Kuidas see on seotud demokraatliku osalusega?

TEGEVUS 2 –
Kodanikupersoon:
meie kogukonna
uurimine
Photovoice'i kaudu

	4. Galerii jagamine ja dialoog (30 minutit): • Loo virtuaalgalerii Padleti, Miro või Jamboardi abil. • Iga osaleja laadib üles ja nimetab 1–2 võtmepilti. • Hõlbustada grupidialoogi mustrite, üllatuste ja tegutsemisele üleskutsete ümber.
MATERJALID	Tegevuse läbiviimiseks vajalikud materjalid: • Tööriistakomplekti teoreetiline osa ja valik vihkamisvabadest osaluspõhistest metodoloogilistest juhistest (eriti peatükid 3–5) • Kaameraga nutitelefonid • Tasuta fototöötlusrakendused (Snapseed, Canva mobiiliversioon) • Digitaalsed galeriiplatvormid: Padlet / Jamboard / Miro • Valikuline: trükitud jaotusmaterjal kodanikukaasamise kontseptsioonide kohta
TEGEVUSE 2 ENESEHINDAMINE	• Milliseid kodanikuprobleeme ma oma kogukonnas ära tundsin? • Kuidas see tegevus muutis või kinnistas minu arusaama aktiivsest kodakondsusest? • Millist rolli saan mina mängida ühe pildistatud probleemi lahendamisel?
EESMÄRGID	• Meedia narratiivide dekonstrueerimine ja radikaalse või polariseeriva sisu puhul kasutatavate tehnikate (nt patuoina otsimine, emotsionaalsed pöördumised) tuvastamine. • Luua lühikesi, noorte poolt tehtud animeeritud selgitavaid materjale, kasutades tasuta tööriistu väärinfo ja propaganda dekodeerimiseks ja ümberlükkamiseks.
KESTUS	Kokku: 3 seanssi (igaüks 90–120 minutit) • 1. sessioon: Narratiivi dekonstruktsioon ja süžeeskeemi loomine • 2. sessioon: stsenaariumi kirjutamine ja animatsioon • 3. sessioon: Sõelumine ja vastastikune hindamine

**TEGEVUS 3A –
„Raamist välja
murdmine“ –
noorte juhitud
animeeritud
selgitajad**

TEGEVUSE 3A ETAPID

1. sessioon – Narratiivide mõistmine ja dekonstrueerimine

- 1. Soojendus: Vaata lühikest propagandastiilis videot (nt radikaalse raamistusega TikTok).
- 2. Dekonstrueeri, kasutades meedia narratiivkaarti (kohandatud Project Look Sharpi või Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tööriistadest).
- 3. Arutage: Milliseid raamimisvõtteid kasutatakse? Milliseid emotsioone see vallandab? Kes on „vaenlane“?
- 4. Valige väikestes gruppides narratiiv, millele nad soovivad vastu vaielda, ja hakake stsenaariume koostama.

2. sessioon – Skriptimine ja animeerimine

- 1. Loo tasuta tööriistade (nt Canva animatsioonitööriist või Animaker <https://www.animaker.com/>) abil 1–2-minutiline animeeritud selgitav tekst.
- 2. Enne animatsiooni algust hinnatakse stsenaariumi eelretsenseeritult.
- 3. Rühmad toodavad video, lisades täpset teavet, kaasavat keelt ja vastukõne narratiivseid võtteid.

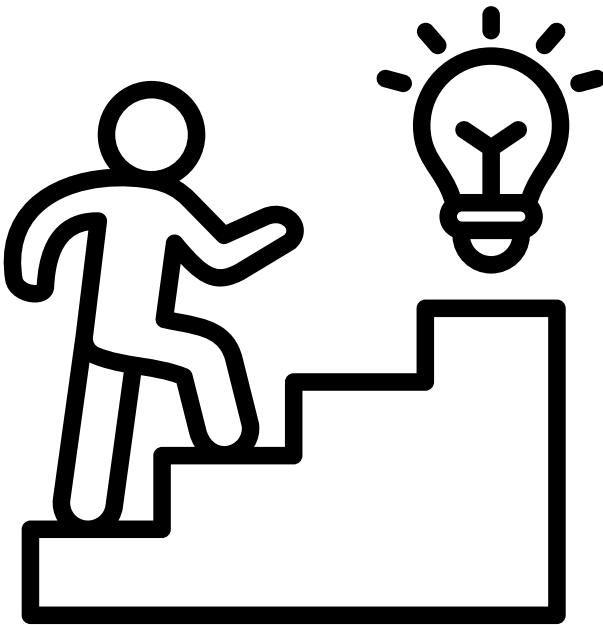
3. sessioon – Sõelumine ja eakaaslaste tagasiside

- 1. Iga rühm esitleb oma selgitajat.
- 2. Kasutage refleksioonijuhendit: Mis toimis? Milline sõnum kohale jõudis?
- 3. Arutage levitamisevõimalusi: sotsiaalmeedia, vihkamist vähendavad kampaaniad jne.

MATERJALID JA
RESSURSID

Vajalikud materjalid

- Näidis radikaalsetest või polariseerivatest meediapostitustest (lühikesed videod või uudisklipid)
- Meedia narratiivi kaardi tööleht
- Canva (tasuta konto), Animaker või Powtoon
- Animeeritud selgitajate näited (nt Kurzgesagt või TikTok selgitajad)

Moderatorid saavad 1. sessiooni läbiviimiseks kasutada allolevat jaotusmaterjali:
MEEDIA NARRATIIVI KAART – JAGAMISMATERJAL

Kasutage seda kaarti meediaüksuse – video, postituse, meem või artikli – analüüsimiseks ja analüüsimiseks. See aitab teie rühmal tuvastada sõnumis kasutatud tehnikaid ja suunata animeeritud selgitava teksti loomist.

1. Mis on sõnum?

- Mis on selle meediakajastuse peamine idee või väide?

→ Kirjuta pealkiri või põhisõnum oma sõnadega:

2. Kes on sihtrühm?

- Kellele see sisu suunatud on?

- ☐ Noored
- ☐ Vanemad
- ☐ Valijad
- ☐ Marginaliseeritud rühmad
- ☐ Natsionalistlikud rühmad
- ☐ Muu: _____

- Milliseid emotsioone või hirme meedia püüab esile kutsuda?

- ☐ Viha
- ☐ Hirm
- ☐ Uhkus
- ☐ Kuuluvustunded
- ☐ Süütunne
- ☐ Empaatia
- ☐ Lootus

3. Narratiivsed tehnikad

Märgi ära kõik analüüsitavas meedias kasutatavad tehnikad:

Inimese/rühma süüdistamine sotsiaalse probleemi pärast ☐

Kellegi kujutamine põhimõtteliselt erineva/alandatud isikuna ☐

Ähvarduste või ohu kasutamine sõnumi edastamiseks ☐

Keerulise probleemi liigne lihtsustamine ☐

Kuvatakse ainult valitud fakte/pilte ☐

Selgete „heade” ja „halbade” tegelaste loomine ☐

Inimeste jagamine polariseeritud leeridesse ☐

Kirjuta üles konkreetsete sõnad või pildid, mida meedias on kasutatud ühe või kahe ülaltoodud tehnika puhul:

4. Kellele see jutustus kasulik on?

- Kes selle sõnumi abil tõenäoliselt võimu, tähelepanu või raha võidab?
- Kellele võidakse kahju tekitada, keda võidakse kõrvale jätta või valesti esitada?

5. Mis on puudu?

- Millised hääled, faktid või vaatenurgad on sellest meediast välja jäetud?
- Milliseid küsimusi peaks kriitiline vaataja pärast selle nägemist endalt küsima?

6. Vastunarratiivi ajurünnak Mõtle nüüd: Kuidas SINA sellele narratiivile reageeriksid?

- Millist uut sõnumit soovite jagada?

- Milline formaat toimib kõige paremini?

- ☐ Animeeritud video

- ☐ Meem

- ☐ Heliklipp

- ☐ Loo postitus

- Milliseid emotsioone te soovite oma publikus tekitada?

- ☐ Võimestamine

- ☐ Solidaarsus

- ☐ Uudishimu

- ☐ Kriitiline mõtlemine

Viimane nipp:

Ole dekooder, mitte käsn.

Meedia pole kunagi neutraalne. Õpi küsima: Kes selle tegi? Miks?

Kes võidab? Kes jääb ilma?

See tööriist on kohandatud allikast:

- Projekt Look Sharp: <https://www.projectlooksharp.org>

Meedia dekodeerimise strateegiad õpetajatele.

- RAN (radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik)

Kommunikatsiooni ja narratiivide tööühm – „Vastutegevus

Narratiivid ja alternatiivsed narratiivid” radikaliseerumismehhanismide tuvastamise ja vaidlustamise suunised.

- Vihkamisvabad metodoloogilised juhised osaluspõhiseks

Tegevused – 4. ja 5. peatükk meediaanalüüsi, narratiivi loomise ja noorte kaasamise meetodite kohta.

TEGEVUSE 3A

ENESEHINDAMINE

Enesehindamist saab läbi viia 3. sessiooni ajal. Juhendaja litaatorid saavad osalejate enesearengu toetamiseks kasutada järgmist juhendit hindamine.

1. osa: Individuaalne refleksioon (15–20 minutit)

Andke osalejatele vaikset aega mõtisklemiseks ja kirjutamiseks, kasutades seda individuaalset päeviku pidamise formaati. Võite pakkuda selle prinditud koopiaid või kasutada digitaalset jagatud dokumenti (nt Google Forms või Jamboard).

1. Meedia narratiivide mõistmine

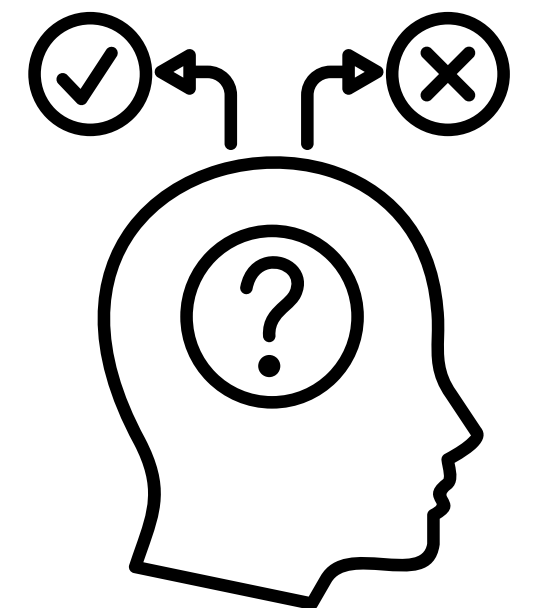
- Mida ma avastasin selle kohta, kuidas radikaalset või vihkamisele tuginevat meediasisu konstrueeritakse?
- Kas minu jaoks oli midagi üllatavat või uut?

2. Emotsionaalsed reaktsioonid

- Kuidas ma end meediasisu analüüsid tundsin? (nt vihane, segaduses, enesekindel, tuim, inspireeritud)
- Milliseid emotsioone püüdis algupärane meedia esile kutsuda? Kas ma langesin mingil hetkel selle ohvriks?

3. Loomingulised valikud

- Millist sõnumit tahtsin oma animeeritud selgitajaga edastada? Miks?
- Milliseid jutustamisvalikuid (hääld, toon, visuaalid, tegelased) ma tegin ja kuidas need algset narratiivi vaidlustavad või ümber raamistavad?

4. Grupi protsess ja panus

- Milline roll mul oma grupis oli? (nt ideede genereerija, kunstnik, toimetaja, uurija)
- Kui hästi me koostööd tegime ja mida ma õppisin tundlike teemade kallal teistega koostöö tegemise kohta?

5. Isiklik areng

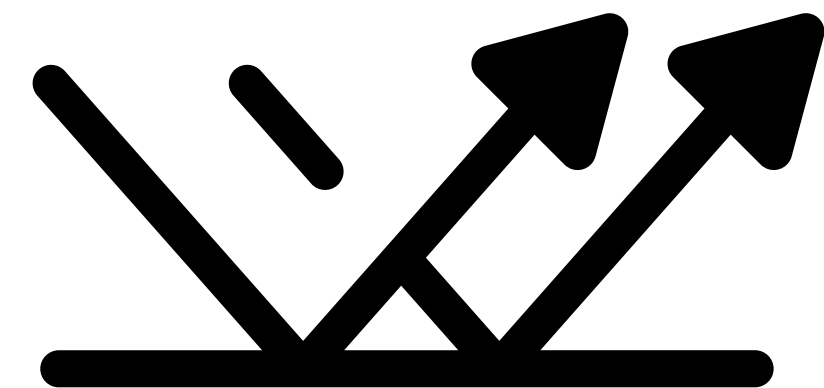
- Mida ma olen õppinud omaenda uskumuste või eelduste kohta?
- Milliseid oskusi ma selle protsessi käigus omandasin või tugevdasin?
- ☐ Kriitiline meediamõtlemine
- ☐ Jutuvestmine
- ☐ Animatsioonivahendid
- ☐ Grupi juhendamine
 - ☐ Uurimistöö
- ☐ Empaatia
- ☐ Visuaalne kirjaoskus
- ☐ Sõnavõtmine/aktivism

2. osa: Väikeses grupis jagamine (15–20 minutit)

Moderaatorid juhivad aruteluringi. Soovituslikud aruteluteemad:

1. Mis oli selle projekti jooksul teie jaoks suurim ahaa-elamus?
2. Kas vastunarratiivi loomisel oli midagi keerulist või frustrerivat?
3. Kuidas teie arvates saab teie animeeritud selgitaja teisi mõjutada?
4. Millist nõu annaksite teistele, kes püüavad meedianarratiive dešifreerida?
5. Mida vastutustundlik lugude jutustamine teie jaoks praegu tähendab?

Valikuline: lõpetage sessioon loomingulise rituaaliga (nt ühisjoonistuste sein, digitaalne kollaaž või anonüümne „mõtiskluste postkast“).

EESMÄRGID

- Kaardistada, kuidas viha ja lõhede narratiivid levivad igapäevaste digitaalsete kohtumiste kaudu.
- Arendada kriitilist meediapädevust ja empaatiat, kogudes ja monteerides helilugusid või helimaastikke, mis kajastavad pingelisi või vastupanuseid tekitavaid hetki.

KESTUS

2 sessiooni (igaüks 90 minutit) + valikuline toimetamise tugi

TEGEVUSE 3B ETAPID

1. sessioon – Kajade kogumine

1. Sissejuhatus digitaalsesse etnograafiasse ja autoetnograafilistesse meetoditesse.
2. Noored teevad ajurünnakuid igapäevaste olukordade üle, kus nad puutuvad kokku vihkamise/desinformatsiooniga (nt mänguvestlused, meemilehed, WhatsAppi grupid).
3. Iga osaleja salvestab lühikese helipäeviku isiklikust kogemusest vihakõne sisuga internetis kokkupuutumisel või sellele vastu seismisel (päevikut saab anonüümseks muuta). Salvestuse toetamiseks saavad osalejad kasutada helipäevikute refleksioonipäevikut.

(Lisa) lugude jutustamise, eetilise refleksiooni ja isikliku arusaamise toetamiseks.

Seansside vahel:

- Osalejad redigeerivad oma heli (kasutades tööriistu nagu Audacity <https://www.audacityteam.org/> või Anchor.fm <https://creators.spotify.com/>) ja saavad lisada muusikat, taustaheli või tsitaate, et lugu rikastada.

2. sessioon – kuulamine ja arutelu

1. Looge „kuulamisring“, kus mängitakse valitud teoseid (osalejate nõusolekul).
2. Grupp analüüsib, kuidas vihakõne narratiivid peenelt avalduvad.
3. Arutage: Mida need „kajalood“ meile meie digitaalsete maailmade kohta räägivad?

MATERJALID JA RESSURSID

Tegevuse läbiviimiseks vajalikud materjalid:

- Salvestusvõimalusega mobiiltelefonid või sülearvutid
- Audacity, Anchor.fm või GarageBand
- Digitaalse jutuvestmise ja andmete anonüümseks muutmise eetilised juhised
- Noorte loodud audiopäevikute või taskuhäälingulaadsete klippide näidised

**TEGEVUS 3B –
„Kajad veebis“ –
radikaliseerumise ja
vastupanu
helipäevikud**

Digitaalse etnograafia ja autoetnograafiliste meetodite ressursid

Need ressursid aitavad noortel ja juhendajatel süvendada oma arusaama isiklikust lugude jutustamisest, häälest kui andmetest ning digitaalsete ruumide eetilisest kasutamisest uurimis- ja vastupanunarratiivide jaoks.

Ressurss	Kirjeldus	Link / Juurdepääs
Digitaalse etnograafia uurimiskeskus (DERC) – RMIT Ülikool	Pakub praktilisi juhendeid ja juhtumianalüüse digitaalse etnograafia tegemise kohta, eriti seoses noorte veebikultuuri, aktivismi ja häälega. Hõlmab teemasid nagu digitaalne lugude jutustamine, sotsiaalmeedia jälgimine ja eetika digitaalsetes ruumides.	https://digital-ethnography.net
Autoetnograafia kui noorteuurimus – autorid Stacy Holman Jones jt.	Alusraamat ja harjutuste kogum, mis raamistavad autoetnograafiat kui meetodit noortele, et siduda elukogemusi laiemate sotsiaalsete nähtustega (nagu radikaliseerumine, identiteet ja vastupanu). Eriti kasulik koolitajatele ja noorsootöötajatele.	Raamatu ISBN: 9780367335 353 – Saadaval raamatukogude kaudu või väljavõtete kaudu aadressil https://www.routledge.com

Digitaalsed tööriistad ja ressursid:

Helitöötlus- ja jutustamisplatvormid

Noorte juhitud helipäevikute ja lugude planeerimiseks, salvestamiseks, redigeerimiseks ja jagamiseks on soovitatavad järgmised tööriistad:

Tööriist	Eesmärk	Juurdepääs/Märkused
Soundtrap Spotify poolt	Koostöös tehtav helisalvestus ja monteerimine (muusika, taskuhäälingud, hääld)	Veebipõhine, tasuta haridustaseme moodul: https://www.soundtrap.com/edu
Julgus	Tasuta avatud lähtekoodiga tarkvara mitmerajalise heli redigeerimiseks	Ideaalne võrguühenduseta kasutamiseks: https://www.audacityteam.org/
Spotify ankur	Helipäeviku loomine ja taskuhäälingusaadete avaldamine	Mobiilirakendus/veeb; hõlpsasti kasutatav; https://anchor.fm
StoryCorps isetegemine	Suulise ajaloo/helivestluse tööriistakomplekt kogukondadele	Tasuta veebijuhend: https://storycorps.org/participate/storycorps-diy/
SpeakPipe	Veebipõhine diktofon häälsõnumite või peegelduste kogumiseks	Veebipõhine; allalaadimist pole vaja: https://www.speakpipe.com/voice-recorder

Osaluspõhised helimeetodid ja inspiratsioon

Kasutage neid eetilise modereerimise suunamiseks, mitmekesiste häälte võimestamiseks ja noorte juhitud sisuka uurimistöö tagamiseks:

- „Noorte juhitud taskuhäälingusaadete juhend” – RadioActive Youth Media praktiline juhend noorte inspireerimiseks looma narratiivseid taskuhäälingusaateid identiteedi, õigluse ja hääle teemal. <https://kuow.org/youth-radio>
- Eetiliste taskuhäälingusaadete tööriistakomplekt (Transom) Keskendub tundlikule sisule, traumapõhisele intervjuerimisele ja marginaliseeritud vaatenurkade võimendamisele. <https://transom.org/tools/>
- Noored Inimõiguste Eest Audiosari Lühikesed taskuhäälingusaadete stiilis näited inimõigustega seotud lugude jutustamisest ja vastupanust. <https://www.youthforhumanrights.org>

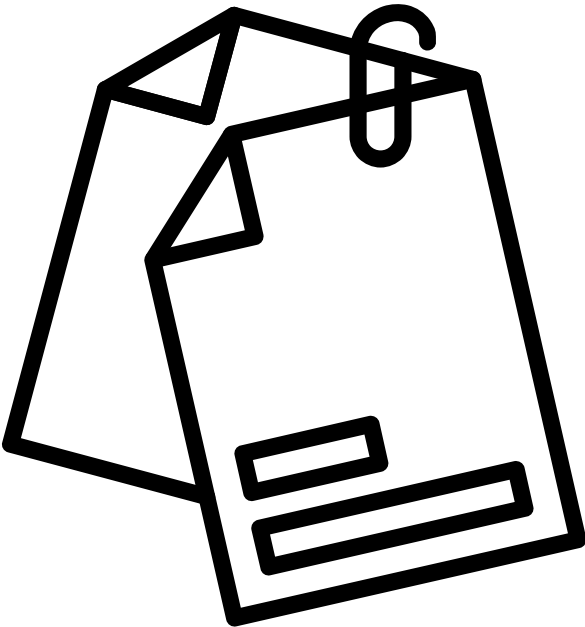
Kriitiline kirjaoskus ja radikaliseerumisteadlikkus

- Projekt „Look Sharp” – meediapädevuse ressursid. Sisaldab noortele suunatud juhtumiuuringuid, narratiivi analüüsi tööriistu ja propaganda dekonstrueerimist. https://www.projectlooksharp.org_
- „Kuidas propaganda toimib” – MediaSmarts noorte tööriistakomplekt. Õpetab, kuidas tuvastada manipuleerimist ja desinformatsiooni. <https://mediasmarts.ca/>
- Tactical Tech Audio „Disinformatsioonipäevikud” ja interaktiivsed digitaalsed lood desinformatsiooni isiklikust mõjust. <https://ourdataourselves.tacticaltech.org/>

Eetika ja nõusolek

- Varusta osalejaid nende vanusele ja privaatsusvajadustele vastava helisalvestusvormiga.

	• Pakkuda pseudonüümide või moduleeritud helisalvestiste valikut. • Vaadake üle vihkamist vähendavad metodoloogilised juhised Osaluspõhised tegevused: peatükk 3.2 – Eetika, läbiviimine ja tundlikud teemad enne tegevuse alustamist.
TEGEVUSE 3B ENESEHINDAMINE	• Uurisin ja kirjeldasin digitaalset hetke, mis mind isiklikult mõjutas. • Kasutasin heli/audiot jutuvestmise ja refleksiooni vahendina. • Sain paremini aru, kuidas radikaalsed sõnumid igapäevastel platvormidel ilmuvad. • Tegin teistega koostööd, et analüüsida ja mõista internetis levivaid narratiive.
LISA	Helisalvestiste refleksioonipäevik Kontekstuaalne refleksioon 1. Kus sa esimest korda vihkamist õhutava või radikaliseeriva sisuga kokku puutusid? (nt sotsiaalmeedias, foorumis, meemis, kommentaariumis) 2. Milline oli teie esialgne reaktsioon – emotsionaalne ja vaimne – kui sa selle peale sattusid? 3. Kas see tundus olevat suunatud sulle, kellelegi sinu tuttavale või grupile, kellega sa samastud? 4. Mis pani sind nähtu või kuuldu üle mõtlema või kahtlema? Kriitiline teadlikkus 5. Kuidas te tundsite ära selle sisu vihkamist õhutava või manipuleerivana? 6. Kas oli hetk, mil sa ei teadnud, mida sellesse suhtuda? Miks? 7. Kes või mis mõjutas seda, kuidas sa seda sisu tõlgendasid? (nt sõbrad, kool, veebiloojad, kogukond)

Toimetulek ja vastupanu

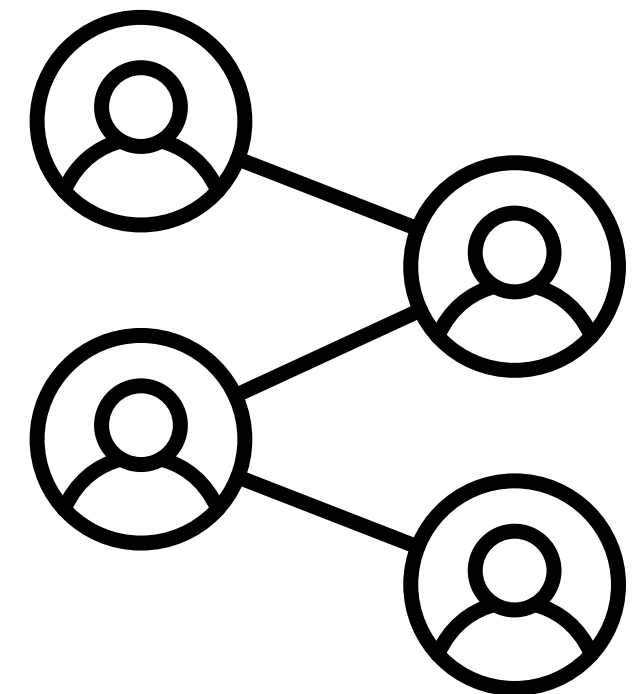
8. Milliseid samme te vastuseks astusite – kas teatasite, ignoreerisite, vastasite, jagasite või rääkisite kellegagi?
9. Kas sa tundsid end sel hetkel võimekana või jõuetuna? Miks?
10. Millised strateegiad on aidanud teil sellest ajast alates kriitiliselt toime tulla internetivihkamisega?

Isiklik arusaam

11. Kuidas on see kogemus muutnud teie suhtlust meediaga?
12. Mida ütleksite kellelegi, kes tänapäeval sarnase sisuga kokku puutub?
13. Kui sa saaksid selle loo ühe lausega ümber sõnastada, mis see oleks?

Seos laiemate teemadega

14. Kas märkad sellises veebisisus mustreid või kordusi?
15. Mida see lugu ütleb platvormi või kogukonna kohta, kus see aset leidis?
16. Mil moel on teie isiklik lugu osa suuremast sotsiaalsest probleemist?

EESMÄRGID

Selles kolmeseansilises kogemuslaboris harjutavad noored kaas-uurijad traumast teadlike ja võimuteadlike intervjuude läbiviimist osalusvideo abil. Alustades lugude jagamise ringidest ja eetilisest ettevalmistusest, liiguvad nad edasi rollimängudel põhinevate intervjuusimulatsioonide juurde ja seejärel jäädvustavad lühikesi intervjuusid mobiiltelefonide või tahvelarvutite abil. Eesmärk on mõista kuulamise, küsitlemise ja lugude eetilise jagamise emotsionaalset kaalu ja vastutust – eriti vihkamise, tõrjutuse või veebikahju käsitlemisel.

Õpiväljundid:

- Mõista ja rakendada traumapõhiseid põhimõtteid intervjuudes
- Harjuta teadlikku nõusolekut ja eetilist küsitlemist
- Võimu asümmeetria tuvastamine ja vähendamine lugude jutustamises
- Omandage oskusi videointervjuude, monteerimise ja refleksiooni alal

KESTUS

3 seanssi (igaüks 90–120 minutit)

TEGEVUSE 4A ETAPID

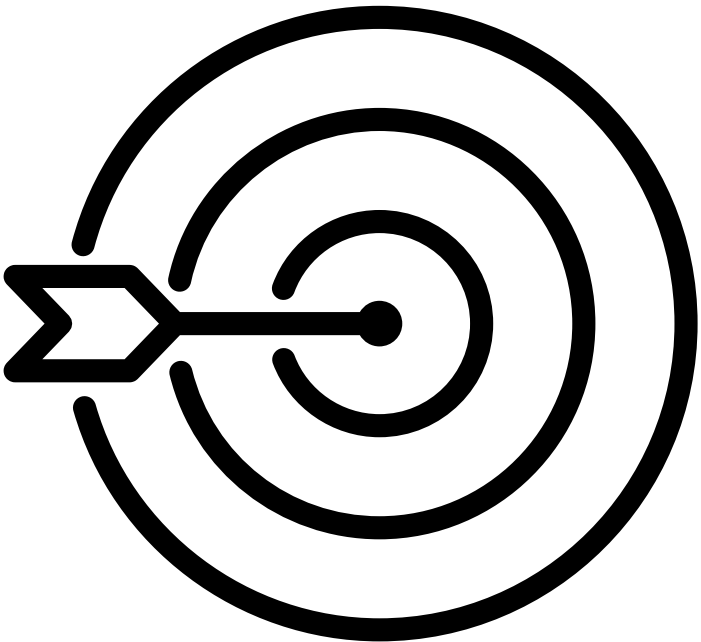
1. sessioon: Lava loomine – võim, nõusolek ja eetika

- Kestus: 90 minutit
- Tegevused:
 - o Tutvustage lugude jutustamises võimudünaamikat ja seda, mida tähendab olla traumast teadlik intervjueerija
 - Uurige teadlikku nõusolekut õigustepõhise lähenemisviisi abil
 - Tehke „Nõusoleku labor“: väikestes rühmades rollimängud kirjaliku ja video abil nõusoleku andmise stsenaariumidega
 - Looge ühiselt grupi normid ja turvaplaan intervjuudeks

2. sessioon: Intervjuude harjutamine – rollimäng ja refleksiivsus

- Kestus: 120 minutit
- Tegevused:

TEGEVUS 4A –
„Kuulamine läbi
objektiivi“ –
Noorte juhitud
osalusintervjuude labor

- Soojendus: „Intervjueeri mind kui...” (rollimängul põhinev harjutus)
- Noored töötavad välja oma eetiliste intervjuuküsimuste komplekti, kasutades nn 3L meetodit (kuula-õpi-õpi sisse).
- Iga noor viib läbi näidisintervjuu, harjutades verbaalseid ja mitteverbaalseid vihjeid
- Grupi refleksioon: Mis tundus turvaline, riskantne või võimestav?

3. sessioon: Pärilood – osalusintervjuud kaamera ees

- Kestus: 90 minutit
- Tegevused:
- Noored moodustavad paarid ja viivad nõusolekul läbi lühikesi osalusvideointervjuusid
- Kasutage digitaalseid tööriistu lühikese 1-minutilise loo jäädvustamiseks, monteerimiseks ja subtiitrite lisamiseks.
- Iga paar mõtiskleb: Millised eetilised dilemmad või emotsioonid tekkisid? Mida te õppisite võimu ja haavatavuse kohta?

MATERJALID JA RESSURSID

Toetavad ressursid:

- StoryCenteri eetiline jutuvestmise juhend:
<https://www.storycenter.org/ethical-practice>
- RAN-i noorte ja noorte vahelise suhtluse (YF&C) juhised ekstremismi vastu võitlemiseks:
[Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tööriistakomplekt]
- Descript (tehisintellektiga transkriptsioon ja videotöötlus):
<https://www.descript.com>
- KineMasteri mobiilne redigeerimisrakendus:
<https://www.kinemaster.com/>

TEGEVUSE 4A
ENESEHINDAMINE

- Kuidas ma intervjuude ajal ebamugavushetkedega toime tulín?
- Kas ma tagasin, et minu intervjuueeritava lugu austati ja seda ei pressitud välja?
- Millised võtted aitasid mul säilitada turvalist ja usalduslikku keskkonda?
- Millised emotsioonid mul kuulamise ajal tekkisid? Miks?
- Kuidas mõjutas minu positsioon intervjuuprotsessi?

EESMÄRGID

See tegevus tutvustab noortele koostööl põhinevat ja eetilist andmeanalüüsi multimeediamärkuste ja osaluspõhise kaardistamise kaudu. Kasutades katkendeid oma intervjuudest või meedialeidetest (nt veebidiskursuste videoklipid, helimaastike salvestised või sotsiaalmeedia ekraanipildid), õpivad nad andmeid eetiliselt kompileerima, kodeerima ja analüüsima, kasutades selleks selliste tööriistade kombinatsiooni nagu Kumu, Kialo Edu või VideoAnt. Meetod edendab mustrite äratundmist, tundlike andmete kaitsmist ja ühisanalüüsi interaktiivse lugude jutustamise ja kaardistamise kaudu.

Õpieesmärgid:

- Mõista eetilisi kaalutlusi ja anonüümsust andmete käitlemisel.
- Rakenda meediaproovides kollaboratiivset kodeerimist ja mustrituvastust.
- Harjuta andmete kaitsmist grupipõhise analüüsi tegemisel.
- Õppige multimodaalseid materjale sisukalt ja lugupidavalt märgistama ja tõlgendama.

KESTUS

120 minutit

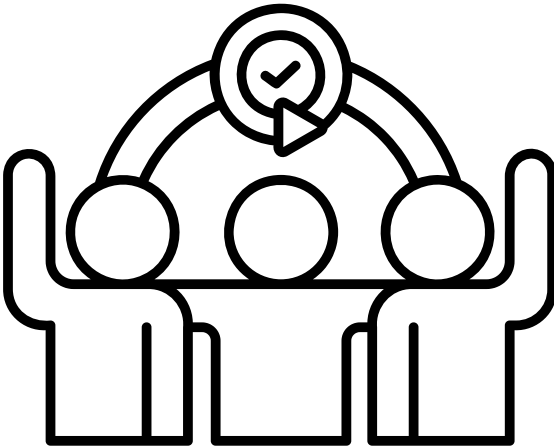
TEGEVUSE 4B ETAPID

Sammude kokkuvõte (kohandatud tegevuste malliga):

1. sessioon: Sissejuhatus eetilise andmetöötamise põhimõtetesse (30 min)

- Lühiülevaade andmekaitsest, anonüümseks muutmisest ja noortekesksest eetikast.
- Arutage tundlike andmete näiteid (nt intervjuuklipid, vihakõne postitused).
- Tutvustage annotatsioonitööriistu ja kaardistamise põhimõtteid (kasutades Kumu või Mirot).

TEGEVUS 4B –
„Kuulamine läbi
objektiivi“ –
Noorte juhitud
osalusintervjuude
labor

2. sessioon: Koostöös tehtava annotatsiooni ja kaardistamise labor (60 minutit)

- Osalejad moodustavad väikesed rühmad.
- Iga rühm valib lühikese digitaalse artefakti (nt heliklipikese, klipi või postituse).
- VideoAnti kasutades märgistavad nad osad eetiliste mõtisklustega (nt „käivitav“, „eelarvamuslik“, „volitav“).
- Kaardistada märksõnu, seoseid ja sidusrühmi Kumu või Miro abil.

3. sessioon: Mustrite analüüs ja refleksioonid (30 minutit)

- Rühmad jagavad oma kommenteeritud esemeid ja kaarte.
- Juhendatud küsimused:
- Millised mustrid või klastrid tekkisid?
- Kas esines vastuolulisi tõlgendusi?
- Kuidas andmekaitset järgiti?

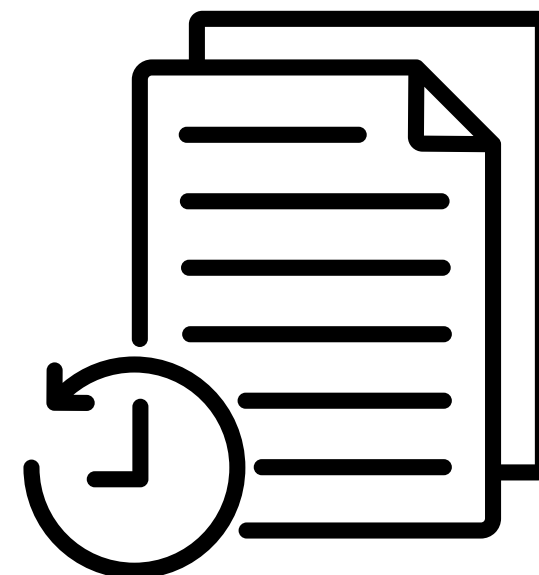
**MATERJALID JA
RESSURSID**

Soovitavad digitaalsed tööriistad/platvormid:

- Kumu – süsteemide kaardistamiseks ja sidusrühmade suhete uurimiseks, sh tundlike elementide privaatsuse tagamiseks märgistamiseks. <https://kumu.io/>
- VideoAnt – video-/helifailide koostööks ja eetiliseks märkuste tegemiseks.
- Kialo Edu – argumentide ühiseks uurimiseks, väärinfo avastamiseks või meediadiskursuses esinevate mustrite jälgimiseks. <https://www.kialo-edu.com/>
- Miro või Padlet – koostöös tehtud märkmete kaitstud visuaalseks sünteesiks ja digitaalseks sildistamiseks.

**TEGEVUSE 4B
ENESEHINDAMINE**

1. Kas ma muutsin tundliku teabe kogumise või jagamise ajal anonüümseks või kaitssin seda?
2. Kas ma kuulasin lugupidavalt ja võtsin arvesse mitmeid tõlgendusi?
3. Kas ma oskan tuvastada vähemalt ühe eetilise dilemma ja kuidas ma selle lahendasin?
4. Kas ma rakendasin digitaalset märkimis- või kaardistamisvahendit tõhusalt?
5. Mida ma õppisin kaasanalüüsi ja vastastikuse tagasiside jõu kohta?

MOODUL 4

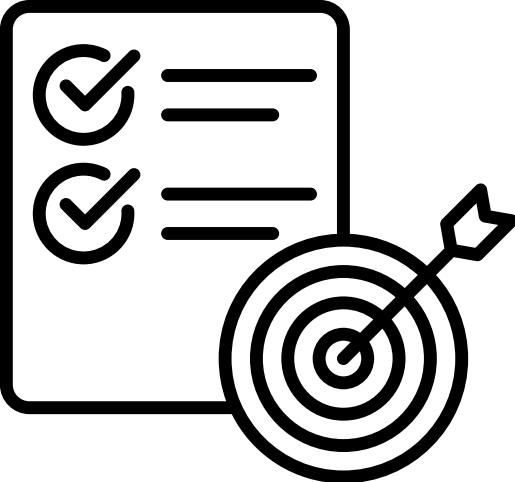
**OSALUSPÕHISELT VALMISTUVA
TEGEVUSE ALUSED**

ÜLDISED EESMÄRGID	Algoritmilisest eelarvamusest, digitaalsest eetikast ja uutest osalusvormidest lähtuv navigeerimine. Meediaanalüüs.
OODATAVAD TULEMUSED	Teadmised • Osalejad mõistavad tehisintellekti loodud sisu põhifunktsioone • Suurem enesekindlus manipuleeritud või võltsitud meedia tuvastamisel • Kontrollnimekirja või näpunäidete komplekti ühine loomine tehisintellekti tuvastamiseks • Suurem teadlikkus sellest, kuidas tehisintellekti saab veebis nii positiivselt kui ka kahjulikult kasutada • Kuidas vihakõnes ja väärinfos kasutatakse emotsionaalseid üleskutseid ja eelarvamusi • Levinumad emotsionaalse manipuleerimise tüübid ja nende mõju publikule • Tuvastage levinud loogikavigad ja kuidas need arutluskäiku moonutavad Oskused • Tunda ära ja analüüsida sõnumites esinevaid emotsionaalseid üleskutseid. • Arutage kriitiliselt ja hinnake manipuleerivaid või kallutatud avaldusi • Rakendage strateegiaid, et reageerida läbimõeldult eksitavale või kahjulikule sisule • Tuvastage loogikavigad, hinnake argumente kriitiliselt ja loogiliselt tiigis
MOODULI STRUKTUUR	Tegevus 1: Päris või robot? Leia robot! Tegevus 2: Chatterpixi vastukõne „Kui pildid saaksid rääkida... astuge välja vihkamise vastu!“ Tegevus 3: PromptCraft. Tegevus 4: Vaata, kes räägib.

	Tegevus 5: Kontrollige GPT-d. Tegevus 6: Emotsionaalse ligitõmbavuse viktoriin: vihakõne ja väärinfo eelarvamuste äratundmine Tegevus 7: Veenmise dekodeerimine: eelarvamuste ja manipuleerimise äratundmine
	Tehisintellekti ja inimese loodud sisu tuvastamise mäng. Tehisintellekti tuvastamise tegevus, mis on loodud osalusmängu või töötoa vormis, kus osalejad uurivad, kuidas eristada päris ja tehisintellekti loodud sisu – see on võtmeoskus võitluses väärinfo ja vihakõne vastu internetis.
EESMÄRGID	• Suurendage teadlikkust sellest, kuidas tehisintellekti loodud tekste, pilte või videoid saab kasutada väärinfo või vihkamise levitamiseks • Tugevdada digitaalset kirjaoskust ja kriitilist mõtlemist veebisisu hindamisel • Varusta osalejaid praktiliste strateegiatega tehisintellekti loodud materjali tuvastamiseks • Julgustada dialoogi eetika, usalduse ja meedia vastutuse üle tehisintellekti ajastul
KESTUS	60–90 minutit
TEGEVUSE 1 ETAPID	1. Sissejuhatus ja kontekst (10–15 minutit) Meetod: Grupiarutelu või lühike viktoriin • Küsi: Kas oled näinud veebis süvavõltsingut, tehisintellekti loodud artiklit või võltstsitaati? • Tooge lühikesi näiteid (nt võltsitud kuulsuse tsitaat, tehisintellekti loodud protesti pilt, vestlusroboti loodud sotsiaalmeedia postitus) • Selgitage, kuidas tehisintellekti tööriistad saavad genereerida realistlikku, kuid valet sisu ning kuidas see võib õhutada vihkamist, desinformatsiooni ja lõhesid 2. Mäng: "Päris või robot?" (30–40 minutit) Meetod: viktoriinilaadne meeskonnamäng (analoogne või digitaalne)

TEGEVUS 1 -
Päris või robot?
Leia bot!

Seadistamine:

- Valmista ette 6–10 slaidi, kaarti või väljatrükki sisupaaridega: üks päris ja teine tehisintellekti loodud
- Sisu tüübid:
- Lühikesed sotsiaalmeedia postitused (päris vs. tehisintellekti loodud)
- Portreed või pildid (foto vs. tehisintellektil põhinev kunst)
- Lühikesed uudiste pealkirjad (päris vs. GPT-stiilis)
- Vihakõne näited (päris trollipostitus vs. bottide loodud retoorika)

Kuidas mängida:

- Jagunege väikesteks meeskondadeks (2–5 inimest)
- Igas voorus peavad võistkonnad arvama: milline on päris? Milline on tehisintellekti loodud?
- Boonus: Selgita oma arutluskäiku – millised märgid selle reetsid?

Hindamine:

- 1 punkt iga õige arvamuspunkti kohta
- Boonuspunktid läbinägelike põhjenduste eest

3. Strateegiapunkt – Loo endale tuvastustööriistakomplekt (15–20 minutit)

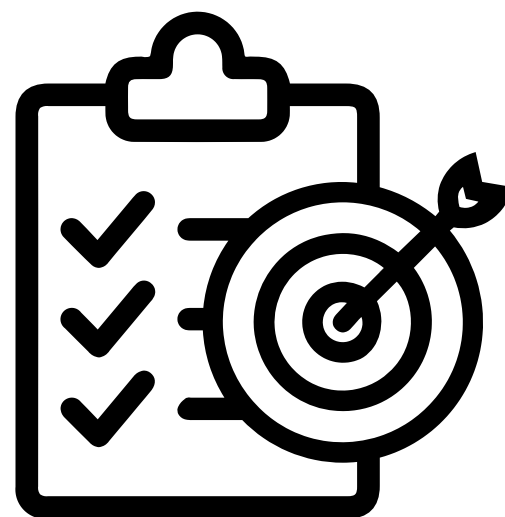
Meetod: Grupi ajurünnak

- Mängu põhjal koostage rühmale kontrollnimekiri tehisintellekti sisu märkamiseks:
- Ebaloomulik grammatika või kordus?
- Liiga üldine või ebamäärane?
- Ebaühtlane valgustus või käed/näod (pildid)?
- Usaldusväärset allikat või autorit pole?
- Emotsionaalselt manipuleeriv toon?

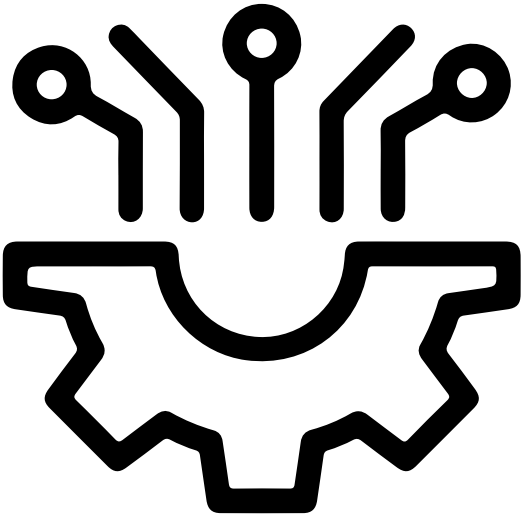
Kirjutage see pabertahvlile või jagatud digitaalsele dokumendile.

4. Miniväljakutse (valikuline pikendus, 10–15 min) Osalejad loovad oma keerulise tehisintellekti või päris sisu (teksti või pildi), kasutades:

- Tehisintellekti tööriistad (nt ChatGPT, Bing Image Creator jne, kui need on saadaval)

	• Nende kujutlusvõime (võltsitaatide või fotoshopitud piltide jaoks). Seejärel mängige äraarvamisring „lollitage gruppi“.
ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID	Projektor/prindid näidissisuga (tekst, pildid, videod) Valikuline juurdepääs tehisintellekti tööriistadele sisu loomiseks (ChatGPT, tehisintellekti pildigeneraator). Pabertahvel või tahvel tuvastamise kontrollnimekirja jaoks. Mängu punktitalabel või loendileht. Valikuline: tahvelarvutid või arvutid rühmatöök.
TEGEVUSE 1 ENESEHINDAMINE	1. Eneseanalüüsi teemad • Kui kindel ma nüüd end tehisintellekti loodud sisu märkamises tunnen? • Millist tüüpi sisu oli kõige raskem hinnata? • Kuidas võidakse võltsitud tehisintellekti sisu kasutada vihkamise levitamiseks? Kuidas ma saan reageerida? 2. Väljumispilet: "Üks vihje, mida ma mäletan..." Iga osaleja lõpetab lause: "Järgmine kord, kui ma näen internetis midagi kahtlast, otsin ma..." 3. Valikuline eakaaslaste hääletamine Osalejad hääletavad järgmise poolt: • Kõige veenvam võltsing • Parim tehisintellekti detektiiv • Parim meeskonnatöö või selgitus

EESMÄRGID

- Anda osalejatele võimalus ära tunda ja reageerida veebipõhisele vihakõnele ja diskrimineerimisele
- Edendage empaatiat, andes lugude jutustamise kaudu hääle positiivsetele ja kaasavatele sõnumitele
- Tutvustage loomingulisi tööriistu vastukõne ja narratiivse sekkumise jaoks
- Toetada meediapädevust ja kriitilist mõtlemist digitaalsetes keskkondades

KESTUS

90 minutit

TEGEVUSE 2 ETAPID

1. Sissejuhatus vastukõnesse (15–20 minutit)

Meetod: Lühike grupiarutelu või näited

 - Küsi: Mis on vihakõne? Kus sa oled seda näinud või kuulnud?
 - Tutvustage vastukõne kontseptsiooni: kasutage oma häält, et vastata empaatia, faktide või loovusega, mitte vaikimise või vihkamisega.
 - Tooge 1–2 noortesõbralikku näidet vastukõne kampaaniatest või digitaalsetest sekkumistest (nt Love Speech, #CreateRespect)
2. Soojendus: Kes sõna võtaks? (10–15 minutit)

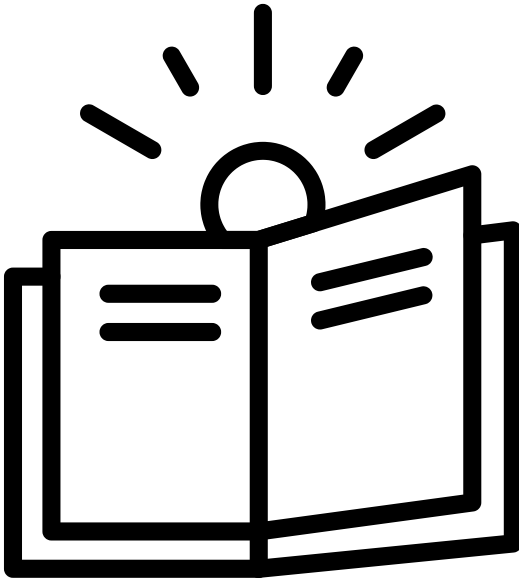
Meetod: Kujutlusvõime ja rollimäng

 - Näidake tavaliste või sümboolsete objektide pilte (nt tossud, puu, pliiats, koer, raamat, superkangelase mask)
 - Küsi: Kui see ese oskaks rääkida, mida see ütleks kellelegi, kes levitab internetis vihkamist või tõrjutust?
 - Mõelge koos välja naljakaid, julgeid või lahkeid lauseid
3. ChatterPixiga tootmine (30–40 minutit)

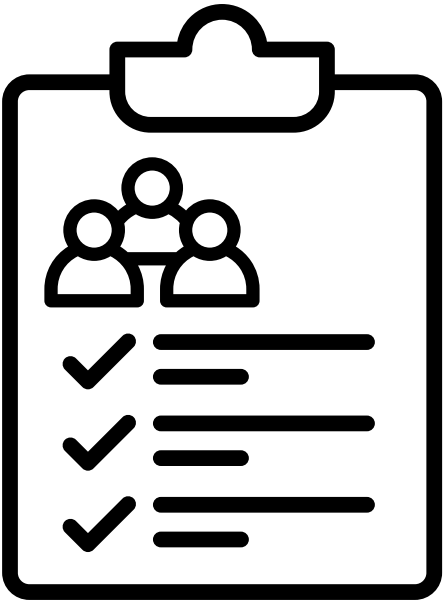
Meetod: Praktiline meedialooming väikestes gruppides või paarides

 - Osalejad valivad või teevad foto (objekti, joonistuse või sümboolse tegelase)

TEGEVUS 2 –
Chatterpixi vastukõne
„Kui pildid oskaksid
rääkida... astuge välja
vihkamise vastu!“

	• Kasutage ChatterPix Kidsi rakendust järgmiselt: • Joonista suu • Salvesta vastuväide (maksimaalselt 30 sekundit) • Lisa kleebiseid või teksti (soovi korral) • Ideid ülesannete jaoks: • „Lõpetage vihkamine, rääkige südamega!“ • „Lahkuses peitub jõud.“ • „Me ei pea nõustuma, aga me peame austama.“ • „Sõnad võivad ravida – mitte kahjustada.“ 4. Jagamine ja arutelu (10–15 min) • Vaadake valmis videoid grupivaatamises • Plaksutage ja mõelge: Millised neist olid teie jaoks üllatavad, tugevad või naljakad? • Valikuline: loo „Vastupanu müür“ (füüsiline või digitaalne), kuhu kogud kõik ChatterPixi klipid
ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID	• Tahvelarvutid või nutitelefonid, millele on installitud ChatterPix Kids (ainult iOS) • Internetiühendus (valikuline, näidete või üleslaadimiste jaoks) • Inspiratsiooniks trükitud või füüsilised esemed/pildid • Kõrvaklapid (valikuline, vaiksemaks salvestamiseks) • Projektor või monitor videote jagamiseks (valikuline)
TEGEVUSE 2 ENESEHINDAMINE	1. Kiired refleksiooniülesanded Kasuta pärast tegevust kirjutamisel, joonistamisel või väikestes rühmades. • Mida ma täna vihakõne kohta õppisin? • Millist sõnumit ma oma videoga jagada tahtsin? • Mis tunne oli rääkida, isegi läbi eseme? • Kas ma tunneksin end nüüd paremini valmis reageerima internetis levivale vihkamisele?

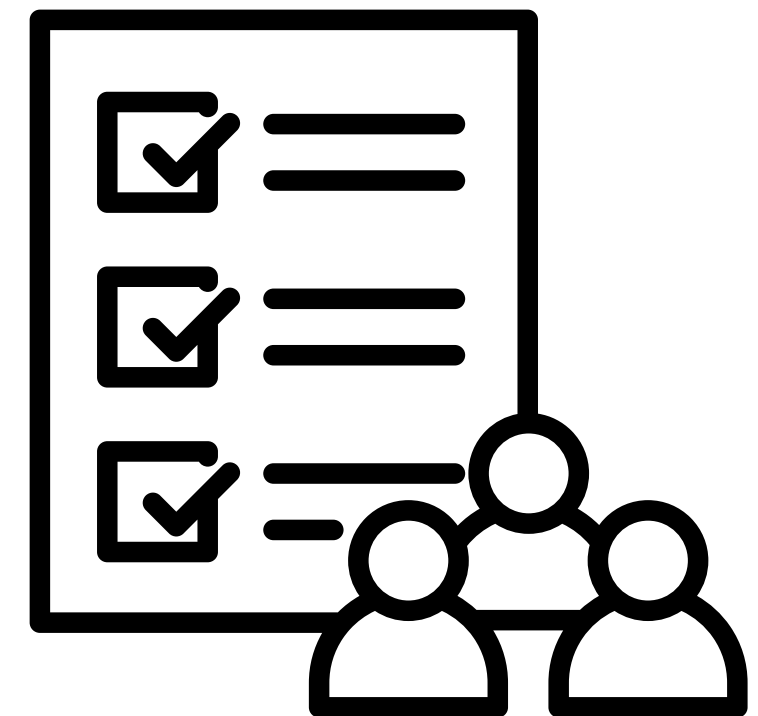
2. Emotikonide hindamine (noorematele rühmadele) Iga osaleja valib emotikoni (joonistatud või prinditud), mis näitab, kuidas ta end tundis:

😊 = Mul oli lõbus ja õppisin palju

😐 = See oli okei, aga ma pole ikka veel kindel

😞 = Ma ei saanud sellest päris aru ega tundnud end mugavalt

3. „Sõnumite sobitamise“ tegevus (valikuline kokkuvõtte mäng) Prindi videotest pärit sõnumid välja (või kirjuta need kaartidele). Sega ja jaga ümber – osalejad püüavad need õige pildi või objektiga sobitada → Tugevdab mälu, sõnumi selgust ja üksteise töö hindamist.

EESMÄRGID

Tutvustage osalejatele tehisintellektiga töötamiseks tõhusate küsimuste (küsimuste kavandamise) loomise põhiprintsiipe. Noored, kes soovivad digitaalset ruumi mõjutada, peavad mõistma, kuidas tehisintellektile õigesti küsimusi sõnastada, et nad saaksid asjakohast teavet. See on tehisintellekti tööriistade vastutustundliku kasutamise põhioskus.

Arendada oskusi selgete ja kontekstipõhiste küsimuste sõnastamisel. Vihakõne vastu võitlemiseks on oluline edastada tähendusi täpselt, töötada tundlike teemadega ja vältida ebaselgust. Oskuslik ja kiire sõnastus võimaldab paremat suhtluse modelleerimist, sisuanalüüsi ja asjakohaste vastuste genereerimist. Õpeta osalejaid kohandama ülesandeid erinevatel eesmärkidel: teavitamine, analüüs, sisu loomine, modereerimine jne. See laiendab noorte võimalusi kasutada tehisintellekti tööriistana: alates haridusliku või teadlikkust suurendava sisu loomisest kuni tekstides eelarvamuste tuvastamiseni või diskrimineerimisvastasteks veebikampaaniateks ettevalmistamiseni.

TEGEVUS 3 –
PromptCraft

KESTUS

90 minutit

TEGEVUSE 3 ETAPID

1. SISSEJUHATUS Soovituslik avaarutelu: „Mis on vihje?“
Sessiooni alguses paluge osalejatel mõtiskleda lihtsa, kuid olulise küsimuse üle: kuidas suhelda tehisintellektiga nii, et see meid mõistaks ja annaks kasulikke ning asjakohaseid vastuseid? Võti peitub küsimustes.

Küsimus on tehisintellektile antud juhised või päring, et see saaks genereerida vastuse, luua teksti, analüüsida andmeid või täita mõne muu ülesande. Koolitaja märkus: Rõhutage, et tulemuse kvaliteet sõltub otseselt päringu sõnastusviisist. Sama tehisintellekti süsteem võib anda kas väga väärtuslikke või täiesti ebaolulisi tulemusi – ja otsustavaks teguriks on küsimuse sõnastus.

Osalejatele suunatud kaasamisküsimus:

Mis teeb teie arvates ülesande „tõhusaks”? Innustage osalejaid pakkuma välja võimalikke elemente, näiteks: selgus, spetsiifilisus, loogiline struktuur, eetilised kaalutlused, teemakohasus ja süsteemi tõlgendamise lihtsus.

Demonstratsioon: Üks päring – erinevad tulemused

Esitage ekraanil reaajas näiteid, et tuua esile erinevus halvasti sõnastatud ja täiustatud ülesannete vahel.

Näide 1: Üldine vs. täpsustatud päring

- Ebaefektiivne viip:

Räägi mulle vihakõnest. (Kuva tehisintellekti vastus ekraanil)

- Täiustatud viip:

Selgita 100 sõnaga, kuidas vihakõne sotsiaalmeedias levib, ja too kaks reaalset näidet viimastest aastatest (2020–2024). (Kuva tehisintellekti vastus ekraanil)

Näide 2: Ebapiisav kontekst vs selged juhised

- Ebaefektiivne viip:

Kirjuta postitus.

- Täiustatud viip:

Kirjuta lühike Instagrami postitus (maksimaalselt 100 sõna) noortekampaania jaoks, mis julgustab teatama internetis levivast vihakõnest. Kasuta julgustavat tooni.

Sissejuhatuse peamised järeldused

Sissejuhatava osa lõpuks rõhuta, et selle kursuse jooksul õpivad osalejad looma tõhusaid ülesandeid, mis toetavad konkreetseid eesmärke – näiteks kaasava sisu loomine, vihakõne tuvastamine või eelarvamuste hindamine tekstides. Tuleta osalejatele meelde, et ülesanded toimivad keelena suhtlus tehisintellektiga. Mida selgem ja teadlikum on sõnastus, seda täpsemad ja sisukamad on väljundid.

Treeneri näpunäide grupis töötamiseks:

Kutsuge 2–3 osalejat välja pakkuma omaenda täiustatud versiooni ühest „ebaefektiivsest“ ülesandest. See soodustab kohest kaasamist ja aktiivset mõtlemist selle üle, kuidas sõnastus kujundab tehisintellekti vastuseid.

2. TÕHUSATE ÜLEANDMISTE REEGLID

On mitmeid lihtsaid, kuid praktilisi reegleid, mis aitavad teil tehisintellekti keelt rääkida – selgelt, struktuurilt ja eesmärgipäraselt. Ülesande koostamisel peaksid koolitajad osalejaid julgustama meeles pidama järgmisi põhimõtteid:

Selgus ja täpsus

Mida selgem ja täpsem on küsimus, seda täpsem on vastus. Välti ebamääraseid või liiga üldiseid küsimusi.

Võrdlus:

- Vähem efektiivne: „Mida te diskrimineerimisest teate?“
- Tõhusam: „Kirjeldage lühidalt kolme diskrimineerimisliiki, mida sotsiaalmeedias tavaliselt nähakse, ja tooge igaühe kohta üks näide.“

Kontekst

Tehisintellekt ei ole telepaatiline; see ei suuda järeldada väljaütlemata oletusi. Ilma piisava kontekstita annab see vaikimisi üldiseid vastuseid, "arvab" kasutaja kavatsust või toodab pealiskaudset sisu. Mida rohkem konteksti on, seda väiksem on tõenäosus, et süsteem mõtleb vastuseid välja või tõlgendab neid valesti.

Koolitaja märkus: Ülesande määramisel selgita, et kontekst on igasugune lisateave, mis aitab tehisintellektil paremini mõista, mida nõutakse.

Kontekst võib hõlmata järgmist:

- Sihtrühm (üliõpilased, spetsialistid, lapsed jne)
- Eesmärk (teavitada, lõbustada, veenda)
- Stiil ja toon (formaalne, sõbralik, humoorikas jne)
- Formaat (artikkel, esitlus, juhend jne)
- Lisatingimused (sõnade arv, terminoloogia, välditavad teemad)

Näidisviip:

„Selle vihakõnet käsitleva teksti põhjal loo ülikooli noorte debati jaoks kolm mõtlemapanevat, kuid arusaadavat aruteluküsimust. Veendu, et need on aktuaalsed ja toetavad kriitilist mõtlemist.“

- Sihtrühm: 18–22-aastased õpilased
- Eesmärk: ergutada mõtisklust ja arutelu
- Stiil: sõbralik, aga intellektuaalne
- Formaat: 3 aruteluküsimust

Roll ja toon

Võimas tehnika on anda tehisintellektile juhised vastata kindlas rollis. See võib vastuse stiili ja vaatenurka radikaalselt muuta.

Näited:

- Selgita Bermuda kolmnurka teadlasena.
- Selgita Bermuda kolmnurka kui inimest, kes usub müstikasse.
- Võtke see tekst kokku inimõiguste aktivisti vaatenurgast.
- Kujutage ette, et olete digitaalsete õiguste koolitaja. Kuidas selgitaksite õpilastele, miks on oluline internetis levivast vihakõnest teatada?

Lisaks täpsustage, millist tooni te ootate: ametlik, sõbralik, inspireeriv, kriitiline jne.

Oodatav vastuse vorming

Tehisintellekt toimib tõhusamalt, kui see teab väljundvormingut ette.

Võimalikud vormingud:

- Loendid
- Lauad
- Lühikesed artiklid või postitused
- Sotsiaalmeedia sisu
- Videoskriptid
- Juhendid või samm-sammult juhised

Näidisviip:

„Koosta viiest praktilisest sammust koosnev nimekiri grupivestlustes vihakõnele reageerimiseks, mis on kirja pandud Telegrami kanali näpunäidetena.“

Mõtteahela suunamine

Keeruliste teemade puhul innustage osalejaid koostama ülesandeid, mis jagavad arutluskäigu etappideks. See lähenemisviis aitab tehisintellektil luua loogilise progressiooni, mitte tekitada pealiskaudset vastust.

Lähenemisviis:

1. „Tuvastage X peamised põhjused.“
2. „Selgitage, kuidas iga põhjus mõjutab Y-d.“
3. „Soovitage strateegiaid nende probleemide lahendamiseks.“

Näidisviip:

„Esmalt loetlege kolm põhjust, miks vihakõne noorte seas levib. Seejärel pakkuge välja strateegiaid selle vastu võitlemiseks sotsiaalmeedias.“

3. PRAKTIINE HARJUTUS: „HALB VS. PAREM KIIRE“**Tegevuse formaat:**

Osalejad töötavad paarides. Iga paar saab kolm „halba“ ülesannet ja nende ülesandeks on neid parandada. Pärast täiustamist võrdlevad nad tehisintellekti vastuseid originaali ja täiustatud versiooniga.

Treeneri märkus:

See harjutus demonstreerib praktikas, kuidas väikesed selguse, konteksti, sihtrühma või vormingu muudatused võivad tehisintellekti väljundite kvaliteeti radikaalselt muuta. See soodustab ka koostööd ja kriitilist mõtlemist.

Näidisülesanded paremaks muutmiseks:

1. Kehv ülesanne: Mis on vihakõne? Liiga üldine, eesmärgita, vormingu ja sihtrühmata.

Täiustatud ülesanne: Mis on vihakõne? Esitage 100-sõnaline selgitus, mis sobib noorte töötoa jaotusmaterjaliks, lisades ühe reaalse elu näite.

2. Kehv ülesanne: Kirjuta midagi internetikiusamisest. Ebaselge teema, puudub vorming või sihtrühm.

Täiustatud ülesanne: kirjutage lühike ja informatiivne lõik (maksimaalselt 80 sõna) internetikiusamisest kooli teadlikkuse tõstmise kampaania jaoks, mis on suunatud 16–18-aastastele.

3. Kehv ülesanne: Selgita mulle, miks diskrimineerimine on halb. Puudub struktuur, kõlab hukkamõistvalt, selge eesmärk puudub.

Täiustatud ülesanne: Loetlege rassilise diskrimineerimise 3 peamist negatiivset mõju vaimsele tervisele koos igaühe kohta lühikese selgitusega.

4. Kehv ülesanne: Kirjuta postitus. Teema, vorming, eesmärk ega toon pole täpsustatud.

Täiustatud viip: kirjuta Instagrami postitus (max 100 sõna) võimestav toon, mis julgustab noori internetis leviva vihakõne vastu seisma.

5. Kehv ülesanne: Andke mulle kampaania idee. Liiga abstraktne. Millest? Kellele? Millises formaadis?

Täiustatud ülesanne: Paku välja 3 loomingulist kampaaniaideed, et tõsta üliõpilaste seas teadlikkust soolisest internetivihkamisest, sh loosung ja sisutüüp.

6. Kehv ülesanne: Kuidas tehisintellekt saab aidata? Liiga üldine. Millises valdkonnas? Kelle jaoks?

Täiustatud ülesanne: Kirjeldage näiteid kahest viisist, kuidas tehisintellekt saab toetada sisu moderaatoreid sotsiaalmeedia platvormidel vihakõne tuvastamisel.

7. Kehv teemaviide: Räägi õigustest. Puudub teema, kontekst ja vastuse tüüp.

Täiustatud ülesanne: Võtke viies punktis kokku noorte põhilised digitaalsed õigused sotsiaalmeedia kasutamisel, tuginedes rahvusvahelistele inimõiguste põhimõtetele.

8. Kehv vihje: Ütle midagi motiveerivat. Puudub eesmärk, toon, kontekst või sihtrühm.

Täiustatud ülesanne: kirjutage noorte juhitud vihkamisvastase kampaania jaoks lühike motiveeriv sõnum (maksimaalselt 3 lauset), kasutades kaasavat ja innustavat keelt.

9. Kehv ülesanne: Mida sa trollidest tead? Ebaselge eesmärk, määratlemata termin, struktureerimata.

Täiustatud ülesanne: Selgitage lühidalt, kes on internetitrollid, kuidas nad vihakampaaniates tegutsevad ja kuidas neile turvaliselt reageerida.

10. Kehv vihje: Abiks vihkamisevastases võitluses. Liiga lühike, puudub formaat, tegevus, sihtrühm või teema.

Täiustatud ülesanne: genereerige 5 ideed interaktiivsete tegevuste jaoks ülikooli töötoas, mis käsitleb vihakõne vastast võitlust internetis.

11. Kehv ülesanne: Kas sa tead vihakõne rühmitustest? Pole ülesandena sõnastatud, puudub eesmärk, vorm ja toon.

Täiustatud ülesanne: Loetlege ja kirjeldage lühidalt kolme internetivihkamisgruppide omadust, sealhulgas seda, kuidas nad värbavad ja suhtlevad.

12. Kehv ülesanne: Mis on digitaalne turvalisus? Konteksti või täpsuse puudumine. Kellele? Mis eesmärgil?

Täiustatud ülesanne: Selgitage digitaalse turvalisuse mõistet lihtsate ja gümnaasiumiõpilastele (vanuses 14–17) sobivate sõnadega, tuues näite sotsiaalmeediast.

13. Kehv ülesanne: Selgitage tühistamiskultuuri. Üldine, puudub perspektiiv, toon või kontekst.

Täiustatud ülesanne: Selgitage neutraalsel toonil, mis on tühistamiskultuur, tuues ühe positiivse ja ühe negatiivse näite seoses veebiaktivismiga.

14. Kehv ülesanne: Loo midagi lähedat sotsiaalmeedia jaoks. Ebaselge ülesanne. Mida luua? Millest? Kellele?

Täiustatud ülesanne: looge noorte juhitud kampaania jaoks näidis-säuts (maksimaalselt 280 tähemärki), mis seab kahtluse alla pagulastega seotud stereotüübid, kasutades sõbralikku tooni.

15. Kehv ülesanne: Mis on teie arvamus vihkamisest? Selge eesmärk ja ülesanne puuduvad, liiga abstraktne.

Täiustatud ülesanne: inimõiguste andmetel treenitud tehisintellektina jagage neutraalset analüüsi selle kohta, kuidas vihakõne võib mõjutada sotsiaalset ühtekuuluvust mitmekultuurilistes ühiskondades.

16. Kehv teema: Räägi vabadusest. Ebamäärane – milline vabadus, kelle jaoks, millises kontekstis?

Täiustatud ülesanne: Kirjeldage 100 sõnaga sõnavabaduse ja vihakõne reguleerimise vahelist tasakaalu sotsiaalmeedias.

17. Kehv ülesanne: Mida te soovitate? Puudub teema, kontekst või selge ülesanne.

Täiustatud ülesanne: Paku välja 3 lihtsat tegevust, mida õpilased saavad teha, et toetada oma eakaaslast, kes seisavad silmitsi internetivihkamisega, tuues iga tegevuse kohta ühe näite.

18. Kehv ülesanne: Kirjuta midagi loomingulist. Liiga abstraktset. Millest? Mis stiilis?

Täiustatud ülesanne: kirjutage lühike ja loominguline dialoog (5–6 rida) kahe tegelase vahel, kes arutavad, kuidas nad Instagramis vihakõnest kommentaari teatasid.

19. Kehv ülesanne: Kas eelarvamus on halb? Ebaselge, provotseeriv, eesmärgitu ja struktuurita.

Täiustatud ülesanne: Selgitage 3–4 lausega, kuidas algoritmiline kallutatus võib sotsiaalmeedias kaasa tuua ebavõrdseid sisu modereerimise tulemusi.

20. Kehv ülesanne: Koosta nimekiri. Mille kohta? Kellele? Millises kontekstis?

Täiustatud ülesanne: koostage nimekiri viiest näpunäitest, kuidas ära tunda kodeeritud vihakõnet veebimeemides, mis on suunatud digitaalsetele noortele aktivistidele.

Koolitaja soovitus: Pärast tegevust paluge osalejatel mõtiskleda, millised ülesande täiustused avaldasid suurimat mõju (nt sihtrühma, tooni või vormingu täpsustamine). See kinnistab õpitut, muutes „tõhusa ülesande reeglid“ praktikas nähtavaks.

4. PRAKTIINE HARJUTUS: „ÜLESANNEPÕHINE KAVANDAMINE“

ÜLESANDED

Tegevuse formaat:

Osalejad jagatakse kolmeliikmelisteks gruppideks.

- Soojenduseks kasutab iga rühm tehisintellekti, et oma meeskonnale loominguline nimi genereerida, ja valmistub selgitama, milliseid vihjeid nad selle saavutamiseks kasutasid.
- Järgmisena saab iga rühm teema ja ülesandeks on kujundada tõhus ülesanne, mis aitaks tehisintellekti toel probleemi lahendada. Seejärel testivad nad oma ülesannet ja vaatavad tulemused üle.

Treeneri märkus:

See tegevus arendab nii tehnilisi kui ka refleksiivseid oskusi: osalejad harjutavad teemade loomist, analüüsides samal ajal oma valikute tagamaid. Innustage rühmi jagama mitte ainult oma lõplikke teemasid, vaid ka nende täiustamise protsessi.

Näidisteemad grupiülesannete loomiseks:

1. Teie meeskond valmistab ette materjale veebikampaania jaoks, mille eesmärk on motiveerida noori teatama sotsiaalmeedias esinevatest vihakõne juhtumitest.
2. Sa töötad meediasisu analüüsi kallal ja soovid kontrollida, kas uudisartikkel sisaldab märke eelarvamustest konkreetse kogukonna vastu.
3. Grupp algajaid kasutajaid küsib nõu, mida teha, kui nad näevad TikTokis vihkamist õhutavat kommentaari. Sa tahad neile luua lihtsa samm-sammult juhendi.
4. Sa modereerid noorte arutelu vihakõne üle veebimängudes ja vajad vestluse alustamiseks kaasahaaravaid küsimusi.

5. Teie grupp valmistub debatiks ja peab koguma argumente sõnavabaduse piiramise poolt ja vastu internetis leviva vihakõne vastase võitluse kontekstis.
6. Meeskond loob TikToki või Reelsi jaoks lühivideot, mis illustreerib reaalseid olukordi, kus noored puutuvad jututubades kokku vihakõnega.
7. Peate kampaaniapostituse üle vaatama, et tuvastada probleemsed või mittekaasavad sõnastused ja muuta tekst kaasavamaks.
8. Teie grupp arendab sotsiaalmeedia jaoks harivat visuaalset sisu, mis aitab noortel kommentaarides ära tunda vihakõne varjatud vorme.
9. Sa konsulteerid noore mõjutajaga, kes soovib teada, kuidas kommentaariumis vihkamisele eetiliselt ja konstruktiivselt reageerida.
10. Sa uurid, kuidas erinevad riigid suhtuvad internetis leviva vihakõne reguleerimisse ja soovid koostada lühikese ülevaate ajaveebi või esitluse jaoks.

Treeneri soovitus:

Pärast ülesannete testimist paluge igal rühmal mõtiskleda järgmise üle:

- Millised detailid (publik, vorming, toon, kontekst) muutsid nende ülesande tõhusamaks?
- Kuidas tehisintellekti väljund muutus pärast juhiste täpsustamist. See refleksioon tugevdab efektiivse juhendamise reegleid, sidudes teooria praktikaga.

5. RÜHMAESITLUSED

Iga rühm esitleb:

- nende kiireloomulisus,
- tehisintellekti loodud tulemus,
- ja nende muljed protsessist.

Arutelupunkt:

Millised ülesanded olid kõige edukamad ja miks? Innustage osalejaid tooma esile, millised elemendid (selgus, kontekst, toon, sihtrühm, vorming) muutusi tegid.

6. KOKKUVÕTE JA REFLEKSIOON Lõpetage sessioon juhendatud refleksiooniga.
Soovituslikud küsimused:

- Milliseid uusi teadmisi sa said?
- Millised levinud vead nähtavaks tulid?
- Kuidas saab kiire disaini oskusi oma töös või tegevustes rakendada?

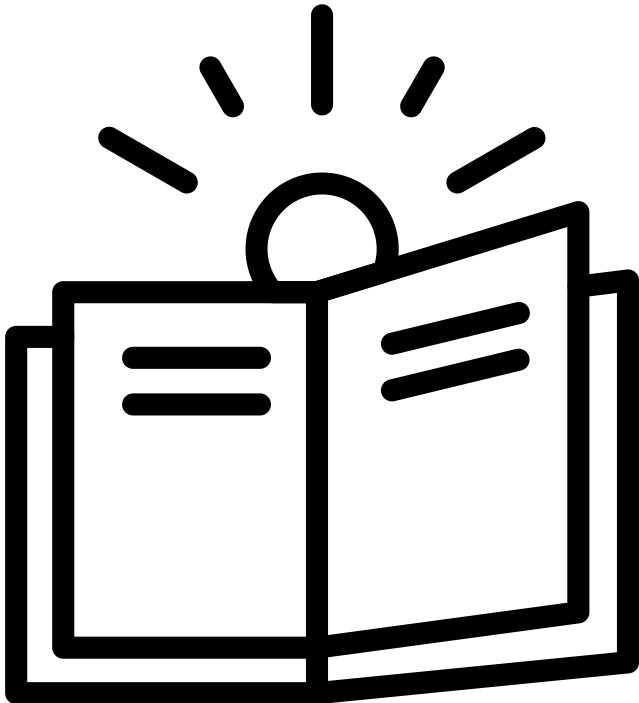
Treeneri nipp:
Kasutage meetodit „üks sõna / üks lause ringis“, et koguda kõigilt osalejatelt kiireid mõtisklusi. See võimaldab kõigil jagada kokkuvõtlikku järeldust ja aitab õpitut kinnistada.

**ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID**

- Seadmed, millel on juurdepääs ChatGPT-le või sarnasele tööriistale (osalejate nutitelefonides olevad tasuta versioonid on vastuvõetavad)
- Pabertahvel ja esitlusslaidid, mis kirjeldavad efektiivse teemavihje kujundamise reegleid
- Prinditud jaotusmaterjalid „halbade“ ülesannete näidetega
- Kleepmärkmed / markerid (rühmatöö hõlbustamiseks)
- Projektor
- WiFi-ühendus

**TEGEVUSE 3
ENESEHINDAMINE**

- Kujundav hindamine (tegevuste ajal)**
- Sõnastatud ülesannete kvaliteet (spetsiifilisus, struktuur, efektiivsus)
 - Rühmatöös osalemise tase
 - Suuline refleksioon
- Juhendavad (retoorilised) küsimused kogu koolituse vältel**
- Kas minu küsimus oli piisavalt täpne?
 - Kas ma/meie pakkusime piisavalt konteksti?
 - Kas tehisintellekti vastus oli kooskõlas kavandatud eesmärgiga?

Tutvustage osalejatele generatiivse tehisintellekti kasutamist simulatsioonistsenaariumides. Tänapäeva kontekstis pakuvad tehisintellektil põhinevad simulatsioonid võimalusi harjutada otsuste langetamise, suhtlemise ja teabe käitlemise oskusi ilma päris inimesi ohtu seadmata. See võimaldab osalejatel turvaliselt uurida keerulisi või konfliktseid olukordi ja õppida, kuidas tõhusalt reageerida.

Arendage kriitilist mõtlemist tehisintellekti loodud väljundite (sh kallutatud või mürgise sisu) suhtes. Tehisintellekt võib olemasolevaid eelarvamusi taastoota või isegi võimendada. Selliste juhtumite äratundmise võime aitab kasutajatel teadlikult eristada fakte ja tõlgendusi ning saadud teavet kohandada või kahtluse alla seada. See parandab otsuste kvaliteeti ja vähendab väärinfo levitamise ohtu.

Arendada kriitilist mõtlemist meediasisu suhtes (eriti sensatsiooniliste või anonüümsete allikatega reportaažide puhul). Kiir uudiste ja sotsiaalmeedia ajastul peavad osalejad õppima allikaid analüüsima, fakte kontrollima ja manipuleerivaid sõnumeid tuvastama. See on eriti oluline paanika, polariseerumise ja desinformatsiooni vastu võitlemiseks.

Edendada meediapädevust ja digieetikat. Meediapädevus ja eetiline käitumine digikeskkonnas on vastutustundlike kasutajate jaoks olulised oskused. Tähelepanelik lähenemine sisule, autoriõiguste austamine ja privaatsuse kaitse aitavad kaasa turvalisema ja kaasavama veebiriiumi loomisele.

Harjuta inimestevahelist suhtlemist keerulistes sotsiaalsetes olukordades, mis hõlmavad konflikti või diskrimineerimise elemente.

Selliste stsenaariumidega tegelemine arendab dialoogi-, empaatia- ja konstruktiivse probleemide lahendamise oskusi. See aitab vähendada kogukondades pingeid ja toetab vastastikuse austuse kultuuri loomist.

KESTUS	60 minutit
TEGEVUSE 4 ETAPID	1. SISSEJUHATUS JA ÜLESANNE SELGITUS Harjutuse eesmärk: Osalejad viivad tehisintellekti abil läbi intervjuu tuntud tegelasega. „Intervjueeritav” võib olla: • ajalooline tegelane (nt Martin Luther King, Stepan Bandera, Virginia Woolf), • kaasaegne mõtteliider, • vastuoluline isiksus, • kultuuriikoon, aktivist või teadlane, • või mõni teine osalejate valitud tuntud isik. Tehisintellekt võtab selle tegelase rolli, samal ajal kui osalejad tegutsevad ajakirjanikena, kes valmistavad ette väljaannet vastutustundlikule meediaväljaandele. Ülesanne: Uurige tegelase seisukohti keerulistel sotsiaalsetel teemadel, näiteks: • sõnavabadus, • vihakõne, • tsensuur, • tehisintellekt, • kultuuridevaheline dialoog, • või muu osalejate valitud asjakohane sotsiaalne teema. 2. GRUPI MOODUSTAMINE JA FIGUURI VALIK Osalejad moodustavad kolmeste liikmest koosnevad rühmad. Iga rühm valib tegelase eelnevalt ettevalmistatud ajalooliste/tuntud isiksuste nimekirjast või pakub välja oma idee intervjueeritava kohta.

3. INTERVJUUKS ETTEVALMISTUS

- Iga rühm sõnastab 5–6 intervjuuküsimust.
- Vähemalt 2–3 neist küsimustest peaksid käsitlema vihakõnega seotud sotsiaalselt olulisi probleeme (nt selle tuvastamine, tagajärjed või vastumeetmete strateegiad).
- Küsimuste genereerimiseks võib kasutada tehisintellekti tööriistu, kuid valitud intervjuueeritava isikut avaldamata.

Tehisintellekt tegutseb valitud tegelase rollis, osalejad aga ajakirjanike rollis, kes valmistavad ette materjali vastutustundlikule meediaväljaandele.

Näidis algusvihje:

„Palun käituge Bruce Willisena. Ma olen ajakirjanik, kes teid intervjuueerib.“
2025 ja tahan teada teie asjatundlikkust mõnes olulises küsimuses.

4. INTERVJUU LÄBIVIIMISE

- Grupp peab tehisintellektiga reaalajas häävestlust, esitades ettevalmistatud küsimusi reaalajas. !Tähtis. Ärge kasutage sama vestlust, kus

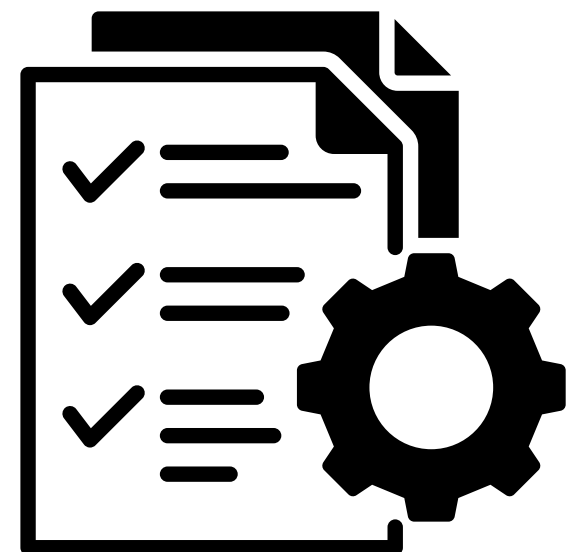
Sa moodustad küsimusi. Loo uus!

- Tehisintellekt reageerib valitud figuuri rollis.
- Osalejad panevad kirja huvitavaid sõnastusi, vastuolulisi väiteid, võimalikke eelarvamusi, ilmseid väljamõeldisi või „faktide moonutusi“.
- (Dialoogi transkriptsioon salvestatakse vestlusse automaatselt tekstina.)

5. ANALÜÜS JA LÜHIÜLEVAADE TOIMETAJA ÜLEVAADE

Grupp arutab:

- Kui täpselt vastasid tehisintellekti vastused tegelikkuses kujutatule?
- Kas esines ajaloo moonutusi või väärtuste nihkeid?

- Kuidas tehisintellekt väljendas arvamusi oluliste sotsiaalsete või ühiskondlike konfliktide kohta?
- Kas esines stereotüüpe, klišeesisid või liiga pehmeid/neutraalseid sõnastusi?
- Kas faktiväiteid oli lisatud?
- Kui usutav oleks selline intervjuu lugeja jaoks?

6. TULEMUSTE ESITLEMINE Iga rühm jagab lühikese (kuni 2 minutit) esitluse, mis käsitleb järgmist:

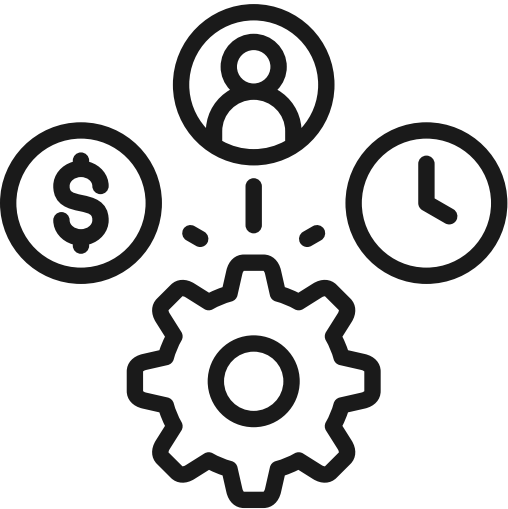
- Keda nad intervjueerisid,
- Mis oli tehisintellekti vastustes üllatav,
- Mida nad õppisid tehisintellektiga kui allikaga töötamise kohta,
- Milline vastutus lasub ajakirjanikul seda tüüpi tehisintellekti loodud intervjuu kasutamisel?

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

- Nutitelefonid või sülearvutid, millel on juurdepääs ChatGPT-le (või mõnele muule platvormile) ning mikrofon ja kõlar häälsuhtluseks.
- Tuntud isikute nimekiri (kaardid või slaidid).
- Märkmete tegemiseks ja kokkuvõtete tegemiseks mõeldud lehed või mallid.
- Projektor näidisintervjuu ja soovitatava algusküsimuse demonstreerimiseks.

TEGEVUSE 4
ENESEHINDAMINE

- Võime kriitiliselt analüüsida meediamaterjale
- Grupi arutelu veebis (eriti sotsiaalmeedias) jagatud tundliku teabe „pimeda” usalduse riskide üle

Arendada oskusi tehisintellekti loodud teabe kriitiliseks hindamiseks

Tehisintellekt suudab toota nii täpset kui ka eksitavat või kallutatud sisu. Võime vastuseid kriitiliselt hinnata aitab tuvastada ebatäpsusi, ära tunda manipuleerimist ja säilitada otsuste tegemisel objektiivsust.

Tugevdage faktide kontrollimise oskusi usaldusväärsete allikate abil. Teabe kontrollimine on väärinfo vastases võitluses peamine vahend. Usaldusväärsetele allikatele toetumine parandab sisu kvaliteeti, hoiab ära valede leviku ja edendab vastutustundliku andmete jagamise kultuuri.

Suurendada teadlikkust desinformatsiooni ohtudest, eriti vihakõnega seotud teemadel.

Desinformatsioon koos vaenuliku retoorikaga võib süvendada sotsiaalseid pingeid ja provotseerida konflikte. Nende riskide mõistmine toetab vastutustundlikumat teabe tarbimist ja aktiivsemat vastupanu vihakõnele.

Koolita osalejaid tehisintellekti vastuseid analüüsima. Analüüs läheb kaugemale lihtsast faktide kontrollimisest; see hõlmab konteksti, tooni, võimalike eelarvamuste ja varjatud tähenduste tuvastamist. Need oskused võimaldavad osalejatel tehisintellekti tõhusamalt kasutada ja teha teadlikke otsuseid.

KESTUS

60 minutit

TEGEVUSE 5 ETAPID

1. SISSEJUHATUS

Tänapäeval pole tehisintellekt enam futuristlik mänguasi, vaid igapäevane abiline, mis on juba muutnud meie töötamise, õppimise ja loomise viise. See suudab leida teavet kiiremini kui ükski otsingumootor, kirjutada tekste ja luuletusi, genereerida pilte ja muusikat, analüüsida juriidilisi dokumente ning isegi toetada arste diagnostikas. Vaatamata kogu sellele „maagiale“ on tehisintellekt siiski vaid tööriist. See, mil määral saab sellest innovatsiooni allikas – või vigade, eelarvamuste ja manipuleerimise kanal - sõltub sellest, kui kriitiliselt ja vastutustundlikult me seda kasutame.

Osalejatele mõeldud kaasamisküsimus

Koolitaja kuvab küsimuse slaidil:

„Kas me saame tehisintellekti vastuseid usaldada?“ Osalejad jagavad lühidalt oma mõtteid (1–2 lauset igaüks). Koolitaja kirjutab vastused pabertahvlile, teeb kokkuvõtte ja kommenteerib. Näide: „On suurepärane, et meil on erinevaid arvamusi. Täna õpime, kuidas kontrollida tehisintellekti pakutavat teavet ja miks see on nii oluline, eriti teemadel, kus vihakõne või stereotüübid levivad kergesti.“

Sissejuhatus desinformatsiooni ja tehisintellekti „hallutsinatsioonide” alla

Koolitaja selgitab lihtsalt: „Oleme harjunud mõtlema tehisintellektist kui targast ja kõiketeadvast, aga tegelikult see fakte ei „tea“. See genereerib ainult tõenäolisi vastuseid, mis põhinevad mustritel andmetes, mille põhjal seda treeniti. Mõnikord töötab see veatult. Teinekord võib see lihtsalt „leiutada“ fakte, nimesid, kuupäevi või tsitaate, mida pole kunagi olemas olnud. Seda nimetatakse tehisintellekti hallutsinatsiooniks. Miks see juhtub? Suured keelemudelid (LLM-id) genereerivad vastuseid, analüüsides sõnade seoseid ja luues oma treeningandmete põhjal kõige statistiliselt tõenäolisemaid seoseid.“

Illustreeriv näide:

Küsimus: „Kes leiutas interneti?“ Tehisintellekti vastus: „Selle leiutas Elon Musk.“ See pole lihtsalt viga, vaid veenvalt esitatud väljamõeldis. Vastus on seotud IT-valdkonnas tuntud inimesega, oluliste ja populaarsete IT-teenuste looja ja omanikuga. Seega on kõige tõenäolisem vastus...

Treeneri rõhuasetus:

„Vihakõne või muude sotsiaalselt oluliste teemade arutamisel võivad sellised vead olla veelgi ohtlikumad – sest need võivad tugevdada stereotüüpe või levitada valesid.“

Sissejuhatus kokkuvõte:

„Täna harjutame kriitilist mõtlemist ja faktide kontrollimist, et vältida – või vähemalt minimeerida – tehisintellekti hallutsinatsioonide või desinformatsiooni ohvriks langemist.“

2. NÄITUS: TEGELIKUD NÄITED JA REEGLID TEHISINTELLEKTI VASTUSTE FAKTIKONTROLLIMISEKS

Koolitaja esitab mitu eelnevalt ettevalmistatud tehisintellekti vastust, mis sisaldavad hallutsinatsioone või vigu (üks slaidi kohta). Koos osalejatega analüüsib koolitaja iga vastust järgmiste kriteeriumide alusel:

1. Jaota vastus kontrollitavateks väideteks: too välja faktid, näiteks kuupäevad, nimed, numbrid, tsitaadid, statistika või ajaloolised sündmused. Kontrolli, kas vastus sisaldab tegelikke fakte.
2. Kasutage kontrollimiseks usaldusväärseid allikaid: ametlikke veebisaite (valitsusasutused, rahvusvahelised organisatsioonid nagu ÜRO, WHO, UNESCO), mainekat meediat (BBC, The Guardian, Deutsche Welle, Reuters), akadeemilisi ressursse (Google Scholar, JSTOR, Research-Gate) ja usaldusväärseid entsüklopeediaid (Britannica).
3. Kasutage faktikontrolli tööriistu: faktikontrolli platvorme (Snopes, PolitiFact, FactCheck.org, StopFake, VoxCheck), pöördpildiotsingut (Google Images, TinEye, nutitelefonides CircleToSearch) ja arhiive (Wayback Machine), et kontrollida, kas leht/allikas eksisteeris asjakohasel ajal.
4. Kontrollige mitme allika andmeid: ärge peatuge esimese vaste juures. Leidke vähemalt kaks sõltumatut autoriteetset kinnitust. Kui allikad lihtsalt kordavad üksteist ilma algse kinnitusega, on tegemist „päritoluta ahelaga“ – uurige lähemalt või lükake väide tagasi.
5. Tuvastage „ohumärgid“: liiga enesekindlad või veenvad väited ilma allikateta, ebamäärane sõnastus („eksperdid ütlevad“, „uuringud näitavad“) ilma viideteta või tõeste faktide ja väljamõeldud detailide segu, mis raskendab faktide kontrollimist.

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

3. RÜHMATÖÖ

Osalejad moodustavad kolmeste liikmelistest gruppidest. Iga grupp saab mitu eelnevalt ettevalmistatud tehisintellekti vastust erinevatele küsimustele (mis hõlmavad ajalugu, sotsiaalseid probleeme, inimõigusi, vihakõnet jne) koos juhistega, kuidas kontrollida teabe usaldusväärsust.

Grupi ülesanne:

- Loe tehisintellekti vastust.
- Tuvastage faktid, mis vajavad kinnitamist.
- Kontrollige teavet usaldusväärsete allikate abil.

Koolitaja märkus: Jaga ülesandeid ja juhiseid Padleti kaudu

lihtsam juurdepääs. Pärast ülesande täitmist esitleb iga rühm oma järeldusi (2–3 minutit rühma kohta).

Koolitaja täiendab, selgitab ja annab tagasisidet.

4. MÕTISKLUS JA KOKKUVÕTE

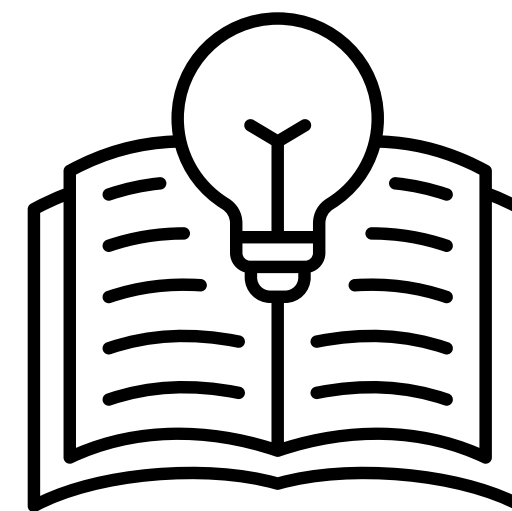
Koolitaja juhib grupivestlust ja paneb vastused pabertahvlile kirja:

- Mis oli üllatav?
- Mis oli keeruline?
- Kuidas see muudab teie arusaama tehisintellektist?

Treeneri lõppsõna:

- Millele tehisintellektiga töötamisel tähelepanu pöörata?
- Milliseid allikaid võib pidada usaldusväärseteks?
- Kuidas vältida väärinfo levitamist, eriti haavatavate rühmade osas?

- Kõigile osalejatele WiFi-ühendusega arvutid või nutitelefonid
- Eelnevalt ettevalmistatud tehisintellekti vastused erinevatele küsimustele
- Eelnevalt ettevalmistatud Padleti tahvel juhiste, tehisintellekti vastuste analüüsiks ja rühmatöödega
- Esitluse slaid koos näitega võltsitud tehisintellekti vastusest (demonstratsiooniks)
- Pabertahvel ja markerid

**TEGEVUSE
ENESEHINDAMINE 5**

- Võime kriitiliselt ja veenvalt tuvastada vale- või ebausaldusväärset teavet
- Mõtisklus selle üle, kuidas osalejate arusaam tehisintellekti kasutamisest on pärast harjutust muutunud

EESMÄRGID

Selle tegevuse eesmärk on aidata osalejatel ära tunda ja analüüsida vihakõnes ja väärinfos esinevaid emotsionaalseid ligitõmbavusi, eelarvamusi ja manipuleerivaid taktikaid. Tuvastades, kuidas sõnumid kasutavad hirmu, süütunnet, viha või muid emotsioone arvamuste mõjutamiseks, arendavad osalejad kriitilise mõtlemise oskusi, meediapädevust ja paremat arusaama sellest, kuidas keel võib kujundada uskumusi ja käitumist. Tegevus julgustab mõtisklema isiklike reaktsioonide üle veenvatele sõnumitele ning edendab teadlikku ja vastutustundlikku reageerimist eksitavale või kahjulikule sisule.

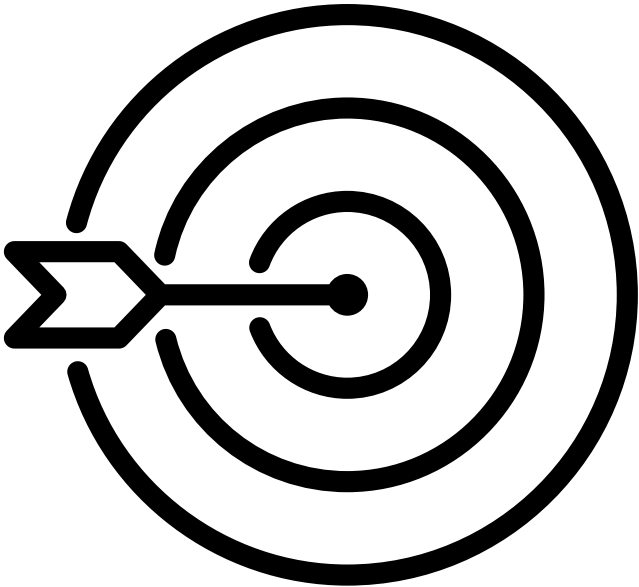
KESTUS

Selle tegevuse sobiv kestus oleks 45–60 minutit. See annab osalejatele piisavalt aega iga väite lugemiseks ja analüüsimiseks, vastuste arutamiseks paarides või rühmades ning kasutatud emotsionaalsete tehnikate üle mõtisklemiseks, hoides samal ajal sessiooni kaasahaarava ja interaktiivsena.

TEGEVUSE ETAPID 6

- Näpunäited koolitajale või juhendajale Sammud:
1. Sissejuhatus (5–10 minutit)
 - Selgitage eesmärki: vihakõnes ja väärinfos emotsionaalsete külgetõmmete ja eelarvamuste äratundmine.
 - Defineeri lühidalt võtmemõisted: emotsionaalne poolehoid, eelarvamus, desinformatsioon.
 2. Individuaalne töö või rühmatöö (15–20 minutit)
 - Osalejad loevad väiteid ja valivad emotsionaalse ligitõmbavuse või eelarvamuse tüübi. Osalejad peavad valima ühe õige vastuse nelja võimaliku valiku hulgast.

**TEGEVUS 6 –
Emotsionaalse
ligitõmbavuse
viktoriin: vihakõnes
ja väärinfos esineva
eelarvamuse
äratundmine**

3. Paari-/väikerühma arutelu (10–15 minutit)
 - Võrdle vastuseid, selgita valikuid ja aruta alternatiivseid tõlgendusi.
4. Arutelu ja õiged vastused (10–15 minutit)
 - Vaadake vastused koos üle, lugege selgitusi ja arutage, kuidas sõnumid emotsioonidega manipuleerivad.
5. Mõtisklus ja kokkuvõte (5–10 minutit)
 - Mõelge isiklikele reaktsioonidele ja strateegiatele, et kriitiliselt hinnata sarnaseid sõnumeid päriselus.

ÕPPEMATERJALID JA -RESSURSSID

- VIKTORIIN
1. Nad on kõik ühesugused; vägivaldsed, ohtlikud ja muutusteks valmis. Vaadake iga päev uudiseid.

A) Loogikale apelleerimine B) Hirmule apelleerimine

C) Autoriteedile apelleerimine D) Ühtsusele apelleerimine
 2. Me peame oma lapsi nende mõju eest kaitsma; nad üritavad meie koole ja mõistust üle võtta!

A) Süütundele apelleerimine B) Traditsioonile apelleerimine

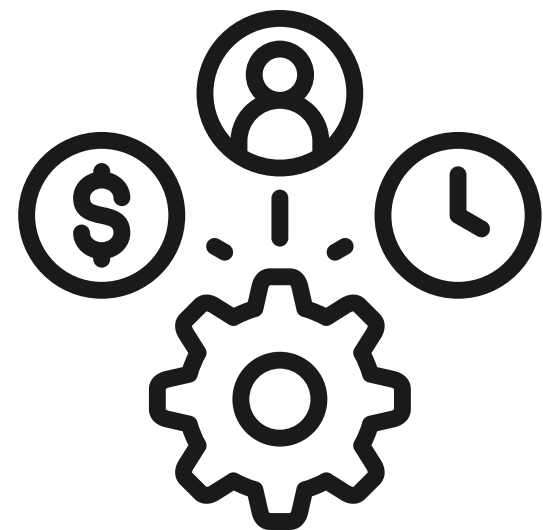
C) Hirmule apelleerimine D) Kaastundele apelleerimine
 3. Tõelised patrioodid ei usaldaks kunagi võõraid. Kui sa armastad oma riiki, siis sa seisad neile vastu.

A) Apellatsioon natsionalismile B) Apellatsioon mõistusele

C) Apellatsioon kaastundele D) Apellatsioon autoriteedile
 4. Kuidas nad saavad rassismi üle kurta? Vaadake, kui palju abi nad juba saavad!

A) Õiglusele apelleerimine B) Armukadedusele apelleerimine

C) Vihale apelleerimine D) Kaastundele apelleerimine

5. Ainult ignorantsed inimesed langeksid selle õnge. Sa oled ju targem, eks?
A) Edevuse esilekutsumine B) Autoriteetide esilekutsumine
C) Kaastunde esilekutsumine D) Hirmu esilekutsumine
6. Me oleme seda alati nii teinud, miks peaksime nüüd nende pärast muutuma?
A) Uudsusele apelleerimine B) Hirmule apelleerimine
C) Traditsioonile apelleerimine D) Ühtsusele apelleerimine
7. Sa ju ei taha, et su pere oleks ebaturvaline, eks? Siis toeta seda poliitikat.
A) Kaastundele apelleerimine B) Hirmule apelleerimine
C) Mõistusele apelleerimine D) Mitmekesisuse apelleerimine
8. Nad ei kuulu siia! Nad ei saa kunagi meie hulka, ükskõik mida nad ka ei ütleks.
A) Ühtsusele üleskutsumine B) Hirmule üleskutsumine
C) Teismelisusele üleskutsumine D) Loogikale üleskutsumine
9. Need inimesed tulevad sisse tulvaga, võttes teie töökohad, kodud, teie tuleviku!
A) Edasijõudmisele apelleerimine B) Nappusele apelleerimine
C) Empaatiale apelleerimine D) Vihale apelleerimine
10. Kujuta ette, kuidas su esivanemad end tunneksid, kui näeksid sind nende poolel seismas.
A) Traditsioonile apelleerimine B) Süütundele apelleerimine
C) Haletsusele apelleerimine D) Lootusele apelleerimine
11. See poliitik naeratab alati – ilmselgelt varjab ta midagi.
A) Hirmule apelleerimine B) Kahtlusele apelleerimine
C) Loogikale apelleerimine D) Autoriteedile apelleerimine
12. Mõtle tulevastele põlvedele – kas sa ei taha, et su lapsed kasvaksid üles paremas maailmas?
A) Hirmule apelleerimine B) Kaastundele apelleerimine
C) Traditsioonile apelleerimine D) Autoriteedile apelleerimine

13. Miks sa neid kaitsed? Kas sa oled nüüd üks neist?
A) Apellatsioon tribalismile B) Apellatsioon loogikale
C) Apellatsioon haletsusele D) Apellatsioon süütundele
14. Kui me laseme neil jääda, siis on nad kohe-kohe võimul.
A) Lootuse esilekutsumine B) Hirmu esilekutsumine
C) Uudsuse esilekutsumine D) Ühtsuse esilekutsumine
15. Nad karjuvad diskrimineerimise üle, aga on lihtsalt laisad ja õigustatud.
A) Õiglusele apelleerimine B) Õiglusele apelleerimine
C) Vihale apelleerimine D) Tõe apelleerimine
16. Sa peaksid tundma häbi terroristide poolele asumise pärast.
A) Süütundele apelleerimine B) Tõe apelleerimine
C) Julgusele apelleerimine D) Loogikale apelleerimine
17. Nad ei püüagi sulanduda, vaatavad lihtsalt, kuidas nad riietuvad.
A) Apellatsioon stiilile B) Apellatsioon normaalsusele
C) Apellatsioon edevusele D) Apellatsioon hirmule
18. Ainult päris kodanikel on õigus selles küsimuses sõna võtta; ülejäänud peaks vaid olema.
A) Apellatsioon autoriteedile B) Apellatsioon ühtsusele
C) Apellatsioon tõrjutusele D) Apellatsioon hirmule
19. Kui me kohe ei tegutse, võivad mõned meie traditsioonid aja jooksul kaduma minna.
A) Hirmule apelleerimine B) Lootusele apelleerimine
C) Traditsioonile apelleerimine D) Ühtsusele apelleerimine
20. Ära lase neil süütundest end vaikima sundida. See on meie riik, mitte nende oma.
A) Uhkusele apelleerimine B) Süütundele apelleerimine
C) Hirmule apelleerimine D) Staatuse apelleerimine

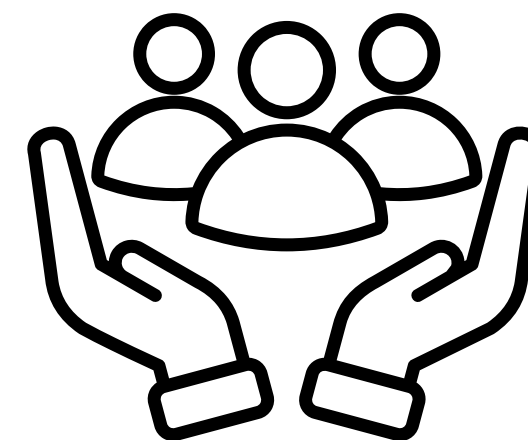
21. Nad kasutavad sinu lahkust ära, ära ole loll!
A) Loogikale apelleerimine B) Ahnusele apelleerimine
C) Hirmule apelleerimine D) Umbusaldusele apelleerimine
22. Nad mängivad alati ohvrit, nii saavad nad, mida tahavad.
A) Tõele apelleerimine B) Vihale apelleerimine
C) Haletsusele apelleerimine D) Loogikale apelleerimine
23. Kui sa ei ole meiega, oled sa meie vastu. Vali pool.
A) Üleskutse lojaalsusele B) Üleskutse kaastundele
C) Üleskutse ühtsusele D) Üleskutse häbile
24. Nad kummardavad teisiti, söövad imelikku toitu ja räägivad keeltega – kuidas me saame neid usaldada?
A) Uudsusele apelleerimine B) Eksootikale apelleerimine
C) Teistsugusele lähenemisele apelleerimine D) Imetlusele apelleerimine
25. See ei ole rassism. Ma lihtsalt ütlen fakte, vaadake nende kuritegevuse määra.
A) Loogikale apelleerimine B) Valele objektiivsusele apelleerimine
C) Vihale apelleerimine D) Emotsioonidele apelleerimine
26. Me oleme väljavalitud rahvas. Meie väärtused on kõrgemad ja nende omad barbaarsed.
A) Süütundele apelleerimine B) Traditsioonidele apelleerimine
C) Üleolekutundele apelleerimine D) Hirmule apelleerimine
27. Nemad saavad erikohtlemist ja meie oleme need, kes kannatavad. Millal see meie jaoks õiglane on?
A) Kaastundele üleskutse B) Ohvriks olemisele üleskutse
C) Ühtsusele üleskutse D) Uudsusele üleskutse
28. Meie ühiskond oli puhas ja hea kuni nende tulekuni ja nüüd muutub kõik halvemaks.
A) Puhtusele apelleerimine B) Huumorile apelleerimine
C) Progressile apelleerimine D) Autoriteedile apelleerimine

29. Nad on meile minevikus haiget teinud; on aeg meile samaga vastu teha.
A) Traditsioonile apelleerimine B) Andestusele apelleerimine
C) Kättemaksule apelleerimine D) Ühtsusele apelleerimine
30. Neile vastu seismine pole ainult poliitiline, see on see, mida Jumal tahab.
A) Hirmule apelleerimine B) Usulise autoriteedi poole pöördumine
C) Lojaalsuse poole pöördumine D) Loogika poole pöördumine

TEGEVUSE ENESEHINDAMINE 6

Vastused ja selgitused

1. Õige: B) Hirmule apelleerimine Selgitus: See väide üldistab ja dehumaniseerib gruppi, viidates uudistele vägivalla ja ohu hirmu tekitamiseks. Selle eesmärk on hirmutada publikut teatud seisukohta uskuma või toetama.
2. Õige: C) Hirmu esilekutsumine Selgitus: See sõnum külvab hirmu, vihjates ohule lastele ja haridusele. See kujutab „neid“ ohtlike sissetungijatena, manipuleerides emotsioonidega faktide esitamise asemel.
3. Õige: A) Üleskutse natsionalismile Selgitus: See on natsionalistlik emotsionaalne üleskutse. See seob lojaalsuse oma riigile umbusaldusega võõraste vastu, kutsudes üles tegutsema pigem patriotismil kui loogikal põhinevalt.
4. Õige: B) Armukadedusele apelleerimine Selgitus: See väide viitab pahameelele toetuse suhtes, mida grupp saab, väites, et nad ei vääri rohkemat. See mängib armukadedusega, selle asemel et probleemi tõsiselt käsitleda.

5. Õige: A) Edevuse esiletoomine Selgitus: See manipuleerib kuulaja ego või uhkusega, andes mõista, et tarkus tähendab nõustumist. See meelitab publikut, et neid teatud vaate poole suruda.
6. Õige: C) Traditsioonile apelleerimine Selgitus: See argument tugineb ideele, et vana viis on parem lihtsalt seetõttu, et see on traditsiooniline. See on muutustele vastupanu ajaloolisele järjepidevusele viidates.
7. Õige: B) Hirmule apelleerimine Selgitus: See on selge hirmul põhinev taktika, mis hoiatab ohu eest (oma perele), kui poliitikat ei toetata. Selle eesmärk on sundida inimesi ähvarduste abil kuuletuma.
8. Õige: C) Teistmoodi kohtlemisele apelleerimine Selgitus: See kasutab teistmoodi kohtlemist, dehumaniseerivat emotsionaalset ligitõmbavust, mis eraldab „meid“ „neist“. See tugevdab identiteedi või päritolu alusel tõrjutust ja eraldamist.
9. Õige: B) Nappusele apelleerimine Selgitus: See apelleerib nappusele, vihjates, et ressursse pole piisavalt. See tekitab hirmu ja konkurentsi piiratud töökohtade, kodude jms pärast.
10. Õige: B) Süütundele apelleerimine Selgitus: See püüab kuulajas süütunnet tekitada, viidates tema esivanematele ja vihjates reetmisele. See on loodud emotsionaalseks manipuleerimiseks häbi või kahetsuse kaudu.
11. Õige: B) Kahtlusele apelleerimine Selgitus: See õhutab umbusaldust ilma tõenditeta, manipuleerides pigem emotsioonidega kui esitades tõendeid.
12. Õige: B) Kaastundele üleskutse Selgitus: See üleskutse rõhutab empaatiat ja vastutustunnet laste ees, suunates inimesi pigem emotsionaalse mure kui faktide kaudu.

13. Õige: A) Apellatsioon tribalismile Selgitus: See mängib meie-vastu-nemad mõtteviisiga. See survestab inimesi kohanema oma grupiga ja umbusaldama kõrvalseisjaid, sageli süütunnet või kahtlustust kasutades.
14. Õige: B) Hirmu esilekutsumine Selgitus: See viitab libedale nõlvale, kus kaasamine viib kontrolli kaotamiseni. See tekitab hirmu domineerimise või asendamise ees.
15. Õige: C) Vihale apelleerimine Selgitus: See nihe süüdistab ja kutsub esile pahameelt või vaenulikkust, õhutades publikut tundma viha, mitte empaatiat või läbimõeldust.
16. Õige: A) Süütundele apelleerimine Selgitus: See väide on mõeldud häbi kaudu manipuleerimiseks, vihjates, et grupi toetamine on moraalselt häbiväärne, sõna otseses mõttes süütundel põhinev emotsionaalne apellatsioon.
17. Õige: B) Normaalsusele apelleerimine Selgitus: See survestab konformismile, andes mõista, et erinev olemine on vale. See apelleerib sellele, mida peetakse „normaalseks“, soodustades nende hülgamist, kes ei konformistlikuks.
18. Õige: C) Tõlgamisele apelleerimine Selgitus: See tõmbab piiri „päris“ ja „teiste“ inimeste vahele, võttes teistelt hääle ära. See on selge tõrjumistaktika, mille eesmärk on marginaliseerimine.
19. Õige: A) Hirmule apelleerimine Selgitus: See mängib inimeste kultuurilise väljasuremise hirmuga, kutsudes üles kohesele tegutsemisele ohu liialdamise teel.
20. Õige: A) Uhkusele üleskutsumine Selgitus: See viitab rahvuslikule või grupi uhkusele, tugevdades omanikutunnet ja lojaalsust oma riigile, samal ajal kõrvale jättes kõrvalseisjad. See on peen tõuge tunda end üleolevana ja kaitsvana.

21. Õige: D) Umbusaldusele üleskutse Selgitus: See väide õhutab kahtlust ja hoiatab naiivsuse eest. See püüab veenda pigem umbusalduse õhutamise kui tõendite esitamise kaudu.
22. Õige: B) Vihale apelleerimine Selgitus: See on loodud publiku vihastamiseks või pahameele tekitamiseks, vihjates teise grupi manipuleerimisele. See on klassikaline vihal põhinev emotsionaalne päästik.
23. Õige: A) Lojaalsusele üleskutse Selgitus: See on lojaalsustest, mis survestab inimesi valima poolt või et neid peetaks reeturiteks. Seda kasutatakse tavaliselt grupi konformsuse ja emotsionaalse lojaalsuse tagamiseks.
24. Õige: C) Teistmoodi kohtlemisele üleskutse Selgitus: See rõhutab erinevusi, et teisi võõrandada ja tõrjuda, tugevdades „meie vs nemad“ mõtteviisi. See on õpikupärane teistmoodi kohtlemisele üleskutse.
25. Õige: B) Vale objektiivsusele apelleerimine Selgitus: See varjab kallutatud või rassistlikku väidet neutraalse või faktilise väitena. See on emotsionaalne apellatsioon, mis teeskleb objektiivsust – vale objektiivsus.
26. Õige: C) Üleolekule apelleerimine Selgitus: See väide tugineb etnotsentrilisele uhkusele ja kujutab teist gruppi alaväärsena. See on üleolekul põhinev emotsionaalne apellatsioon, mis edendab tõrjutust tajutava moraalse või kultuurilise domineerimise kaudu.
27. Õige: B) Ohvriseisundi esilekutsumine Selgitus: See kasutab pahameele väljendust, positsioneerides "meid" rõhututena. See apelleerib ebaõiglase ohvriks langemise tunde, isegi kui tegelikku ebaõiglust ei tõestata.
28. Õige: A) Puhtusele apelleerimine Selgitus: See viitab sellele, et ühiskond oli puhas, ideaalne või rikkumatu kuni "nende" saabumiseni. See on emotsionaalne apellatsioon, mis süüdistab tajutavas allakäigus kõrvalseisjaid – klassikaline puhtuse või kultuurilise saastumise argument.

	29. Õige: C) Kättemaksule apelleerimine Selgitus: See õhutab otseselt kättemaksu ajalooliste kaebuste põhjal. See apelleerib sellistele emotsioonidele nagu viha, kättemaks ja õiglus. 30. Õige: B) Apellatsioon religioossele autoriteedile Selgitus: See õigustab poliitilist või moraalset seisukohta Jumala tahtele viidates, mis on võimas emotsionaalne ja religioosne apellatsioon, mis möödub arutelust jumaliku või religioosse autoriteedi väitega.
EESMÄRGID	Aidata osalejatel arendada kriitilise mõtlemise oskusi, tundes ära ja mõistes levinud loogikavigasid ja eelarvamusi, et nad saaksid argumente objektiivsemalt hinnata ja manipuleerivale või eelarvamuslikule arutluskäigule tõhusalt reageerida.
KESTUS	Selle tegevuse sobiv kestus oleks 60–90 minutit. See annab osalejatele piisavalt aega iga väite lugemiseks ja analüüsimiseks, vastuste arutamiseks paarides või rühmades ning kasutatud emotsionaalsete tehnikate üle mõtisklemiseks, hoides samal ajal sessiooni kaasahaarava ja interaktiivsena.
TEGEVUSE 7 ETAPID	- Sissejuhatus (5 minutit) - Selgitage lühidalt, mis on loogikavead ja miks nende äratundmine on oluline. - Too illustreerimiseks paar lihtsat näidet. - Jagage väited laiali (5 minutit) - Jaga osalejatele väidete loend (või pane need välja). - Selgitage, et iga väide sisaldab teatud tüüpi eksimust. - Individuaalne või paaristöö, rühmatöö (30 minutit) - Osalejad loevad iga väidet ja valivad, millist tüüpi eksimust see esindab. - Innusta neid mõtlema, miks see on ekslik arusaam, mitte lihtsalt vastuseid pähe õppima.

TEGEVUS 7 –
Veenmise
dekodeerimine:
eelarvamuste ja
manipuleerimise
äratundmine

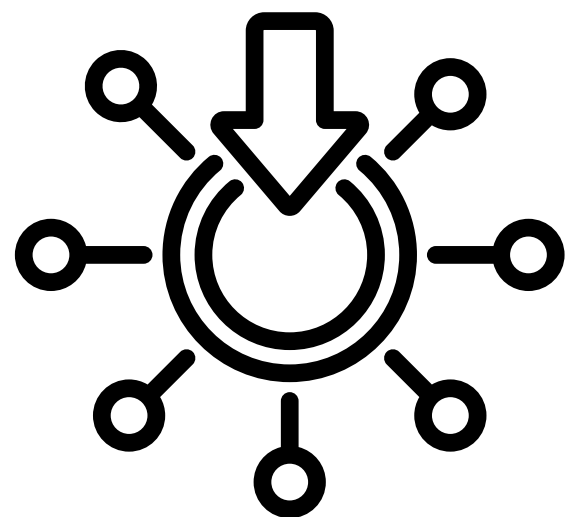

4. Grupi arutelu / ülevaade (10 minutit)
 - Vaadake iga väide koos läbi.
 - Paluge osalejatel enne õige vastuse andmist oma arutluskäiku selgitada.
 - Selgitage väärarusaamu ja tooge esile iga eksimuse põhjooned.
5. Peegeldus (5–15 minutit)
 - Arutage, kuidas need eksiarvamused igapäevaelus, meedias või poliitikas ilmnevad.
 - Küsige osalejatelt, kuidas nad saavad selliste vaidluste korral loogiliselt reageerida.

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

VIKTORIIN

1. Sa ei saa usaldada tema vabadusevaateid; ta kannab hidžaabi!
A) Õlgmees B) Geneetiline eksitus C) Ad hominem D) Etnotsentrism
2. Kui me laseme neil inimestel praegu rääkida, võtavad nad järgmisena üle kogu meie haridussüsteemi.
A) Ringarusaam B) Õlgmees C) Vale põhjus D) Libe nõlv
3. Enamik nõustub, et immigrandid on ohtlikud, seega peab see tõsi olema.
A) Apellatsioonkaebus teadmatusele B) Redigeerimine C) Ad populum D) Kas-või-või
4. Kuidas ta saab rääkida võrdsusest, kui isegi tema enda ettevõtte ei palka vähemusrahvuste esindajaid?
A) Punane heeringas B) Isiklik sekkumine C) Õlgmees D) Vale põhjus
5. Kui sa keeluga ei nõustu, pead sa oma riiki vihkama.
A) Libe nõlv B) Kesktee C) Kas-või-või D) Õlgmees
6. Meie traditsioonid on need alati välistanud, miks peaksid nüüd muutuma?
A) Traditsioonile apelleerimine B) Geneetiline eksimus C) Ad populum D) Naturalistlik eksimus
7. Vaadake, mida nad 100 aastat tagasi tegid! Nad on alati olnud väga vägivaldsed.
A) Vale põhjus B) Õlgmees C) Geneetiline eksimus D) Ad populum
8. See grupp on halb, nad söövad imelikku toitu, riietuvad imelikult ja ei räägi isegi inglise keelt.
A) Etnotsentrism B) Punased valikud C) Emotsioonidele apelleerimine D) Kas-või-või

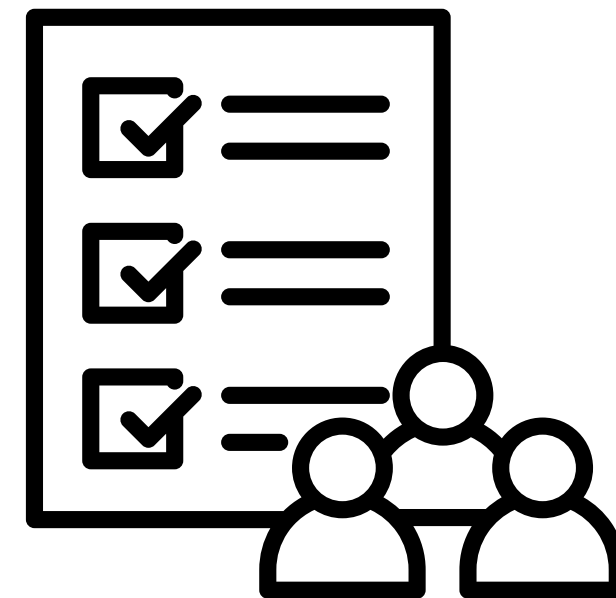
9. Nende kultuur tekitab minus nii suurt vastikust. See lihtsalt ei saa õige olla.
A) Õlgmees B) Apellatsioon teadmatusetele C) Ringarkootus D) Apellatsioon emotsioonidele
10. Me peame selle religiooni keelustama, pidage meeles, mis juhtus 11. septembril!
A) Libe nõlv B) Liigne pahameel C) Geneetiline eksimus D) Vale põhjus
11. Need inimesed ei kuulu siia, vaadake, kuidas nad filmides käituvad.
A) Vale autoriteedi argument B) Vale põhjus C) Õlgmees D) Punane heeringas
12. Iga kord, kui nad kohale ilmuvad, kuritegevus kasvab. Kokkusattumus? Ma ei usu.
A) Vale põhjus B) Emotsioonidele apelleerimine C) Geneetiline eksimus D) Teadmatusetele apelleerimine
13. Puuduvad tõendid selle kohta, et nad midagi ei plaani, seega ilmselt nad plaanivadki.
A) Punane heeringas B) Apellatsioonkaebus teadmatusetele C) Ad populum D) Õlgmees
14. See professor toetab pagulasi, aga ta valetas kord oma naisele.
Kuidas me saame teda uskuda?
A) Vale põhjus B) Isiklik argument C) Traditsioonile apelleerimine D) Ringarkootus
15. Kui lubame ühe pearäti, kannavad homme kõik kõikjal religioosseid sümboleid!
A) Libe nõlv B) Kas-või-või C) Punane heeringas D) Emotsioonidele apelleerimine
16. Nad on kurjategijad! Sa lihtsalt ei taha seda tunnistada.
A) Ringargumentatsioon B) Apellatsioon teadmatusetele C) Ad populum D) Liigne pahameel
17. Kui sa tahad keeldu kahtluse alla seada, siis sa pead neid terroriste toetama.
A) Emotsioonidele apelleerimine B) Kas-või-või C) Õlgmees D) Geneetiline eksimus
18. Nad on ilmselgelt vägivaldsed, kas sa pole viimasel ajal uudiseid vaadanud?
A) Punane heeringas B) Vale põhjus C) Ad populum D) Õlgmees

19. Ärme räägi nende diskrimineerimisest, kuidas on lood meie maksudega?
A) Traditsioonile apelleerimine B) Punane heeringas C) Liigne pahameel D) Libe nõlv
20. Ma ei usalda tema arvamust; ta ei sündinud siin.
A) Geneetiline eksimus B) Traditsioonile apelleerimine C) Vale põhjus D) Punane heeringas
21. See aktivist väidab, et toetab võrdseid õigusi, kuid on kolm korda lahutanud.
A) Õlgmees B) Isiklik C) Libe nõlv D) Apellatsioonkaebus teadmatusel
22. Iga kord, kui ma hidžaabi näen, tunnen end ebamugavalt, seega peab see olema oht.
A) Reklaampopulum B) Emotsioonidele apelleerimine C) Kas üks või teine D) Vale põhjus
23. Kui me neile õigused anname, siis järgmise asjana juhivad nad riiki.
A) Punane heeringas B) Libe nõlv C) Õlgmees D) Traditsioonidele apelleerimine
24. Meie kultuur on alati olnud nende omast parem, vaadake vaid meie ajalugu.
A) Etnotsentrism B) Ringarkootsingu teooria C) Traditsioonile apelleerimine D) Vale põhjus
25. Peaksime räpparit kuulama; ta ütles, et juudid kontrollivad kõike.
A) Ad populum B) Geneetiline eksitus C) Vale autoriteedi argument D) Punane heeringas
26. Kui anname neile võrdsed õigused, kaotame enda omad!
A) Kas-või B) Reklaam C) Punane heeringas D) Õlgmees
27. Oleme selle grupi alati juhtimisest välja jätnud ja nii on parem.
A) Traditsioonile apelleerimine B) Libe nõlv C) Geneetiline eksimus D) Ringarkootsingu teooria
28. Sa ei usu seda vandenõu? Sulle peab ajuloputus tegema.
A) Isiklik sekkumine B) Teadmatusel apelleerimine C) Punase heeringa tegemine D) Liigne pahameel
29. Nad on ebausaldusväärsed, otsustades selle järgi, kust nad pärit on.
A) Geneetiline eksimus B) Ad populum C) Õlgmees D) Punane heeringas
30. Me ei pea arvestama nende vaadetega; nad usuvad veidratesse asjadesse.
A) Vale autoriteedi argument B) Etnotsentrism C) Apellatsioon teadmatusel D) Ad hominem

TEGEVUSE ENESEHINDAMINE 7

Õiged vastused ja selgitused

1. C) Ad hominem – See ründab inimese välimust või identiteeti, selle asemel et käsitleda tema argumente. See on isiklik rünnak, mis väldib tema vaadete sisuga tegelemist.
2. D) Libe nõlv – See on libeda nõlva eksiarvamus, kus väidetakse, et suhteliselt väike esimene samm viib paratamatult äärmiselt negatiivsete tulemusteni ilma sellise ahelreaktsiooni tõendamiseta.
3. C) Ad populum – Ad populumit nimetatakse ka „enamikule meeldimiseks“ või „vagunivea eksituseks“. See eeldab, et kui paljud seda usuvad, siis see peab ka tõsi olema, mis ei ole loogiline tõend.
4. B) Ad hominem – See ründab kõneleja iseloomu või tegusid tema argumendile vastamise asemel. See on silmakirjalikkusel põhinev ad hominem, tuntud ka kui tu quoque („sina ka“).
5. C) Kas-või – See tekitab vale dilemma, pakkudes ainult kahte äärmuslikku võimalust (toetada keeldu või vihata oma riiki), kuigi on selgelt rohkem võimalikke valikuid või seisukohti.
6. A) Traditsioonidele apelleerimine – see eeldab, et miski on õige või parem lihtsalt seetõttu, et see on alati nii olnud, olenemata praegustest arutluskäikudest või eetikast.
7. C) Geneetiline eksitus – see argument hindab inimesi või ideid nende päritolu/ajaloo põhjal, selle asemel et hinnata neid praegu. See kasutab mineviku seoseid oleviku diskrediteerimiseks.

8. A) Etnotsentrism – see on klassikaline etnotsentrism, kus teist kultuuri hinnatakse alaväärseks omaenda kultuuristandardite või normide (toit, riietus, keel) põhjal.
9. D) Emotsioonidele apelleerimine – see kasutab isiklikku vastikust või tunnet (emotsiooni) ainsa hinnangu alusena, ilma igasuguse loogilise või faktilise toetuseta. See on tugev näide emotsionaalsest eksiarvamusest.
10. D) Vale põhjus – See seostab terve religiooni ekslikult konkreetse traagilise sündmusega, vihjates põhjuslikule seosele ilma otseste tõenditeta.
11. A) Vale autoriteedi argument – see tugineb filmidele (meelelahutuse vorm, mitte faktiallikad), et hinnata päris inimesi. See on vale autoriteet, mis tugineb väljamõeldud allikale tõendina.
12. A) Vale põhjus – See eeldab põhjuslikku seost lihtsalt seetõttu, et kaks asja toimuvad koos, ilma otsest seost tõestamata.
13. B) Apellatsioonkaebus teadmatusetele – See väidab, et miski peab olema tõene, kuna selle valet pole tõestatud, mis on tõendite puudumisel põhinev loogikaviga.
14. B) Ad hominem – See ründab professori isiklikku iseloomu (tema varasemat ebaausust) tema argumentide või asjatundlikkuse käsitlemise asemel.
15. A) Libe nõlv – See ekslik oletus eeldab, et väike tegevus viib äärmusliku sündmuste ahelani, ilma tõenditeta. See kasutab eskaleerumise hirmu mõistliku arutelu vältimiseks.
16. A) Ringarkootsingu põhimõte – Väide eeldab seda, mida tõestada püütakse: nad on kurjategijad, sest... nad on kurjategijad. See ei esita mingeid tõendeid ja lihtsalt kordab väidet õigustuseks.
17. B) Kas-või – See loob vale dilemma: sa oled kas keelu või terroristide poolt, ignoreerides kõiki teisi võimalikke seisukohti. See on sõnasõnaline kas-või ekslik seisukoht.

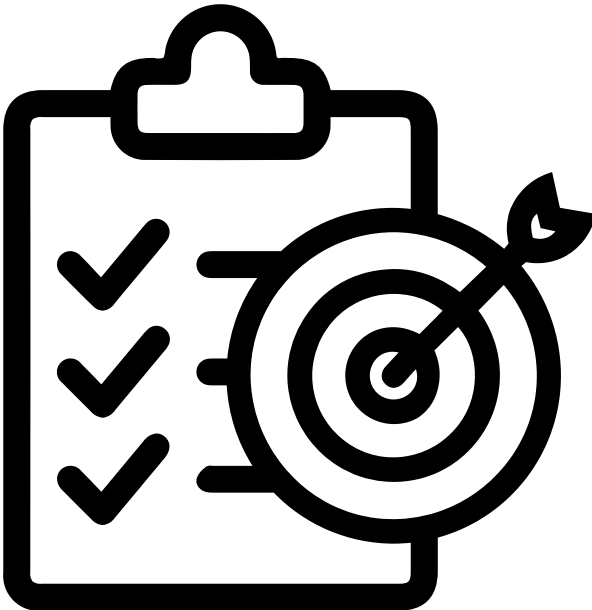
18. C) Ad populum – See apelleerib populaarse meedia tajule faktina, eeldades, et laialdane kujutamine võrdub tõega. See on populaarse arvamuse esiletoomise vorm (ad populum).
19. B) Punane heeringas – See nihutab vestluse teemalt (diskrimineerimine) kõrvale millegi ebaolulise juurde (maksud), mis on klassikaline punase heeringa taktika.
20. A) Geneetiline eksimus – See väide diskrediteerib kellegi argumendi tema sünnikoha (inimese päritolu) põhjal, mitte tema öeldu sisulise poole pealt.
21. B) Ad hominem – See rünnak aktivisti isiklikku elu (tema lahutusi), et diskrediteerida tema vaateid võrdõiguslikkusele.
22. B) Emotsioonidele apelleerimine – See kasutab isiklikku ebamugavust õigustusena millegi ohuks tembeldamiseks.
23. B) Libe nõlv – See eeldab, et väike muudatus (õiguste andmine) toob kaasa äärmuslikud tagajärjed, ilma et sellise eskaleerumise kohta oleks tõendeid.
24. A) Etnotsentrism – see hindab teist kultuuri alaväärseks, kasutades oma kultuuri standardina.
25. C) Vale autoriteedi argument – See tugineb mitteeksperdi (räppari) laiaulatuslikule ja kahjulikule väitele. Kvalifitseerimata allika usaldamine on vale autoriteedi eksitus.
26. A) Kas-või – See on vale dilemma, eeldades, et tegemist on kas „meie“ või „nemadega“, justkui oleksid õigused piiratud ressurs.
27. A) Traditsioonidele apelleerimine – see väidab, et midagi on õige lihtsalt seetõttu, et seda on alati nii tehtud, ignoreerides praegust konteksti või õiglust.
28. A) Ad hominem – See ründab inimese vaimseid võimeid tema argumendi või kahtluse käsitlemise asemel.
29. A) Geneetiline eksitus – see lükkab kellegi usaldusväarsuse ümber üksnes päritolu, mitte tegude või iseloomu põhjal.
30. D) Ad hominem – See ründab inimese uskumusi, et tema argumenti diskrediteerida, selle asemel, et argumendiga endaga tegeleda.

MOODUL 5

**OSALUSVÕIMALUSEGA VIDEO LOOMISE
TEHNILINE JUHEND**

ÜLDINE EESMÄRK	Selle mooduli eesmärk on anda osalejatele osaluspõhise video loomiseks vajalikud põhilised tehnilised teadmised ja praktilised oskused. Osalejad õpivad, kuidas ideid erinevaid meediavahendeid ja -platvorme kasutades kaasahaaravateks visuaalseteks narratiivideks muuta ning mõistavad videote tootmisega seotud eetilisi kaalutlusi.
OODATAVAD TULEMUSED	Teadmised Selle mooduli läbimise tulemusel teavad osalejad: • Visuaalse kompositsiooni põhiprintsiibid ja nende rakendamine fotograafias ja videograafias. • Tõhusad loo loomise tehnikad kaasahaaravate narratiivide loomiseks. • Heli salvestamise ja filmimise peamised tehnilised põhimõtted. • Nõusolekuvormide olulisus ja nõuetekohane kasutamine videote tootmisel. • Tavaliselt kasutatavad videotöötlusrakendused ja nende põhifunktsioonid. • Strateegiad videosisu jagamiseks sotsiaalmeedias ja kaasatuse jälgimiseks. Oskused Selle mooduli läbimise tulemusel on osalejatel võimalik: • Loo visuaalselt köitvaid fotosid ja lühikesi videoklippe. • Arenda videoprojektide jaoks loomingulisi süžeeeline. • Viia intervjuusid läbi tõhusalt, rakendades heli- ja filmimispõhimõtteid. • Kasutada põhilist videotöötlustarkvara sidusa narratiivi loomiseks. • Jagage ja reklaamige oma videosisu sotsiaalmeedia platvormidel.
OSALEJATE JUHISED	See moodul on loodud praktilise ja interaktiivsena. Osalejad loovad ja katsetavad aktiivselt erinevaid videote tootmise tehnikaid. Koolitaja ei eelda, et osalejad teaksid kõiki neid kontseptsioone juba – tegevused on üles ehitatud nii, et need juhendaksid osalejaid igal sammul. Võta õppeprotsess omaks, ole loominguline ja ära karda küsimusi esitada!

MOODULI STRUKTUUR

Siin on ülevaade tegevustest, mida osalejad selles moodulis läbivad:

Tegevus 1: Loo fotolugu. Osalejad loovad fotoseeria abil visuaalse loo. Keskendutakse kompositsioonireeglite rakendamisele ja loominguliste loo loomise tehnikate integreerimisele selge idee või sõnumi edastamiseks.

Tegevus 2: Intervjueeri sõpra. Osalejad harjutavad oma helisalvestus- ja filmimisoskusi, intervjuuerides sõpra. Pea meeles, et tuleb rakendada käsitletud tehnilisi põhimõtteid ja mis kõige tähtsam, kasutada nõusolekuvormi eetiliste tavade tagamiseks.

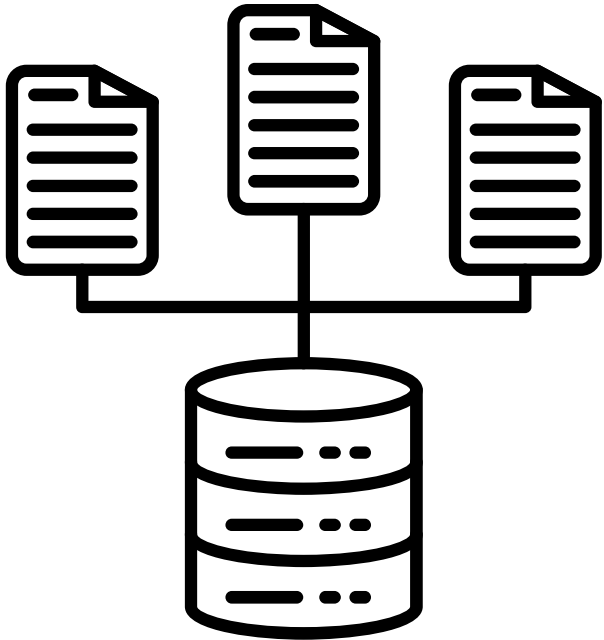
Tegevus 3: Tehke üheminutiline film. See on osalejate võimalus ühendada kõik õpitu! Looge lühike üheminutiline film, millel on selge algus, keskpaik ja lõpp ning konflikt ja selle lahendus. Osalejad kasutavad oma loo elluäratamiseks hõlpsasti kättesaadavaid montaažirakendusi.

Tegevus 4: Video jagamine. Õppige, kuidas osalejate valminud üheminutilist filmi sotsiaalmeedias tõhusalt jagada. Osalejad harjutavad ka oma soorituse jälgimist jagamiste, reaktsioonide ja vaatamiste arvu jälgimise kaudu.

MOODULI HINDAMINE

Osalejate õppimist ja edusamme selles moodulis hinnatakse nende praktiliste ülesannete eduka sooritamise ja kvaliteedi põhjal:

Fotolugu (tegevus 1): Hinnatakse kompositsioonireeglite järgimist ja jutuvestmise tõhusust. Intervjuuvideo (tegevus 2): Hinnatakse heli- ja filmimispõhimõtete rakendamist ning nõusolekuvormi korrektset kasutamist. 1-minutiline film (tegevus 3): Hinnatakse narratiivi struktuuri (algus, keskpaik, lõpp, konflikt, lahendus), monteerimisoskust ja üldist sidusust. Sotsiaalmeedias jagamine (tegevus 4): Hinnatakse video edukat jagamist ja kaasatuse mõõdikute täpset jälgimist.

EESMÄRGID

- Tutvustada osalejatele fotograafia visuaalse kompositsiooni põhiprintsiipe.
- Võimaldada osalejatel rakendada loomingulisi loomistehnikaid, et edastada selget sõnumit või ideed pildijada kaudu.
- Ergutada vaatlust ja kriitilist mõtlemist selle kohta, kuidas pildid suhtlevad.

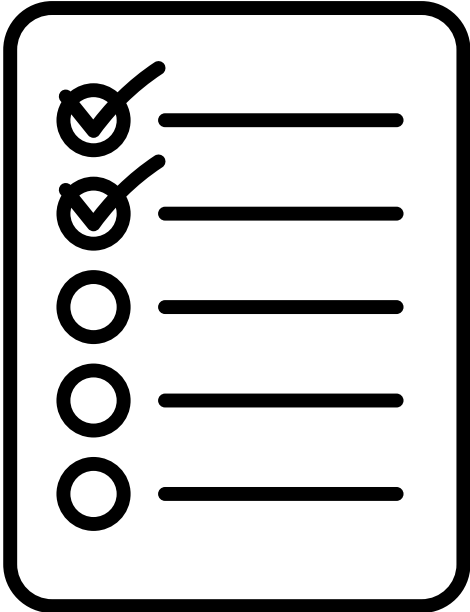
KESTUS

Ettevalmistus/sissejuhatus: 15 minutit Foto jäädvustamine: 60–90 minutit (sõltuvalt asukohast ja osalejate tempost) Valik ja järjekord: 30 minutit Esitus ja arutelu: 30–45 minutit (umbes 5 minutit rühma/inimese kohta) Kokku: umbes 2,5–3 tundi

TEGEVUSE 1 ETAPID

- TEGEVUSE 1 ETAPID**
1. Sissejuhatus visuaalsesse jutustamisse ja kompositsiooni **(Juhendaja juhitud):**
- Koolitaja selgitab lühidalt visuaalse jutustamise kontseptsiooni – kuidas pildiseeria saab jutustada narratiivi.
 - Koolitaja tutvustab kompositsiooni põhireegleid (nt kolmandiku reegel, juhtjooned, raamimine, sümmeetria, teravussügavus, perspektiiv). Kasutage iga põhimõtte illustreerimiseks visuaalseid näiteid.
 - Koolitaja arutab fotolugude jaoks sobivaid loomingulisi loo loomise tehnikaid (nt stseeni loomine, lähivõtted, tegelaste tutvustamine, tegevuse kulg, emotsioonide edasiandmine, lahendus). Inspiratsiooniks paku lihtsaid stsenaariume või teemasid.
 - Koolitaja selgitab ülesannet: Osalejad peavad looma fotoloo (5–10 fotost koosnev jada), mis jutustab lühikese narratiivi või edastab konkreetse idee/emotsiooni, rakendades vähemalt kolme kompositsioonireeglit ja demonstreerides selget süžeekaari.

TEGEVUS 1 –
Visuaalne
jutuvestmine
fotolugude abil

2. Ajurünnak ja planeerimine (individuaalselt/väikestes gruppides):

- Osalejad genereerivad oma fotoloo jaoks ideid. Innustage neid mõtlema lihtsale igapäevasele protsessile, lühikesele emotsionaalsele teekonnale või konkreetsele sõnumile, mida nad soovivad edastada.
- Osalejad planeerivad lühidalt oma kaadreid, mõeldes sellele, kuidas iga foto panustab üldisesse narratiivi ja milliseid kompositsioonireegleid nad kavatsevad kasutada. Siin võib abiks olla lihtne süžeeskeemi visand (isegi pulgakujude abil).

3. Foto jäädvustamine (individuaalselt/paaridega):

- Osalejad kasutavad oma plaani kohaselt fotode jäädvustamiseks nutitelefone või saadaolevaid kaameraid.
- Koolitaja jagab osalejaid ringi, andes juhiseid ja tagasisidet kompositsiooni ja pildistamisideede kohta. Innustage osalejaid tegema rohkem fotosid kui vaja, et hiljem oleks võimalik paremini valida.

4. Fotode valik ja järjestamine:

- Osalejad vaatavad üle oma jäädvustatud fotod ja valivad välja 5–10 parimat pilti, mis jutustavad nende lugu tabavalt.
- Osalejad paigutavad valitud fotod loogilisse järjestusse, mis loob sidusa narratiivi (algus, keskpaik, lõpp või idee selge areng).
- Osalejad saavad oma fotode korrastamiseks kasutada lihtsaid kollaažirakendusi või esitlustarkvara (nt Google Slides või PowerPoint) ja soovi korral lisada pealkirja.

5. Esitlus ja kolleegide tagasiside:

- Iga osaleja või väike grupp esitleb oma fotolugu suuremale grupile.
- Pärast iga esitlust juhib juhendaja lühikest arutelu, paludes osalejatel tuvastada lugu, kasutatud kompositsioonireegleid ja mis toimis hästi.
- Koolitaja annab konstruktiivset tagasisidet, tuues esile tugevaid külgi ja pakkudes välja parendusvaldkondi.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

Nutitelefonid või digikaamerad: fotode jäädvustamiseks.
Valge tahvel või pabertahvel ja markerid: Ajurünnakuks ja kontseptsioonide illustreerimiseks.
Projektor ja ekraan: esitlusslaidide kuvamiseks koos kompositsioonireeglite näidete ja tõhusate fotolugudega.
Jaotusmaterjal/digitaalne ressurss: Kiirjuhend põhiliste kompositsioonireeglite (nt kolmandiku reegel, juhtread, raamimine) ja loo loomise näpunäidete kohta.
Valikuline: osalejate seadmetes lihtne fotokollaaž või esitlusrakendus (nt Google Photos, InShot, Canva, Google Slides, PowerPoint, Mirot) järjestuse loomiseks.

TEGEVUSE 1
ENESEHINDAMINE

Osalejatel palutakse oma kogemusi 1. tegevusega analüüsida, kaaludes järgmisi küsimusi:

1. Loo selgus: Kas suutsin oma fotoseeria kaudu edasi anda selge loo või idee? (Jah/Osaliselt/Ei)

- Mis oli minu kavandatud lugu/idee?
- Kas ma arvan, et teised said sellest aru?

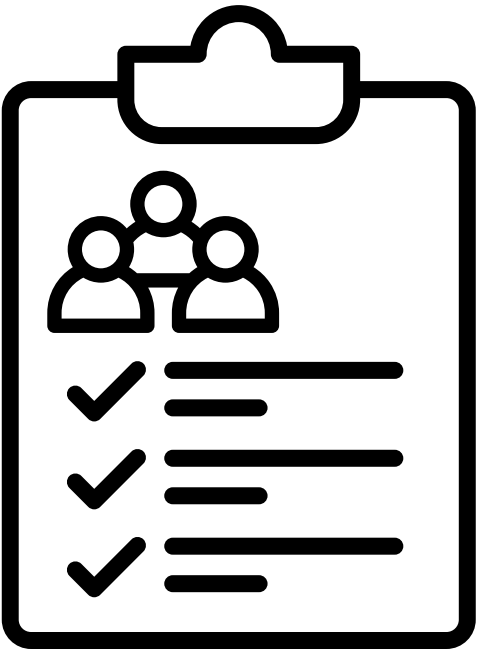
2. Kompositsiooni rakendamine: Kas rakendasin oma fotodel edukalt vähemalt kolme kompositsioonireeglit? (Jah/Osaliselt/Ei)

- Milliseid reegleid ma proovisin kasutada (nt kolmandiku reegel, juhtread, raamimine)?
- Millistel fotodel ma neid kõige selgemini näen?

3. Loominguline loo loomine: Kui tõhusalt ma kasutasin loomingulisi loo loomise tehnikaid (nt stseeni sissejuhatav osa, lähivõte, edasimineku), et muuta oma fotolugu kaasahaaravaks? (Väga tõhus/Mõõdukalt tõhus/Vajab täiustamist)

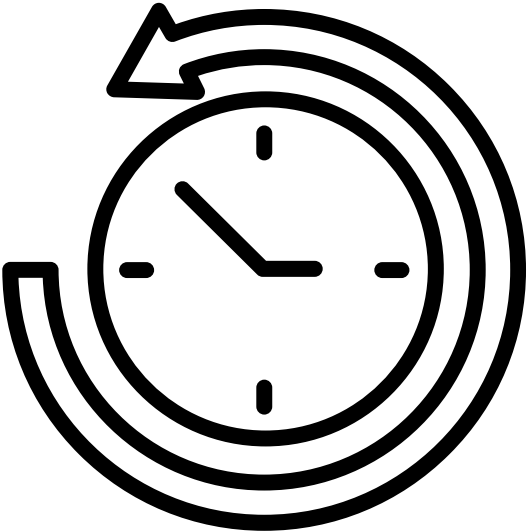
- Mis oli minu loo „algus“, „keskpunkt“ ja „lõpp“?
- Kas ma püüdsin esile kutsuda mingeid konkreetseid emotsioone?

4. Tehniline teostus: Kui rahul olen oma fotode tehnilise kvaliteediga (nt fookus, valgustus)? (Väga rahul/Rahul/Vajab täiustamist)

	• Milliste väljakutsetega ma valgustuse või teravustamisega kokku puutusin? 5. Õppimine ja täiustamine: Mis oli selle tegevuse käigus visuaalse jutuvestmise või kompositsiooni kohta kõige olulisem õppimisviis? Millist valdkonda sooviksin järgmises tegevuses täiustada?
EESMÄRGID	• Tutvustada osalejatele video helisalvestuse põhilisi tehnilisi põhimõtteid. • Võimaldada osalejatel rakendada intervjuu jäädvustamiseks põhilisi filmimistehnikaid. • Rõhutada teadliku nõusoleku saamise kriitilist tähtsust ja nõuetekohast protseduuri videote tootmisel. • Anda praktilist kogemust lühikese ja struktureeritud intervjuu läbiviimisel.
KESTUS	Sissejuhatus ja teooria (koolitaja juhitud): 30 minutit Planeerimine ja harjutamine: 45 minutit Intervjuu jäädvustamine: 60–90 minutit (arvestades mitut võtet ja ettevalmistust) Ülevaade ja arutelu: 30 minutit Kokku: Ligikaudu 2,75–3,5 tundi
TEGEVUSE 2 ETAPID	Sissejuhatus intervjuueerimise, heli ja filmimise põhimõtetesse (koolitaja juhitud): Moderaator selgitab videovestluste eesmärgi ja arutab erinevaid intervjuustiile (nt istudes, kõndides, lühidalt). • Koolitaja tutvustab peamisi helisalvestuse põhimõtteid: • Mikrofonide tüübid ja paigutus (nt sisseehitatud telefonimikrofonid, välised mikrofonid, kui need on olemas, allika lähedus).

**TEGEVUS 2 –
Intervjuu kunst:
heli, visuaal ja
nõusolek**

- Taustamüra minimeerimine (nt vaiksete kohtade valimine, ventilaatorite väljalülitamine).
- Heli jälgimine (nt võimalusel kõrvaklappide abil).
- Intervjuude läbiviija tutvustab olulisi filmimispõhimõtteid:
- Raamimine (nt pea ja õlad, kolmandiku reegel subjektide paigutamiseks).
- Valgustus (nt tagantvalgustuse vältimine, loomuliku valguse efektiivne kasutamine).
- Stabiilsus (nt statiivide kasutamine või pindadele toetumine).
- Silmade tasapind (nt veidi kaamerast eemale vaadates vs otse kaamerasse vaadates).
- Koolitaja viib läbi põhjaliku arutelu teadliku nõusoleku teemal:
- Selgitage, miks nõusolek on ülioluline (eetiline, juriidiline, usalduse loomine).
- Tutvustage nõusolekuvormi: vaadake läbi iga osa, selgitades selle eesmärgi (nt milleks videot kasutatakse, andmekaitse, taganemisõigus).
- Rõhuta, et nõusolek peab olema vabatahtlik, teadlik ja selgesõnaline.

Intervjuu planeerimine ja harjutamine (individuaalselt/paaridena):

- Osalejad moodustavad paarid (üks intervjuuerija, üks intervjuueritav/katsealune).
- Osalejad mõtlevad välja lihtsaid ja avatud intervjuuküsimusi (nt „Mis on teie lemmikhobi?“, „Rääkige mulle meeldejäävast lapsepõlvkogemusest?“). Eesmärk on panna intervjuueritav rääkima, mitte hankida temalt tundlikku teavet.
- Osalejad valivad oma intervjuu asukoha, pidades silmas heli ja valgustust.
- Osalejad harjutavad küsimuste esitamist ja aktiivset kuulamist.

Intervjuu jäädvustamine nõusolekul (paarid):

- Enne filmimist peab "intervjuuerija" esitama nõusoleku vormi oma "sõbrale" (intervjuueritavale). Nad selgitavad seda selgelt.

Vasta kõikidele küsimustele ja veendu, et „sõber“ saab sellest aru ja allkirjastab selle meelsasti. See samm on kohustuslik.

- Seejärel filmivad osalejad (intervjueerija ja intervjueeritav) oma lühikese intervjuu (3–5 minutit). Nad peaksid keskenduma arutatud heli- ja filmimispõhimõtete rakendamisele.
- Moderaator liigub ringi, jälgib paigutust ning annab reaalajas tagasisidet helikvaliteedi, kaadri ja intervjuutehnika kohta.
- Osalejad vahetavad rolle ja kordavad protsessi, et kõik kogeksid mõlemat poolt.

Ülevaade ja arutelu:

- Osalejad vaatavad paarides lühidalt üle oma jäädvustatud intervjuumaterjali (vähemalt osa sellest).
- Koolitaja juhib grupiarutelu, mis keskendub järgmisele:
- Heli või valgustusega seotud väljakutsed.
- Intervjuuküsimuste tõhusus.
- Nõusoleku saamise ja andmise kogemus.
- Peamised järeldused intervjuu ülesehituse ja eetika kohta.

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Nutitelefonid või digikaamerad: videosalvestusvõimalusega.

Välised mikrofonid (valikulised, kuid soovitatavad, kui need on saadaval): parema helikvaliteedi demonstreerimiseks reväärmikrofonid, haavlipüssmikrofonid või isegi spetsiaalsed helisalvestid.

Kõrvaklapid: Heli jälgimiseks salvestamise ajal.

Statiivid/stabilisaatorid (valikuline, kuid soovitatav): stabiilsete võtete jaoks.

„Nõusolekuvormi” jaotusmaterjal: osalejatele kasutamiseks mõeldud eelnevalt kujundatud, selge ja kokkuvõtlik nõusolekuvormi mall.

Valge tahvel või pabertahvel ja markerid: heli illustreerimiseks ja kontseptsioonide raamimiseks.

Näited: Lühikesed videoklipid, mis demonstreerivad intervjuude head ja halba heli/visuaali.

TEGEVUSE 2

ENESEHINDAMINE

Osalejatel palutakse tegevuse 2 ajal oma sooritust ja õppimist analüüsida:

1. Heli kvaliteet: Kuidas ma hindaksin oma intervjuu helikvaliteeti?

(Suurepärase/Hea/Rahuldava/Kehva)

- Milliste konkreetsete väljakutsetega ma heliga seoses kokku puutusin (nt taustamüra, helitugevus)?

- Milliseid strateegiaid ma heli parandamiseks kasutasin?

2. Filmimistehnika: Kui hästi ma intervjuu ajal filmimispõhimõtteid (kadreerimine, valgustus, stabiilsus) rakendasin? (Suurepärase/Hea/Rahuldava/Kehva)

- Milliseid kadreerimis- või valgustusvalikuid ma tegin ja miks?

- Kas mu kaamera oli kogu intervjuu vältel stabiilne?

3. Teadlik nõusolek: Kas ma selgitasin oma sõbrale edukalt nõusolekuvormi, veendusin, et ta sellest aru saab, ja sain enne filmimist tema vabatahtliku allkirja? (Jah/Osaliselt/Ei)

- Mis oli nõusoleku arutamise juures kõige keerulisem?

- Miks ma arvan, et nõusolek on seda tüüpi tegevuse puhul nii oluline?

4. Intervjuuoskused: Kui mugav ja tõhus ma tundsin end küsimuste esitamisel ja vastuste saamisel oma sõbralt? (Väga mugav/Mõõdukalt mugav/Vajab täiustamist)

- Kas mu küsimused olid piisavalt avatud?

- Kas ma kuulasin aktiivselt nende vastuseid?

5. Üldine õppimine: Milline oli selle tegevuse käigus saadud kõige olulisem uus oskus või teadmine? Millisele konkreetsele valdkonnale tahan oma järgmises videoprojektis keskenduda?

EESMÄRGID

- Võimaldada osalejatel mõista ja rakendada lühifilmi põhilist narratiivi struktuuri (algus, keskpaik, lõpp, konflikt ja lahendus).
- Tutvustada osalejatele mobiilsete videotöötlusrakenduste põhifunktsioone.
- Anda osalejatele praktiline kogemus toormaterjali monteerimisel sidusaks ja kaasahaaravaks lühifilmiks.
- Julgustada loomingulist probleemide lahendamist loo idee tõlkimisel visuaalseks ja auditiivseks kogemuseks.

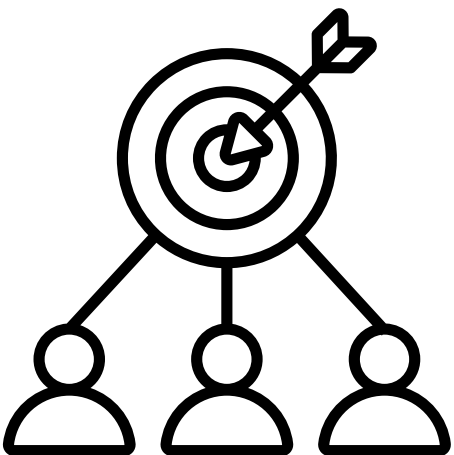
**TEGEVUS 3 –
Oma loo
loomine:
1-minutiline
filmiväljakutse**

KESTUS

Sissejuhatuse narratiivi ja montaaži kontseptsioonidesse (koolitaja juhitud): 30 minutit
Loo planeerimine ja võtteplaani koostamine: 45 minutit
Filmimine/materjali kogumine: 90 minutit
Monteerimine: 120–180 minutit (sõltuvalt rakenduse tundmisest ja loo keerukusest)
Linastus ja tagasiside: 45–60 minutit
Kokku: umbes 6–7,5 tundi (seda tegevust võib jagada sessioonide vahel või lisage kodutöödeks aega toimetamiseks).

TEGEVUSE 3 ETAPID

- Sissejuhatuse filminarratiivi ja monteerimise alustesse (juhendaja juhendamisel):**
- Koolitaja selgitab narratiivi põhielemente: algust (ülesehitust), keskpaika (tegevuse algust, konflikti) ja lõppu (kulminatsiooni, lahendust). Kasutage lihtsaid näiteid populaarsetest lugudest või lühifilmidest.
 - Koolitaja tutvustab „konflikti“ mõistet (sisemine, väline, inimene vs. mina, inimene vs. inimene, inimene vs. loodus/ühiskond) ja selle „lahendust“. Rõhuta, et isegi üheminutiline film vajab neid elemente.
 - Koolitaja annab ülevaate levinumatest mobiilsetest videotöötlusrakendustest (nt CapCut, InShot, KineMaster, DaVinci Resolve Mobile, VN Video Editor) ja demonstreerib nende põhifunktsioone:

- Klippide importimine
- Klambrite kärpimine/lõikamine
- Klippide paigutamine ajajoonele
- Põhiliste üleminekute lisamine
- Helitasemete reguleerimine
- Lihtsa teksti/pealkirjade lisamine
- Lõpliku video eksportimine

- Koolitaja seab ülesande: osalejad loovad üheminutilise filmi, mis sisaldab selget algust, keskpaika, lõppu, konflikti ja lahendust.

Loo planeerimine ja võtete nimekiri (individuaalselt/väikestes gruppides):

- Osalejad genereerivad ajurünnaku abil ideid oma üheminutilise filmi jaoks. Innustage neid hoidma ideed lihtsana ja ajapiirangu piires saavutatavana. Ideed võivad hõlmata tegelast, kes ületab väikese takistuse, lihtsat ülesannet, mis läheb valesti, või visuaalset narratiivi eseme teekonna kohta.
- Osalejad töötavad välja väga lühikese stseeniskeemi või stseenide nimekirja, kus on välja toodud loo jutustamiseks ja narratiivi kaare saavutamiseks vajalikud põhistseenid. See aitab tagada, et nad jäädvustavad kogu vajaliku materjali.

Filmimine/materjali kogumine (individuaalselt/väikestes gruppides):

- Osalejad jäädvustavad oma loo plaani põhjal kõik vajalikud videoklipid.
- Koolitaja tuletab osalejatele meelde varasemaid kompositsiooni, valgustuse ja heli tunde ning julgustab neid tegema erinevaid kaadreid (lai, keskmine, lähivõte), et hõlbustada monteerimist.
- Rõhuta, kui oluline on jäädvustada rohkem materjali kui montaaži ajal vaja, et tagada paindlikkus monteerimisel.

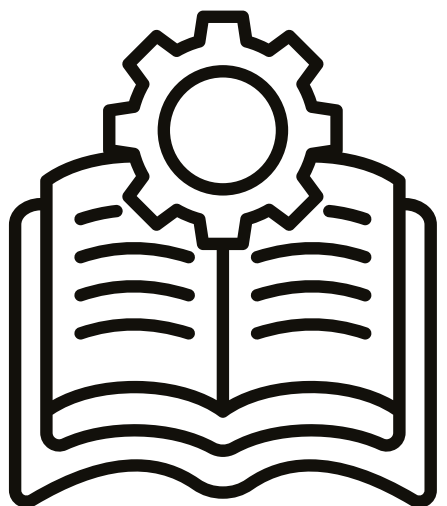
1-minutilise filmi monteerimine (individuaalne):

- Osalejad impordivad oma filmimaterjali valitud monteerimisrakendusse.

- Seejärel alustavad osalejad toimetamise protsessi, keskendudes järgmisele:
 - Klippide kokkupanek loo järjekorras.
 - Klippide kärpimine sujuva esituse loomiseks ja 1-minutilise ajalimiidi täitmiseks.
 - Selge alguse, keskpaiga ja lõpu ning konflikti ja lahenduse tagamine.
 - Heli kohandamine ja vajadusel lihtsa muusika/heliefektide lisamine (tasuta allikatest).
 - Pealkirja ja lõputiitrite lisamine (valikuline, aga hea tava).
-
- Koolitaja pakub osalejatele redigeerimisprotsessi käigus individuaalset tuge ja aitab neil probleemide lahendamisel.

Sõelumine ja konstruktiivne tagasiside:

- Kui filmid on valmis, linastavad osalejad oma üheminutilised filmid grupele.
- Pärast iga filmi viib koolitaja läbi konstruktiivse tagasiside sessiooni, keskendudes järgmisele:
- Narratiivi kaare selgus (algus, keskpaik, lõpp, konflikt, lahendus).
- Toimetamise efektiivsus loo edasiandmisel.
- Tehniline kvaliteet (visuaalne esitus, heli).
- Üldine mõju ja kaasatus.
- Innusta osalejaid andma oma kaaslastele konkreetset ja tegutsemist võimaldavat tagasisidet.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

Nutitelefonid või tahvelarvutid: piisava salvestusruumi ja aku tööeaga.
Valitud videotöötlusrakendus: Osalejate seadmetesse eelinstallitud (nt CapCut, InShot, KineMaster, VN Video Editor). Koolitaja peaks soovitama ühte või kahte tasuta ja kasutajasõbralikku valikut.
Valikuline: Välised mikrofonid, väikesed statiivid/stabilisaatorid (tegevusest 2, kui need on olemas).
Valge tahvel või pabertahvel ja markerid: narratiivsete struktuuride kaardistamiseks ja redigeerimiskontseptsioonide demonstreerimiseks.
Projektor ja ekraan: Monteerimistarkvara demonstreerimiseks ja osalejate filmide linastamiseks.
Jaotusmaterjal/digitaalne ressurss: Spikker narratiivi struktuuri ja valitud rakenduse(te) põhiliste redigeerimiskäskude kohta.
Valikuline: juurdepääs autoritasuta muusika- ja heliefektide kogudele.

TEGEVUSE 3
ENESEHINDAMINE

Osalejatel palutakse oma 1-minutilise filmiväljakutse üle järele mõelda:

1. Narratiivi struktuur: Kas minu üheminutiline film oli selgelt struktureeritud, kas sellel oli eristatav algus, keskpaik, lõpp, konflikt ja selle lahendus?
(Jah/Osaliselt/Ei)

- Kas ma saaksin lühidalt kirjeldada oma filmi konflikti ja selle lahendamise viisi?

2. Toimetamisoskus: Kui mugavalt ma end toimetamisrakenduse kasutamisel tundsin? Milliseid konkreetseid toimetamisfunktsioone ma kõige efektiivsemalt kasutasin? (Väga mugav/Keskmiselt mugav/Vajab täiustamist)

- Mis oli minu jaoks toimetamise protsessi kõige keerulisem osa?
- Milline on üks uus montaažitehnika, mille ma õppisin või mida ma tahan omandada?

3. Loo sidusus: Kas kõik minu filmi elemendid (visuaal, heli, tempo) toimivad koos, et jutustada sidusat lugu ühe minuti piires? (Jah/Enamasti/Vajab tööd)

- Kui keegi vaataks mu filmi ilma helita, kas ta ikka saaks põhiideest aru?

	4. Tehniline kvaliteet: Kuidas ma hindaksin oma lõppfilmi üldist tehnilist kvaliteeti (nt selge visuaal, arusaadav heli)? (Suurepärase/Hea/Rahuldava/Kehva) • Kas on mingeid tehnilisi aspekte (nt värisev kaamera, madal heli), mida ma peaksin veel parandama? 5. Üldine õppimine ja järgmised sammud: Mis oli selle tegevuse käigus filmitegemise või lugude jutustamise kohta kõige väärtuslikum õppetund? Millisele konkreetsele valdkonnale kavatsen oma järgmises videoprojektis keskenduda?
EESMÄRGID	- Tutvustada osalejatele videote üleslaadimise ja jagamise protsessi populaarsetes sotsiaalmeedia platvormides. - Tutvustada osalejatele sotsiaalmeedias kaasatuse mõõdikute (jagamised, reaktsioonid, vaatamised) jälgimise kontseptsiooni. - Edendada arusaamist sellest, kuidas osalusvideod saavad jõuda laiema publikuni ja potentsiaalselt inspireerida tegutsema või teadlikkust suurendama. - Julgustada turvalisi ja vastutustundlikke veebis jagamise tavasid.
KESTUS	Sissejuhatus ja arutelu (koolitaja juhitud): 30 minutit Üleslaadimine ja jagamine: 45–60 minutit Jälgimine ja analüüs: 30 minutit (esialgne jälgimine) + pidev kodutöö Grupi arutelu ja refleksioon: 30 minutit Kokku: umbes 2,25–2,75 tundi (lisaks pidev vaatlemine kodutööna)
TEGEVUSE 4 ETAPID	Sissejuhatus sotsiaalmeedia jagamise ja mõjusse (juhendaja juhendamisel): • Koolitaja arutleb sotsiaalmeedia võimsuse üle platvormina osalusvideote jagamiseks ja laia publikuni jõudmiseks.

**TEGEVUS 4 –
Oma loo
jagamine:
sotsiaalmeedia ja
mõju jälgimine**

- Koolitaja annab lühiülevaate osalejate jaoks olulistest populaarsetest platvormidest (nt Facebook, Instagram, YouTube, TikTok) ja nende ainulaadsetest videojagamise funktsioonidest.
 - Koolitaja selgitab peamisi kaasamise mõõdikuid:
 - Vaatamisi: Mitu korda on videot vaadatud.
 - Reaktsioonid/meeldimised: positiivne tagasiside.
 - Kommentaarid: otsene suhtlus publikuga ja tagasiside.
 - Jagamised: Kui laialdaselt videot teised levitavad.
-
- Koolitaja rõhutab vastutustundlikku jagamist: privaatsusseaded, autoriõiguste teadlikkus (eriti muusika osas) ja tundliku isikuandmete jagamise vältimine ilma selgesõnalise nõusolekuta. Korrake 2. tegevuses mainitud nõusolekuvormide olulisust.

Video ettevalmistamine jagamiseks:

- Osalejad tagavad, et nende 1-minutiline film (tegevusest 3) eksporditakse ühilduvas vormingus ja see on nende seadmes hõlpsasti ligipääsetav.
- Osalejad mõtlevad lühidalt välja lühikese ja kaasahaarava video pealkirja. See peaks sisaldama pealkirja, video sõnumi või loo lühikest kirjeldust ja võib-olla ka asjakohast teemaviidet.

Video üleslaadimine ja jagamine:

- Osalejad valivad ühe sotsiaalmeedia platvormi, kus neil on konto (või loovad uue ajutise konto, kui see on tegevuse jaoks mugav ja vajalik, ideaalis juhendaja privaatsusjuhiseid järgides).
- Osalejad järgivad samme oma 1-minutilise filmi üleslaadimiseks.
- Osalejad lisavad oma ettevalmistatud pealkirja ja kõik asjakohased teemaviited.

- Osalejad vaatavad üle privaatsusseaded, et need vastaksid nende mugavustasemele (nt avalik, ainult sõpradele, salajane). Selle tegevuse puhul võib koolitaja soovitada jagada sisu piiratud publikuga või salaja, et keskenduda jälgimise aspektile ilma laiema avalikkuse tähelepanuta, välja arvatud juhul, kui osalejad tunnevad end selles täiesti mugavalt.

- Osalejad avaldavad oma video.

Esialgne jälgimine ja vaatlus:

- Kohe pärast jagamist navigeerivad osalejad oma videopostituse juurde.
- Osalejad määravad kindlaks, kus platvorm kuvab vaatamisi, meeldimisi/reaktsioone ja kommentaare.
- Osalejad panevad iga mõõdiku esialgsed numbrid kirja.
- Koolitaja julgustab osalejaid oma video kaasatust järgmise 24–48 tunni jooksul perioodiliselt kontrollima (kodutööna) ja kõik muudatused registreerima.

Grupi arutelu ja mõju üle mõtisklemine:

- Moderaator juhib arutelu, kus osalejad jagavad oma kogemusi:
- Millist platvormi nad kasutasid?
- Kui lihtne või keeruline oli jagamisprotsess?
- Kui suurt esialgset kaasatust nende video tekitas?
- Mis neid protsessi või tulemuste juures üllatas?
- Kuidas see protsess nende arvates kogukondadele oma lugusid jagada annab?
- Millised eetilised kaalutlused jagamise ajal pähe tulid (nt kes seda näeb, kommenteerib)?
- Koolitaja võtab kokku veebis jagatud osalusvideote võimaliku mõju ja arutab edasise õppimise järgmisi samme.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

Nutitelefonid/tahvelarvutid/arvutid internetiühendusega: sotsiaalmeedia platvormidele juurdepääsuks.
Valmis 1-minutiline film (tegevusest 3): Üleslaadimiseks valmis.
Olemasolevad sotsiaalmeedia kontod: osalejate enda kontod või juhised ajutiste privaatsete kontode loomiseks, kui see on selle harjutuse jaoks eelistatud.
Projektor ja ekraan: Jagamisprotsessi demonstreerimiseks platvormil ja kaasatuse mõõdikute näidete toomiseks.
Jaotusmaterjal/digitaalne ressurss: Lihtne juhend levinud platvormide privaatsusseadete kohta ja näpunäited tõhusate videote subtiitrite kirjutamiseks.
Jälgimisleht: Lihtne mall (digitaalne või füüsiline), mille abil osalejad saavad aja jooksul oma seisukohti, reaktsioone ja jagamisi jäädvustada.

TEGEVUSE 4
ENESEHINDAMINE

Osalejatel palutakse mõtiskleda oma kogemuste üle 4. tegevusega:

1. Jagamisoskus: Kui mugavalt ma end sotsiaalmeedia platvormil video üleslaadimise ja jagamisega praegu tunnen? (Väga mugavalt/Mõõdukalt mugavalt/Vajab veel harjutamist)

- Mis oli jagamise juures kõige lihtsam? Mis oli kõige keerulisem?

2. Mõõdikute mõistmine: Kas ma saan aru, mida "vaatamised", "reaktsioonid" ja "jagamised" kaasatuse mõõdikutena tähendavad? (Jah, selgelt / Mõnevõrra / Mitte veel)

- Miks on need mõõdikud video jagamisel olulised?

3. Vastutustundlik jagamine: Kas olen veebis videosisu jagamisel eetilistest kaalutlustest ja privaatsusseadetest teadlikum? (Jah/Osaliselt/Ei)

- Milline on üks oluline eetiline kaalutlus, mida ma tulevikus videote jagamisel meeles pean?

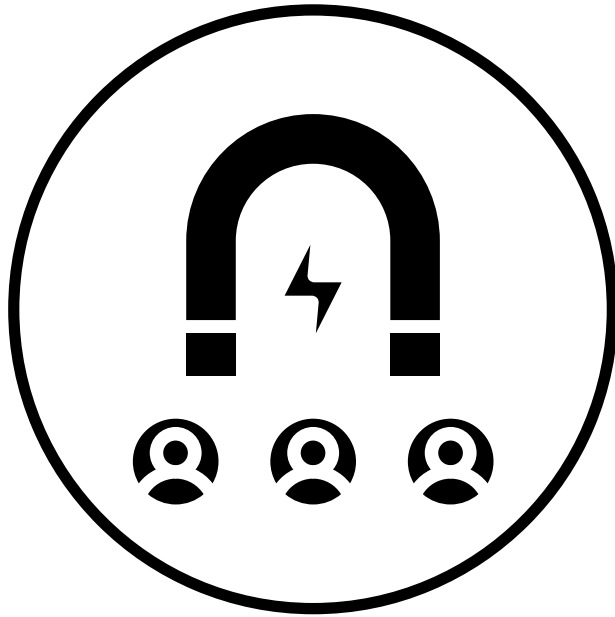
4. Vaatlus ja refleksioon: Mida ma oma video esialgse toimivuse kohta pärast jagamist täheldasin? (nt kohesed vaatamised, kommentaarid)

- Kas mu video sai kommentaare või jagamisi? Kui jah, siis milline oli suhtluse iseloom?

	5. Üldine õppimine: Mis oli video veebis jagamise ja jälgimise õppimise kõige olulisem õppetund? Kuidas võiks see oskus olla kasulik tulevastes osaluspõhistes videoprojektides?
EESMÄRGID	- Tugevdada grupi sidet kaasloome ja ühise refleksiooni kaudu. - Julgustada eneseväljendust filmikunsti ja mitteverbaalse keele kaudu. - Edendada koostööd, nõudes osalejatelt teistega koostööd, mitte üksi filmimist. - Tutvustada osalejatele loominguliste ideede genereerimise, visuaalse jutuvestmise ja lihtsate filmimis-/monteerimistehnikate põhitõdesid.
KESTUS	Ettevalmistav esitlus: 30 minutit Ideede genereerimine: 15 minutit Filmimispartneri leidmine: 10 minutit Oma video filmimine: 20 minutit Kellegi teise video filmimine: 20 minutit Oma video monteerimine: 25 minutit Kellegi teise video monteerimisel abistamine: 20 minutit Jagamine ja ühine vaatamine (kui aega): 20 minutit Kokku: 160 minutit
TEGEVUSE 5 ETAPID	Sissejuhatus ja esitlus (20 minutit) • Koolitaja tutvustab kolme ideede genereerimise tehnikat: • Süžeeskeemi loomine (oluliste hetkede visuaalsed visandid). • S.C.A.M.P.E.R. (Asenda, Kombineeri, Kohanda, Muuda, Kasuta muul viisil, Kõrvalda, Tagurpidi). • „Mis siis, kui“ ajurünnak (loominguline spekulatsioon).

TEGEVUS 5 –
Filmimine teineteise
tundmaõppimiseks

- Koolitaja tutvustab filmimise põhireegleid: kaadri kompositsioon, valgustus, stabiliseerimine, kadreerimine (maastik/portree) ja heli salvestamine telefonide või mikrofonidega.

- Lühike ülevaade jutuvestmise kolmevaatuselisest struktuurist.

Idee arendamine (5 minutit)

- Osalejad mõtlevad individuaalselt välja lühikese video (1–5 kaadrit), mis vastab küsimusele:

"Mida teised inimesed minu juures ei näe?"

- Väljendus peaks vältima otsest rääkimist; selle asemel tuleks kasutada filmilikku keelt, kehaliigutusi, poeetilist teksti või visuaalseid metafoore.

Partneri valik (5 minutit)

- Iga osaleja leiab teise inimese, kes tema ideed filmib.

Neil ei ole lubatud oma telefoni kasutada.

Oma video filmimine (10 minutit)

- Osalejad suunavad oma filmimispartnerit salvestama oma videoideed (7–20 sekundit pikk).

Filmimine teistele (10 minutit)

- Seejärel aitab iga osaleja oma partnerit, filmides tema videoidee.

Oma video monteerimine (10 minutit)

- Osalejad monteerivad oma salvestatud videot lihtsate montaažirakenduste või telefoni montaažitööriistade abil.

Teiste jaoks redigeerimine (10 minutit)

- Osalejad toetavad oma partnerit video monteerimisel (edendades koostööd ja uusi oskusi).

Jagamine ja ühine vaatamine (10 minutit, kui aeg lubab)

- Osalejad laadivad oma lõplikud videod üles projekti WhatsAppi grupp.
- Kui aeg lubab, vaatab grupp kõiki videoid koos, et mõtiskleda loovuse, eneseväljenduse ja koostöö üle.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

Nutitelefonid filmimis- ja monteerimisrakendustega. Statiivid, väikesed stabilisaatorid või käeshoitavad toed (kui on olemas). Valikulised klambriga mikrofonid või varutelefonid heli salvestamiseks.

Esitluse slaidid või jaotusmaterjalid ideede genereerimise, filmimise aluste ja monteerimisvahendite kohta (esitluse sisu saab võtta ja kohandada osaluspõhiste tegevuste metodoloogilistest juhistest).

Projekti WhatsAppi grupp videote jagamiseks. Hea valgustuse ja mitmekesiste pildistamisvõimalustega ruum.

TEGEVUSE
ENESEHINDAMINE 5

Osalejad mõtisklevad järgmiste küsimuste üle:

Loominguline väljendus: Kas leidsin mõtestatud viisi, kuidas väljendada enda juures midagi nähtamatut piltide, žestide või sümbolite kaudu?

Koostöö: Kui hästi ma oma ideed filmimispartnerile edastasin? Mis tunne oli kellegi teise ideed filmida ja monteerida?

Tehniline õpe: Kas tunnen end põhiliste filmimis- ja monteerimistehnikatega kindlamalt? (Jah/Mõnevõrra/Veel mitte)

Kaasamise teadlikkus: Kuidas mõjutas töötamine ilma isiklike seadmeteta (kellegi teise telefoni kasutamine) võrdsuse ja meeskonnatöö tunnet?

Refleksioon: Mis oli kõige üllatavam või inspireerivam asi, mida ma selle tegevuse käigus enda või teiste kohta avastasin?

Edasine rakendus: Kuidas saaksin oma töös noortega kasutada sarnaseid loomingulisi filmimismeetodeid?

MOODUL 6

REFLEKSIOONIAST ÕPPIDES

ÜLDISED EESMÄRGID	Lisateavet vihakõne ja emotsionaalse intelligentsuse kohta, kuidas oma tundeid väljendada ja kuidas vihakõnele reageerida.
OODATAVAD TULEMUSED	Teadmised Osaleja peaks teadma: • Mis on vihakõne. • Mis on emotsionaalne intelligentsus. • Kuidas vihakõnele reageerida. • Arendada suhtlemisel kriitilist mõtlemist ja empaatiat. Oskused • Kuidas ennast väljendada. • Kuidas kirjutada lühijuttu. • Kuidas parandada kuulamisoskust. • Mõtiskle keele väe ja mõju üle. • Uurige, kuidas arvamusi vastutustundlikult ja lugupidavalt väljendada.
OSALEJATE JUHISED	Osalejad peaksid olema valmis jagama oma või teiste lugusid vihakõne kohta, pakkuma välja ideid vihkamise vähendamiseks ja vihkamisvabamaks muutmiseks.
MOODULI STRUKTUUR	Tegevus 1: Lauamäng Tegevus 2: Sotsiaalmeedia maailma üle mõtisklemine Tegevus 3: Fotode hindamine
MOODULI HINDAMINE	Pärast lauamängu ja vestlusringi toimuvad arutelud, et jagada osalemistunnet, esitada teemadel küsimusi ja leida lahendusi vihkamisvabadele tegudele.

EESMÄRGID

Kaasata osalejaid lugude jutustamise protsessi, parandada teadmisi vihakõne, sõnavabaduse ja emotsionaalse intelligentsuse kohta.

KESTUS

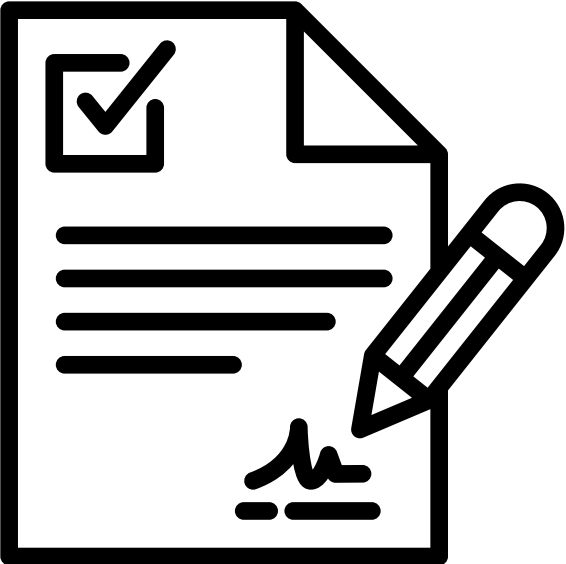
Umbes 1 tund

TEGEVUSE 1 ETAPID

Koolitaja selgitab lauamängu reegleid. Osalejad veeretavad kordamööda täringut ja liiguvad laual edasi vastavalt veeretatud numbrile. Laual on 8 erinevat värvi lahtrid ja iga värv vastab erinevat tüüpi kaardile:

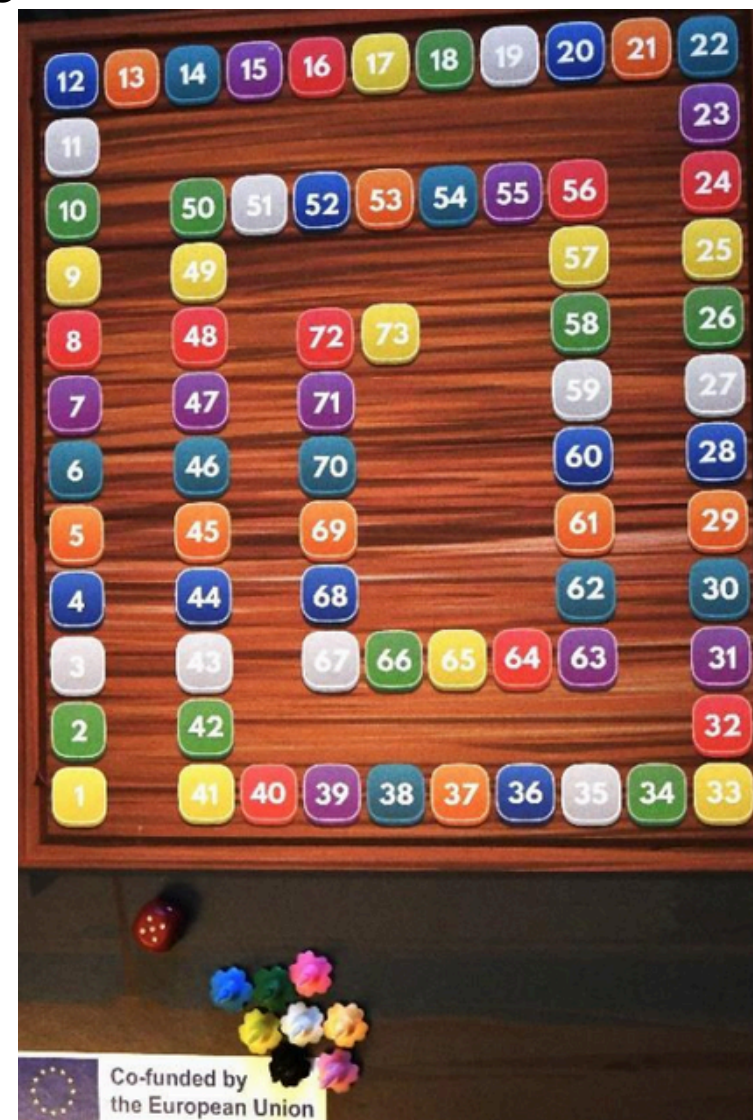
- Kollane: Osaleja valib kollase kaardi ja loeb grupile ette vihakõnega seotud väite või tsitaadi.
- Roheline: Osaleja tõmbab rohelise kaardi ja jutustab lühikese loo, mis on seotud kaardil oleva teemaga, mitte isikliku.
- Hõbe: Osaleja tõmbab hõbedase kaardi ja jagab kaardil oleva teemaga seotud isiklikku lugu.
- Sinine: Osaleja valib sinise kaardi ja esitab ühele teisele mängijale sellele kirjutatud küsimuse.
- Oranž: Osaleja valib oranži kaardi ja vastab sellele kirjutatud küsimusele.
- Türkiissinine: Osaleja valib türkiissinise kaardi, millel on üks emotsionaalse intelligentsuse pädevustest, ja mõtiskleb selle üle.
- Lilla: Osaleja valib lilla kaardi, loeb ette väite, kuidas vihakõnele reageerida, ja kommenteerib seda.
- Punane: Osaleja valib punase kaardi, loeb ette lause, kuidas muuta vihakõne vihavabaks kõneks, ja kommenteerib seda.

TEGEVUS 1 -
Lauamäng „Mängi
ja õpi”

ÕPPEMATERJALID JA - RESSURSSID

Mäng sisaldab mängulauda, täringut ja värviliste kaartide komplekte tekstide, ülesannete ja küsimustega.

Kollased kaardid (vihakõnega seotud avaldused ja tsitaadid):

„Vihakõne ei ole lihtsalt sõnad – see on kahju, mis levib läbi ühiskonna.“

„See, kuidas me teistest räägime, näitab, kes me oleme ja mida me väärtustame.“

„Igaüks väärib turvatunnet – nii veebis kui ka väljaspool seda.“

„Sõnavabadusega kaasneb kohustus teisi austada.“

„Sõnad võivad olla võimsad kaasamise vahendid või lõhestamise relvad.“

„Vihakõne vastu seismine aitab luua kõigile turvalisema kogukonna.“

„Me võime olla eriarvamusel ilma lugupidamatuid olemata.“

„Mõtlen enne postitamist – sinu sõnad võivad kas haiget teha või tervendada.“
„Vihakõne algab väikesest asjast, aga võib viia reaalse vägivallani.“
„Erinevuste austamine on esimene samm tõelise dialoogi suunas.“
„Viha väljakutsumine nõuab julgust – aga vaikimine laseb sellel kasvada.“
„Mitmekesisus teeb meid tugevamaks; vihakõne nõrgestab meie ühtsust.“
„Kui kasutad lahket keelt, lood ruumi, kuhu kõik kuuluvad.“
„Internet ei unusta kunagi – vali sõnu, mille üle saad uhke olla.“
„Haridus ei seisne ainult teadmistes, vaid ka empaatias ja austuses.“

Rohelised kaardid (vihakõne ja sõnavabaduse teemalised lood):

 Rääkimine või vaikimine

- Aeg, mil sa olid tunnistajaks vihkamisele või kahjulikule keelekasutusele – kuidas sa reageerisid ja mida sa õppisid julguse või vaikimise kohta?

 Veebis esinevad sõnad, reaalsed tagajärjed

- Kogemus, kus sotsiaalmeedias öeldu põhjustas konflikti, arusaamatust või kahju – ja kuidas see lahendati.

 Kooliõue kõne

- Lugu koolist, kus kellegi sõnad ületasid piiri – ja kuidas õpetajad, sõbrad või sina ise sellega toime tulid.

 Austuse õppimine dialoogi kaudu

- Kord, kui sa kellegagi täiesti eriarvamusel olid, aga suutsid vestluse lugupidavana hoida.

 Kui sõnad teevad haiget

- Isiklik hetk, mil kellegi sõnad panid sind tundma end tõrjutuna, hukka mõistetuna või ebaturvalisena.

 Kui sõnad tervendasid

- Juhtum, kui kellegi lahkus või vabandus aitas heastada vihkamist õhutava või hoolimatu kõne tekitatud kahju.

Postitamise jõud

- Postitus, meem või kommentaar, mille tegid või nägid ja mis õpetas sulle, kui kiiresti sõnad levivad – nii heas kui halvas.

Vabadus vs. vastutus

- Olukord, kus sõnavabadust kasutati solvava või kahjuliku käitumise õigustamiseks – kuidas peaksime õigusi ja austust tasakaalustama?

Kuulaja roll

- Kord, kui kuulsite vihakõnet ja pidite otsustama, kas või kuidas reageerida.

Hõbedased kaardid (isikliku loo teemad):

Meele muutmine

- Lugu stereotüübist või eelarvamusest vabanemisest pärast kellegi kogemuse kuulamist.

Kuulumine ja tõrjutus

- Hetk, mil keel pani sind (või kedagi teist) tundma end kõrvalseisjana – või kogukonna osana.

Veebis püsti seismine

- Kogemus, kus sina või keegi sinu tuttav võttis sõna digitaalses ruumis leviva vihkamise või kiusamise vastu.

Sõnad, mis inspireerivad rahu

- Tsitaat, kõne või sõnum, mis muutis teie arusaama empaatiast ja suhtlemisest.

Avalike vihkamiste tunnistajaks olemine

- Lugu vihakõne või diskrimineerimise nägemisest avalikus ruumis – mida sa tundsid ja mida sa tegid.

Vigadest õppimine

- Kord, mil sa ütlesid midagi, mis tahtmatult kedagi haavas, ja kuidas sa sellest õppisid.

📖 Häälled, mis loevad

- Kuidas keegi, keda sa imetled (õpetaja, kunstnik, aktivist või eakaaslane), kasutab oma häält austuse ja mõistmise edendamiseks.

🌈 Keel ja identiteet

- Isiklik mõtisklus selle üle, kuidas sinu taust, aktsent või kultuur mõjutab seda, kuidas teised sinuga või sinust räägivad.

🔥 Lootus ja muutus

- Lugu, mis näitab, et inimesed on võimelised muutuma – kuidas mõistmine, haridus või dialoog vähendasid teie keskkonnas vihkamist.

Sinised kaardid (küsimused teistele osalejatele):

Kuidas mõjutab vihakõne inimesi, eriti vähemusrühmadesse kuuluvaid inimesi?

Milline on vihakõne mõju ühiskonnale tervikuna?

Kas vihakõne võib viia reaalse vägivalla või diskrimineerimiseni? Too näiteid.

Mille poolest erineb internetis esinev vihakõne päriselus esinevast vihakõnest?

Milline roll on meedial ja sotsiaälvõrgustikel vihakõne levitamisel või ennetamisel?

Kuidas saavad noored reageerida, kui nad näevad vihakõnet internetis või päriselus?

Kuidas on võimalik lugupidavalt väljendada oma lahkavust ilma vihkamist või solvanguid kasutamata?

Kas olete kunagi näinud kedagi vihakõne vastu astumas?

Mis tegi selle tõhusaks?

Mida saavad koolid või kogukonnad teha, et edendada sõnavabadust ja teiste austamist?

Oranžid kaardid (küsimused osalejale, kes selle kaardi võttis):

Kas vihakõne keelustamine on oht sõnavabadusele või inimväärikuse kaitse?

Kuidas saame kaitsta nii õigust vabalt sõna võtta kui ka õigust end turvaliselt tunda?

Millise maailma me loome, kui kasutame sõnu kaasamiseks, mitte välistamiseks?

Kas sõnavabadusel peaksid olema piirid? Kui jah, siis kuhu peaksime piiri tõmbama?

Kuidas teha vahet, millal on avaldus lihtsalt solvav ja millal see muutub vihakõneks?

Kes peaks otsustama, mis loetakse vihakõneks – valitsused, kogukonnad või üksikisikud?

Kuidas saavad empaatia ja haridus aidata vihakõnet vähendada?

Miks peetakse sõnavabadust oluliseks inimõiguseks?

Kas vihakõne peaks olema seadusega piiratud?

Türkiissinised kaardid (emotsionaalse intelligentsuse sõnad/pädevused):

Eneseteadlikkus

Enesejuhtimine

Eneseregulatsioon

Empaatia

Reaktsioonide kontrollimine

Sisemine motivatsioon

Sotsiaalsed oskused

Suhete haldamine

Meeskondade motiveerimine

Lillad kaardid (kuidas vihakõnele reageerida):

Jää rahulikuks

- Ära vasta viha ega suurema vihkamisega – see võib olukorda hullemaks teha.
- Hinga sügavalt sisse ja mõtle enne tegutsemist.

Eelista ohutust

- Kui olukord tundub ohtlik või ähvardav, siis eemaldu ja otsi abi (õpetajalt, moderaatorilt või autoriteedilt).
- Teata inimesest veebis või blokeeri ta, selle asemel et tüli norida.

Ära ole vait

- Vaikimist võib vaadelda kui kokkulepet.
- Kui võimalik, siis räägi rahulikult ja selgelt, et näidata, et vihkamine pole vastuvõetav.

Kasutage fakte ja austage

- Paranda valeinformatsiooni faktidega, aga tee seda ilma solvanguteta.
- Näide: „See ei ole tõsi – ma olen õppinud järgmist...”

Toeta sihtrühma

- Näidake rünnatava inimese vastu üles lahkust ja solidaarsust.
- Isegi lihtne sõnum, näiteks „Sa ei ole üksi”, võib palju muuta.

Teata või märgista see

- Enamikul sotsiaalmeedia platvormidel, koolides ja kogukondades on võimalused vihakõnест teatamiseks.
- Teatamine aitab peatada kahjulikku käitumist ja kaitsta teisi.

Harida, ära alanda

- Mõnikord tuleneb vihakõne teadmatusest.
- Esitage küsimusi või jagage kogemusi, mis soodustavad mõistmist, mitte häbi.

Räägi sellest

- Arutage juhtunut sõprade, õpetajate või noortejuhtidega.
- Rääkimine aitab emotsioone töödelda ja leida järgmisel korral paremaid reageerimisviise.

Ole eeskujuks

- Kasutage oma kõnepruuki, et edendada austust, empaatiat ja kaasatust.
- Positiivsed hääled võivad olla valjemad kui vihkamist täis omad.

Punased kaardid (kuidas muuta vihakõne vihavabaks kõneks):

Mõtle enne, kui räägid või postitad

Küsi endalt: „Kas ma ütleksin seda kellelegi näkku?“ Kui vastus on eitav, kirjuta see ümber. Pea paus enne „Saada“ vajutamist.

Keskendu ideedele, mitte identiteetidele

Kritiseeri tegusid või arvamusi, mitte inimesi ega gruppe. Näide: ütle „Ma ei nõustu selle ideega“ selle asemel, et öelda „Sinusugused inimesed eksivad“.

Asenda sildid kuulamisega

Välgi stereotüüpe nagu „nemad kõik...“ või „inimestele meeldivad sellised...“.

Kuula individuaalseid lugusid – igal inimesel on oma kogemus.

Kasutage empaatilist keelt

Proovi kasutada mina-lauseid – need näitavad emotsiooni ilma rünnakuta. Näide: „Tunnen end ebamugavalt, kui...“ asemel „Sa oled vastik, sest...“.

Muutke viha uudishimuks

Kui tunned end ärritununa, esita küsimusi, selle asemel et vihaga reageerida.

Näide: „Kas sa oskad selgitada, miks sa nii arvad?“ avab dialoogi selle asemel, et seda sulgeda.

Asenda solvangud faktidega

Kasuta oma seisukoha selgitamiseks tõendeid ja näiteid. Tõde suurendab usaldusväarsust – vihkamine hävitab selle.

Vali lugupidav huumor

Naljad võivad inimesi ühendada – või neid lahutada. Välti huumorit, mis on suunatud kellegi rassi, soo või identiteedi vastu. Naera koos inimestega, mitte nende üle.

Edendada positiivset keelt

Kasuta sõnu, mis hõlmavad ja ühendavad. Näide: ütle „kõik“, „meie kogukond“ või „meie“ asemel „meie vs nemad“.

Ole lugupidamise hääl

Kui näed vihakõnet, ole eeskujuks paremale suhtlemisviisile.
Reageeri rahulikult, näita üles empaatiat ja innusta teisi sama tegema.

TEGEVUSE 1
ENESEHINDAMINE

Isikliku õppimise kontroll (1 = Üldse mitte, 5 = Väga palju)

AVALDUS	1	2	3	4	5
Sain teada jutustamise protsessist ja sellest, kuidas luua oma lühijutte.					
Osaletsin mängus aktiivselt.					
Sain teada vihakõnest.					
Ma õppisin tundma emotsionaalset intelligentsust.					
Kuulasin teisi tähelepanelikult ja lugupidavalt.					
Parandasin oma suhtlemisoskust.					
Olen teadlikum sellest, kuidas lauamänge saab noorsootöös lugude jutustamiseks kasutada.					

EESMÄRGID

Sotsiaalmeediast pärit visuaalse sisu üle mõtisklemine ja mõistmine, et kõiki postitusi ei tohiks sotsiaalmeedias teistega jagada. Vastutustundliku suhtumise kujundamine ja kriitilise mõtlemise rakendamine sotsiaalmeedias sisu vastuvõtmisel ja jagamisel.

KESTUS

Aeg umbes 1 tund, olenevalt grupi suurusest.

TEGEVUSE 2 ETAPID

Koolitaja selgitab tegevuse reegleid ja esitleb sotsiaalmeediast võetud digitaalsete või prinditud illustratsioonide komplekti. Iga osaleja valib 1–2 pilti/plakatit, mida ta oleks nõus oma sõpradega Facebookis või muul sotsiaalmeedia platvormil jagama. Jagamisseansi ajal 4–5-liikmelistes väikestes gruppides või terve grupiga selgitavad osalejad, miks nad just selle pildi/plakati valisid. Tegevus lõpeb grupiaruteluga vihakõne, faktide ja tunnete, emotsionaalse intelligentsuse, sotsiaalmeedia vastutustundliku kasutamise ja kriitilise mõtlemise olulisuse üle noorte jaoks.

ÕPPEMATERJALID JA -RESSURSSID

Siin on mõned näited generatiivse tehisintellekti tööriistadega loodud illustratsioonidest. Koolitaja saab tegevuse jaoks võtta sarnaseid pilte sotsiaalmeediast (võib olla digitaalne või prinditud).

TEGEVUS 2 –
Mõtisklusi
sotsiaalmeedia
maailmast

ISE –
TEGEVUSE 2 HINDAMINE

Isikliku õppimise kontroll (1 = Üldse mitte, 5 = Väga palju)

AVALDUS	1	2	3	4	5
Sain rohkem teada sotsiaalmeediast ja selle mõjust noortele.					
Ma saan aru, et kõiki sotsiaalmeedia postitusi ei saa jagada.					
Ma saan aru, kui ettevaatlikud me peame olema teiste inimeste emotsioonide ja tunnetega.					
Ma saan aru, et kõik inimesed ei võta visuaalseid materjale ühtemoodi vastu.					
Parandasin oma avaliku esinemise oskusi.					
Leidsin, et see tegevus on minu ja minu sihtrühma jaoks asjakohane.					

EESMÄRGID

Lasta osalejatel valida foto, mis näitab, kuidas nad pärast tegevust end tundsid või mõtlesid.

TEGEVUS 3 –
Hindamisfotod

KESTUS

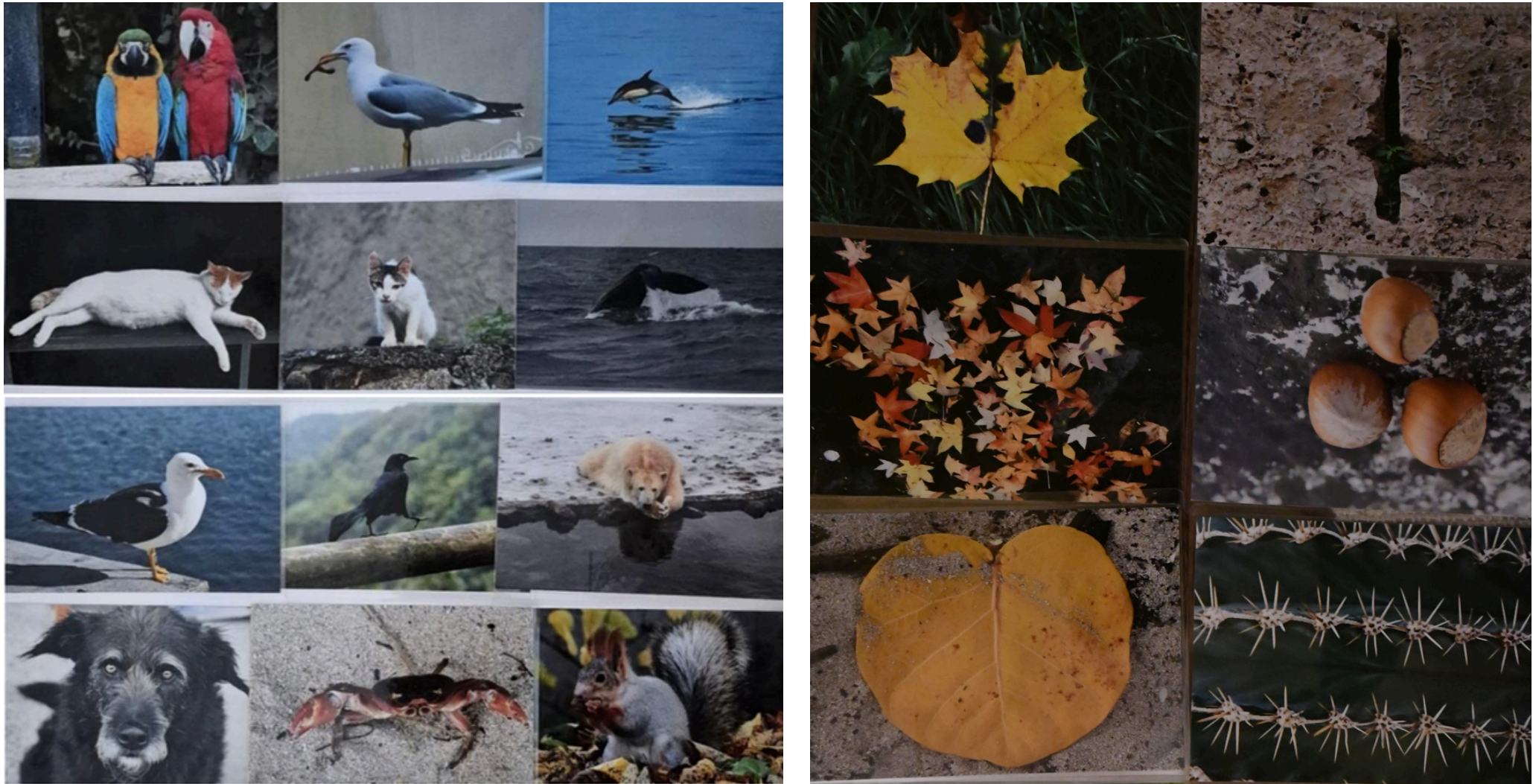
Umbes 30 minutit, olenevalt teie grupi suurusest.

TEGEVUSE 3 ETAPID

Koolitaja selgitab tegevuse juhiseid. Fotod laotatakse laudadele. Osalejad jalutavad ringi, vaatlevad fotosid 5–7 minutit ja valivad 1–2 fotot, mis kõnetavad nende mõtteid ja tundeid. Seejärel istuvad kõik ringis, et jagada oma mõtteid ja tundeid, miks nad just need fotod valisid ja kuidas need projektiga seotud on. See annab ka võimaluse pakkuda soovitusi ja praktilisi lahendusi vihkamisvaba keskkonna edendamiseks.

ÕPPEMATERJALID JA -
RESSURSSID

30–50 fotost koosnev komplekt. Hindamisfotod (näidised):

ISE–TEGEVUSE 3
HINDAMINE

Grupiarutelu, kus osalejad jagavad tegevuse käigus õpitut ja seda, mida nad järgmisena õppida tahavad.

Isikliku õppimise kontroll (1 = Üldse mitte, 5 = Väga palju)

AVALDUS	1	2	3	4	5
Õppisin projektitegevuste üle järele mõtlema ja oma isiklikku lugu jagama.					
Kuulasin lugupidavalt ja õppisin teistelt.					
Ma saan nüüd selgemini aru, miks tunded on vihakõnest rääkides olulised.					
Mulle meeldivad visuaalsed vahendid refleksiooniks.					
Pildi olemasolu teeb loo jutustamise lihtsamaks.					
Sain endast teadlikumaks ja õppisin oma tunnete kohta rohkem teada.					
Sain grupiga paremini suhtlema ja paremini aru saama, kuidas teised end tunnevad.					

SOOVITATAVAD ALLIKAD

Accem. (2024). INFRA-D II: “Más allá de la denuncia”. Qualitative investigation funded by the Ministry of Social Rights and the 2030 Agenda. Accem.

Arendt & Medernach. (2023, April 5). New legislation: Criminal penalties doubled for intention to discriminate. <https://www.arendt.com/news-insights/news/newlegislation-criminal-penalties-doubled-for-intention-to-discriminate/>

Bäumler, J., Voronin, G., & Kaufhold, M. (2025). Cyber hate awareness: Information types and technologies relevant to the law enforcement and reporting center domain. *i-com*, 24(1), 87–106. <https://doi.org/10.1515/icom-2024-0062>

Bulger, M., & Davison, P. (2018). The promises, challenges, and futures of media literacy. Data & Society Research Institute. <https://datasociety.net/library/the-promiseschallenges-and-futures-of-media-literacy/>

Bundeskriminalamt. (2025). Kriminalität im Kontext von Zuwanderung: Bundeslagebild 2024. https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_2024.pdf

Centre d'Etude et de Formation sur les Interventions Sociales. (2023). Rapport Racisme et Discrimination 2023 (RED23). <https://cefis.lu/wpcontent/uploads/2023/11/RED23.pdf>

Chronicle.lu. (2025, April 30). Respect.lu highlights rising radicalisation concerns in 2024 annual report. <https://chronicle.lu/category/surveys-reports/54608-respect-luhighlights-rising-radicalisation-concerns-in-2024-annual-report>

Commissioner for Children’s Rights. (n.d.). News. Retrieved January 2, 2026, from <https://uncrcpc.org.cy/news>

Council of Europe. (2020). The Council of Europe youth sector strategy 2030. <https://rm.coe.int/youth-strategy-2030/16809709f1>

Council of Europe. (2022a). Digital citizenship education handbook. Council of Europe Publishing.

Council of Europe. (2022b). Recommendation CM/Rec(2022)16 of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech. <https://search.coe.int/cm?i=0900001680a67955>

Council of Europe. (2023). ECRI report on Cyprus (sixth monitoring cycle). European Commission against Racism and Intolerance. <https://rm.coe.int/ecri-6th-report-oncyprus/1680aa6876>

Council of Europe. (2025). No Hate Speech Week 2025. <https://www.coe.int/en/web/combating-hate-speech/no-hate-speech-week-20251>

Council of the European Union. (2018). Recommendation on key competences for lifelong learning.

[Delfi AS v. Estonia, No. 64569/09 \(European Court of Human Rights 2015\).](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155358) <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155358>
[Estonian Human Rights Centre. \(2021\). Examine. Participate. Change: Strengthening resilience and social cohesion through media literacy and civic engagement.](https://humanrights.ee/en/events/examine-participate-change-workshop-on-hate-speech-for-young-people/) <https://humanrights.ee/en/events/examine-participate-change-workshop-on-hate-speech-for-young-people/>
[Estonian Human Rights Centre. \(n.d.\). Human rights in Estonia 2023.](https://humanrights.ee/en/topics-main/inimoigused-eestis/inimoiguste-aruanne/) <https://humanrights.ee/en/topics-main/inimoigused-eestis/inimoiguste-aruanne/>
[European Commission. \(2022\). Digital Education Action Plan \(2021-2027\): Resetting education and training for the digital age.](https://education.ec.europa.eu/focustopics/digital-education/action-plan) <https://education.ec.europa.eu/focustopics/digital-education/action-plan>
[European Commission. \(2025a\). New action plan against hate crime and research on migrant inclusion in Spain.](https://home-affairs.ec.europa.eu/news/new-action-plan-against-hate-crime-and-research-migrant-inclusion-spain-2025-10-29_en) https://home-affairs.ec.europa.eu/news/new-action-plan-against-hate-crime-and-research-migrant-inclusion-spain-2025-10-29_en
[European Commission. \(2025b\). The Code of conduct on countering illegal hate speech online +.](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online>
[European Commission DG HOME. \(2025, July 16\). Tackling hate crime, new regularisation measures and changes to the Immigration Regulation in Spain \[Press release\].](https://home-affairs.ec.europa.eu/news/tackling-hate-crime-new-regularisation-measures-and-changes-immigration-regulation-spain-2025-07-16_en) https://home-affairs.ec.europa.eu/news/tackling-hate-crime-new-regularisation-measures-and-changes-immigration-regulation-spain-2025-07-16_en
[European Commission Representation in Cyprus. \(2023\). The EU's strengthened Code of Conduct on countering illegal hate speech online.](https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/no-place-hate-europe-commission-and-high-representative-launch-call-action-unite-against-all-forms-2023-12-06_en) https://cyprus.representation.ec.europa.eu/news/no-place-hate-europe-commission-and-high-representative-launch-call-action-unite-against-all-forms-2023-12-06_en
[European Parliament. \(2020\). Tackling hate speech and hate crime in the EU. European Parliamentary Research Service.](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0064_EN.html)
[European Parliament. \(2022\). Foreign interference in all democratic processes in the European Union, including disinformation \(2020/2268\(INI\)\).](https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0064_EN.html) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0064_EN.html
[European Parliament. \(2024\). Criminalisation of hate speech and hate crime in selected EU countries.](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)766226) [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)766226](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)766226)
[European Union. \(2022\). Regulation \(EU\) 2022/2065 on a Single Market for Digital Services \(Digital Services Act\). Official Journal of the European Union, L 277.](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj)
[European Union Agency for Fundamental Rights. \(2019a\). Integration of young refugees in the EU: Good practices and challenges.](https://fra.europa.eu/en/publication/2019/integration-young-refugees-eu-good-practices-and-challenges) <https://fra.europa.eu/en/publication/2019/integration-young-refugees-eu-good-practices-and-challenges>
[European Union Agency for Fundamental Rights. \(2019b\). Being black in the EU. Publications Office of the EU.](https://fra.europa.eu/en/publication/2019/being-black-in-the-eu)
[Fiscalía General del Estado. \(2019\). Circular 7/2019, de 14 de mayo, sobre pautas para interpretar los delitos de odio tipificados en el artículo 510 del Código Penal. Boletín Oficial del Estado.](https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2019-7771) https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2019-7771

Friedrich-Ebert-Stiftung. (n.d.). Publications: FES Cyprus. Retrieved January 2, 2026, from <https://cyprus.fes.de/publications.html>

FSM e.V., Freiwillige Selbstkontrolle Fernsehen, & Google Zukunftswerkstatt. (2021). Desinformation und Hate Speech: Medien in die Schule (Modul 4). Medien in die Schule. https://www.medien-in-die-schule.de/wp-content/uploads/Medien-in-die-Schule_Modul_Desinformation_Hate-Speech_gesamt.pdf

Gilbert, A., & Karam, R. (2021). Technology and inclusion: A framework for digital participation among migrant youth. *Journal of Youth Studies*, 24(7), 926–944. <https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1785551>

Goldzycher, J., Röttger, P., & Schneider, G. (2024). Improving adversarial data collection by supporting annotators: Lessons from GAHD, a German hate speech dataset.

Proceedings of the 2024 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies (Volume 1: Long Papers), 4405–4424. <https://doi.org/10.18653/v1/2024.naacl-long.248>

Hobbs, R. (2017). Create to learn: Introduction to digital literacy. Wiley-Blackwell.

La Moncloa. (2025, February 5). The Government presents the 2024 report on the evolution of hate crimes in Spain. <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/presidente/intervenciones/paginas/2025/20250205-digital-rights-observatory-speech.aspx>

La Moncloa. (2025, July 18). Los delitos e incidentes de odio descendieron un 13,8 % en 2024. <https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/interior/paginas/2025/180725-informe-delitos-odio.aspx>

Leets, L. (2002). Experiencing hate speech: Perceptions and responses to anti-Semitism and ancient prejudice. *Journal of Social Issues*, 58(2), 341–361. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00264>

Légifrance. (2020). Loi n° 2020-766 du 24 juin 2020 visant à lutter contre les contenus haineux sur internet (1). <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000042031970>

Légifrance. (2024). Loi n° 2024-449 du 21 mai 2024 visant à sécuriser et à réguler l'espace numérique (1). <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051593180>

Luxembourg Times. (2025, July 11). Prosecutor launched investigation into 43 cases of hate crime last year. <https://www.luxtimes.lu/luxembourg/prosecutor-launchedinvestigation-into-43-cases-of-hate-crime-last-year/77212417.html>

Ministerio de Igualdad. (2022). Recommendations for refugee integration and tackling discrimination (Executive Summary). https://www.igualdad.gob.es/wpcontent/uploads/Executive_summay_2022_ING_VIVIENDA.pdf

Ministerio del Interior. (2024). Informe sobre la evolución de los delitos de odio en España 2023. Gobierno de España. https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/.galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-einformes/2023/Informe_evolucion_delitos_odio_Espana_2023.pdf

Netzwerkdurchsetzungsgesetz. (2018). Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken. <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/>

Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. (2025). Sistema FARO: Monitorización de la incitación al odio en redes sociales. <https://www.inclusion.gob.es/web/oberaxe/w/el-sistema-faro-clave-contr-el-discurso-de-odio-racista-y-xenofobo-en-redes-sociales>

Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. (2021). Guía metodológica sobre las Comunidades Locales de Aprendizaje (CLAP). Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones.

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. (2022). Hate crime reporting: Luxembourg 2022. <https://hatecrime.osce.org/luxembourg>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. (2024). Hate crime reporting: Cyprus. <https://hatecrime.osce.org/cyprus>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. (n.d.-a). Hate crime legislation in Spain. Retrieved September 2, 2025, from <https://hatecrime.osce.org/spain>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. (n.d.-b). Hate crime reporting: Germany. <https://hatecrime.osce.org/germany>

Republic of Cyprus. (2011). The Combatting Certain Forms and Expressions of Racism and Xenophobia by means of Criminal Law, Law 134(I)/2011. http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2011_1_134.pdf

Republic of Cyprus. (2015). Amendment of the Criminal Code Law 87(I)/2015. http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2015_1_087.pdf

Republic of Cyprus Police Headquarters. (2023). Standing Order No. 3/38: Procedures for identifying and recording hate crimes and discrimination incidents.

Revista de la Seguridad Social. (2024, May 14). El OBERAXE incorpora la Inteligencia Artificial para combatir el discurso de odio. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. <https://revista.seg-social.es/-/el-oberaxe-incorpora-la-inteligencia-artificial-para-combatir-el-discurso-de-odio>

Riigikogu. (2015). The Constitution of the Republic of Estonia. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide>

RTL Today. (2024, October 29). Equal Treatment Centre reports heavy caseload and leadership vacancy. <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/equal-treatment-centrereports-heavy-caseload-and-leadership-vacancy-2350174>

Secretaría de Estado de Migraciones. (2025, March 19). El Ministerio de Migraciones redobla esfuerzos en la monitorización de discursos de odio con un nuevo sistema que permite identificar más de 2000 en la primera semana. Revista Seguridad Social. <https://revista.seg-social.es/-/el-sistema-faro-detecta-mas-de-2000-discursos-deodio-en-su-primera-semana>

Serrano, A., & Teixeira, P. (2019). Innovation in youth work: Creative methodologies for social inclusion. *International Journal of Youth and Adolescence*, 48(10), 1992–2005.

UNHCR. (2021). Refugee data finder. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe. <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>

PROJEKTI PARTNERID

Design: Michael Pogorilyi (Eesti People to People)
Photos: Leonid Smulskiy (Eesti People to People)

See tööriistakomplekt on litsentseeritud Creative Commons'i litsentsiga "Autorile viitamine 4.0" (CC BY-NC 4.0).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

**EUROPEAN YOUTH4MEDIA NETWORK EV
(SAKSAMAA)**

EESTI PEOPLE TO PEOPLE (ESTONIA)

**MITRA
FRANCE**

MITRA FRANCE (PRANTSUSMAA)

**FORMATION ET SENSIBILISATION DE
LUXEMBOURG (LUKSEMBURG)**

**EVOLUTIONARY ARCHETYPES CONSULTING SL
(HISPAANIA)**

**WAVES FOUNDATION FOR GLOBAL EDUCATION
(KÜPROS)**